

Ad hebreos

eius dulcis gutturi meo. *Itē finē: qz vltimū de arboze ē fructus. Et iō proprie est habere aliqd vt delectabile et finale. Et inde est qd dicit augu. Fruimur cognitis in qb⁹ voluntas delectat pp dulcedinē. Itē frui ē alicui inhere re pp se. Aliqñ g accipiunt frui z vti cōmuniter put ipoz tant delectationē absq; contrario. Ecc¹. 8. Fruere magna tis sine querela. Dicit g. Sic fruar: qz in nullo mihi con trarius es. Et si in hoc mihi satisfaci nihil erit in corde meo de te qd tristat me: z sic delectabis me. Si aut ac cipitur frui put finale qd est: sic nō est fruendū hoies: sed solo deo. Cōtra qd ē illud sap. z. Fruamur bonis q sunt: z vtamur creatura tanq; in iumentute celeriter zc. Unde iste addit in dñio: id est fruar in te delectatōe dei gaudēs de bono diuino i te: qz eius actus est dilectio z fruitio cf/fectus. s. charitatis. Jō addidit. In B refice viscera mea. Reficit enim hō spūaliter qñ satisfat desiderys aie sue. Ac si dicat. Imple dñsideria intima cordis mei: z nō i ma/ lis: s; in xpo. Et ideo bona est impletio desidery.*

Deinde cū dicit (Cōfidens zc.) Sumit ratio ex parte philemonis z est cōmendatione obedientie eius. Et pmo ofidit quomodo ofidit de obedientia eius. Scdo iniungit ei aliud simile. Dicit ergo. (Cōfidens zc.) scde cor. 7. Gaudeo qz in omnibus ofido i vobis. i. Reg. 15. Melior est obediētia qz victime zc. Sed plus caute scribit: quia homo magis exaudit aliqñ quādo sperat iterum ipsuz visurum qz si desperat. Et iō dicit. (Simul zc.) Solitus enim erat cū esset colossis hospitari in domo sua. Chriof stomus. Jocundū verbū: vt homo pauper diuiti mādet vltra tot terrarum spacia per epistolā preparationē ho/ spity. Quid enim pro eo parandū erat: q pane z vili pul/mento contentus erat: Dicendū ergo q nō propter ho/ spity preparationem: sed ad insinuanduz familiaritates z dilectionē hoc dicit: z magis per hoc puocat eū ad obe diendū. Dec ille. Nō ergo hoc apllus dixit propter appa ratū exteriorē: sed ad deuotionē eius. (Nā spero zc.) Cōtra. nūq; fuit eis redditus: sed rome ē mortuus. ergo spes eius defecit. Rūideo. duplex est spes iusti. s. pncipal/ lis ad propziuz bonum. Et in hoc nunq; deficit p se. Alia est secūdaria. s. probatio alioz: z in hoc qñq; deficit: qz merita illoz contrarianē sicut iusti qñq; nō exaudiūtur p alijs. Sed nunqd fuit deceptus de sua fiducia: Dicendū est q futura scire est solius dei: nō aut in cognitione hu/mana nisi prophetica. Et nullus prophetaz sciuit oia fu tura de seipso nisi solus xps qui nō habuit spiritū sanctū ad mensurā. Sic Ysaac magnus propheta fuit deceptus in Jacob. Un nō ē mix de apostolo si nesciret. **Tunc terminat epistolā in salutationē: z primo ex parte alioz.** Scdo ex parte sua. Dicit g. (Salutat zc.) De his omni bus habet col. 4. Sed dubitat de hoc quod dicit. (De mas zc.) Quomodo pōt hoc esse: qz dñs scde tūm. vlti. De mas dereliquit me: diligēs hoc seculuz. Qnō g vtiē noie eius. Dicenduz ē q iā redierat ad euz. S; nec hoc vñ: qz hec epistola pcesserat scdaz eplam ad tūm. qz hic dñs Spe ro zc. ibi pñnciat mortē suā dicens. Et tempus mee re/ solutionis istat zc. Et iō dicenduz ē q paulus fuit rome fere nouē annis z hec fuit facta in principio. Scda vō ad timo. i. fine vite sue: z tūc demas attediatus ex lōgis vin/ culis dimisit eū. Et eplē pauli nō ordinant fm tps: quia eplē ad corit. fuerūt añ eplaz ad romanos. z hec fuit añ vltimā ad timo. Et pmittit illa pp mām: qz de digniori. Saluatio sua eadē ē cū scda ad timo. Deo grās Amen.

Explicit deuotissima expositio scitissimi doctoris Tho me de aquino ordinis fratrum predicatorū sup eplā glo/ riosi gentium apostoli sancti Pauli ad Philemonem.

Incipit profundissima ac mirabilis explanatio eiusdē angelici doctoris sanctissimi Thome agnatis ordinis fratrum predicatorum super epistola eiusdem beatissi mi totius orbis apostoli Pauli ad hebreos.

Prologus.



Nō ē similis tui in dijs

dñe z nō ē fm opera tua. ps. In vbis istis expmī xpi excellētia q̄tū ad duo. Et pmo q̄tum ad cōparationē ad alios deos cū dicit. (Nō est similis tui in dijs dñe.)

Scdo p cōparationē ad effect⁹ cū dicit. (Et nō ē fz opa tua.) Circa primū sciēdū est q licet sit tm vnus deus na turaliter: tm participatiue z in celo z i terra sunt dy mul ti. prime cor. 8. Sunt quidē dy multi z dñi multi. Dicun tur enim angeli dy. Nam Job. i. zc. Dicuntur filij dei. Itē Exod. 7. Cōstitui te deum pharaonis: dñ ad moysen. Itē ad sacerdotes Exod. 22. Dys nō detrahes. Item ibi Si latet fur. dñs domus applicabitur ad deos. Angeli aut dicunt dy pp abundantissimā refulgētia diuine cla ritatis. Job. 25. Sup quē nō fulget lumen illius. Xps er go multo magis est deus qui est splendor glorie: vt dñ v fra. i. Ephe. i. Cōstitues eū ad dexterā suā in celestib⁹ su pra omnē principatū zc. Prophete vō dicuntur dy: quia ad ipsos sermo dei factus ē. Jo. 10. Ergo multo excellen tius ē deus xps qui ē vbum dei. Jo. i. Sacerdotes vō di cunt dy: qz dei ministri. Esa. 61. Vos sacerdotes dñi vo cabimini. S; xps multo fortius q nō ē minister: sed dñs vniuersoz. Vester. 14. Itē apoc. 19. Dñs dominantū. Et infra tertio. Tanq; dñs in omni domo sua. Xps g deus magnus super omnes deos: qz splendor: qz vbiuz: qz dñs est. Scdo manifestat hec excellentia p effectus. Est aut triplex opus excellēs xpi. Unū quod se extendit ad totā creaturā. Jo. i. Omnia p ipsum facta sunt. Aliud qdēz tm ad creaturā rōnalem q p xpm illuminat. Joā. i. Erat lux vera zc. Tertii qd tm ad sanctos qui p ipsum p gra tiam viuificantē viuificant z iustificant. Dis eniz trib⁹ modis nō possunt operari dy predicti. Angeli. n. nō sunt creatores. ps. Qui facis angelos tuos spirit⁹ zc. Prophe te et sunt illuminati nō illuminantes. Joā. i. Nō erat ille lux zc. Sacerdotes et nō iustificabant. infra. 10. Impossi bile est enim sanguine hyrcoz z thauroz auferri peccata. Sic g manifeste in verbis istis demonstra⁹ xpi excel lētia: z hec ē materia hui⁹ epistole ad hebreos q ab alijs distinguit: qz in qbusdā epistolis agit de gratia noni te/ stamēti q̄tuz ad totū corpus mysticuz ecclesie: z hoc in omnibus epistolis quas mittit ecclesys. In quibusdam vero q̄tum ad mēbra principalia: sicut in his quas mit tit singularibus personis. In ista vero cōmendat ipsam grām q̄tum ad caput. s. xpm. In corpore. n. ecclesie ista tria reperim⁹: sicut z in corpore naturali. s. ipsum corp⁹ mysticū mēbra principalia. s. plati z maiores: z caput a q vita fluit in toto corpore. s. xps. **Sed sciēdum ē q añ synoduz nicenā quidā dubitauerunt an ista epistola eēt pauli. Et q nō probant duobus argumētis. Unū ē: quia nō tenet hunc modū quē i alijs epistolis. Nō. n. pmittit hic nec salutationē: nec nomē suū. Aliud ē: qz nō sapit sti lum aliaz: imo h; elegantiorē: nec est aliqua scriptura q sic ordinate pcedat in ordine verboz z in sententys: sic ista. Un dicebant ipsam esse vel luce euāgeliste: vel bar nabe: vel clemētis pape z martyris. Jpsc. n. scripsit athe niensibus quasi p omnia fm stilū istum. Sed antig do/ ctiores precipue Dionysius z aliqui alij accipiunt verba huius epistole pro testimonijs pauli. Et Hieronym⁹ illā inter epistolas Pauli recipit. **Ad primum g dicēdus****

est q̄ triplex ratio fuit quare nō posuit nomē suū. Una ē q̄ nō erat ap̄lus iudeoz: s̄ gentiū. Hal. z. Qui operatus ē petro in apostolatū r̄. Et ideo nō fecit mētionē de aposto latu suo in p̄ncipio huius eplē. Sc̄da q̄ nomē suū iudeis erat odiosum. vt pz. Act. 22. Et ip̄m tacuit ne saluberrima doctrina huius epistole abiceretur. Tertia q̄ iude⁹ erat. Debrei sunt z ego. z Cor. ii. Et domestici nō bene sustinēt excellētiā suoz. Nō est p̄pheta sine honore nisi in patria sua: z in domo sua. Mat. 13. Ad argumētū sc̄dm dōm ē q̄ ideo est elegātior in stilo: q̄ r̄ si sciebat oēs linguā. p̄me Cor. 14. Oium v̄m lingua loquor. t̄m meli⁹ sciebat hebreā tanq̄ sibi magis cōnaturalē: in qua scripsit eplā istā. Et ideo magis ornate potuit loq̄ in ideomate suo q̄ in aliquo alio. Unde dicit. Et si imperitus f̄mone. s̄ nō scia. z Cor. ii. Lucas autē q̄ fuit optimus p̄locutor istū ornatū transu lit de hebreo in grecū.

CAP.

I.



Multipharie multisq̄ modis olim deus loquēs patribus in p̄phetis notissime diebus istis locutus est nobis in filio quē cōstituit heredes vniuersoz: per quē fecit z secula.

Scriptis at̄ eplaz istā p̄tra errores quozūdā q̄ ex iudaicis mo ad fidē xp̄i cōuersi volebāt suare legalia cū euāgelio: quasi nō sufficeret gr̄a xp̄i ad salutē. Unde z diuiditur in duas ptes. Primo enī multipl̄r cōmēdat excellētiā xp̄i vt p̄ hoc p̄ferat nouū testamētū veteri. Sc̄do agit de his per que membra iungunt̄ capiti. s̄ de fide. ifra. ii. cap. 1. ibi. (Est autē fides r̄.) Intēdit autē ostēdere excellētiā xp̄i ad vetus testamētū q̄tum ad tres p̄sonas solēnes in ip̄so veteri testamēto cōtētas. s̄ angelos per quos lex tradita est. Hal. 3. Ordinata per angelos r̄. Quantū ad moysen a quo vel per quē data est. Jo. p̄. Lex p̄ moysen data est. Et Deut. vlt. Nō surrexit vltra p̄pheta r̄. Quantū ad sacerdotiū per qd̄ ministrabat. ifra. 9. In p̄ori tabernaculo sem per itroibant sacerdotes sacrificioz officia cōsumātes r̄. Un̄ p̄mo p̄fert xp̄m angelis. sc̄do moysi. 3. cap. 1. ibi. (Un̄ fratres r̄.) S̄z 3. sacerdotio veteris testamēti. 5. cap. 1. ibi. (Quis pontifex r̄.) Circa p̄mum duo facit. q̄ p̄mo p̄fert xp̄m angelis in isto cap. Sc̄do p̄cludit q̄lis reuerētia exhibenda sit noue legi. z ca. 1. ibi. (Propter hoc abūdāt̄ r̄.) Adhuc circa p̄mū duo facit. q̄ p̄mo excellētiā xp̄i ostēdit. Sc̄do p̄bat q̄ hoc verus sit de xp̄o: r̄ sic angelos deficere ab illa excellētia ibi. (Tāto melior r̄.) Hoc autē ē in hac eplā singulare q̄ singula v̄ba habēt ordinē suū. Excellētiā v̄o xp̄i denotat q̄tus ad q̄ttuoz. Primo q̄tus ad p̄prietatē originis. Sc̄do q̄tum ad magnitudinē dñationis ibi. (Quē cōstituit r̄.) Tertio q̄tum ad v̄tutē opationis ibi. (Per quē fecit r̄.) Quarto q̄tum ad sublimitatē dignitatis ibi. (Qui cū sit splendor glorie r̄.) Q̄ vero itēdit cōmēdare xp̄m vt hoc redundet in nouo testamēto: ideo p̄fert nouū testamētū veteri. Circa autē vetus testamētū gn̄q̄ ponit. p̄mo modū tradendū: q̄ multipharie multisq̄ modis r̄. Sc̄do tēpus cū dicit. Olim. Tertio actorē siue datorē: q̄ deus. Quarto quibus sit traditū: q̄ patribus nostris. Quinto quib⁹ ministris: q̄ in p̄phetis. Dicit ergo. Multipharie: r̄ hoc q̄tum ad diuisionē q̄ attendit q̄tus ad tria. Primo q̄tus ad diuersas p̄sonas: q̄ nō vni p̄sone: sed pluribus. s̄ abrae: noe: r̄ sic de alijs. Sc̄do q̄tum ad diuersa tēpora: r̄ hoc totū ad ei⁹ certitudinē. Un̄ Mat. 20. Exyt p̄mo mane r̄ circa horā tertiā r̄. Item q̄tum ad ea q̄ ibi ostēsa sunt: q̄ dina. Exo. 3. Ego sum qui sum r̄. Item euētus futuri. Sap. 8. Signa r̄ mōstra scit anteq̄ fiat r̄. Itē p̄missiones futuroz bonoz saltē in figura. Eccl. 3. Plurima sup̄ sensuz boiūm mōstrata sunt tibi r̄. Itē mul-

tipharie q̄tum ad diuersas figuras: q̄ modo in figura leonis: modo in figura lapidis: sic Danie. z. Abscisus est lapis de mōte sine manibus. Job. ii. Et q̄ multiplex sit lex oris eius. C̄ Sequitur. Multisq̄ modis: qd̄ refertur ad tria. s̄ ad diuersa genera visionū. s̄ ad visionē corporalē: sic Danielis. 5. Apparuerūt digiti quasi manus scribētis in pariete r̄. Aliquādo aliq̄bus per visionē ymaginariam. Esa. 6. Uidi dñm sedentē r̄. Aliq̄bus vero apparebat per visionē intellectualē: sicut Dauid. Unde de istis dicit Osee. 12. Ego visiones multiplicauī eis. Refertur etiā ad diuersos modos loquendi: q̄ aliq̄n plane loquebat. aliq̄n v̄o obscure: nec ē aliq̄s modus loquēdi quo scriptura veteris testamēti nō loquat. puer. 22. Ecce descripsi eam tibi tripl̄r in cogitationib⁹ r̄ scia r̄. Tertio q̄ arguēdo malos: alliciendo iustos: instruēdo ignorātes. z Thi. 3. Omnis scriptura diuinitus ispirata vtilis est ad docendū: ad arguendū r̄. Sc̄do tāgit tēpus: q̄ olim. i. nō subito q̄ tā magna erāt que de xp̄o dicebant q̄ nō poterāt credi nisi cū icremēto tempoz p̄us didicissent. Esa. 48. P̄iora ex tūc annunciaui z ex ore meo exierunt: r̄ audita feci ea r̄. C̄ Tertio tāgit auctorē: q̄ deus qui loq̄tur. ps. Audias quid loquat̄ in me dñs r̄. Vic autē est qui nō mētitur. Nume. 23. Nō est deus quasi homo vt mentiat̄. Ex his autē tribus cōmendat vetus testamētū. s̄ ab auctate: q̄ est a deo. A sublimitate r̄ a sublimitate: q̄ multipharie multisq̄ modis. A firmitate: q̄ oliz. C̄ Quarto ostēdit q̄ traditū sit: q̄ p̄rib⁹. Et iō ē nobis familiare r̄ acceptū. Act. 13. Annūciamus vobis eas q̄ ad patres nostros facta est repromissio. Luc. p̄. Sic locutus est ad p̄res nostros r̄. C̄ Sed s̄ ostēdit q̄bus ministris q̄ nō ioculatoribus: sed in p̄phetis. i. per p̄phetas. Ro. p̄. Quod ante p̄miserat per p̄phas r̄. Act. 10. Quic omnes p̄phete testimoniū perhibent r̄.

C̄ Cōsequēter cū dicit. (Nouissime r̄.) Describit doctrinā noui testamēti: r̄ ponit gn̄q̄ quoz̄ q̄ttuoz sunt diuersa a q̄ttuoz p̄missis. vñū autē est idē vtrobiz. Qd̄ enī dixerat. Multipharie multisq̄ modis r̄. ostēdit q̄ ois multitudo ordinata ad vñū debz referri. Ideo dicit q̄ lz sit modus multiplex: tamē totū ordinatū est ad istud nouissimū. p̄v. 23. In timore dñi esto tota die r̄ habebis spem in nouissimō r̄. Esa. 10. Cōsumatio abbreviata inundabit iusticiam. Cōsumationē. n. r̄ abbreviationē dñs d̄s exercitū faciet in medio ois terre. Itē illd̄ oliz in tpe expectatiōis r̄ tenebr̄: s̄ istud in dieb⁹ istis. i. in tpe gr̄e. Ro. 13. Nō p̄cessit dies aut̄ appropinquat r̄. S̄z t̄m vtrobiz dicit. Locutus est v̄l loquēs r̄ denotat eundē eē actorē veteris r̄ noui testamēti cōtra manicheū. Ephe. z. Per ip̄m habemus accessum ambo in vno spū r̄. r̄ Ro. 3. An iudeoz deus t̄m. Nōne r̄ gentiū r̄. Itē illud fuit traditū patribus nostris. s̄ istud nobis. i. apostolis qui xp̄m in p̄pria p̄sone vidim⁹. Deut. 5. Nō cū patribus nostris inuit pactuz: s̄ nobiscuz: q̄ in p̄ntiāz sumus r̄ viuimus. r̄. Itē illd̄ p̄ p̄phas: s̄ istud in filio. i. p̄ filiū: q̄ est dñs p̄pharū. Jo. p̄. Unigenit⁹ q̄ est in sinu p̄ris ip̄e enarravit r̄. Et ista occasiōe ap̄lus itroducit eū esse filiū. C̄ Cōsequēter ostēdit magnitudinē donationis xp̄i cū dicit. Quē cōstituit heredē r̄. q̄ vt d̄ Hal. 4. Si fili⁹ r̄ heres p̄ deuz. In xp̄o at̄ sūt due n̄ae. s̄ dina r̄ huana. Sc̄dz q̄ q̄ ē fili⁹ n̄alis nō ē p̄stitut⁹ heres: s̄ ē n̄alis: s̄ iq̄m hō sc̄us ē fili⁹ d̄i. Ro. p̄. Qui sc̄us ē ei ex semie dauid s̄z carne r̄. Et s̄z h̄ ē p̄stitut⁹ heres vniuersoz: sic ver⁹ fili⁹ p̄ris. Mat. vl. Data ē mibi ois pt̄as r̄. Et h̄ q̄m ad totā creaturā i q̄ accepit dñatōez. Itē n̄ t̄m q̄ ad vñū gen⁹ boiūz s̄z vniuersoz. s̄ tā iudeoz q̄ gentiū. ps. Postula a me r̄ dabo ti. r̄. C̄ Cōsequēter cum dicit. (Per quez fecit r̄ secula.) Ostēdit v̄tutē opōnis xp̄i: q̄re sit constitutus heres vniuersoz: nō q̄ ip̄e sit factus in tēpore: r̄ h̄ meruerit merito bone vi-

Ad hebreos

te sicut dicit Sotinus: s; q; eque oia facta sunt per ipm sic
 2 p ptem. Per ipm eni fecit p secula. S; sciēduz est q
 ista ppositio p. denotat cam actus. S; hoc est duplr. Uno
 modo qz est causa factionis ex pte faciētis: vt cū scz casua/
 le cui adiungit est causa actionis fm q; exit ab agēte. Sē/
 per eni factio est mediū inter faciēs 2 factuz. Pōt g; deno/
 tare circa agens cam finalē vt artifex operat per lucrum.
 Aliqñ cam formalē: vt ignis calefacit per calorē. Aliqñ vō
 cam efficiētē: vt baliuus operat per regez. Nullo istoz
 modoz est filius causa patris. q; per illū operef: sicut nec
 q; ab ipō sit. Aliquādo vero causale est causa actionis fm
 q; terminat ad factū: vt artifex operat p martellū. Mar/
 tellus eni nō est causa artificis q; agat: sed est causa artifi/
 ciato q; ab artifice pcedat: vt ferro qd recipiat operatio/
 nē ab artifice: 2 sic filius est causa facti: 2 pater operatur p
 filiū. S; nunqd filius est minor patre: Nō. qz eadez v̄tus
 numero 2 eodez modo ē in patre 2 in filio. Unde dicit. Per
 quē fecit 2 secula. i. operantē genuit 2 secula. Seculū dicitur
 tur spaciū rei tēporalis. Secla g; sunt successiōes tēporū.
 Nō g; fecit tm̄ tēpora sempiterna: fm q; philosophi aliq; di/
 xerūt deū tm̄ fecisse sempiterna: s; angelos creasse tēpora/
 lia: s; etiā fecit tēporalia que vocat hic secula. ifra. ii. Fide
 itelligim; aprata eē secula. Jo. p. Oia p ipm facta sunt. In
 hoc g; remouet errorem manichei duplr. Primo in hoc q;
 dicit eū actorē veteris testamēti. Scdo q; dicit ipz fecisse
 temporalia.

Lectio. II.



Si cum sit splendor glorie 2 figura
 substātie eius: portansq; omnia ver/
 bo virtutis sue: purgationem pecca/
 torum faciens: sedet ad dexteraz ma/
 iestatis in excelsis.

Superius ostēdit apls xpi excellentiā q̄stū ad originis
 prietatē: q̄tum ad domini maiestātē: 2 q̄tum ad opera/
 tionis virtutē: hic aut ostēdit eius excellentiā q̄stū ad glo/
 rie 2 dignitatis sublimitatē. Et pars ista diuiditur in duo.
 Primo eni ostēdit xpm esse idoneū ad dignitatē istā. Se/
 cūdo ponit ipsam dignitatē ibi. (Sedet ad dexteraz rē.)
 Idoneitatē vō ostēdit ex duobus q; reddūt aliqñ idoneū
 ad aliquid magnū. vnuz est facultas administrādi: aliō est
 industria 2 strennuitas exequēdi. Primo g; ostēdit eius fa/
 cilitatē. Scdo eius strennuitatē ibi. (Purgationē pctōzū
 faciens rē.) Circa pmū sciēdū ē q; tria requirunt que fa/
 ciunt facilitatē ad dignitatē aliquā ministrandā. Primuz
 qdē sapiā ne erret gubernādo. Eccles. io. Est 2 aliud malū
 qd vidi sub sole: 2 est stultū in dignitate sublimi. puerb. 8.
 Per me reges regnant. Scdm est generis p̄sapia ne cōtē/
 nat p̄cipiendo. puer. vlt. Nobilis in portis vir ei' cū sede/
 rit cū senatoribus terre. Tertiu v̄tutis potētia in exequen/
 do. Ecclesi. 7. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute
 irrūpere iniquitates. Et q̄tum ad ista tria apls ostēdit in
 xpo facilitatē ad dignitatē predictā. Primo. qz nō solum
 est sapiēs: s; etiā ipsa sapiā. Unde dicit. Luz sit splēdor glo/
 rie. Scdo qz nō soluz est nobilis: sed est ipsa nobilitas: qz ē
 figura substātie eius. Tertio. qz nō solū est potens: s; 2 ipa
 potētia. Portās oia v̄bo. Tria aut sunt vt supra dictū est:
 que faciunt hoīem idoneuz vt magnā dignitatē assequat.
 Primū est sapie claritas. puer. 3. Hloziā sapientes posside/
 bunt. Et ideo ostēdit xpi sapiām dicēs. Qui cuz sit splēdor
 glie. Ubi est cōsiderādū q; fm Ambrosiuz gloria est clara
 cū laude noticia: quasi qdā manifesta noticia: que de boni/
 tate alicuius habet. S; sic dicit Matt. io. Nemo bonus
 nisi solus deus. Et etiā Luc. is. Un ipse ē bonitas antono/
 masice 2 per essentiā. Alia vō per p̄ticipationē: ita soli deo
 cōuenit glia antonomasice. Esa. 42. Hliam meā alteri nō

dabo. p. Thi. p. Regi autē seculoz imortali inuisibili soli
 deo honor 2 gloria. Cognitio g; oīne bonitatis excellētē 2
 antonomasice dī glia. i. clara cuz laude noticia bonitatis
 oīne. Ista aliquatū habet ab hoīe: qz nūc cognosco ex pte.
 p. Lor. iz. S; habet excellentius ab angelis: s; a solo deo
 pfecte. Deū eni nemo vidit vnq;. Jo. p. Verū est nec ange/
 li cōprehēsiue: s; ipse solus seipm cōprehēdit. Ergo sola co/
 gnitio dei de seipō pfecte dī glia: qz pfectā noticiā hz 2 cla/
 rissimā de seipō. Quā aut splendor est illud quod a fulgen/
 te pmo emittitur. Sapia vō est quiddā fulgens. Eccles. 8.
 Sapia hoīs lucet in vultu eius. Inde est q; p̄ma cōceptio
 sapie est quasi quiddā splendor. Verbū g; patris qd est qui/
 dā cōceptus intellectus eius est splendor sapiētie qua se co/
 gnoscit. Et ideo apostolus filiu vocat splēdorē glie. i. diui/
 ne clare noticie: in qua ostēdit ipm nō solū sapiētē: s; sapiē/
 tiā genitā. Esa. 62. Dōec egrediat vt splēdor iustus ei' rē.
 Scdm qd facit hoīem idoneū ad magnā dignitatē est
 generis nobilitas. Et hoc ostēdit esse in xpo: q; dicit q; est
 figura substātie eius. Decet eni cuz sapiā esse nobilitatē in/
 pncipe. Deut. p. Tuliq; de tribub; v̄stris sapiētes 2 nobi/
 les: 2 cōstitui eos p̄ncipes rē. Figura hic ponitur p caracte/
 re vel ymagine. Quasi dicat. Ymago substātie. Sciēdū tm̄
 q; licet ymago dicat similitudinē: nō tamē quelib; simili/
 tudo est ymago. Albedo eni in pariete nō est ymago albe/
 dinis mee: s; ymago est similitudo in specie. Inter accidē/
 tia vō nihil ita est expressuz signū speciei sicut figura. Un/
 de qui describit figurā aialis describit ymaginē eius. Fili/
 us g; ē ymago inuisibilis dei. Col. p. pprie dī figura. S;
 cuius: Substātie eius. Ymago eni alicuius est multiplex.
 Aliquādo eni ē signum representans spēm in nullo cum
 ipso cōueniēs: sicut ymago hoīs in pariete que in nullo hz
 verā spēm hoīs. Aliquādo vō assimilā ei in specie nō tm̄
 in representādo: s; etiā in essēdo: sicut filius ē ymago ve/
 ra patris. Hei. 5. Adam genuit filiu ad ymaginē suā. Un/
 de dicit Augustinus q; filius est ymago patris: qz assimila/
 tur patri in natura speciei sicut filius est ymago regis. Dic/
 ergo q; est figura sube. S; quare non dicit q; est figura na/
 ture: Quia possibile est q; natura speciei multiplicetur ad
 multitudinē indiuiduoz in ppositis ex materia 2 forma.
 Unde filius sortis nō habet eandē naturā numero cuz pa/
 tre suo. Suba vero nunq; multiplicat. Non enim alia est
 suba patris alia filij. Nec enim diuiditur fm diuersa indi/
 uidua. Quia ergo vna 2 eadez est numero natura in patre
 2 filio dei. ideo nō dicit nature que diuiditur: sed sube indi/
 uisibilis. Jo. io. Ego 2 pater vnū sumus: 2. i. 4. Ego in patre
 2 pater in me est. Tertiu quod facit hoīem idoneū ē
 virtus 2 potestas. Unde Eccles. 7. Noli querere eē iudex
 nisi valeas virtute irrumpere iniquitates rē. Et ideo ostē/
 dit virtutē cū dicit. Portās q; oia verbo virtutis sue. Pro/
 priuz aut p̄ncipuz 2 potentū est portare. Job. 9. Sub quo
 curuantur qui portāt orbē. Ipse ergo portat. S; videndū
 est quid portat 2 quo vel per quid. Quātum ad pmū
 sciēdū est q; id quod de re nec stare nec ambulare potest
 indiget portari. Dis aut creatura de se nec subsistere nec
 operari pōt. pmū p̄z. qz remota causa remouetur effectus.
 Deus aut est causa omnis subsistentie: nec tm̄ ē causa sub/
 sistētie rei q̄tum ad fieri. sicut domificator est causa fieri do/
 mus: 2 ad absentia solis cessat 2 fieri 2 eē lumis in aere: ita
 ad subtractionē virtutis diuine cessat 2 esse 2 fieri 2 subsi/
 stere omnis creature. Portat g; omnia q̄tum ad suū esse.
 Portat etiam oia q̄tum ad operari: quia subtracta influē/
 tia eius cessat omnis motio causarū scdarum: cum ipse sit
 causa p̄ma. 2 causa p̄ma plus influit q; scda. Job. 38. Su/
 per quo bases illi' solidate sunt. Sic ergo patet q; omnia

portat. Sed per quid portat? Verbo virtutis sue. Quia enim apostolus loquens de creatioe rerum dixit quod deus omnia fecit per filium: quia scilicet dixerat per quem fecit et secula. Ille autem per quem aliquis operatur non videtur virtute sua operari: sed virtute eius qui per eum operatur sicut baliuus per quem rex operatur: non operatur virtute propria. Ergo per hoc videtur quod filius non operatur virtute propria. Ideo dicit apostolus quod portat verbo virtutis sue. quia cuius idem sit causa essendi et seruandi cuius dicitur quod filius virtute sua est causa conseruatiois ostendit quod etiam est causa essendi. Sed nunc quid non virtute patris? Utique et eius virtute: quia eadem est virtus vtriusque. Operatur ergo et virtute propria et virtute patris: quia virtutem suam habet a patre. Nec tamen dicit apostolus virtute sua: sed verbo virtutis sue ad ostendendum quod sicut pater omnia per verbum produxit. per ipsum dicitur et facta sunt etc. In quo ostenditur maxima virtus patris: ita filius eodem verbo quod est ipse omnia fecit. Et in hoc ostendit apostolus potentiam virtutis sue: quia eandem habet cum patre: quia eadem operatur et per idem quo ille. Sed tunc est dubium: quia pater cuius dicitur producit verbum. Ergo filius cuius dicitur produceret verbum: et sic verbum esset verbum. Et ad hoc dicunt greci: quod si filius est ymago patris: ita spiritus sanctus est ymago filii. Et sic exponit Basilius. portans verbo virtutis sue. id est spiritus sancto. Nam sicut filius est verbum patris: ita ut dicunt spiritus sanctus est verbum filii. Et ideo per ipsum facit filius sicut per filium pater. Verum tamen proprie loquendo verbum non dicitur nisi quod procedit ut conceptus ab intellectu ad quod sequitur. procedere in similitudine spiritus. Spiritus autem sanctus et si sit similis: non tamen habet hoc ex modo sue processionis: quia non procedit ut conceptus ab intellectu: sed ut amor a voluntate. Aliter autem exponit glossa. Verbo virtutis sue. id est impio suo. Sed hic adhuc est dubium: quia imperium vel est exterius per vocem platum: et hoc non potest dici: quia nihil est extrinsecus a natura divina procedens a filio: per quod omnia portentur. Vel illud imperium est interius in corde conceptum: sed nec etiam hoc potest stare: quia nihil in mente dei concipitur nisi verbum eternum. Ergo istud imperium sic conceptum in mente filii esset verbum eternum: et sic essent duo verba eterna: quod nephastum est dicere. Ideo ad argumentum est obiectum: sicut exponit Augustinus illud Iohannis. 12. Sermo quem locutus sum: ille iudicabit eum. id est ipse ego qui sum verbum patris iudicabo eum. Et sicut in proposito verbum virtutis. id est in seipso qui est verbum virtuosus. Per ista ergo tria ostenditur de christo. Per hoc enim quod est splendor: ostendit eius coeternitatem cum patre. In creaturis enim splendor est communis: sed ille est coeternus: et hoc est contra arrium. Sed cum dicit ymago substantie. Ostendit eius substantialitatem. Quia enim splendor non est eiusdem nature cuius res splendet: ne forte aliquis credat quod non sit similis in natura. dicit quod est ymago vel figura substantie. Sed quia filius et si sit eiusdem nature cum patre: si tamen sit infirmus deficit a virtute patris. Et id subdit. portans omnia verbo virtutis sue. Apostolus ergo in his tribus commendat christum a tribus: scilicet a coeternitate: a consubstantialitate: et ab equalitate potestatis.

Deinde cum dicit. Purgationem peccatorum faciens etc. Ostendit quod facit ad idoneitatem dignitatis eius: scilicet strenuitas et industria quam habuit in operando. Fuit enim hoc magne industrie: ut quod ei competebat ex natura qua deus est: ipse meruerit per passionem in natura assumpta. Unde phil. 2. Factus est obediens usque ad mortem: propter quod et deus exaltauit illum etc. Purgare ergo peccata et si conueniat ei ex natura divina: tamen conuenit ei etiam ex merito passionis. Unde ecc. 47. Christus purgauit peccata eius etc. Mat. p. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

Consequenter cum dicit. Sedet ad dexteram etc. Subiungit ipsam dignitatem. Quasi dicat. Non videtur idecens si sedet etc. quia est splendor et figura et portat omnia etc. In verbo

aut sessionis tria solent importari. Unum est sedentis auctoritas. Job. 29. Cumque sederes quasi rex circumstante exercitu etc. In diuina autem curia multi assistunt: quia Daniel. 7. Milia milium ministrabant ei. et decies centena milia assistebant ei. Sed nullus legitur ibi sedere. Quia omnes sunt ibi serui et ministri. infra eodem. Omnes sunt administrationum spiritus in ministerium missi etc. Sed solus iste habet regiam dignitatem. Dan. 7. Et usque ad antiquum dierum venit etc. Et postea sequitur. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum etc. Mat. 25. Cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue. Et post sequitur. Tunc dicet rex his etc. Secundum est sedentis stabilitas. Luc. vlti. Sedete in ciuitate etc. Dan. 7. Potestas eius potestas eterna etc. ifra. 13. Christus iesus heri et hodie ipse et in secula. Item aliquando sedere importat humilitatem: quia sedens inferior est stantibus. per. Tu cognouisti sessionem meam etc. Et sic non accipitur hic: sed primis duobus modis. Sed contra. Actuum. 7. Ecce video celos apertos et iesum stantem etc. Et obiectum est quod sedere et stare et habet dispositiones de deo dicuntur secundum similitudinem. Et idem diuersa dicitur et sedens et stans. Sedens quidem propter imobilitatem: sed stans propter utilitatem ad fortiter resistendum. Unus stabat quasi paratus iuuare stephanum in agone constitutus. Sed addit apostolus quod sedet ad dexteram: quod si referatur ad dinam nam est sensus: ad dexteram. id est equalitatem patris. Si vero ad humanam est sensus ad dexteram. id est in potioribus bonis partibus. Mat. vlt. Sedet a dextris dei. per. et Mat. 22. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Sed iter eos qui habent assessores. quidam sunt simpliciter maiores: ut rex vel imperator. quidam vero non simpliciter maiores: sed secundum quod ut propositi vel baliui. Sed christus non sedet ad dexteram alicuius inferiorum iudicum sicut alicuius propositi vel baliui: sed simpliciter maioris: quia ad dexteram maiestatis. Maiestas proprie est summa potestas. Esa. 6. Plena erat omnis terra maiestate eius etc. puer. 25. Qui scrutator est maiestatis opprimeat a gloria. Christus autem et si sic sedet ad dexteram maiestatis: habet tamen et ipse maiestatem: quia habet eandem cum patre. Mat. 25. Cum venerit filius hominis in maiestate sua etc. Luc. 9. Nunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris. Dicit etiam non solum maiestatis: sed etiam in excelsis. id est super omnem creaturam. ecc. 4. Ego in altissimis habito etc. Sic ergo sedet in excelsis: quia eleuatus est super omnem creaturam. per. Quia eleuata est magnificetia tua super celos. Et secundum quod dicit Chrysostomus apostolus in loco isto tenet modum volentis instruere paruulum qui non statim proponit ei summa: sed paulatim perductum eum modo loquendo ardua: modo proponendo infima: ita etiam modo proponit diuina cum dicit. In filio: modo humana cum dicit. Quem constituit heredes etc. et sic de alijs: ut patet in glossa.

LECTIO.

III.

Tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum: filius meus es tu: ego hodie genui te. Et rursum. Ego ero illi in patre: et ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primo genitum in orbem terre: dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quod dicit. Qui facit angelos suos spiritus: et ministros suos flammam ignis.

Sicut supra dictum est apostolus in toto capitulo. intendit preferre christum angelis quantum ad excellentiam. unde posuit quatuor pertinentia ad excellentiam christi: scilicet quantum ad originem

Ad hebreos

qz filius: q̄tum ad dominationē: qz heres: q̄tus ad opōnē
 qz ipse fecit secula. Quātū ad honorē: qz sedet ad dexteraz
 maiestatis. Modo apostolus in parte ista ostendit q̄ x̄ps
 q̄tus ad ista quattuor excedit angelos r̄ p̄mo q̄tum ad fi
 liationē. Sc̄do q̄tum ad dominationē ibi. (Et cuz iterū i
 trodūcit r̄c.) Tertio q̄tum ad operationē creationis ibi.
 (Et tu in p̄ncipio dñe terrā fundasti r̄c.) Quarto q̄tū ad
 partis cōfessionē ibi. (Ad quē autē angeloz r̄c.) Circa p̄zi
 mū duo facit: qz p̄mo p̄mittit itentū. Sc̄do p̄positū p̄bat
 ibi. (Lui enī dixit r̄c.) Dicit ḡ. Tanto melior. i. sanctior et
 deo. p̄p̄m̄ quoz: in quo p̄ponit excellentiā x̄pi ad angelos.
 Ep̄bc. p̄. Cōstituens eū ad dexterā suaz in celestibus super
 oēm p̄ncipatū r̄ potestātē r̄c. Sed tūc oritur questio quō
 apostolus hoc itelligit vtrū s̄m dīnam nām vel humanā:
 qz s̄m dīnam nō videt̄ veruz: qz s̄m illaz genitus est: nō fa
 ctus: s̄m vō humanā nō est melior angelis: vt infra. z. cap.
 Cum autē qui modico ḡ angeli r̄c. Et dōm est q̄ x̄ps s̄m
 humanā nāz duo habuit in vita ista: sc̄z ifirmitatē carnis.
 z sic fuit minor. ifra. z. cap. Euz qui modico r̄c. Itē habuit
 ḡre plenitudinē: z sic ēt in humanitate maior fuit angelis
 in ḡra r̄ ḡlia. Jo. p̄. Vidimus eū ḡsi vnigenitū a patre: ple
 nū ḡre r̄ veritatis. Sed hic nō est itellectus. Ap̄lus enī nō
 itelligit q̄ melior fuerit q̄tū ad ḡram: s̄z p̄pter vnionē hu
 mane nāe ad dīnam: z sic dī factus in q̄tum per illi? vnio
 nis factionē p̄uenit ad hoc. Et ideo subdit. Quātō differē
 tius p̄re illis nomē hereditauit. Et q̄tū ad hoc nomē ostē
 dit dīnam q̄tus ad tria: sc̄z q̄tum ad nominis significatio
 nē: qz p̄p̄rius nomē angeloz est: qz dicunt̄ angeli qd̄ est no
 men ministri. Angelus enī idē est qd̄ nuncius. Nomē autē
 x̄pi est: qz dicitur filius dei: et hoc nomē est valde differen
 tius ab illo: qz q̄tācūqz dīnam ponis ad hoc est maiorē da
 re cū distent in ifinitū. puer. 30. Qd̄ nomē ei? r̄ qd̄ nomen
 filij eius si nosti: Est enī nomē filij eius: sicut et patris icō
 p̄bensibile. Phil. z. Et dedit illi nomen qd̄ est sup̄ omne
 nomē r̄c. S̄z forte dices qz etiā angeli dicuntur filij dei.
 Job. p̄. z. z. Et dōm est qz si dicunt̄ filij dei hoc nō est essen
 tialiter et p̄ nām: s̄z per quādā participationē. Ipse autē est
 essentialr̄ filius dei: et iō h̄z nomē differētius p̄re illis: et s̄
 est sc̄dm: qz differunt q̄tus ad moduz. ps. Quis est similis
 deo in filijs dei. Quasi dicat. Nullus p̄ nāz. Quātū ad ter
 tium dicit qz illud nomē hereditauit. Hereditas enī cōse
 quitur oziginem. Unde x̄ps qz filius sit habet ex ozigine r̄
 per naturam: angeli autē ex dono gratie. Matth. zi°. Dic
 est heres. Unde ipse nomen hereditauit: nō autēz angeli:
 et hec est tertia differentia.

¶ Deinde cuz dicit. (Lui enī angeloz r̄c.) p̄bat qd̄ dixit. r̄
 p̄mo agit de nomine s̄m qz p̄uenit x̄po s̄m diuinitatē. Se
 cundo s̄m humanitatē ibi. (Et rursum.) Ego ero r̄c. Quātū
 ad p̄mū iducit auctatēz. ps. Dñs dixit ad me r̄c. Et hoc
 est. Lui enīz angeloz r̄c. Quasi dicat. Nulli angeloz dicta
 sunt hec v̄ba: s̄z tñ x̄po. vbi tria possunt morari. P̄mo mo
 dus oziginis in v̄bo dixit. Sc̄do singularitas filiatōis ibi.
 (Filius meus es tu.) Tertio eius auctoritas ibi. (Ego ho
 die.) Modus iste nō ē carnalis: s̄z sp̄ualis et itellectualis
 Deus enī sp̄us est. Jo. 4. Et ideo nō generat carnalr̄: s̄z spi
 ritualr̄ et itellectualr̄. Intellectus autē dicēdo generat ver
 bū qd̄ est cōceptus eius: et iō signāter dixit qz dñs dixit ad
 me. i. pater dixit filio. Dicere ḡ itellectus patris nihil aliō
 est qz in corde verbū cōcipere. ps. Eructauit cor meū v̄bū
 bonū. Job. 33. Semel loquitur r̄ sc̄do id ip̄z nō repetit r̄c.
 Ecc̄. 24. Ego ex ore altissimi p̄dy. S̄z q̄tū ad sc̄dm ḡnā
 tio ista est singularis: qz dicit. Filius meus es tu. Quasi. d.
 Et si multi alij filij dicunt̄: tñ eē filiū nālem est sibi. p̄p̄riū
 alij autē dicunt̄ filij dei: qz sunt p̄cipēs v̄bi dei. Jo. io. Il
 los dixit deos ad quos s̄mo dei factus est: s̄z x̄ps est ipsum

verbū. Mat. i7. Dic est filius meus dilectus. S̄z q̄tū ad
 tertiu ista generatio nō est tēporalis s̄z eterna: qz hodie ge
 nui te. Differt autē tempus ab eternitate: qz tempus varia
 tur sicut motus cuius mēsurā est in variatione r̄ successio
 ne. Et ideo nominat̄ p̄ successionē p̄teriti et futuri. Eterni
 tas autē est mēsurā rei immobilis: r̄ ideo nō est ibi variatio p̄
 successionē: s̄z semp est p̄sens: r̄ ideo denotatur p̄ aduer
 biū p̄ntis tēporis. s̄. hodie. Uez qz illud qd̄ fit: qz nōdū est
 incōpletū p̄ dñs est: qd̄ aut factū est completū est: r̄ ita per
 fectū. Et ideo nō dicit genero te sed genui: qz perfectus ē.
 Sed tamē ne putet̄ esse generatio eius tota in p̄teritōe:
 r̄ per p̄sequēs in defitione addit hodie: vt sit sensus. perfe
 ctus es filius: r̄ tamē generatio tua eterna est r̄ semp a me
 generaris: sicut lumen in aere perfectū est: r̄ tamē semp p̄
 cedit a sole. Mich. 5°. Egressus es a p̄ncipio a diebus eter
 nitatis. ps. Ex vtero ante luciferuz genui te.

¶ Cōsequēter cuz dicit. (Et rursum r̄c.) p̄positū ostendit
 s̄m qz cōuenit x̄po s̄m humanitatē: r̄ hoc per aliā auctatē:
 r̄ s̄m s̄lo. istud dī in Esa. Ego ero illi in patre. Sed tamē
 nō iuenit̄ aliquid huic s̄le in Esaia nisi illud. Et filius da
 tus est nobis. S̄z. z. Reg. 7. r̄ p̄. Paralip. 28. Dabenē ista
 eadē v̄ba dñi dicētis ad Dauid de Salomone p̄ quē figu
 rabať x̄ps. ¶ Sciēduz est autē qz in veteri testamento q̄
 dam dicunt̄ de eo qd̄ est figura nō in q̄tum quedā res: sed
 in q̄tum est figura: r̄ tunc nō exponitur de illo nisi in q̄tus
 referē ad figuratū. Verbi ḡra in ps. qdā dicunt̄ de Dauid
 vel de Salomone in q̄tum figurabāt x̄ps tñ. qdā vō etiā
 s̄z qz sunt hoies qdā. r̄ istoz dicta de ipsis possunt exponi
 r̄ de x̄po. sicut illud. Deus iudiciū tuuz regi da. qz illud po
 test cōuenire salomoni. Illa vō que dicunt̄ de ipsis in q̄tus
 sunt figura nūqz de ipsis possunt exponi: sicut illud. Et do
 minabit̄ a mari vsqz ad mare r̄c. qz nullo modo verificari
 pōt de salomone. Sic r̄ in p̄posito licz ista dicta sint de sa
 lomone: tamē possunt exponi de x̄po qui p̄figurabať per
 illū. Dicit ḡ. Ero. qd̄ est futuri tēporis. ad denotādū qz icar
 natio filij futura erat in tpe. Gal. 4°. At vbi venit plenitu
 do t̄pis r̄c. Supra vō cū loquebat̄ de eterna ḡnatiōe dixit.
 es tu. quasi sine motu. hic autē cū loquit̄ de temporali dīc.
 in filijz quod denotat terminū alicuius motionis. Assum
 ptio enī iporat motū in filiationē. Et qz oīs motio fit per
 operatiōez alicuius terminatā ad aliquē effectuz: iō p̄mo
 ponit opōnez facientis: qz nō v̄tute humanitatis facta est
 assumptio: s̄z diuinitatis cū dīc. Ego ero illi in patrē. i. assu
 mam eū ad vnionē p̄sone filij. Et subiūgit effectū p̄secutū
 qz. s̄. est exceptus in vnitatē p̄sonalē filij. Erit mihi in filiū.
 De p̄mo dī Luc. p̄. Virtus altissimi. s̄. facientis assumptio
 nē obumbrabit tibi. de z°. Ro. p̄. Qui factus est ei ex semī
 ne Dauid s̄m carnem.

¶ Deide cū dicit. (Et cū itez r̄c.) Agit de dñatiōe x̄pi qua
 est heres vniuersoz. Vbi tria facit. qz p̄mo ostēdit dñiūm
 ei? r̄ p̄cipue sup̄ angelos. Sc̄do ponit rōnē dominy illius
 ex p̄te angeloz ibi. (Et ad āgelos qdē r̄c.) Tertio ex par
 te x̄pi ibi. (Ad filiū aut. thronus tuus r̄c.) Quātū ad p̄mū
 iducit auctatē. ps. Cū dicit. Adorate eū oēs angeli eius
 hoc habet̄ in ps. Dñs regnauit exul. r̄c. Adoratio enīz non
 fit nisi dñō. ḡ si angeli eū adorāt dñs illoz est. volēs aplis
 iducere hāc auctatē. P̄mo tāgit itentionem psalmiste
 cū dicit. Et cū iteruz introducit r̄c. vt psalmista loquatur
 de aduētū x̄pi in mundum. Et ideo dicit. Et cuz scriptura
 introducit. i. introducenduz dicit p̄mogenitum r̄c. Quasi
 dicat. Jam dictuz est qz x̄ps est filius p̄re angelis. ḡ est p̄
 cipalr̄ a patre genitus. Est ḡ dicēduz p̄mogenitus. Ro. 8°.
 Ut sit ipse p̄mogenitus in multis s̄ribus r̄c. Dic aut p̄mo
 genitus debebat itroduci in orbe r̄c. Et vide q̄ordinate
 loquatur apostolus. P̄mo enim dicit ipsum a patre ibi

(Ego ero etc.) Secundo assumptum in unitate persone ibi. (Et ipse erit mihi in filium.) Sed modo proponit eum in noticia hominum. Uocat autem incarnationem introductionem in mundum. Scilicet ipse christus vocat eam exitum. Jo. 16. Exiui a patre et ueni in mundum etc. Et dicendum est quod exitus est etiam introductio. sicut si aliquis recedat aduersus sit principi primo exit ad eum mediator. et post introductum eum. Sicut habet. i. Reg. 20. de dauid ad Jonathan. Sic christus mediator dei et hominum primo exiit ad homines et postea introduxit eos reconciliatos. Isra. 2. Qui multos filios adduxerat in gloriam etc. Uel introducit. i. inducit eum usque in corda hominum. quia scriptura loquens de aduentu christi dicit eum suscipiendum intra corda hominum. Ista autem receptio fit per fidem. Ephe. 3. Dabitare christum per fidem in cordibus uisus. per Annuntiate iter gentes gloriam eius etc. Quia. n. scriptura dicit quod gentes debent credere. dicit quod christus intraturus est in corde iporum. Hoc autem quod dicit. Itaque multipliciter exponitur. Dicit. n. Chrysostomus quod de incarnatione ubi quod dicitur introductio non loquitur scriptura semel. sed itaque atque itaque. Uel aliter. quia ipse primo erat in mundo per potentiam diuinitatis inuisibiliter. sed iterum introducit eum in mundum per presentiam humanitatis uisibiliter. Uel aliter quia supra dixerat. ero illi in patre. i. assumptam unitatem personalem mei. Et cum itaque introducit eum. sicut primo genitum et assumptum ad unitatem persone. quia non sufficeret dicere quod introducit nisi dicitur qualiter introducat. quia non quasi uenit de mundo. nec sicut angelus sed super omnes. Ideo dicit. Adoret eum omnes angeli. Nec. 9. Exercit celi te adorant. Apoc. 7. Omnes angeli stabant in circuitu throni et ceciderunt et adorauerunt etc.

Deinde cum dicit. (Et ad angelos etc.) Ponitur ratio ex parte angelorum quare eum adorant. Quasi dicat. Iustum est quod adorant quia sunt ministri. Unde dicit. Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flamma ignis. Deus. n. aliquando operatur illuminando intellectum. Jo. 1. Illuminat omnem hominem etc. Aliquando uero mouet ad opus. Esa. 26. Omnia opera nostra operatur in nobis. Et primo facit deus in nobis mediatur angelus. ps. Illuminas tu mirabiliter a motibus eternis. Secundum etiam facit in nobis ipsis medianibus. sicut dicit dionysius. 4. ca. celestis hierarchie. In quantum illuminat per ipsos dicuntur nuncii. Nuncius enim est nuntius re ea que sunt in corde domini sui. In quantum uero sunt mediatores operum diuinorum dicuntur ministri. ps. Ministri eius faciunt uoluntatem eius. Sunt ergo et nuncii et ministri. sed quales sunt describit eos per duas res corporales maxime ad hoc idoneas. Una est aer cuius proprietates multum conueniunt nuntio. ministro autem proprietates ignis. Aer. n. est receptibilis luminis et impressio. Itaque optime reddit recepta. Itaque habet uelocitatem motum. Dec autem dicitur habere nuntius. ut. sicut recipiat dicta. bene referat recepta et uerbum uelociter faciat. Ista bene conueniunt angelis. Optime. n. recipiunt diuinas illuminationes. Sunt. n. angeli specula munda secundum dyo. Mat. 18. Angeli eorum in celis etc. Itaque optime reddunt quod significatum est. Apoc. 1. Significauit deus quod opus fieri cito loquens per angelum suum suo suo iohanni etc. Itaque sunt ueloces. Esa. 48. Itaque angeli ueloces etc. Ista autem dicuntur spiritus. quia omnis substantia inuisibilis dicitur spiritus. Unde et aer dicitur spiritus. Item sunt ignis in quantum sunt ministri. Ignis autem iter omnia elementa est maxime actiuus et efficax ad agendum. Unde in. ps. de angelis ubi dicuntur ministri eius ibi addit. Et ministros tuos ignem uretem. Itaque ignis calorem causat per quod designat charitas. Lan. 8. Lampades ignis atque flammam. Unde describuntur in igne et dicuntur seraphim Esa. 6. Item ignis semper mouetur sursum. ita angeli et boni ministri omnia que agunt semper referunt in gloriam dei. sicut patet de angelo thobie. iz. Benedictite deum celi etc. Non dicit benedicite me. sed deum celi. Non sic de malo angelo quod dicit Mat. 4. Si cadens adoraueris me. Sed angelus bonus tanquam bonus minister dicit Apoc. vlt. Uide ne feceris deum adora.

Lectio.

III.



A filiū autē. Thronus tuus deus in seculū seculi: uirga egritatis uirga regni tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem: propterea uinxit te deus: deus tuus oleo exultationis preparticipibus tuis.

Supra probauit apostolus per auctoritatem angelorum esse ministros: hic probat per rationes sumptas ex parte ipsius christi. Unde dicitur per probare regiam dignitatem christi. ubi duo facit. primo. n. commendat regiam dignitatem ipsius christi. Secundo ei ad illam dignitatem ostendit idoneitatem ibi. (Propterea uinxit te deus etc.) Circa primum tria facit. primo commendat christi regiam auctoritatem. Secundo ei regimem egritatis ibi. (Virga directiois etc.) Tertio regimem bonitatis ibi. (Dilexisti iusticiam etc.) Dicit ergo. Ad filium autem dicit. Thronus tuus etc. Et sunt uerba dei patris loquentis per linguam prophete. sicut per calamum scribe. Dicit ergo. O deus fili thronus tuus etc. In quo denotatur regiam maiestatis. Est. n. thronus regis sedes. sed cathedra magistralis: tribunal autem sedes iudicis. Lapsit autem thronus christi per nazareth diuinam in quantum est deus. ps. Rex orbis terre deus. sed per quod homo uenit sibi ex merito passionis uictorie et resurrectionis. Apoc. 3. Qui uicerit dabo ei sedere mecum in throno meo. sicut ego uici et sedi in throno patris mei cum eo. Dicitur thronus esse perpetuus. Luc. 1. Et regni eius non erit finis. Dan. 7. Potestas eius preter eterna que non auferetur etc. Per autem quod regnum illud est eternum et in quantum sibi uenit ex natura: quia est deus. ps. Regnum tuum regnum orbis seculorum etc. Itaque in quantum sibi uenit ut homo: et per duplici ratione. Una quia regnum illud non ordinatur ad temporalia sed ad eterna. Jo. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Ad hoc. n. regnat ut homines dirigat ad uitam eternam. Non autem sic est de regno hominum. ubi regnum illoz finitur cum uita presentis. Alia ratio est: quia ecclesia que est regnum eius durat usque ad finem mundi. et tunc tradet christus regnum deo et patri assumptum et perficiendum.

Consequenter commendat regnum eius ab egritate cum dicit. (Virga directiois etc.) Conuenienter autem describit regnum per uirgam. Differt. n. regimen tyrannicum a regimine regis: quia regimen tyrannicum est ad utilitatem suam cum grauiamine subditorum. regimen autem regis principaliter ordinatur ad utilitatem subditorum. et ideo rex est pater et pastor. Pastor. n. non corrigit cum gladio sed cum uirga. ps. Uisitabo in uirga iniquitates eorum. Itaque pastor uisitur uirga in directione gregis. Mich. 7. Pascite populum tuum in uirga tua. Uirga est sustentaculum infirmos. ps. Uirga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Itaque uirga turbat hostes. Numeri. 24. Consurget uirga de israhel: et percutiet duces moab. Sed est uirga egritatis. Esa. 11. Arguet in egritate per mansuetis terre. Sed sciendum est quod aliquando aliquis regit in rigore iuris: sicut quando fuerit ea que iusta sunt secundum se. Corripit autem quod aliquid de se iustum est: quod tamen comparatum ad aliquid inducit detrimentum si seruetur. et ideo oportet quod ius commune ad hoc applicetur. et si hoc fiat tunc est regimen egritatis. Regnum ueteris testamenti erat secundum rigorem iusticie. Act. 15. Unus quod nec nos nec patres nostri portare potuimus. Sed regnum christi est regnum egritatis et iusticie. quia in ipso non imponitur nisi suauis obseruancia. Mat. 23. Iugum meum suauis est et onus meum leue.

Consequenter cum dicit. (Dilexisti etc.) bonitatem regis commendat. Quidam. n. fuerit egritatem non tamen per amorem iusticie. sed magis per timorem uel gloriam uel metum: et tale regimen non durat. Sed iste fuerit egritatem per amorem iusticie. Dicit ergo. Dilexisti iusticiam etc. Quasi dicat. Hoc quod uirga est equa et directa: hoc est quod dilexisti iusticiam. Sap. 1. Diligite iusticiam que iudicatis terras. Non autem est iustus que non amat iusticiam. Mat. 5. Beati que esurunt et sitiunt iusticiam etc. Sed aliquid quod diligit iusticiam: sed sunt remissi in correctione iniquitatis. sed christus odit. i. reprobat iniquitatem. ps. Iniquos odio habui. Sap. 14. Sicut odio sunt deo impius et impietas eius. Ecclesi. 12. Altissimum odio habet peccatores et misericors est penitentibus.

Deinde cum dicit. (Propterea uinxit te deus etc.) ostendit

Ad hebreos

xpi idoneitate ad exequendum et gubernandum vbi dubitatio
 est de hoc qd dicit ppter ea zc. In vbis istis agit de spuali
 vntioe qd xps replet e spu scd. Nlqđ n. id replet e qz di-
 lexit iusticia. Ergo meruit gram qd e illud. Ro. ii. Si ex
 operib' nō ex gra: nec e rō cōis. Sz spāl'r ad ppositū qz
 xps i ipsa xceptioe fuit plen' spu scd. Jo. i. Plenu' gra z ve-
 ritate. Nō g' meruit. Rñdeo. hic e cauedus error origenis
 Uoluit. n. q' oēs spuales creature et aia xpi a pncipio crea-
 te fuerūt z hz q' plus vl' min' adbeferūt deo vl' diuerterūt
 ab ipso p libertatē arbitry sui facta e distinctio iter angelos
 z etiā aias. Unī in p'archon q' aia xpi qz uehemēt' adbe-
 fit deo diligēdo iusticia ppter ea meruit B. Sz B e hereti-
 cū dicit: q' i. q'cu'q' aia vl' et aia xpi creata fuerit an' corp'
 qd et spales rōne in xpo hz: qz i prio istārī sūt creata fuit aia
 z formatū corp' z totū e assumptū a filio dei. Quid g' dicit
 ppter ea. Una glo. videt sentire cuz origene. Sz si volum'
 eā saluare dicem' q' i scriptura d' aliqd fieri qū inotescat
 sicut cū d' p'bil. z. Sac' e' obediēs zc. Propter qd z deus
 exaltauit illū z dedit illi nomē zc. Nlqđ xps merito pas-
 sionis meruit eē de'. Absit. Dic. n. e error fotini. Dicedū e
 g' q' xps eē deū excedit oē meritū. Sz p passionē meruit q'
 māifestet vbiq' eē deū: z qd de' dederat illi tale nomē zc.
 Ita B qd dicit hic. Propterea vnxit te de' zc. vt sit sensus.
 Et hoc q' tu dilexisti iusticia: meruisti q' hoc inotescat. Ut
 aliter z meli' ita q' ly ppter ea nō dicat cāz meritoria: sz fi-
 nalē. Quasi dicat. Ad B q' illa haberes. s. thronū ppetuum
 virgā directiois zc. q' dicta sūt: ppter ea vnxit te deus oleo
 sctificatiois qd dñs mādauit fieri. Exo. 30. quo vngēbāf
 vasa z sacerdotes. Leuit. 8. z. 9. Et reges vt p' de dauid. i.
 Reg. 16. z salomone. tert' Reg. i. Itē pphe: vt p' de beli-
 seo. tert' Reg. 19. Sed qre fiebat ista sctificatio p vntio-
 nē. Rō e' l'ialis. Hoies. n. orietales p celebritate vngēbāf
 ne psumerūt: eo q' sūt i regioe multū calida. Paupes et
 vngēbant ad festiuitatē. 4. Reg. 4. Nō habeo ancilla tua
 nisi paz olei q' vngar. In scriptura aut diuina tradūtur nō
 bis p modū q' hoies solēt vti. Quia g' tūc vngēbāf hoies vl'
 pp celebritatē festi vl' celebritatē p'one. id ad osidēdū ex-
 cellētia xpi dicit eū vntū oleo exultatiois. Ipe. n. e rex. Esa.
 33. Ecce i iusticia regnabit rex. Et. 33. Dñs. n. iudex n'f. dñs
 legifer n'f. dñs rex n'f. ipse veniet z saluabit nos. Est et sacer-
 dos. ps. Tu es sacerdos i eternū fm ordinē melchisedech
 Sūt et ppba. Deutro. 18. Prophetā de gēte tua z de fratri
 bus tuis sic me suscitabit tibi dñs. Et dicit sibi vngi oleo
 sctificatiois z exultatiois. Ab ipō aut sūt sacra q' sunt vasa
 grē. Esa. 22. Suspēdā sup eū oēs gl'iaz dom' p'f'is ei' vasso
 diuersa genera zc. Cōuenit et ista vntio x'pianis. Sūt enī
 reges z sacerdotes. i. ps. z. Vos estis gen' electū regale sa-
 cerdotiū. Apoc. 5. Fecisti nos deo n'fo regnū z sacerdotes.
 Itē hnt spūs scctū q' e' p'phetic spūs. Joel. 2. Effūdaz de spū
 meo sup oēs carnē zc. z id oēs vnti sūt iuisibili vntioe. z.
 Lor. i. Qui aut p'firmat nos vobiscū in xpo z q' vnxit nos z
 q' signauit nos. i. Jo. z. Vos vnctōez habetis a scd' z nostis
 oia. Sz q' opatio e iter x'p' vnctū z xpianos vnctos: Ita. s.
 qz ipse hz eā pncipāl'r z p' nos at' taly ab ipō effūsā. ps. Si-
 cut vngētū i capite zc. Et id dicit. p' pncipib' tuis. Jo. i.
 De plenitudine ei' oēs accipim'. Unī alij dicunt scti. ipse vō
 scctū scd' z. Iose. n. e radix oīs scctitatis. Dicit aut oleo leti-
 cie vl' exultatiois: qz ex ista vntioe pcedit spualis leticia.
 Ro. i. 4. Nō e regnū dei esta z pot' sz iusticia z paz z gaudi-
 um in spū scd. Gal. 5. Fruct' aut spūs e charitas paz z gau-
 diū. ps. Ut exhilaret faciē i oleo. Esa. 61. Oleū gaudy p lu-
 ctū zc. Illud aut qd bis dicit de' deus. dupl'r expōit. Uno
 mō q' repetat noiatiu' casus: vt sit sensus. Vnxit te de' per
 seipm deū: nos aut p te mediatorē dei z hoīuz hoīem xpm
 z. Pet. i. Per quē magna z p'ciosa nobis pmissa donauit.

Alio mō q' fm Augu. in glo. altez e noiatiui casus alteruz
 vocatiui: vt sit s'fus. Q' xpe q' es de' filii' de' p' vnxit te zc.
 Et q' dz sic exponi magis p' i greco. Sz cū xps nō sit vnct'
 fm q' de' qz sic nō venit sibi recipe spū scctū sz magl aly
 dare. Sedā expō nō v' eē vā. Rñdeo dicēdū e q' idē i p'so-
 na z de' z hō tū vnct' e' iquātū hō. Et cū d' o de' zc. vnctōe
 e de' z hō z vnct' s'it e deus z hō z vnct' cum ipso in p'sona.

LECTIO.

V.



Tu in principio domine terraz fun-
 dasti: z opera manū tuaz sunt celi.
 Ipsi peribunt: tu autez permanebis
 z omnes vrvestimētū veterascēt. Et
 velut amictū mutabis eos z mutabū-
 tur: tu aut idē ipse es z anni tui nō deficiēt.

Supra p'miserat apl's quatuor in qb' xps excellit āgelos z
 pbauit duo illoz. s. z q' excedit eos qz e' filii' z qz est heres:
 nūc pbat tertiū. s. q' excedit eos in vtute opationis: qz per
 eū p' fecit z secula. Hoc aut pbat apl'us ex auctoritate eius-
 dē pphete: z circa B duo facit. Prio ondit vtute opatiois
 in q'ntū e' creator. Secō q'ntū ad differētia creatoris ad crea-
 turā ibi. (Ipsi peribūt zc.) Circa p'mū duo facit: qz prio pōit
 creatioez terre. z celoz ibi. (Et opa manū zc.) Scie-
 dū e' aut circa p'mū q' B pōt dupl'r legi. Uno mō vt sit ser-
 mo direct' ad p'rez vt sit sensus. Tu dñe. s. deus p' fundasti
 terrā in pncipio. i. in filio q' e' pncipiu'. Jo. 8. Ego pncipiu' q'
 z loquoz vobis. Et B tū valet ac si dixisset. Tu fundasti ter-
 raz p' filiū. ps. Dia in sapiētia fecisti. Fili' aut e' sapia genita
 vt supra dixit eū splēdorē gl'ie. Et B qd dicit hic rīdet huic
 qd supra dixit: p' quē fecit z secula. Alio mō q' sit fmo dire-
 ctus ad filiū sic. Et tu dñe. s. fili' fundasti terrā in pncipio. s.
 t'pis vl' in pncipio. s. pductiois rez vt excludat opinionez
 dicētiū corpalia nō fuisse creata cū spūalib' sz post. Heñ. i.
 In pncipio creauit de' celū z terrā. Sciedū e' aut q' tri-
 pliciter pōt distingui terra a celo. Uno mō z ad l'raz q' p ter-
 ram itelligat elementū terre: Per celū aut supiora corpa
 vt sicut moyses nō facit mētionē de aere: qz e' cū aq' ita hic
 itelligit p' celū ipz celū z alia duo elemēta. s. aere z ignē q'
 magis accedūt ad nāz celi qd p' ex loco ipsoz. Sic et acci-
 pit moyses Heñ. i. Et dicit fundasti: qz sicut fundamētū qd
 e' p'ria ps edificy e' in imo: ita terra iter oia elemēta tenet
 locū imū. Esa. 48. Man' mea fūdauit terrā. ps. Aridā fū-
 dauit man' ei'. Nō aut dicit fecisti celos: sz opa manū
 tuaz sunt celi: qz illud qd aliq's facit manib' magis diligē-
 ter videt facere. Et id si loq' ad designādū nobilitatem z
 pulchritudinez ipsoz. Esa. 48. Dexterā mea mēsa e' celos.
Aliter vō q' p terrā itelligat totā nām corporalē. Et sic
 terrā fundasti. qz mā e' locus z fūdāmētū forma: p celos
 aut spuales substātas. ps. Laudate eū celi celoz. Et hi sūt
 opa manū ei' qz fecit eos ad imaginē z similitudinē suā. Ut
 p terrā ipsecti in eccl'ia q' sunt fundamētū alioz qz nisi esset
 actiua in eccl'ia rēplatiua nō subsisteret. Per celos ptem-
 platiui. Et hec facta in eccl'ia i pncipio. i. p filiū. Esa. 51. Po-
 sui vba mea in ore tuo vt fundes terrā. i. ipfectos: z plātes
 celos. idest perfectos.

Cōsequēter cū dicit. (Ipsi peribūt zc.) ondit dñaz inter
 creatorē z creaturā: z B q'ntū ad duo q' sunt p'pria creatori
 p'mū e' eternitas: z e' immutabilitas: de qua ibi. (Et oēs vt
 vestimētū veterascēt zc.) Circa p'mū duo facit: qz prio po-
 nit terminationē creature. Secō itermnationem dei ibi.
 (Tu aut pmanebis.) Dicit g' p'mo. Ipsi. s. celi pibūt. Sz
 z Eccl'ia. i. Terra in eternū stat: gvidet q' multo plus celi.
Respōdeo dicendum est q' fm Augu. z p'hm in qualibet
 mutatioe est generatio z corruptio. Unde q'quid mutat

perit in statu in quo erat. Ergo quod dicitur quod celi peribunt non intelligitur quantum ad substantiam: de qua Job. 37. Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. sed quantum ad statum quem nunc habent. Apoc. 21. Uidi celum nouum et terram nouam. i. Lozi. 7. Preterit figura mundi huius. Sed quomodo mutabuntur status. Diuersimode quod celi superiores mouentur sed non alterantur. Inferiores vero. scilicet ignis et aer et mouentur et alterantur et corruptioni sunt subiecti. Sic ergo status omnium celorum est mutabilis: sed tunc motus cessabit in superioribus: et corruptio in inferioribus: quod aer igne et flagratione purgabitur. z. Pe. 3. Celi qui nunc sunt et terra eodem verbo repositi igne reseruantur in die iudicii etc. Quod peribunt a statu in quo nunc sunt: et sic quodammodo peribunt: sed tu domine permanebis. ps. Tu autem domine in eternum permanebis.

Deinde cum dicitur. (Et omnes etc.) ostendit differentiam dei ad creaturam quantum ad immutabilitatem. et circa hoc duo facit. Primum. ponit mutabilitatem creature. Secundo immutabilitatem dei ibi. (Tu autem idem etc.) Et adhuc circa primum duo facit: quod primo describit rationem mutabilitatis creature. Secundo subdit illam mutabilitatem ibi. (Et velut amictum etc.) Circa primum autem sciendum est quod vetus et nouum consequuntur tempus. Vnde vetera scire non potest nisi quod aliquando mensurat tempus. Motus autem celorum mensurat tempus: sed ipse mobile mensurat ipso nunc temporis in celo possunt inueniri nouitas et vetustas. vnde non vetera sciant celi quasi substantia eorum minuat vel corrumpat in aliquo sed tamen quantum ad diuturnitatem temporis quo amplius non mensurabuntur. Et idem dicit. Sicut vestimentum etc. quod causa mutationis celorum non erit propter defectum virtutis ipsorum quod in aliquo minuatur quia si motus ipsorum cessaret propter defectum virtutis iam cessatio haberet causam naturalem et posset deprehendi ratione naturali cuius contrarium dicitur. Mat. 24. De die autem et hora illa nemo scit etc. ergo erit propter necessitatem finis: quod omnes creature corporales ordinantur ad spirituales: et totus motus deseruiens generationi et corruptioni ordinatur ad generationem hominis. Lessante ergo generatione hominis quod est quando completus erit numerus electorum et predestinatorum cessabit motus ille. Et idem dicitur vestimentum quod sumit ad versus et cessante versus deponit sicut homo calidum vestimentum deponit veniente estate. Sic ergo status mundi qui nunc est commedat isti fini cum completus fuerit numerus ille electorum iam amplius non erit accommodatus nec necessarius: et idem sic vestimentum deponet. Luc. 21. Celi et terra transibunt etc.

Consequenter ponit ipsam mutabilitatem cum dicitur. (Et velut amictum mutabis eos.) scilicet celos. Et bene dicitur. Mutabis tu deus: quod non propria virtute nec per se: sed virtute dei mutabuntur a motu sicut amictum quod ad versus sumit et post versus deponit secundum congruentiam temporis et finis. Et dicitur amictum quod per amictum gloria hominis et manifestat et regit. Ita est deus per creaturas et occultatur nobis et manifestat. Ro. 1. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sap. 13. A magnitudine enim speciei et creature cognoscibilis poterit horum creator videri etc. Et dicitur mutabuntur quod in perpetuum mutati permanebunt. Item quantum ad celos spirituales qui pereunt a vita presentis per mortem corporis. z. Reg. 14. Omnes morimur et quasi aqua dilabimur in terram quod non reuertentur etc. Esa. 57. Iustus perit et nemo est etc. Item veterascunt: quod vt dicitur. i. fra. 8. quod antiquat et senescit prope iterum est. Et mutabis eos. scilicet secundum corpora quasi corporale hoc induet in corruptionem. ps. Cor. 15. Et mutabuntur secundum mentem quasi a visio ne enigmatica assumunt ad speciem visionem. Job. 14. Luctis diebus quod nunc milito expecto donec veniat imitatio mea etc.

Deinde subiungit immutabilitatem dei cum dicitur. (Tu autem idem ipse es etc.) Ubi duo facit. Primum. ponit hoc. Secundo ostendit hoc per signum ibi. (Et anni tui etc.) Dicit ergo. Isti peribunt tu autem etc. scilicet dei filius: et hoc per arrianos. Idem ipse es. idem perfectas et nunquam mutaris. Malac. 3. Ego deus et non mutoz. Jac. 1. Apud quem non est transmutatio etc. Et signum huius est anni non deficiet. Anni. n. dei dicuntur duratio eius sicut anni

hominis duratio hominis: quod deficit et secundum presentem quod cum sit temporalis vna per succedit alteri: et vna adueniente deficit altera. Deficit etiam secundum totum. quod ex toto desinit esse. In duratio vero dei neutrum horum est quod non deficit secundum totum quod est sempiternus. Tu autem altissimus in eternum domine. Item nec secundum presentem. quod eternitas est tota sit et quod stans. Job. 36. Numerus annorum eius inestimabilis etc. Sed cum sit vna et immutabilis que anni vocantur. Ratio huius est. quod intellectus noster accipit cognitionem intelligibilium per sensibilia quod omnis nostra cognitio incipit a sensu. Unde et deus est oio simplex: describitur sub similitudine corporalius. Esa. 6. Uidi dominum sedentem etc. Ita est duratio eius a nobis describitur per aliqua nobis nota: cum tamen sit vniformis et simplex. Vnde aliquando dicitur annus: aliquando dies et mensis. quod omnes differentias temporis includit.

Lectio.

VI.

A quem autem angelorum dixit aliquando: sede a dextris meis: quousque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis?

Supra probauit apostolus tria de christo in quibus excedit angelos: hic probat quantum ad similitudinem de ipso. scilicet quod sedet ad dexteram maiestatis: quod pertinet ad dignitatem eius. Et circa hoc facit duo. Primum enim inducit auctoritatem dauid. Secundo ostendit angelos ab hac dignitate deficere ibi. (Nonne omnes sunt etc.) Circa primum duo facit. quod primo describit dignitatem christi. Secundo ostendit per signum ibi. (Quousque ponam etc.) Dicit ergo. Ad quem autem angelorum dixit aliquando deus. Quasi dicat. Non inuenit quod deus dixerit angelo: sed dixit christo. Et ipse est christus Mat. 22. inducit hoc de se dictus. Hoc autem quod dicitur. Sede a dextris meis potest referri ad diuinam naturam in qua christus equalis est patri quod habet et iudiciaria et regiam potestatem equalis patri. Jo. 16. Dia que habet per meam sunt. Ipse vero pater ab eterno dixit: quod dicens filium generauit et generando dedit ei equalitatem patris. potest etiam referri quantum ad humanam naturam secundum quam sedet in bonis potentibus patris. Tunc autem pater dixit quantum humane nature verbum suum uniuersum. Hoc autem magis supra expositum est vbi dixerat. Sedet ad dexteram.

Consequenter cum dicitur. (Quousque etc.) ostendit per signum dignitatem christi vbi occurrit duplex dubitatio. Una quia ab eterno omnia sunt subiecta filio. Item quod in resurrectione christus dicit. Data est mihi omnis potestas. Quid ergo expectat subiacendum scabellum suo? Et sciendum est quod aliquid potest esse in potestate aliquid dupliciter. Uno modo quantum ad auctoritatem: et sic omnia ab eterno quantum ad ordinationem sciendorum et in tempore quo fuerunt: subiecta sunt filio dei in quantum deus: sed a principio conceptionis in quantum homo. Alio modo quantum ad exercitium potestatis: et sic non sunt ei omnia subiecta sed tamen in fine mundi: quod nondum exercet potestatem in omnia: subiacendo sibi omnia. ps. 3. Secundum operationem qua possit et subicere sibi omnia. Sed quod est quod dicitur scabellum: potest dici quod per hoc nihil aliud intelligitur quam plena et perfecta subiectio. Illud enim dicitur perfecte subiectus alicui quod ipse potest concalcare pedibus. Aliter est et faciendum vim in verbo: quod sicut deus est caput christi: vt patet per Lozi. 11. Caput christi deus. Ita pedes christi humanitas eius. ps. Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Ponam ergo scabellum. id est non solum subiaciam inimicos tuos tue diuinitati sed et humanitati tue. In hoc autem errauit origenes. Ipse enim nihil aliud est subiacere luci quam illuminari: ita cum christus sit veritas iusticia et bonitas et quod tale potest dici nihil est aliud subiacere saluatori quam saluari. Et idem voluit quod in fine omnia etiam demones saluentur quod aliter non subiacerent omnia christo. Sed hoc est illud quod dicitur Mat. 25. Item maledicti in igne eternum. Vnde sciendum est quod duplex est modus

LL z

subiectiōis. Un' p voluntatē subditoꝝ sicut boni ministri subyiciunt dño suo: puta regi: & sic soli boni subyiciunt xpo. Alius p voluntatē dñi. & sic ē qdā violētia ex pte subditoꝝ. Et sic mali subyiciunt xpo: nō qd velint dñiuz ei: s; qz xps faciet de ipsis voluntatē suā puniēdo eos q noluerūt hic facere voluntatē suā. Et B ppe designat p scabellū: qz qd calcat pprimis. Esa. 66. Celū mibi sedes ē. i. celestes: & boni: s; terra. i. terreni & mali scabellū pedū tuoz. ¶ Alia dubitatio ē de B q dicit: qadusq; rē. qz si sedebit qadusq; ponat: g cū posuerit nō sedebit. Rūdeo q donec & qadusq; qñq; ponunt finite. qñ. i. designat terminū ei' cui cōiungit: sicut cū dico. Sede hic donec veniā. Aliqñ aut tenet infinite qñ. i. nō ponit terminū: vt cū dī. Iste nō penituit donec vixit: qz nec post mortē penituit. Sicut. n. dicit Hieronym' illd oz designari de quo pōr eē dubiū. Illud aut qd nō ē dubiū relinquit itelligēti. Dubiū aut ē vtrū in vita sua peniteat: s; q nō post mortē suā nulli ē dubiū. Sic & in pposito. cūz .n. nō multi ipugnēt & blasphemēt xpm vī dubiū vtz mō sedeat: s; nō ē dubiū vtz sedat qñ oīa subiecta erūt ei: r. iō non exprimitur illud.

¶ Cōsequēter ostēdit q dignitas hec āgelis nō puenit cui; dicit. (Nōne oēs rē.) Ubi tria facit: qz pōo ostēdit ipsoꝝ officii. Scōdo executionē officij ibi. (In ministeriū rē.) Tertio fructū executionis ibi. (Ut hereditatē rē.) Dicit g. Nōne oēs rē. ps. Ministri ei' q facit voluntatē ei'. S; 3 Dan. 7. Milia miliū ministrabāt ei rē. Ubi dicit Grego. Aliqui ministrāt: alij sūt q assistūt. Nō g oēs ministrāt. Rūdeo dī cēdū ē q sicut videm' in artificib' q duplex ē gen' artificū. Quidaz. n. sūt q sūt manu exequētes vt manu artifices. Alij aut nō exequūt nec operāt manu: s; sūt artifices disponētes: & qñ picipētes qd agēdū sit: ita & in āgelis ē: qz qdā sūt qñ exequētes. qdā vō qñ pceptores picipētes ea q agēda sūt. Accipiēdo g largo mō administratiōes tā p exequētib' qz ēt p iperātib': sic oēs sūt admīstratores vī admīstratoꝝ. S; si dicāt admīstratoꝝ q exequūtur. alij aut q imēdiate accipiūt a deo assistētes. sic qdā ministrāt: qdam assistūt & tradūt alijs. S; 3 B ē qz hic tāgīf executio officij cū dicit. In ministeriū missi rē. g vī p B q oēs exequātur ps. Immittit āgelus dñi i circuitu rē. & Esa. 6. Volauit ad me vn' de seraphin: q sūt de supremo ordie. Ergo si illi mittunt: multo fort' alij. S; 3 B ē dionysius q dicit q accepit ab aplo q soli inferiores mittūt & nō superiores. Rūdeo qdā dicūt q superiores mittuntur & exeunt aliqñ aliqb' causis subortis ad exteriora: sed vī mibi q superiores qñoz. i. seraphin. cherubin. throni. & dñatiōes nūq; mittunt: s; inferiores mittūt: qd p3 ex eoz nominib'. Virtutes. n. mittūt ad mirabilia faciēda. Potestates ad arcēdum pātes areas. Principatus ad gubernādū cōitatē vī regnū. & sic de alijs Dominatiōes aut dicūtur qz ordināt oīa hec inferioꝝ. Alij aut tres ordies accipiūt noīa ex opatiōe quā imēdiate exercēt circa deū: & illa dispēsant i alios. Qz g dīc missi. Dīcēdus ē duplex ē missio. Una q motū locale iportat. & sic mittuntur solum inferiores. Alia est missio q fit per applicatiōnem & directionē noui effectus in creatura. & sic mittunt filius & spiritus sanctus. & hoc modo mittuntur superiores quia virtus eoz immittitur in inferiores imittenda alijs. Et qd dicit volauit rē. Dicendum q inferiores vtunt' nominibus illoꝝ quoz virtute & auctoritate agunt & eis attribuūt operatiōes suas. Et qz ille officiū suū exequēbāt in vīute seraphin: ideo vocatus ē noīe seraphin: nō q esset natura seraphin.

¶ Deinde subiungit fructum officij cum dicit. Ut hereditatem rē. Et licet omnes sint vocati: nō tamen omnes capiunt hereditatem. Qui ergo capiunt illi percipiūt fructū missionis. Jere. si. Curauimus babylonem & nō est sanata.



¶ Ropterea abundant' oportet obseruare nos ea que audiuius ne forte pereffluamus. Si enim qui p angelos dictus est sermo: factus ē firm': & omnis preuaricatio & inobedientia accepit instaz mercedis retributionē quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutē. Que cū initiū accepisset enarrādī per dominū ab eis qui audierunt in nos cōfirmata est contestante deo signis & portentis & varijs virtutibus & spiritu sancti distributionibus fm suam voluntatem.

¶ Supra ostēdit apostolus multipliciter eminētiaz xpi ad angelos: hic ex B cōcludit q magis obediēdū est doctrine xpi. i. nouo testamēto qz veteri testamēto. Et circa hoc tria facit. pōo eniz ponit cōclusionem itētas. Scōdo iducit rōnem ad cōclusionē itētas. Tertio pfirmat psequētā rōnis. pōmū in picipio. & mibi. (Si eni q p angelos rē.) Tertiu ibi. (Nō eniz angelis.) Circa pōmū sciēdū ē q Exo. 23. Dat' pceptis legis & iudicib' subiūgit. Ecce ego mitto āgeluz meum rē. Et sequit'. Obserua igit' & audi rē. Si igit' mādata angeli p que lex data ē seruare: itroitus disponere ad patriā. Unde & Mat. 19. dictū ē. Si vis ad vitaz igredi serua mandata. Opz ergo seruare mādata illa legis. g opz magis obedire mādati eius q maior ē angelis p quos lex data ē. Et hoc est qd dicit. Propterea obseruare oz ea que audiuius. Abdie. pmo. Auditum audiuius a dño Abac. 3. Domie audiui auditū tuū & timui. Oportet ergo obseruare abundantius. qz. s. a maiore dicta sunt. Ideo dilexi testimonia tua rē. Et hoc ppterea. idest propter iminens periculum. ne. i. supereffluamus. Aliquis eni fluit per penas corporales. scōdo. Reg. 14. Quasi aque dilabimur super terram. sed effluit per culpam: sed supereffluit corporaliter p damnationem eternam.

¶ Consequenter inducit rōnem ad hoc que continet vnaz cōditionalem continentē comparationem noui & veteris testamenti. In antecedenti ponitur conditio veteris testamenti. In psequenti cōditio noui testamēti. Circa ver' aut tria ponit. i. legis auctoritatē. Scōdo firmitatē veritatis ibi. (Qui factus ē firmus.) Tertio necessitatē obseruādī ibi. (Et oīs puaricatio rē.) pōmo ponit auctoritatē. qz nō humana rōne data est lex: s; p angelos. Hal. 3. Ordinata per angelos rē. Act. 7. Dic moyses q fuit in ecclesia in solitudine cū angelo q loquebāt ei in mōte syna rē. Nec hoc ē mirum qz vt pbat dionysius reuelatiōes diuinaz illuminationum ad nos pueniūt mediātibus angelis. ¶ Firmitatez veritatis ostēdit cum dicit. Qui factus ē rē. quia totus impletur qd ibi mādatū ē. Mat. 5. Jota vnū aut vn' apex nō pteribit a lege donec oīa fiant rē. ¶ Necessitatē ostēdit q puniunt puaricātes. Un' dicit. Et oīs puaricatio rē. Ubi ponit vnu qd respōdet duplici culpe. i. pctō omissiōis & trāsgressiōis. pōmū respōdet pceptis affirmatiuis: alij ud negatiuis. pōmū notatur nomine inobediente. S; nunquid inobedientia est peccatum generale: Et videtur q sic. per hoc qd dicitur hic. Ad qd dicendum est q peccatum dicitur esse speciale ex intentione specialis finis. Unde quando aliquis non seruat pceptum hac intentione vt ptemnat pceptū: sic ē spāle pctū: sed qñ ex aliqua causa puta quando ex concupiscētia tunc est conditio psequens peccatum nō tamen speciale peccatum. Aliud autē vocat' preuaricatio. ps. Preuaricantes reputauī rē. Item aliud

ponit ex pre pene cū dicit. Quia accepit instā mercedis retributionē. Retributio. n. respicit quātitatē culpe: vt q̄ magis peccauit magis pūiat. Merces vō respicit quālitatē vt q̄ igne libidinis peccauerit igne cruciet. Accipit ergo mercedē bonā p̄ bonis: et malā p̄ malis. Et sic merces accipit i bonū et malū in quātū iportat iusticiā distribuēdi. Iustū dicit p̄ equalitatē pene: vt scz fz mē surā peccati sit plagaz mod⁹. De penis aut̄ hētur Leuitici. 26. et Deutero. 28. Slo. diē. Iustā ne pute. perire iusticia propter misericordiam.

Cōsequēter cū dicit. (Quo nos effugiem⁹ et.) Ponit cōsequēs sue additiōis i quo describit additiōē noui testī vbi tria fac. Primo. n. oñdit necessitatē obseruādi. Scōdo originē noui testī. Tertio firmitatē vitatis ipsi⁹. Scdm̄ ibi. (Que cū initiū accepisset et.) Tertiu⁹ ibi. (Lōtestāte dō et.) Diē ḡ. Si fmo fact⁹ p̄ āgelos putat p̄uaticatores et inobediētes quo nos effugiem⁹ et. In quo denotat piculū qd̄ iminet nō obseruātib⁹. Supra aut̄ vet⁹ testm̄ vocauit salutē. Lūi rō ē: qz sermo ordinat⁹ ad cognitiōez tñ: hoc enī fac⁹ vetus testm̄ qz p̄ ipsuz ē cognitio peccati. Ro. 3. Per legē cognitio pcti. ps. Nō fecit taliter oī nationi. Et alibi. Nō in iudea de⁹ et. Nō tñ pferebat gratiā: s̄ in nouo testamēto p̄ferit grā. Jo. i. S̄ra et vitas p̄ ie sum xpm̄ facta ē. Et. 6. Dñe ad quē ibimus vba vite eterne habes. ps. Ignitū eloquiū tuū vehemēter. Et diē tāā id ē valde magnā. Et certe valde magna ē si p̄sideres a q̄b⁹ piculis liberat: qz nō solū liberat a piculis mortis corp̄alis: sed et spūalis. Mat. p̄mo. Ipse. n. saluū faciet populū suū a peccatis eoz. Itē magna ē qz et vltis: id ē nō vnus populū tñ nec ab vno piculo: s̄ oīuz hominuz et ab hostib⁹ oib⁹. i. Thi. 4. Qui ē saluator oīuz: maxie aut̄ fidelīū. Luc. p̄mo. Sine timore de manu inimicōz nō strozū liberati et. Itē magna ē qz eterna. Esa. 45. Saluat⁹ ē israel i dño salute sempiterna. Et iō nō ē negligēda: s̄ debemus eē solliciti ad obtinēdū eam. Judic. 18. Vidimus terrā valde opulētā et vberē. Et seq̄. Nolite negligere nolite cessare et. Et vere nō debemus negligere: qz si negligētes fuerim⁹ puniemur: nō tñ pdēdo bonū: sed et icurremus malū: scz eterne dānatiōis: qd̄ effugere nō poterim⁹. Mat. 3. Quis demonstrabit vobis fugere a ventura ira. Job. ii. Effugiū peribit ab eis et. ps. Quo ibo a spū tuo et quo a facie tua fugiā. **C** Originē doctrine noui testī oñdit cū dicit. Que cū initiū accepisset et. Vbi ponit duplicem ei⁹ originē. Prima fuit nō p̄ angelos s̄ p̄ ipsuz xpm̄: supra p̄mo. Locutus ē nobis in filio. Jo. i. Unigenitus q̄ ē i sine patris ipse enarravit. Et iō dicit. Que cū accepisset initiū enarrādi p̄ dñm et. qz bz duplex initiū. Unum simpliciter: et illud est ab eterno: et hoc est per ipsum verbum. Ephe. i. Elegit nos in ipso ante mundi cōstitutionē. Aliud ē initiū enarratiōis: et istud fuit in tpe p̄ verbū incarnatū. Scōda origo fuit p̄ aplos q̄ audierūt a xpo. Unde dicit ab eis q̄ audierūt. i. p̄ ipozū p̄dicationē. p̄me Jo. i. Qd̄ fuit ab initiū qd̄ vidimus et audivimus et. Luc. i. Sicut narrauerūt nobis q̄ ab initiū ipsi viderūt. **C** Firmitatē ei⁹ ponit q̄ maior est q̄ firmitas veteris testī: qd̄ oñdit ex testimonio dei q̄ mētiri nō p̄d̄t. Vñ diē. Deo prestāte et. **C** Sciēdū ē at̄ q̄ testimoniu⁹ ē p̄ loquelā: loquela ē signū sensibile. De⁹ aut̄ duplici signo sensibili p̄testat⁹ ē. i. miraculis et donis spūsancti Quātū ad p̄mū diē q̄ p̄firmata ē p̄testāte deo signis q̄ ad minora miracula vt sanatio claudi vel febris. De p̄ Actū. 3. et. 4. De secūdo aut̄ Act. vltimo. Portētis quātū ad maiora sic suscitatio mortui Actuum. 9. Thabita surge et. Dicit aut̄ portētū q̄ si porro vel. p̄cul tenus: qd̄ scz aliqd̄ in lōgiquū demōstrat. et. Paralip. 32. In lega-

tionē p̄ncipū babylois q̄ missi fuerāt ad eū vt interrogarēt de portēto: qz scz fuerat sol retrogressus et. Precipui vō portētū ē q̄ de⁹ fact⁹ ē homo. Esa. 8. Ego et pueri mei quos mihi dedit de⁹ i portētū qz scz ego suz hō et qz pueri mei hoc crederēt. Mirū. n. fuit qz cor humanum hoc potuit credere. Dicit vō. Clarys vtutib⁹: vt signa et portēta referant ad ea q̄ excedunt virtutē nature: vt signū dicat qd̄ ē p̄ter et supra naturā: nō tñ. Sed portētū est qd̄ ē i naturā vt ptus virginis: suscitatio mortui. S̄z virtus referat ad ea q̄ sunt fm̄ naturā: s̄ nō eodē mō sic sanatio febris: qd̄ vtiqz possunt medici s̄ nō statim. Vel virtutes referant ad virtutes mētis: quas dñs suis p̄dicatozib⁹ dedit: scz fides: spes: et charitas. Sed quātū ad secūdū: scz quātū ad dona dicit. Et spiritus sancti distributionib⁹. Sed et vt d̄ Sap. 7. Spiritus sanctus vn⁹ ē. Quo ergo distribuit: Dicēdū ē qz nō distribuit s̄z essentia: s̄ in quātū dona ei⁹ distribuit. p̄me Lox. 12. Diuisiones gratiaz sunt: idē aut̄ spūs. Omnes aut̄ gratie attribunt spiritui sancto: qz dat̄ ex amore. Amor vō appropiat spiritui sancto. Hrego. Lerte spiritus sanct⁹ amor ē: Vel distributionib⁹. i. p̄ distributiōes q̄ sūt a spū sancto: qz aly dat̄ sermo sapie. aly sermo scie. aly opatio miraculoz: aly p̄phetia: et sic de alijs. Et hoc totū nō p̄ meritis nec ex necessitate nature: s̄ p̄ ipsius volūtate. Jo. 3. Spūs vbi vult spirat et. Mat. vltimo. Dño coopante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Lectio.

II.



Non enim angelis subiecit de⁹ orbē terre futurū: d̄ quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens: Quid est homo q̄ memores eius: aut filius hominis: quoniam visitas eū. Adiuuisti eum paulo minus ab angelis gloria et honore coronasti eum: et cōstituiisti eū sup̄ opera manū tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim q̄ omnia ei subiecit nihil dimisit nō subiectum ei. Nunc autē nec dum videmus omnia subiecta ei.

C Supra fecit apostolus quādā cōparationē ostēdēs eē maiore necessitatē obseruādi p̄cepta xpi q̄ legis date p̄ angelos: hic p̄firmat dñam. vbi duo fac. Primo. n. p̄firmat dictā dñam ostēdēs maiore eē p̄tate xpi q̄ angeloz. Secundo p̄bat idēz p̄ auctoritatē ibi. (Testat⁹ ē aut̄ qd̄ dā. et.) Dicit ḡ. Ita dixi qz maiora supplicia sustinebunt q̄ q̄ faciunt s̄ mādāta angeloz: qz ipse xps dñs est et magis punit q̄ peccat s̄ dñm q̄ q̄ peccat s̄ seruos. Et qz xps sit dñs ostēdit: qz nō subiecit deus orbē terre futurū subiectū xpo angelis. Et duo dicit. Primo qz orbis nō ē subiectus angelis. Secūdo ostēdit de quo orbē intēdit ibi. De quo loquimur. Orbis enīz nō est subiectus angelis. Job. 34. Quem p̄stituit aliū sup̄ terrā: aut quē posuit super orbē quē fabricat⁹ est. Sed et. Dan. 10. d̄. Angel⁹ p̄nceps regni grecoz et persaz. Et deutero. 32. Cōstituit fines populoz iuxta nūmez filioz dei fm̄ aliā litteram. Et dicēdū ē qz nō est eis subiectus vice domini sed vice cuiusdā ministery. Tota. n. creatura corp̄alis ministrat p̄ angelos. ps. Ministri eius q̄ facitis et. supra. i. Omnes administratozū dicūt. Vel nō enim subiecit orbē terre angelis: orbē dico futurū scz mūdū istū q̄ d̄ futurū: qz i scriptura q̄nqz d̄ futurū n̄ respectu n̄r: s̄ respectu ei⁹ cui cōparat: sic idē aplis diē. Ro. 5. de adā respectu xpi q̄ ē forma futuri: xps enī nō ē futur⁹ respectu sui: s̄ respectu

Ad hebreos

ade. Sic hic orbis futur⁹ d⁹ nō respectu n⁹i: s; respectu xpi q⁹ ē ab eterno: s; orbis i tpe. Et q⁹ manichei dicūt oz bē subiectū malo deo: nō aut bono. iō subdit. De quo loq mur: q⁹ s. nō de alio: s; de isto. Vel q⁹ supra pmo dixerat Ipsi pibūt. s. celi z mutabūt: qd sic ibi dictū fuit itelligit quo ad statū nō quo ad subaz: ita q⁹ duplex ē stat⁹ mūdi. Un⁹ q⁹ nūc ē p⁹is. z. p⁹e. 3. Leli q⁹ nūc sūt z terra eodē vbo repositi sūt refuati igni zc. Et ali⁹ ē futur⁹. In ozbe at fz ista: q⁹ nūc nō ē oia sūt ei subiecta: vt supra dictū ē: z B per executōes po⁹: s; subiecta sint p auctoritatē: s; nūc in illo statu futuro erit ei orb⁹ sbiect⁹. Et iō s; dicit. De q⁹ loqmur. **C**ōsequenter pbat p auctoritatē cū dicit. (Testat⁹ ē aut qdā zc.) Ubi tria fac. Primo. n. cōmēdat auctoritatē testimonij iducēdi. Scdo iducit testimoniū ibi. (Quid est hō q⁹ memor es ei⁹ zc.) Tertio explicat sensuz testimonij ibi. (In eo enī q⁹ ei oia zc.) Circa testimoniū vō pōit p⁹ q⁹ vba veteris testi sūt qdā testimonia xpi. Jo. 5. Scruta mini scripturas zc. Et paulo post. Et ille s; q⁹ testimoniū pphibēt de me. Et iō dicit. Testat⁹ ē aut. Scdo q⁹ apud iudeos erāt qdā scripture min⁹ note: z qdā magis note: z iō maioris dignitatis sūt scripture psalmoz q⁹ ipsi vtebant i oib⁹ sacrificijs suis. Et iō dicit. In qdā loco noto. s. z manifesto. Tertio ponit auctoritatē dicētis. s. dauid q⁹ s. fuit maxie auctoritatis. z. Reg. 23. Dixit vir cui stitutum est de xpo dei iacob egregius psaltes isrl. **C** Deide iducit testimoniū cū dicit. (Quid ē hō zc.) Ubi tria fac. Pmo. n. ponit mysteriū icarnatiōis. Scdo passio nis ibi. (Minuisti eū paulomin⁹ ab angel⁹ zc.) Tertio mysteriū exaltatiōis ibi. (Glia z honoz zc.) Dicit g. Quid est hō zc. Et oz legi despectiue. Quasi dicat. Nō valde modicū qd ē respectu dei. Esa. 40. Dēs gētes q⁹ nō sūt sic sūt corā eo: z q⁹ nībilū z inane reputate sūt ei. Si. n. aligs diligit aliquē: z dimittit eū diu i miserijs nec subuenit v⁹ ei⁹ obliuisci. De⁹ aut hūanū gen⁹ dilexit: z q⁹ ipsū fecit ad imaginē suā: z q⁹ i medio paradisi ipsū posuit. Sz post pctm: q⁹ nō statī ei subuenit v⁹ ei⁹ fuisse oblitus. ps. Memento n⁹i dñe i bñplacito tuo zc. Et iō dicit. Quid ē hō zc. Quasi dicat. Si cōsiderem⁹ vilitatē hois mix ē q⁹ memor es ei⁹. Sic g⁹ pmo ponit cās icarnatiōis. Scdopo nit ipsaz icarnatiōes cū dicit. Gili⁹ hois. In scriptura. n. sa cra xps vocat⁹ fili⁹ hois sic p3. Dan. 7. Et i euāgelio i multis locis. z hui⁹ rō ē: q⁹ aly sūt filij hois. ps. Filij hoium vsq⁹ quo graui corde zc. Sz xps tm filius ē hois. s. vginis btē. Et ipe a deo visitat. Aliqñ visitatio i scriptura refer tur ad grām: sic d⁹. Hen. 21. Visitauit dñs sarā zc. Aliqñ aut ad penā. ps. Visitabo i vga iniquitates eoz. Dic at refer⁹ ad bñficiū. Visitas. id ē excellētū bñficiū ei confers: q⁹ facis eū filiū dei: ex hoc. s. q⁹ hūanitas assūpta ē a vbo i vnitatē suppositi. Vel hoc dicit pp plenitudinē xpi Jo. 1. Plenū grā z vitate zc. Ut referēdū ē vtrūq⁹ ad xps vt sit sensus. Memoz es ei⁹ i icarnatiōe i q⁹ hūanitas assūpta ē a xpo: s; visitas i resurrectiōe. Ut referēdū ē vtrūq⁹ ad hūanū gen⁹. Quilz aut fili⁹ hois ē hō: nō aut glz hō ē fili⁹ hois. Adā. n. nō fuit fili⁹ hois. D⁹ g. Nō q⁹ gerit imaginē hois terreni: ade. s. Et iste hō d⁹ peccator: s; fili⁹ hois d⁹ q⁹ gerit imaginē hois celestis. s. xpi q⁹ d⁹ fili⁹ hois. i. Cor. 15. Sic portauim⁹ ymaginē terreni portem⁹ z ymaginē celestis. Nō g⁹ simplr d⁹ peccator. Et q⁹ iste lōge est a dō: q⁹ lōge a peccatorib⁹ sal⁹: d⁹ de⁹ ei⁹ cē memor: sic nō memorat eius qd longe est ab ipso. Sed filius hois visitat p gratiā Job. 10. Visitatio tua custodiuit spiritū meū. **C**ōsequenter ponit mysteriū passionis cum dicit. (Minuisti eū paulominus zc.) Ubi sciēdū ē q⁹ ordine nature corruptibilia z passibilia minora sūt incorruptibilib⁹ z i passibilib⁹. Angeli aut s; nāz sūt ipassibiles z imortales

Un⁹ qñ xps dignat⁹ ē passionē z mortē sustinere minora tus ē ab ipsis: nō q⁹ plenitudinē suā amiserit vel i aliquo diminut⁹ fuerit: s; paruitatē nostrā sibi assūpsit. Et hoc significatū fuit. Luc. 22. Ubi d⁹ apparuit illi angel⁹ dñi cōfortās eū: nō q⁹ idigeret ipso: s; vt videret se minora tū ab ipsis p passionē. Dicit aut paulo min⁹ pp duo. Pmo q⁹ ois creatura corpea ē modicū qd p cōparationē ad rōnalē: q⁹ corpea cōprehēdit certis limitib⁹ q⁹titatis: nō aut rōnalē: s; semp plus ponit i magis itelligibile. xps aut ē minorat⁹ ab angel⁹: nō quātū ad diuinitatē: nec quātū ad aiaz: s; solo corpe. Et dixit paulo minus pp quāritatē. Scdo d⁹ paulo min⁹ q⁹ tū ad duratiōē: q⁹ modicum durauit. Esa. 54. In modico dereliqui te zc. **C** Deide cū dicit. (Glia z honoz zc.) Ostēdit mysteriū exaltatiōis. Ubi tria facit. Pmo ostēdit ei⁹ gliaz. Scdo honozē ibi. (Et honoz zc.) Tertio prātē ibi. (Cōstituisi eum zc.) Apo. 5. Dign⁹ ē agn⁹ q⁹ occisus ē accipe v⁹itē di uinitatē z sapiāz z fortitudinē z gliaz z bñdictionē i oēs creaturā zc. Dicit ergo pmo. Coronasti eū id ē claritate. Glia. n. claritatē ipoztat: xps aut duplici glia coronat⁹ ē. s. claritate corpeis. Phil. 3. Qui reformabit corp⁹ hūilitatis n⁹e pfigurati corpi claritatis sue. Ita claritas sibi p mittit. Jo. 12. Et clarificauit aiaz. s. iplēdo iplēdozib⁹ grē: z iterū clarificabo. s. corp⁹ imortalitatis glia. Alia claritas ē i p⁹essioe ois populoz. Phil. 2. Et ois lingua confiteatur. ps. Gloriā z magnū decore impones super euz. **C**ōsequenter ostēdit ei⁹ honozē cū dicit. (Et honoz zc.) Differt at honoz a glia sicut effect⁹ a cā. Est. n. honoz reuerētia exhibita i testimoniū excellētie ei⁹: vñ ē testificatio bonitatis ei⁹. Honoz ille ē vt ois creatura reueretur ips⁹ sic z patrē. Jo. 5. Ut oēs honorificēt filiū sic z patrē. Et dicit coronasti. s. i signū victorie: q⁹ corona dat⁹ vin cētū. i. Cor. 9. Illi qdē vt corruptibile coronā accipiāt zc. z. Thi. 2. Nō coronabit nisi q⁹ legitime certauerit. Xps aut p certamē passionis meruit hāc gliaz. Phil. 2. Fact⁹ est obediēs vsq⁹ ad mortē. Et sequit. Propter q⁹ z deus exaltauit illū zc. Ista aut put⁹ ueniūt xpo iquātū deus est: nō sūt pmiū: s; magis illi nālia: s; iquantū hō ē sūt pmiū victorie passionis ei⁹. **C** Sed prātē ei⁹ ostēdit pmo q⁹ tū ad auctoritatē ei⁹. Scdo quātū ad effectū ibi. (Dis subiecisti zc.) Quātū ad p⁹ dicit: pstituisi qd pōt triplr intelligi. Uno mō q⁹ pstituit ē sup oia loca: z hoc i ascensionē. Ephe. 4. Ascendit sup oēs celos. Scdo dignitate. Ephe. 1. Cōstitues eū ad dexterā suā sup oēm pncipatū z prātē zc. Tertio prātē: q⁹ sup oēs creaturā. Mat. 26. Data ē mihi ois prās in celo zc. Sz xps iquātū de⁹ nō ē pstituit⁹ s; natus: s; pstitutus ē iquātū hō: supra pmo. Quēz pstituit heredē vniuersoz zc. Effect⁹ prātis ē: q⁹ oia subiecisti sub pedibus eius. Utū aut ppheta pterito p futuro pp maiorē certitudinē. Jā. n. fcm ē i eterna dei pde stinatiōe. Et dicit sub pedibus eius. id ē sub hūanitate: v⁹ cū oimoda subiectiōe. ps. Donec ponā inimicos tuos zc. Esa. 45. Dec dicit domin⁹ xpo meo ciro cuius apprebēdi dexteram. vt subyciam ante faciem eius gentes zc. **C**ōsequēter cū dicit. (In eo. n. zc.) Exponit sensuz testimonij. Ubi apls duo fac. Pmo. n. exponit quātū ad eius sublimitatē. Scdo quātū ad minorationē ibi. (Euz autē qui modico zc.) Circa pmiū duo facit: q⁹ pmo ostēdit qualiter dicitur pphete sit itelligēdū. Scdo ostēdit illud nō dū eē ipletus ibi. (Nunc aut nō videmus zc.) Luz ergo dicit. In eo eniz zc. Ostēdit qualr sit itelligēdus: q⁹ eni scriptura dicit oia subiecta eē xpo nībil dimisit nō subiectus ei. Un⁹ ly oia non ē distributio accōmoda ad aliqua genera: s; absolute ad oia: q⁹ oia generalr ei z v⁹ subiecta sūt. Uex ē pter eū q⁹ subiecisti sibi oia: vt d⁹. i. Cor. 15.

sicut dicitur. Celum regit omnia. Verum alia a se. Sed tunc arguit sic
arrins. Pater omnia subiecit filio: ergo filius minor est ipso
patre. Rursus dicitur: quod verum est quod pater omnia subiecit filio
sicut natura humana in qua minor est pater. Jo. 14. Pater maior
me est: sed sicut natura divina ipse Christus subiecit sibi omnia.

Consequenter cum dicit. (Nunc autem etc.) Ostendit hoc nondum
esse impletum: quia infideles nondum sunt ei subiecti. Ro. 10. Sed
non omnes obediunt euangelio. Exo. 10. Usquequo non vis mihi
subiici etc. Et sic peccatores non sunt subiecti Christo pro rebel-
lionem voluntatis: sed pro potentia omnes subiiciunt ei modo quantum
ad auctoritatem: sed in futuro omnes quantum ad executionem.
Ubi hec est expositio eius quod supra dixit orbe terre futurum.

Lectio.

III.

Cum autem qui modico quam angelus mi-
noratus est: videmus iesum propter
passionem mortis gloria et honore
coronatum ut gratia dei pro omni-
bus gustaret mortem. Decebat enim eum pro-
pter quem omnia: et per quem omnia: qui mul-
tos filios in gloria adduxerat auctorem salu-
tis eorum per passionem consumari. Qui enim
sanctificat et qui sanctificantur ex uno omnes
Propter quam causam non confunditur fra-
tres eos vocare: dicens. Nunciabo nomen tu-
um fratribus meis: in medio ecclesie laudabo
te. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et ite-
rum. Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi
Deus.

Supra apostolus volens probare excellentiam Christi supra ange-
los: induxit auctoritatem prophetam in qua aliquid erat quod pro-
tinet ad Christi dignitatem sicut illud. Dia subiecit etc. Et ipse
illud exposuit. Aliquid autem quod pertinet ad eius passionem. s. mi-
nuisti eum etc. Istud autem verum repugnare suo principali intento:
quo scilicet intendit Christus proferre angelis. Et ideo hoc in parte ista diffu-
se exponit. Ubi duo facit: quia primo ostendit sicut quod sit ista mi-
noratio intelligenda: quia scilicet sicut passionem. Secundo agit de ueni-
entia passionis ibi. (Dicebat enim etc.) Circa primum duo facit
quia primo ostendit illud quod dicitur. Secundo describit ipsam passio-
nem ibi. (Ut gratia dei etc.) Dicit ergo. Eum autem etc. Continuet
sic. Ita dicitur quod est homo etc. Gloria et honore etc. Dia subie-
cisti etc. Minuisti eum etc. Et hec prophetia de Christo predicta: sed
iam multa de istis videmus impleta. Pro certo ergo tene-
mus quod que restant sint impleta. s. quod omnia subiiciuntur ei etc. Bre-
uiter peritiorum exhibitio futurorum est certitudo. Et potest sic con-
strui. Nos enim quod modico quam angelus minoratus est: videmus esse
iesum nec solum hoc: sed gloria et honore coronatum: pro passio-
nem mortis: que fuit causa illi coronationis. Phil. 2. Propter quod
et deo exaltavit illum etc. Et dicitur mortis: quia non qualicumque pas-
sione sustinuit: sed acerrimam et turpissimam. Sap. 2. Mor-
te turpissima condemnatus est. Uel aliter. Nos videmus iesum
sum. Et quasi querebat ab ipso quem diceret. ideo respondens dicit. s.
eum quod pro passionem mortis modico quam angelus minoratus est: quam angelus cuius
gloria et honore coronatum. Quasi dicat. Dec minoratio non
est intelligenda nisi pro passionem mortis. Nec est mixta: quia quod
tunc ad hoc non solum angelus: sed et hominibus est minor. Esa. 53. Desi-
derauimus eum nouissimum virorum etc. Dicit autem glossa: et est Au-
gustini in maximam: quod Christus non est minoratus ab angelis pro
aditionem nature humane: nisi pro passionem. Nam enim mentis
humane quam Christus sine peccato assumpsit nihil est maius quam sola tri-
nitas: quia ergo passio secundum corpus: quod verum est de Dionysio: quod di-
cit. 4. ca. angelice hierarchie: quod angelus naturali participatione

luminis maiores sunt quam homines. Et dicendum est quod de natura me-
tis humane dupliciter possumus loqui. Vel secundum naturalia
sola: et sic natura angelorum excellentior est quam natura
mentis humane: quia angelus accipit cognitionem diuine ver-
tutis in quadam excellentia et plenitudine intellectualis lu-
minis: sed homo ex creaturis. Alio modo possumus accipere naturam
vtriusque sine peccato in ordine ad beatitudinem obtinen-
dam: et sic sunt equales. Luce. 20. Erunt sicut angeli in celo. Christus
tamen quantum ad excellentiam gratie sicut naturam humane maior est
angelis. Ista autem minoratio non est secundum naturam diuinitatis:
nec absolute secundum naturam humane nisi quantum passus est secundum illam.
Deinde cum dicit. (Ut gratia dei etc.) Describit ipsam passionem
et describit eam tripliciter. Primo ex causa cum dicit. Ut gratia dei. Se-
cundo ex utilitate cum dicit. Pro omnibus. Tertio ex modo eius
dicit. Sustinet. La. n. fuit sola gratia dei. Ubi continuatur sic. Vi-
dimus iesum quod minoratus est ex hoc: ut gratia dei etc. Ex ipsa
enim factum est quod filium suum unigenitum dedit. Jo. 3. Sic enim di-
lexit deum mundum. ut filium suum unigenitum daret etc. Ro. 5.
Commendat deo charitatem suam in nobis: quia cum adhuc peccato-
res etc. Uel secundum quod dicit glossa Augustini: ut gratia id est ipse
Christus est gratia dei. Et sic gratia est nominatiui casus. Dicit autem
Christus gratia: quia auctor est gratie. Jo. 1. Veritas et vitas pro iesu Christo facta
est. Uel quia est gratis datus. Esa. 9. Filius datus est
nobis: ut sit sensus: quod ipse minoratus est: ut ipse qui est
gratia dei etc. Utraque positio est sicut glossa. Pro omni-
bus. ecce utilitas. Pro omnibus autem dupliciter potest intelligi.
Uel ut sit distributio accommodata. s. pro omnibus predestinatis. pro
istis enim tantum habet efficaciam. Uel absolute pro omnibus quantum
ad sufficientiam. Sufficiens enim quantum ad se omnibus est. i. The-
o. 4. Qui est saluator omnium maxime autem fidelium. Chrysostomus.
Pro omnibus hominibus generaliter mortuus est: quia
omnibus precium sufficit. Et si omnes non credunt ipse
tamen quod suum est impleuit. Sustinet. ecce modus.
Sustinet enim quod non multum comedit nec bibit. Quia ergo Christus
non pseueravit in morte: sed statim surrexit: ideo gustauit. ps.
De torrente in via bibit etc. Viator festinat. Itaque gustus est
discretiuus saporis. Ubi quod gustat magis discernit quam quod bi-
bit. Ut ergo designet quod mortem et dolorem sensit: et sic mors
non fuit fantastica: ut dicit manicheus et appollinaris. ideo
dicit gustauit. Trens. i. O vos omnes qui transitis per viam etc.

Deinde cum dicit. (Decebat enim eum etc.) Ostendit ueni-
entiam ex utilitate. Deus enim pater est qui fuit causa mortis. Ipse enim
pro quem omnia: sicut pro causa efficiente: et pro quem omnia sicut pro causa
finale. Propter enim ipsius sunt omnia: quia pro bonitate suam com-
municadam. Et hec fuit causa mouens ad producendum res: et
ita finaliter sunt omnia pro deo. puer. 16. Uniuersa pro semet
ipsum operatus est dominus. Sunt et effectiue pro ipsum. ps. Qui fecit
celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Est ergo omnia principium
et finis. Apoc. 1. Ego sum alpha et omega. principium et finis.
Ro. 11. Ex ipso et pro ipsum et in ipso sunt omnia. Decet ergo ipsum
qui actor est omnium omnibus prouidere. Sap. 6. Equaliter illi cura
est de omnibus. Secundo ueniens fuit ex parte cause: que ut dicitur est
fuit gratia dei. gratia vero ordinata ad gloriam. Ro. 6. Gratia dei vi-
ta eterna: deo autem ab eterno predestinavit: quos deus addu-
cere in gloriam. Et isti sunt omnes illi qui sunt participes filiationis
eius: quia si filii et heredes. Ro. 8. Et ideo dicit. Qui multos etc.
Quasi dicat. Ipse habet unum filium perfectum naturaliter. Mar. 12.
Adhuc ergo habes filium unum charissimum etc. Qui est natu-
raliter splendor glorie. supra. i. Alii autem sunt adoptiuus. et
ideo adducendi sunt in gloriam. Ubi dicit. Qui adduxerat.
id est adducendos preordinauerat. Et quod decebat eum: hoc
est quod ipse est qui est actor salutis eorum etc. Salus ista in duobus
consistit. s. quod fiat filii: et quod inducantur in hereditatem. Quod autem sint
filii habent pro filium naturale. Quos preceperat et predestinavit confortum
meum fieri ymaginis filii sui. Ro. 8. Gloria autem et hereditas

Ad hebreos

rem nō cōsequitur nisi p̄ eū cuius nāliter est hereditas qui est splēdor glorie: qz ergo p̄ filiū cōsequimur ista duo ideo ipse ueniēter d̄ auctor salutis. Mat. i. Ipse saluū faciet populū suū a peccatis eoz. infra. iz. Aspicientes i actorē fidei: ⁊ cōsumatorē iesuz. Dicebat ergo q̄ p̄ actor rem salutis mitteret. s. filiū vt expositū ē. Qui multos filios adduxerat p̄ ipsuz i gloriā. Et sic p̄z ueniētia ex p̄ te cause. ¶ Per passiōē cōsumaret. id est p̄ fidē. Ipse. n. in quātū est filius nālīs ē totaliter perfectus: sed qz i passiōe minoratus fuit: debuit p̄ meritū passiōis p̄fici. Ex ista ergo cōsumatione p̄z ueniētia modi de quo dixerat q̄ gustauit. Tantū. n. gustauit mortē: qz nō accepit eā: nisi vt p̄ meritū passiōis cōsumaret. Ip̄a. n. eius cōsumatio est eius gloriificatio. Luce vltimo. Oportuit xpm pati: ⁊ ita intrare i gloriā suā. Gustauit etiā: qz cū ipse adduxerit filios in gloriā: sicut medicus gustat medicinaz ne infirmus abhorreat: s; vt securi? bibat: ita ipse gustauit mortem: vt qz sine morte ingrediēte necessitate nō ē sal? nullus mortem refugiat.

¶ Consequēter cū dicit. (Qui. n. sanctificat ⁊c.) Probat qd̄ dixerat. Ubi duo facit: qz p̄mo pbat p̄positū suū ex pte patris cōsumātis. Scdo ex pte xpi cōsumati ibi. (Qui aut̄ pueri ⁊c.) Adhuc circa p̄mū duo facit: qz p̄mo pponit intentū. Scdo pbat p̄ auctoritatē ibi. (Propter quam eam nec cōfundit ⁊c.) Dicit ergo. Qui enī ⁊c. Scienduz est aut̄ q̄ supra apostolus tria dixerat. Primo qz xps est eā salutis. in quo ostendit nos dependere ab ipso. Scdo ostendit q̄ p̄ est cōsumator ipsius xpi p̄ meritū passiōis. Et in hoc xps depēdet a patre. Tertio q̄ pater nos adducit in gloriā. in quo ē nos dependere a deo ostendit: ⁊ fm hoc apostolus hic tria facit. Primo enī ostēdit q̄ depēdemus a xpo. Sanctificatus enī depēdet a sanctificato. xps autē est sanctificans. infra. iz. Iesus vt sanctificaret per suū sanguinē ⁊c. Bene ergo dictū est: qz qz est actor ⁊ sanctificator depēdemus ab ipso: ipse vō a patre a quo bz q̄ sanctificet: qd̄ est secūdu. Sed oēs: ipse. s. qui sanctificat: ⁊ nos q̄ sanctificamur ex vno. s. ex p̄re: qd̄ est tertiu Ro. 8. Veredes quidem dei: coheredes autēz christi.

¶ Consequenter ista tria pbat per tres auctoritates. Et p̄mo qz xps tāq̄ mediator ⁊ actor salutis ea que dei sūt in nos refert. Unde dicit. Propter quā eam: qz. s. nos et ipse ex patre dependemus ⁊ sumus ex vno deo patre nō confunditur eos vocare fratres: quia. s. ex eodem patre. Mat. z. Nunquid non pater vnus omnium nostrum. ideo dicitur i. ps. Nunciabo nomē tuū fratrib? meis ⁊c. Et Joannis. z. Uade autem ad fratres meos ⁊ cetera.

¶ Sed nota q̄ dicit. Nō cōfunditur ⁊c. Quia aliqui de vili plebe nati si promouēt cōfunduntur cognoscere cō sanguineos suos. puer. i9. Fratres hoīs paupis oderūt eum ⁊c. Nō sic aut̄ xps. sed dicit. Nunciabo nomen tuū fratribus meis. Jo. i7. Pater manifestauit nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Jo. i. Unigenitus qui est in sinu patris ⁊c. ¶ Istius annūciationis ostēdit fructū euz dicit. In medio ecclesie ⁊c. Quasi dicat. Per hoc cōgregatur tibi magna ecclesia i cuius medio laudabo te. Et dicit in medio: qz sic colūna i medio domus ipsaz sūstentat. lucerna in medio domus illuminat. cor i medio corp? viuificat. ita christus in medio ecclesie. Et ideo de ipso cōsequenter dicitur q̄ stetit iesus in medio ⁊c.

¶ Deinde cū dicit. (Et iterū ⁊c.) Ostēdit q̄ ipse xps depēdet ex patre p̄ hoc quod dicit. Ero fidēs in euz. Hoc fm Hieronymū habetur. Esa. 8. Ubi nos habem? Expecta bo dñm qui abscondit faciem suā a domo iacob ⁊c. S; Esa. iz. expresse habetur. Fiducialiter agam ⁊ non timebo. Ergo ero fidēs in ipso pro gloria corp? ⁊c. ⁊c.

ruin: quod supra dixit cōsumationē. ps. In te domine speraui. Ostendit aut̄ quā spes habet: qz non cōcūq; sed firmam que dicitur fiducia. Spes enim ⁊ si non sit de ipso sibili: tñ bz timorez coniunctum quandoq; ⁊ tunc p̄pe dicit spes. Spes qñq; est firma ⁊ sine timore: ⁊ tūc p̄pe dicitur fiducia. Et istam habuit christus.

¶ Deinde cum dicit. (Et iterū ⁊c.) Ostendit tertiu. s. qz refert nos in deū dicens. Ecce ego ⁊c. Et habet. Esa. 8. Quasi dicat. Relatus sum in deum: ego inq; qui sum fidēs: ⁊ similiter pueri mei quos i deū reduco. s. discipuli mei. Jo. vltimo. Pueri nunquid pulmentarium habetis? Quos dedit mihi deus. Jo. i7. Tui erant: ⁊ mihi eos dedisti. Isti dicuntur pueri propter puritatem. i. Reg. zi. Si mundi sunt pueri ⁊ maxime a mulieribus. Et paulo post ibidem sequitur. Suerunt vasa puerorum sancta. Item propter simplicitatem. i. Cor. i4. Nolite pueri effici sensibus: sed malicia paruuli estote. Itē p̄ hūilitatē. Mat. is. Nisi cōuersi fueritis: ⁊ efficiamini sic puuli ⁊c. Istos at̄ pueros dedit mihi dñs: qz Jo. 6. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eum.

Lectio.

III.



¶ Quia ergo pueri communicauerunt carni et sanguini: et ipse similiter participauit eisde: vt p̄ mortē destrueret eum qui habebat mortis imperium id est dyaboluz. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitā obnoxij erant seruituti. Nusq̄ enī angelos apprehendit: sed semen abrae apprehendit. Unde debuit per oīa fratribus similari: vt misericors fieret et fidelis pontifex ad deū: vt repropiciaret delicta populi. In eo enī in quo passus est ipse et tetatus potens ē ⁊ eis qui tentatur auxiliari.

¶ Supra ostēdit apostolus ueniētia mortis. xpi ex pte patris mortē deponētis: hic ostēdit idē ex pte ipsius xpi mortē patiētis. De xpo vō dixit q̄ erat actor salutis filiū. ideo hic intēdit ostēdere quōd p̄ passiōē effectus est actor salutis eoz. Et circa hoc tria facit. Primo enī ostēdit additionē nature: p̄ quā mori potuit. Scdo ostēdit vtilitatē quaz p̄ mortē attulit ibi. (Ut per mortem ⁊c.) Tertio pbat qd̄ p̄posuerat ibi. (Nusq̄. n. angelos ⁊c.) Dicit ergo. Ita dixi qz ipse ⁊ pueri sunt ex vno oēs ⁊ qz vocauit eos fratres. ergo cōueniēs fuit qz esset eis similis: nō tm̄ qz ipartitur eis p̄ticipationē nature diuine qd̄ est ex dono gratie: s; ē qz ipse nām eoz assūpsit. Un̄ dicit. Quia ergo pueri cōcauerūt carni ⁊ sanguini: ⁊ ipse similiter p̄ticipauit eisde. Noīe carnis ⁊ sanguinis aliqñ ipsa nā carnis ⁊ sanguinis intelligit. Gen. z. Hoc nūc os ex ossib? meis: ⁊ caro de carne mea. Aliqñ vō vitia carnis ⁊ sanguinis. Mat. i6. Caro ⁊ s̄gus nō reuelauit tibi. Aliqñ vō ipsa corruptibilitas carnis ⁊ sanguinis. i. Cor. i5. Caro ⁊ sanguis regnū dei nō possidebunt neq; corruptio incorruptionē. S; h nō intelligit de vitis. xps enī assūpsit nām sine peccato: sed cū passibilitate: qz assūpsit carnē simile peccatrici. Ro. 8. In similitudinez carnis peccati. Ipse ergo cōcavit vlt̄ pueris: vlt̄ ēt carni ⁊ sanguini. Et totū similiter: qz. s. nō carni fantastice vt dixit manicheus: nec accidentaliter vt dixit Nestorius: s; vō carni ⁊ sanguini: sic ⁊ pueri: ⁊ in vnitāte persone.

¶ Consequenter ostēdit vtilitatē quā p̄ mortē attulit euz dicit. Ut destrueret ⁊c. Et circa hoc facit duo. Primo enim ostēdit vtilitatē istā ex pte dyaboli q̄ tenebat. Secūdo

ex pte nra q tenebamur ibi. (Ut liberaret eos rē.) Dicit ergo. Ideo participauit. id est assumpsit nās in q posset pati r mori: quod non poterat in diuina: vt p morte destrueret eū q hēbat mortis iperū: id est dñū. Sz quō hz dyabol⁹ mortis dñū: Doc. n. ē soli⁹ dei. i. Reg. z. Dñs vi uificat r mortificat. r Deut. 32. Ego occidā r viuere faci am rē. Rñdeo dicēdū ē q aliter hz dñūz mortis iudex: qz. i. qñ mortē iūligēs. cū p mortē punit. aliter latro: qñ. i. mortē sibi ex demerito acgreus. Primo mō de⁹ hz mortis iperū. Hēñ. z. Quacūq; die comederis ex eo morte morieris. Scdo mō dyabol⁹ q suadēdo hoi peccatū mortis ipz adduxit. Sap. z. Inuidia dyaboli mors intrauit i orbē terrarū. Dicit autēz destrueret. nō quātū ad subaz quā hz icorruptibilē. nō qñtū ad maliciā: vt aliqñ dyabol⁹ bonus fiat: vt dicit Origenes: sz quātū ad ptātis dñūm. Jo. 12. Nūc iudiciū ē mūdi: nūc pnceps mūdi hui⁹ eycietur foras. Col. z. Expoliās ptātes r pncipat⁹ traduxit cō fidēter palā triūphās illos in semetipso. Et hoc factū est p mortē xpi triplici rōne. Una ē ex pte xpi. Iusticie eniz est vera rō vt victor victū sibi subyciat. z. Pe. z. A quo eniz qs supatus ē huius r seruus ē. xps. n. vicit dyabolū Apocalip. 5. Vicit leo de tribu iuda. Et iō iustū ē dyabolū sibi eē subiectū. Luc. 11. Lū fort⁹ armat⁹ custodit atriu suū rē. Alia rō ē ex pte dyaboli. Iusticia. n. exigit: qz q male vititur ptāte sibi xcessa amittat eā. Dyabolo autē data est pmissiua in peccatores quos seduxit: sz nō in bonos. Quia ergo hāc extēdere psumpsit ēt in ipso xpo q peccatū nō fecit. Jo. 14. Venit pnceps mūdi hui⁹: r in me nō hz qcā. Et iō meruit illā pdere. Tertia rō est ex pte nri: qz iustū ē q victus sit huius victoris: vt dictū est. Dō autē per peccatū seruus erat dyaboli. Jo. 8. Qui facit peccatū seruus est peccati: r ita subiectus dyabolo: r obnox⁹ peccato. Xps autē soluit precū p peccato nro. ps. Que non rapui tunc exolebā. Sublata ergo cā seruitutis. i. peccato: p xpm est hō liberatus. Sciendū est autē q nulla alia satisfactio fuit ueniens. Dō. n. erat debitor. vn⁹ autē bene pōt satisfacere pro alio ex charitate. Nullus atē pro tota humana nā: qz nō hz ptātē sup illaz. Nec etiam ipsum humanū gen⁹ sufficiēter poterat satisfacere: quia totū erat peccato obnoxū. Nec ēt angelus: qz ista satisfactio est ad gloriā que excedit facultatem nature angeli. Opportuit ergo esse hominem qui deberet satisfacere: r deum qui solus habet potestatem super totum humanum genus qui posset pro toto humano genere satisfacere. Per mortem ergo dei r hominis destruxit eum qui habet mortis imperium.

Consequenter cū dicit. (Ut liberaret eos rē.) Ponitur alia utilitas ex pte nra. Dō enī intantū est seruus peccati in quātū inducīt ad peccādū. Inter oīa vō duo sūt que inducūt ad peccādū efficacissime. i. pntiū bonorum amor male inflāmans. presentiu ē penaz timor male humiliās. De his. ps. Incēsa igni qñtū ad pmū: r suffossa quātū ad scōz. Nec autē duo in idē reducunt: qz quanto quis amat bonū aliqd: tāto timet malū sibi dñūm. Ista sunt qbus hō ligat⁹ r detinet⁹ in peccato: magis tñ p timorem mouetur qz per amorē. Unde videmus qz seue bestie penaz timore retrahunt⁹ a maximis voluptatibus. Et sic timor maxime ligat hoīes. Inter oēs autēz timor mortis est maximus. Est. n. finis terribiliū. Unī si hō timorē istū superat: superat oēs: r hoc superato superatur oīs amor mūdi inordinatus. Et iō xps p mortē suaz fregit hoc ligamē: qz abstulit timorē mortis: r p dñs amorē vite presentis. Quādo eniz pnsiderat hō qz filius dei dñs mortis mori voluit nō timet mori. Unī pns dicebat ille. Ecclēci. 4. i. Mors qz amara ē memoria tua. Sed post

clamat apóstolus. Phil. 1. Desideriū hñs dissolui r esse cū christo. Unde Mat. 10. Nolite timere eos q occidit corpus rē. Dicit ergo. Ut liberaret eos q timore mortis obnox⁹ erāt seruituti. i. peccati p totā vitā quam nimis appetebāt. Vel aliter. hō eniz duplici seruituti erat obnoxius. i. legis. Unī act. 15. Lex dñi iugū qd nec nos nec patres nostri portare potuim⁹. Manus. n. moyssi erāt graues. Exo. 17. Sal. 4. Ut eos q sub lege erant redimeret. Erat ēt obnoxius seruituti peccati. Ab ista duplici seruitute xps nos liberauit. Differentia autē inter nouū r vet⁹ testamētū ē timor r amor. In nouo ē amor. Jo. 14. Si diligitis me mādāta mea seruate. Vetus autem fuit lex timore. Et ideo dicit. Ut liberaret eos qui timore mortis corporalis: quam infligebat lex per totam vitam obnox⁹ erant seruituti legis.

Consequenter cū dicit. (Nusq; n. angelos rē.) Probat apóstol⁹ utilitatē quā mors xpi attulit. Et circa hoc tria facit. Primo. n. ostēdit qz xps p mortē nos liberauit: qd pbat ex additione nature passibilis quā assumpsit. Scdo cōcludit similitudinē ibi. (Unī debuit rē.) Tertio ostēdit similitudinis utilitatē ibi. (Et misericors fieret rē.) Dicit ergo. Ita dixi qz xps p mortē suā liberauit nos a peccato r morte. Nec ē dubiū qz qñtū ad additionē nature angel⁹ maior ē hoīe: sz qz angel⁹ nō fuit obnoxius seruituti nec dign⁹ morte. ideo nō assumpsit angelus. Sz si assumpsisset angelū hoc vtiq; fuisset pp dignitatē nature: sz nusq; legim⁹ qz assumpsit eū: sz tñ humanā nā: nō tñ ydealem: sed in indiuidno r athomo: r hoc ex semine abrae. Mat. 1. Filij abraā rē. Et hoc addit vt iudei magis vererent xpm. Signāter vō dicit. Apprehēdit: qz illō ppe dñi apprehēdi qd fugit. Nō solū autē ipsa nā humana fugiebat a deo: sed ēt ipsi filij abrae. Zacha. 7. Auerte rē scapulā rē. Glo. Christo. Magnū r mirabile r stupore plennū ē carnē nostrā sursum sedere r adorari ab angelis r archāgelis. Hoc ego sepius in mēte versans excessum patior: magna de genere humano ymaginans.

Deinde cū dicit. (Unde debuit rē.) Ex pdictiscludit similitudinē. Quasi dicat. Quia ergo nō apprehēdit angelos: sz semē abrae. ideo debuit p oīa assimilari fratrib⁹. Per oīa in qz in qb⁹ sunt fratres: nō in culpa sz in pena. r ideo dō hēre passibile nāz. Unde infra. 4. Tentatū autē per omnia pro similitudine absq; peccato rē. quātū. i. ad penā. nō tētatione culpe. Tres sunt fratres quātū ad gratiaz. i. Jo. 3. Videte qualē charitatē dedit nobis deus pater vt filij dei nominemur r simus. Ro. 8. Quos presciuit r predestinavit conformes fieri rē.

Consequenter ponit utilitatē istius similitudinis dum dicit. (Et misericors fieret rē.) Ubi duo facit: qz primo ponit eā. Secūdo exponit ipsaz ibi. (In eo enī rē.) Nāz xps fm qz mediator est: duplex habet officiu. Unuz qz preponitur toti humano generi: sicut iudex. Jo. 5. Potestātē dedit ei iudiciū facere rē. Aliud per cōparationē ad deum apud quem pro nobis quasi aduocatus interpellat: quia assistit vultui eius pro nobis. infra. 9. r. i. Jo. z. Aduocatum habemus apud patrem iesum christum r cetera. In iudice autēz maxime desideratur misericordia r precipue a reis. In aduocato desideratur fidelitas. In christo autēz insinuat apóstolus illa duo esse p passionem eius. Vnū eniz genus in christo inquantus ē iudex desiderabat misericordiam. Inquantum aduocatus fidelitatem. Et ista duo exhibuit christus per passionem. Unde quantum ad primum dicit qz per passionē assimilatus ē fratrib⁹ vt misericors fieret. Sz nunquid nō fuit misericors ab eterno: quia miserationes ei⁹ sup

Ad hebreos

omnia opera eius. ps. Item ab initio habuit misericordiam. Job. 31. Ab infantia creuit mecum misericordia. Rñ? dicendum est quod misericordia dicitur quasi miserum cor super aliena miseria: et hoc est dupliciter. Uno modo per solam apprehensionem: et sic deus sine passione nostram miseriā apprehendit. Ipse enim cognouit figuram nostram: ut dicitur in psalmo. Alio modo per experientiam: et sic Christus potissime in passione expressus est miseriā nostram. Item ipse est fidelis aduocatus. Et ideo dicitur potestatem infra. 9. Christus assistens potestatem futurorum bonorum. Et ad illam requiritur quod sit fidelis. i. 1. Cor. 4. Vicia quibus iter dispensatores: ut fidelis quod inueniat: et hoc totum ut repropiciaret delicta populi. s. pro quo mortem sustinere voluit. Ipsa enim passio allegatio est: et fidelium interpellatio.

¶ Deinde cum dicit. (In eo enim etc.) Exponit istam utilitatem et primum sic. Quasi dicat. Non loquor de Christo in quantum deus: sed in quantum homo. Et ideo in eo. id est in illa natura quam assumpsit: ut expiretur in se nostram carnem esse suam. Unde dicit. Et tetratus passus est. ideo potestas est etc. Vel aliter. Ideo factus est misericors et fidelis: quia in eo quod passus et tetratus est: habet quandam diuinitatem ad hoc quod misereatur. Et dicit tetratus: non a carne: sed ab hoste. Mat. 4. Ductus est Iesus in desertum a spiritu: ut tetraretur a dyabolo. In ipso enim non fuit aliquis rebellio partis inferioris ad superiorem: sed passus est in carne pro nobis. i. 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis etc. Et 4. Christo ergo in carne passio et vos eadem cogitatione armamini.

CAP.

III.

Vade fratres sancti: vocationis celestis participes: considerate apostolum et pontificem confessionis nostre. Iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut et Moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste per Moysen dignus habitus est: quanto amplioris honoris habet domus: qui fabricauit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creauit deus est. Et moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua. Que domus sumus nos si fiduciam et gloriam spei versus ad finem firmam retineamus.

¶ Sicut supra dictum fuit lex vetus ex tribus habuit auctoritatem. s. ex angelo. ex moysen. et ex aaron pontifice. Apostolus autem supra protulit Christum actorem noui testamenti angelis per quos lex data fuit: hic intendit ipsum preferre moysi qui fuit promulgator: et quasi legislator veteris testamenti. Et circa hoc facit duo. Primo enim preferit Christum moysi. Secundo concludit ex hoc quod sit efficacissime obediendum Christo ibi. (Quapropter sicut dicit spiritus sanctus etc.) Circa primum tria facit. Primo premitit dignitatem Christi. Secundo ostendit quid sit commune Christo et moysi ibi. (Amplioris autem glorie etc.) Circa primum duo facit: quia primo ponit conditiones eorum ad quos loquitur. Secundo conditionem eius de quo loquitur describit tripliciter. Primo ex charitate. Unde dicit. Fratres. quasi diceret: quia ex semine abrahe fratres estis: et Christi in ter vos adiuuicem. Mat. 23. Quis vos fratres estis etc. Item fratres Christi supra. 2. Non confundit eos vocare fratres. Dicit autem fraternitatem facit charitas. ps. Ecce quod bonum et quod iocundum etc. Secundo et describit eos ex sanctitate cum dicit

sancti. Et hoc per sacramentorum perceptionem. i. 1. Cor. 6. Si abluti estis: sed sanctificati estis etc. Tertio describit eos ex vocatione cum dicit. Vocationis celestis participes. Ista autem vocationis dupliciter potest intelligi celestis esse. Vel quia vocati sunt ad celestia regna. i. The. 2. Vocauit nos ad suum regnum et gloriam. Vel vocauit nos vocatione celesti: quia non humana adinuatione: sed celesti gratia. Galath. 1. Vocauit per gratiam suam. Ro. 8. Quos autem predestinauit hos et vocauit etc. Esa. 41. Quis suscitauit ab oriente iustum: vocauit eum: ut sequeretur se?

¶ Consequenter describit illum de quo loquitur cum dicit. (Considerate etc.) Infra. 12. Aspicientes in actorem fidei: et summum torum Iesus etc. Sed que: Apostolum inquit et pontificem confessionis etc. Apostolus enim in sequentibus preferit Christum moysi et aaron. et ideo ascribit ei vtriusque dignitatem: moysi. s. quia missus fuit a deo. ps. Misit moyses seruum suum. Aaron vero quod pontifex fuit. Exo. 28. Applica quoque ad te aaron etc. Christus autem excellens missus fuit apostolus quasi moyses. Exo. 4. Obsecro dñe mitte quem misurus es. Quasi dicat. Alius dignioris missus es. Item ipse est pontifex et sacerdos. ps. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Quasi ergo premitit hic conditionem suam principalem dicens. Unde id est ergo fratres considerate apostolum. Quasi dicat. Pretermittatis considerare illum apostolum. id est missum moysen et pontificem aaron: et considerate apostolum et pontificem confessionis nostre. id est illum quem nos confitemur. Hoc enim est necessarium ad salutem: ut confiteamur eum. Ro. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. vel confessionis. id est sacrificij spiritualis. Omnis enim sacerdos ordinatur ad sacrificia offerenda. Duplex autem est sacrificium. s. corporale vel temporale. Et ad hoc institutus fuit aaron. Aliud autem est sacrificium spirituale: quod est in fidei confessione. ps. Sacrificium laudis honorificabit me. Et ad istud sacrificium institutus est Christus: non ad thaurus. Esa. 1. Volocauit arietem et adipem pignurum et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Et paulo post ibidem sequitur. Ne offeratis ultra sacrificium frustra.

¶ Deinde cum dicit. (Qui fidelis etc.) Comparat Christum moysi. De aaron infra facit mentionem spiritalem: et ponit primo hic ut dictum est illud in quo inueniunt. (Sciendum est autem quod totum hoc quod hic dicitur de moysen fundatur super illud quod habetur Numeri. 12. Ubi dominus ostendit excellentiam moysi postquam iurgati sunt contra ipsum aaron et maria. ubi ponitur hec verba que apostolus hic allegat. Ibi enim dicitur sic. At non talis seruus meus moyses qui in omni domo mea fidelissimus est. Hoc autem potest conuenire et Christo et moysi. De moysen enim patet ex ipsa historia allegata. De Christo etiam intelligitur: quia ipse secundum quod homo fidelis est ei qui fecit eum. s. deo patri quem secundum humanitatem fecit. Ro. 1. Qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem. Secundum enim deus non est factus nec creatus. sed genitus. Fidelis autem fuit deo patri: quia gloriam eius querebat non suam. Jo. 8. Ego gloriam meam non quero. Et 7. dicit. Qui querit gloriam eius qui eum misit hic verax est: et iusticia in illo non est. Fidelis ergo est Christus ei qui fecit eum sicut moyses: et hoc in omni domo eius: quod domus est vniuersitas fidelium de qua. ps. Domus tua decet sanctitudo dñe etc.

¶ Deinde cum dicit. (Amplioris enim glorie etc.) Preferit Christum moysi: et hoc quantum ad duo. Primo quantum ad potestatem. Secundo quantum ad conditionem ibi. (Et moyses quidem etc.) Commendando autem Christum commendat ipsum habuisse honorem in omni domo: sed quod Christus ipsum excellat ostendit. Ubi primo ponit rationem. Secundo manifestat ibi. (Omnis namque domus etc.) Ratio autem apostoli est quod maior gloria debetur illi qui se

cit domū q̄ illi qui eam inhabitat. christus autē fabrica-
uit domum. ps. Tu fabricatus es aurozā r solē. prouer.
9. Sapientia edificauit sibi domus. id est ecclesiā. Ipe
enim x̄ps p̄ quē grā r vitas facta ē tāq̄ legislator edifica-
uit ecclesiā. Moyses at̄ tāq̄ legis p̄nūciator. r iō solū vt
p̄nūciator debet gl̄ia moysi. Un̄ r resp̄l̄dui facies ei⁹
de q̄. Exo. 34. r. z. Lozin. 3. Ita vt nō possent filij israel in-
tēdere i facie moysi p̄ gl̄oriā vult⁹ ei⁹. Lōtinuat̄ ḡ sic lit-
tera. Tu dicis q̄ x̄ps ē fidel̄ sic moyses. q̄re ergo dimi-
temus ne cōsiderem⁹? Lette qz apl̄ioris gl̄ie dign⁹ ē bit⁹
p̄re moysē. quāto ampliorē gl̄oriā h̄z d̄ns domus q̄ fecit
illā. Quasi dicat. r si moyses multū sit honorabil̄: tñ x̄ps
honorabilior ē: sic fabricator domus. r sic legislator p̄-
cipal̄. Job. 36. Ecce deus excelsus i fortitudine sua: r null⁹
ei similis i legislatoribus. Si ḡ debet gl̄ia moysi: amplio-
ri dignus ē x̄ps. z. Lozin. 3. Si ministratio dānationis in
gl̄ia ē: multo magis ministeriū iusticie erit i gl̄ia.

¶ Lōsequēter p̄bat minorē sue rōnis cū dic. (D̄ns nāq̄
dom⁹ r. c.) Minor autē ē q̄ x̄ps fabricauit domū istā. r h̄
p̄bat p̄mo: qz oīs dom⁹ indiget fabricatore. Sc̄do qz ista
domus de q̄ loq̄r: a x̄po fabricata ē ibi. (Qui at̄ oia r. c.)
Primo ergo p̄bat q̄ ista domus: sic r q̄z alia indiget fa-
bricatore: qz diuersa nō iūgunt̄ nisi ab aliquo vno. sicut
p̄z de domo artificiali: in q̄ ligna r lapides ex qb⁹ cōpo-
sita ē vtunt̄ ab aliq̄. Aggregatio at̄ fidelīū q̄ ē i ecclesia: r
domus dei ex diuersis collecta ē. s. iudeis r gentib⁹: fuis
r liberis. Et iō ecclesia sic r oīs domus ab aliquo veniente
fabricat̄. D̄ni rōis ponit tñ cōclusionē supponēs vita
tē p̄missā ex facti euidentia. i. p̄. z. Ipsi tāq̄ lapides vi-
ni sup̄edificamini domos sp̄iales r. c. Ephe. z. Sup̄edifi-
cati supra fundamētū apostolorū r p̄phetarū r. c.

¶ Deinde cū dic. (Qui autē creauit r. c.) p̄bat q̄ x̄pus
sit istius domus edificator. Deus. n. q̄ fec̄ oia r. c. Et si h̄
itelligit̄ de toto mūdo planū ē. ps. Ipse dixit r fec̄ sūt r. c.
Est autē creatio sp̄ialis q̄ sit p̄ sp̄z. psal. Emitte sp̄z tuū
r creabunt̄: r renouabis facie r. c. Et hoc fit a deo q̄ x̄ps.
Ja. i. Volūtariē genuit nos v̄bo vitatis: vt sim⁹ in itiu ali-
q̄ creature eius. Ephe. z. Ipsius factura sumus creati i
x̄po iesu i opib⁹ bonis r. c. Deus ḡ istā domū. s. ecclesiā ex
nihilō. s. de statu peccati in statu gr̄e creauit. ḡ x̄ps p̄ quē
fecit oia. supra. i. p̄r quē fecit r secula. Jo. i. Dia p̄ ipsū
fec̄ sunt: r sine ipso r. c. Est excellētor: vt pote: qz h̄z p̄tate
factoris: q̄ moyses q̄ solus fuit p̄nūciator.

¶ Deinde cū dic. (Et moyses qd̄ r. c.) p̄refert x̄ps moy-
si quātu ad r̄ditionē: r circa hoc duo fac̄. p̄rio. n. ponit
rōnē suā. Sc̄do manifestat eā ibi. (Que dom⁹ r. c.) Apo-
stolus valde diligētē notat v̄ba illa scripta de moysē. in
qb⁹ duo dicunt̄ de ipso. vocat̄. n. fuis. vocat̄ et̄ fidel̄ nō
in domo p̄p̄a: s̄ i domo dei n̄ri. Et q̄tū ad ista duo p̄fert
x̄pm moysi. p̄rio. n. ostēdit qd̄ ueniat moysi. Sc̄do qd̄
ueniat x̄po ibi. (X̄ps v̄o tāq̄ fili⁹ r. c.) Dic̄ ergo q̄ moy-
ses fidelis erat tāq̄ fuis. id ē sic fidel̄ disp̄sator. Mat.
z. Euge fne bone r fidel̄: qz i pauca fuisi fidelis: supra
multa te r̄stituā r. c. X̄ps autē quodā mō fuis ē. s. sc̄oz car-
nem. p̄hil. z. Formā fui accipiēs: s̄ moyses fuit famul⁹
in v̄bis dei p̄ponēdis filius israel. Ex quo p̄z. qz erat si-
delis famul⁹. illa q̄ dicebat ordiabat̄ ad aliud. s. ad x̄pm
Et hoc erat testimoniū eoz q̄ dicēda erāt. Jo. 5. Si cre-
deretis moysi crederetis forsitan r mihi. de me enim il-
le scripsit. Actū. io. Tuic oēs p̄phete testimoniū pe-
rhibēt. Quia ergo erat famulus: iō erat nō in domo pro-
pria s̄ in aliena. Et qz ea q̄ dicebat erāt i testimoniū eoz
q̄ dicēda erāt d̄ x̄po. iō moyses oīquaq̄ minor ē x̄po.

¶ Deinde cū dic. (Christus v̄o r. c.) Ostēdit qd̄ ueniat
x̄po: qz. s. x̄ps nō est sicut fuis: s̄ sicut filius in domo pa-

tris: r p̄ p̄s sua: qz h̄eres nālis. supra. i. Quē r̄stituuit h̄erē-
dem vniuersoz r. c. Ecclesia. n. est domus x̄pi. puer. i. 4.
Sapiēs mulier edificat domū. ps. D̄ns dixit ad me fili⁹
meus est tu r. c. Mat. 3. Filius meus dilectus r. c. Est ergo
nō seruus: s̄ filius r in domo sua: sed moyses ē seruus:
in domo aliena. Jo. 8. Filius manet in eternum.

¶ Deinde cū dic. (Que domus r. c.) Ostēdit q̄ ista do-
mus sit sua r q̄ sit. Ita. n. domus sunt fideles: r sunt do-
mus x̄pi: qz credūt in x̄pm. i. Thi. 3. In domo dei q̄ est ec-
clesia. Et et̄ qz x̄ps bitat in ipsi. p̄hil. 3. Habitare x̄pm:
per fidē in cordibus vestris. Nec ergo domus. s. nos fide-
les sumus. Ad hoc autē q̄ sumus domus dei quatuor reg-
runt̄ circa domū q̄ nō sunt in tabernaculo. Et ista tāgit
apostolus. p̄mo q̄ spes n̄ra r fides sit certa r p̄manēs.
tabernaculū autē r si sit firmus: tñ cito moueri p̄t. Et si
gnificat illos q̄ ad tēpus credunt: r in tpe tentationis re-
cedūt. Et iō dic. Si retineamus fiduciā. dictus est supra
q̄ fiducia est spes cū expectatiōe firma opinione. z. Loz.
3. Fiduciā talē h̄emus p̄ x̄pm ad deū. Sc̄do q̄ sit ordi-
nate disposita. Et iō dic. Spei gl̄oriā. id est ad gl̄oriā
dei ordinate. ita q̄ cōtēptis alijs gl̄oriemur i spe gl̄orie.
Jere. 9. In hoc gl̄orie q̄ gl̄oriat̄ scire r nosce me. Tertio
q̄ sit p̄seuerās. Un̄ dicit vsq̄ in finē. Mat. io. Qui p̄seue-
rauerit vsq̄ in finē: hic saluus erit. Quarto q̄ sit firma
vt. s. nulla aduersitate moueat. Unde dicit. Firmam. in-
fra. 6. Confugimus ad tenendam propositam spem: quā
sicut anchoram habemus anime tutam r firmam.

Lectio.

II.



¶ Quapropter sicut dicit spiritus san-
ctus. Hodie si vocē eius audierit̄ s̄
nolite obdurare corda vestra: sicut
in exacerbatione sc̄dm̄ diē tentatio-
nis in deserto. Ubi tentauerunt me
patres v̄ri p̄bauerunt r viderunt opera mea
quadraginta annis. Propter quod offensus
fui generationi huic: r dixi semper hi errant
corde. Ipsi autē non cognouerunt vias meas
quibus iuravi in ira mea: si introibunt in re-
quiem meam.

¶ Supra p̄bauit apostolus q̄ x̄ps est maioris excellen-
tie q̄ moyses: hic cōcludit q̄ magis est obediēdum x̄po.
Et hoc facit p̄ auctoritatem p̄phete dauid in. ps. Ubi
tria facit: qz p̄mo p̄ponit auctoritatē q̄ r̄tinet quādā ex-
hortationē. Secundo exponit eā ibi. (Uidete fr̄es r. c.)
Tertio ex auctoritate r expositionē arguit. 4. ca. ibi. (Ti-
meamus ergo fratres r. c.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo
eniz insinuat auctoritatē verborū sequētū. Sc̄do ponit
exhortatōez q̄ ē i auctoritate ibi. (Hodie si vocē ei⁹ r. c.)
Tertio ponit quādā similitudinē ibi. (Sicut in exacer-
batione r. c.) Auctoritas verborū ē ex hoc q̄ nō sunt pla-
ta humana adinventionē: s̄ a spiritu sancto. Unde dic̄.
Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Ipse autē v̄ba ve-
teris testi allegat p̄ nouo ne credat̄ q̄ tñ sint referēda
ad vetus testi. imo et̄ ad nouū: r ad aliud tēpus refer-
ri debēt. Et sunt v̄ba spiritus sancti: qz vt d̄r. z. p̄. i. Non
hūana volūtate allata ē aliq̄ p̄pheta: s̄ spiritus sancto
inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Ipse. n. dauid dicit
z. Reg. z. de se ipso. Spiritus domini locutus ē p̄ me.
In hoc ergo ostendit auctoritatem esse veram: qz. s. est a
spiritu sancto contra manicheum.

¶ Deinde cū dic. (Hodie si vocē r. c.) p̄ponit mōitionē v̄bi
facit tria. p̄mo. n. describit tempus cum dicit. Hodie.

Secundo subdit beneficium ibi. (Si vocem eius etc.) Tertio subiungit mentionem suam ibi. (Nolite obdurare etc.) Tempus est hodie scilicet tempus diei. Tempus. n. legis veteris dicebatur. quod erat tempus umbrarum. infra. io. Umbra. n. hinc lex futurorum bonorum. Sed tempus noui testamenti. quod repellit umbram noctis legis. dicitur dies. Ro. 13. Abyciamus opera tenebrarum et induamur arma lucis etc. Et in hac die exhibet nobis beneficium. quod audimus vocem eius. quod non erat in veteri testamento in quo audiebantur tantum verba prophetarum. supra. i. Quia deus loquens patribus in prophetis. nouissime vero diebus istis locutus est nobis in filio etc. Eia. 52. Propter hoc sciet populus meum nomen meum in die illa. quod ego ipse quod loquebar ecce adsum. Laticor. 2. Sonet vox tua in auribus meis etc. In hoc enim exhibet nobis beneficium tantum desideratum. Luce. 19. In hac die tua quod ad pacem tibi etc. Si ergo tantum beneficium. ecce monitio. Nolite obdurare corda vestra. Quod durus sonat in malum. Durus est quod non cedit. sed resistit impellenti. Et sic dicitur cor hominis durus. quod non cedit diuine iussioni. Ecclesi. 3. Cor durum male habet in nouissimo. Ro. 2. Secundum duritiam tuam et cor tuum impenitens thesaurizas tibi iram in die ire. Nec autem induratio ex duobus causis. Ex vno quod negatiue. scilicet ex deo non apponente gratiam. Ro. 9. Cuius vult deus misereri. et quem vult indurari. Ex alio vero positue. et hoc modo indurat seipsum non obediendo deo et non aperiendo cor suum gratie. Zacha. 7. Cor suum posuerunt ut adamarent. ne audiret legem. et verba quod misit dominus exercituum spiritu suo per manus prophetarum priorum. Nolite ergo obdurare corda vestra. i. nolite corda claudere spiritui sancto. Act. 7. Vos semper spiritui sancto resististis. Consequenter ponit similitudinem cum dicit. (Sicut in exacerbatione etc.) Intentio autem apostoli est ex factis priorum concludere per similitudinem suam propositam. quod ut dicitur Ro. 15. Que cum scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Fac autem duo circa hoc. quod primo ponit exemplum in generali ponendo culpam. Secundo in speciali ibi. (Ubi tentauerunt me patres vestri etc.) Ut autem sequamur expositionem apostolicam ponere in ista littera sensus quod conueniunt expositioni. Legimus autem inter alia duas culpas filiorum israel grauissime punitas. Una fuit inobediencia quam habuerunt in facto exploratorum de quo Numeri. 13. et 14. Pro quo facto indignatus dominus voluit totum populum delere. Unde iurauit quod nullus intraret terram promissionis exceptis duobus. scilicet Caleph et Josue. Istud autem vocat specialiter exacerbationem. quod 13 per alia peccata offendissent deum. tamen per illud exacerbauerunt ipsum. quod sicut fructus acerbus quod opponitur maturo non est aptus ad cibum sic tunc ira dei fuit inflexibilis. Baruch. 4. Exacerbastis eum quod fecit vos. Aliud peccatum fuit peccatum tentationis. Frequenter. n. tentauerunt deum. quod quibus per aqua. quibus per carnibus. quibus vero per pane ita quod decies tentauerunt ipsum. Posset autem aliquis putare quod idem esset peccatum. exacerbatio et tentatio. ita quod vellet apostolus dicere. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione quod fuit in die tentationis. Sed hoc est per expositionem apostoli. Sed dicendum est sic. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. et ite sicut in die tentationis. ita quod sint duo peccata. Unde per. Loueris sunt et tentauerunt deum et sanctum israel exacerbauerunt. Consequenter persequitur culpas in speciali cum dicit. (Ubi tentauerunt me patres vestri etc.) Et circa hoc duo facit. quod primo ponit peccatum tentationis. Secundo peccatum exacerbationis ibi. (Et dixi semper hi. etc.) Circa primum tria facit. Primo. n. ponit peccatum tentationis. Secundo ostendit eius grauitatem ibi. (Probauerunt etc.) Tertio ponit penam ibi. (Propter quod offensus fui.) Dicit ergo. Peccatum tentationis. quod secundum diem tentationis inquit in deserto. Tentare autem est experiri mentem sumere de re quam quis ignorat. Unde quod quis tentat deum precedit ex infidelitate. Sed sciendum est quod aliqui aliqui ten-

tar deum. non cum intentione tentandi et expediendi. verum tamen se habet ad modum tentationis. Qui. n. vti re sua pro utilitate non tentat proprie. puta si aliquis fugiens currat super equum suum. et si tentat. non tamen cum intentione tentandi. Sed quia ad nihil utile est quod facit. tunc tentat. Item si aliquis exponat se alicui periculo compulsus necessitate sub spe diuini auxilii. non tentat deum. Si autem sine aliquo necessitate. tunc tentat deum. Et sic dicit ipse Mat. 4. Non tentabis dominus deum tuum. quod necessitas nulla erat quod mitteret se deorsum. Sic isti tentauerunt dominus. quod dubitauerunt de potestate dei clamantes per moysen. ac si deus non posset eis dare cibum.

Deinde ponit grauitatem culpe cum dicit. (Probauerunt me etc.) Quanto. n. aliquis maiora beneficia dei recipit. et maiorem certitudinem diuine preteritis. tanto grauius postmodum peccat. Isti vero viderunt signa et prodigia in terra egypti. apertionem maris et alia miracula. et tamen non cessauerunt. Unde numerus. 14. Doies quod viderunt maiestatem meam et signa quod feci in egypto et in solitudine. et tentauerunt me iam per decem vices etc. Et idem dicit. probauerunt. id est expiari voluerunt. et viderunt. id est expiari sunt opera mea. id est effectus quod non poterant esse nisi virtutis infirmitate esset ille quod opera faciebat. Et hoc totum non vno die. sed 40. annis. quod. i. manserunt in deserto. quod semper habuerunt manam et columnam ignis et nubem. vult probauerunt et viderunt me. quod. i. nulla defeci eis. Illud tamen quod dicitur quod dragita annis secundum intentionem apostoli refertur ad portam. sed secundum intentionem psalmiste refertur ad sequentia. ut dicat quod offensus vult infensus eis fuit quadraginta annis. Et sic habet littera Hieronymi.

Deinde cum dicit. (Propter quod offensus fui etc.) Ponitur pena peccati. et est duplex littera. scilicet offensus vult proximum. et idem est propter quod id est propter peccatum sui offensus id est indignatus non quod irasit in deo nisi similitudinarie. quod punit sicut iratus. de quo pena frequenter dicitur in Exodo et libro numerorum. Sepe. n. perstrati sunt. Unde primo Luce. 10. agit de pena istius peccati. vult proximum fuit. scilicet puniendo ipsos. Quia. n. dominus subuenit bonis et punit malos. tunc est propter ipsos. sed quod dissimulat peccata hominum propter penitentiam et dissimulat afflictionem iustorum. vt crescat ipsorum meritum. tunc vero est longe. Job. 22. Nubes latibulum eius. nec nostra considerat. et circa cardines celi pambulat. Ut proximus quantum ad diuinam misericordiam. quod hoc ipsum quod punit eos temporaliter magnum misericordie signum est.

Deinde cum dicit. (Et dixi etc.) Ponit peccatum exacerbationis. Et hoc per hoc quod infra dicit. Quibus autem iurauit non introire etc. Et circa hoc facit duo. Primo. n. ponit culpam. Secundo subdit penam ibi. (Quibus iurauit ira mea etc.) Culpam autem duplicem ponit. Una est in obstinatione in malo. Alia est in recessu a bono. Et istam ponit ibi. (Ipsi vero non cognouerunt vias meas.) Dicit ergo. Ego sic fui eis proximus. scilicet cet puniendo eos. et dixi. scilicet preuisione eterna. bi errant corde semper. Deutero. 31. Semper contentiose egistis dominum. Iere. 13. Si potest ethiops mutare pellem suam etc. Sic ergo vno modo aliquis exacerbat deum quod obstinate adheret malo. Alio modo quod contemnit bonum. Unde dicit. Ipsi vero non cognouerunt vias meas. hoc est non quantum ad simplicem ignorantiam. sed ad affectatam. Job. 21. Scias viam tuam nolumus. ps. Noluisti intelligere ut bene ageret. Ut non cognouerunt id est non approbauerunt sicut dicit apostolus. 2. Thim. 2. Cognouit dominus quod sunt eius. Consequenter ostendit penam cum dicit. (Quibus iurauit etc.) In quo vero ponit inobedienciam in hoc quod vult iuramentum firma. quod. n. deus vult angelus inueniunt iurare signum est inobediencie eius. de quo iurat. ps. Iurauit dominus et non penitebit eum etc. Verum tamen me aliquis non iurat nisi sub conditione. quod. i. si non peniteat hec mala eueniet eis. Ponit et quod pena ista non est ad comminationem. sed magis ad exterminationem. quod dicit in ira. ps. Domine ira tua corripias me. Iurauit ergo ira si introibunt etc. Conclusio est defectiua ad modum irati qui truncat verba

na. Et accipitur ly si pro nō. i. nō introibunt in requiē meā. Est aut̄ triplex requies. Una est tēporalis. de qua Luc. 12. Dabes multa bona reposita in ānos plurimos regeſce rē. Scōda ē reges ſcie. Ecc. 1. ſi. Modicū laboraui ⁊ iuveni requiē mltā. Tertia ē reges glie eterne. ps. In pace in idipſ dormiā ⁊ regeſcā. Ipi vō nec in terrā pmiſſiōis nec i reges fruitiōis eterne introierūt. **Lectio. III.**



Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor maluz incredulitatis discedendi a deo viuo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur: vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim christi effecti sumus: si tamē initium substantie eius vsq; ad finem firmum retineamus dum dicitur. Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare corda vestra: quēadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non vniuersi qui pfecti sunt ab egypto per moysen. Quibus autē infensus est quadraginta annis: Nonne illius qui peccauerūt: quoz cadauera prostrata sūt in deserto? Quibus autem iurauit non introire in requies ipsius: nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerūt introire in requiē ipsi⁹ propter incredulitatem.

Supra apostolus per auctoritatē psalmiste ostēdit q; firmiter obediēdus est christo. In auctoritate vero posuit. s. monitionē culpam ⁊ penam: hic exponit illa tria per ordinē. Primo facit hic. scdm̄ ibi. (Quidā enī rē.) Tertium ibi. (Quibus autē iurauit rē.) In admonitiōe vō sunt duo. s. ipsa monitio: ⁊ ipsius monitiōis cōditio. Unī ista duo exponit. Primo p̄m̄ hic. Scōdo z̄m̄ ibi. (Participes enīz xpi rē.) In p̄ma vō admonitiōe ad duo hortatur. s. ad sollicitaz cōsiderationē. Scōdo ad mutuā admōitionē ibi. (S; adhortamur rē.) Dicit ḡ. Videte rē. Unusquisq; enī in se o; cōsiderare in quo statu sit. Gal. 6. Opus suum p̄bet vnusq; q; . Jere. 2. Vide vias tuas in cōualle. Videte ḡ frēs. q; tuz ad quēlibz in se: q; glibz ē pars societatis ⁊ vnicuiq; mādauit de⁹ de pximo suo. Ecc. 1. 7. Videte. i. p̄bate vn⁹ alium ne forte sit in aliquo vrm̄ rē. Quasi dicat. Multi iter vos sūt in statu pfecto tñ ppter fragilitatē ⁊ arbitry libertatē posset eē malū in aliquo vrm̄. Job. 4. Ecce q; seruiūt ei nō sūt stabiles ⁊ in angelis suis reperit prauitatē: q; to magis hi q; habitāt domos luteas: ⁊ terrenū habēt fundamētū: Jo. 6. Nōne ego duodecim vos elegi ⁊ vnus ex vobis dyabolus est: Nō ḡ aliq; sit tñ sollicitus de se: s; etiā de quolibz sue societatis. S; qd: Ne sit in aliquo vrm̄ cor malū incredulitatis. Ecce maluz de quo loquitur aplus. s. cor incredulū. i. nō firmū in fide in quo cōsistit malitia aīe: q; sicut bonuz aīe in adherēdo deo ē. ps. Mibi autē adherere dō bonū ē. Qd̄. s. ē p̄ fidē: ita recedere a deo p̄ incredulitatē est malū hoīs. Jere. 2. Scito ⁊ vide isrl: q; malū ⁊ amaruz ē reliquisse te dñs rē. Et iō dīc̄ discedēdi q; p̄ incredulitatē recedit a deo. Jere. 2. Ne dereliquerūt fontē aq; viue rē. Sed si ineniat̄ istud malū in aliquo: nūqd̄ desperādū ē: Nō. s; magis d; adhortari. i. admoneri. Jō dicit. Sed adhortamini vosmetipsos p̄ singulos dies. i. cōtinue. s. discutiēdo ſcias suā ⁊ iducēdo ad bonū. Donec hodie cognominat̄. i. donec durat p̄ns tps grē qd̄ ē totū sic vn⁹ dies. Joā. 9. Ne o; opari

opa eius q; misit me donec dies est rē. Et h̄ iō vt nō obduret̄ q; ex vobis fallacia peccati. Sicut enī supra dictū est. Cor obduratur p̄ obstinatiōez in malum. S; p̄ h̄ aliq; firmiter iheret peccato: q; fallit. Nāle enī ē appetitui adherere bono: s; recedit a bono q; decipit. puer. 14. Errāt qui opant̄ malū. ⁊ puer. 13. fm̄ aliā lram. Sic dolose errant in p̄ctis. Sap. 5. Ergo errauimus a via vitatis.

Losequēter cuz dicit. (Participes rē.) Exponit cōditionē monitiōis. Quasi dicat. Ista cōditio magis est efficax q; illa: q; illi tñ audierūt: nos autē p̄ticipes facti sumus christi rē. Et loquitur p̄prie: q; in veteri testamēto erat tñ auditus nec ſerebat̄ grā ex ope opato: s; in nouo testamēto ⁊ est auditus fidei: ⁊ datur grā ipsi operati. Unī sumus facti p̄ticipes xpi. Jo. p. De plenitudine eius accepimus oēs rē. Sumus autem participes grē. Primo per susceptionez fidei. Ephe. 3. Habitare xpm̄ per fidez in cordibus vestris. Secūdo per sacramenta fidei. Gal. 3. Quicunq; in xpo baptizati estis christum induistis. Tertio per participationē corporis christi. p̄me Cor. 10. Panis quem frāgimus nōne participatio corporis domini est. **S**ciēdum autē q; duplex est participatio christi. Una imperfecta que est per fidem ⁊ sacramēta. Alia vero perfecta que est per p̄ntiam ⁊ visionē rei. p̄maz iam habemus in re: sed scōdam in spe. Tamen cum hoc spes habet hāc cōditionez. s. si p̄sueramus Unde dicit. Si tamē initium substantie eius rē. Quicunq; enim in xpo baptizatur suscipit quādaz nouam nām ⁊ formatur quodāmo christus in ipso. Gal. 4. Filii mei quos iterum parturio donec formet̄ in vobis xps. Hoc qd̄ez in nobis vere perficietur in patria: s; hic tñ initium: ⁊ hoc p̄ fidem formatam: q; iformis mortua est. Jac. 2. Fides sine operibus mortua est. Unde ista nō est nobis initium participatiōis xpi: s; fides formata. ifra. 10. Est autē fides sperandarum substantia rerum. i. fundamētuz: ⁊ quasi initiu; . Dicit ergo. Sumus participes xpi: si tamen tenemus vsq; in finē firmuz initiu; substantie eius. s. fidem formatam. S; cōtra. videtur q; timor magis sit initiu;: q; dicit ps. Initiu; sapie timor dñi. Rūdeo vōm̄ ē q; fides format̄ p̄ charitatē. Charitas autē nō ē sine timore casto. Et iō fides formata semp̄ h; timorē istū secū ānēxū. Unī ⁊ fides ⁊ timor sūt initiu;. Illō autē qd̄ addit du; dñs hodie rē. totuz expositū ē. **D**eide cuz dicit. (Quidā. n. audietes rē.) Exponit qd̄ dixerat de culpa illoz. Q. d. Vos estis effecti p̄ticipes xpi: si nō obduraueritis corda v̄ra: sic̄ isti q; audierūt s; exacerbauerūt: nō tamē omnes. Duo enī. s. caleph ⁊ iosue p̄māserunt vt habetur Numeri. 14. Et alios etiā s; hortabant. Et per hoc datur itelligi q; q̄uis nō tota ecclesia cadat: sed tñ aliq; q; nihilominus mali puniētur: sicut in istis duobus. terty Reg. 19. Reliqui mibi septē milia viroz q; nō curuauerūt genua sua baal. Ro. 11. Relige s; electōez dei salue fierēt. **D**eide cuz dicit. (Quib⁹ autē rē.) Exponit illō qd̄ dixerat de pena. Et p̄mo illud qd̄ dixerat offensus fui. Scōdo illud qd̄ dixerat. Iurauit in ira rē. Quibus autē iurauit rē. Dicit ḡ. q; b⁹ aut rē. Ex quo p; q; istud qd̄ supra dixit q; draginta annis referē ad illud offensus fui. Unī dicit. q; fuit eis offensus p̄ illos quadraginta ānos. Unī sciēdū ē q; omnes q; egressi sunt de egypto mortui sunt in deserto: sic̄ dñs Josue. 5. Non tamē omnes p̄strati sunt: sed aliq; vel a deo: sicut q; aperta est terra ⁊ deglutiuit datan ⁊ abiron: sicut dñs in psal. Et de hoc habetur Numeri. 16. Aliq; vō p̄strati sunt a moysē: sic̄ p; in cōflatiōe vituli: sicut p; Exo. 22. Aliq; vō ab hostibus sicut patet in pluribus locis. Et ista satis habentur. p̄ cor. 10. Aliqui vero morte propria mortui sunt. Non ergo oēs p̄strati sunt. Unde non fuit pena generalis: sed pena generalis fuit: q; nullus p̄ter illos duos qui dicti sunt introierunt terrā p̄missionis. Et de ista dicit. Quib⁹ autē iurauit

Ad hebreos

i. firmiter statuit nō introire in requiē nisi illis. s. q fuerūt increduli verbis explorator. Un p̄ q ppter incredulitatez nō potuerūt itrare: z ppter b̄ dic q̄ expti sunt q̄ ppter incredulitatē suā nō potuerūt itrare. Uel videm⁹ nos. s. p̄ nā illā gnālē q̄ dicta est. CAP. III.



Imeam⁹ ergo: ne forte relicta pollicitatiōe introeundi in requiē eius existimet aliq̄s ex nobis deesse. Et .n. z nobis nunciatū est quēadmodū dūz z illis: sed non profuit illis sermo audit⁹ non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus quemadmodum dixit. Sicut iuravi in ira mea. si introibunt in requiē meam. Et quidē operibus ab institutione mundi perfectis. dixit enim in quodā loco de die septima sic. Et requieuit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursus. Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam: z hi quibus prioribus annunciatum est: non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam hodie in dauid dicendo post tantū temporis sicut supra dictum est. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda v̄ra. Nā si eis iesus requiem p̄stitisset: nūq̄ de alia loq̄ret post hac die.

Premisit supra apostolus auctoritatē dauid z exposuit. nūc autē arguit ex ipsa. Et circa hoc facit duo. Primo enī iducit sollicitudinē introeundi. Sc̄do mouet q̄ pperemus igredi ibi. (Festinemus ergo igredi rē.) Circa p̄m̄z duo facit. P̄rio enīz sc̄dit sollicitudinē timoris. Sc̄do ostēdit q̄ de hoc debet sollicitudo imminere ibi. (Etenī nobis rē.) Dicit ḡ. Dicitur est q̄ ifensus est illis qui nō crediderūt qd iurauit q̄ nō introibūt in requiē eius. ḡ z nos timeamus. s. timore casto z sollicitudinis. p̄uer. z. s. B̄tus homo q̄ semper est pauidus. Sed quid timere debemus: Ne forte rē. Beatitudo enī siue felicitas in hoc cōsistit vt homo ingrediat̄ illā. Tob. 13. B̄tus ero si fuerint reliq̄e seminis mei ad vidēdū claritatē hierl̄m. Infra. 12. Cōtemplātes ne forte quis dānatis de hoc q̄ sunt exclusi a visione dei q̄ alie pene: quas habent. Et dicit. Existimet. s. d̄ino iudicio. Mat. 25. Ite maledicti in ignē eternū rē. Uel existimet fm̄ humanā opinionē. Ephe. 5. Hoc sc̄ditote itelligētes q̄ ois fornicator aut imūdus aut auarus qd est ydoloꝝ seruitus nō h̄z hereditatē in regno xp̄i z dei. Timēdū est ḡ ne aliq̄s ex vobis existimet deesse: qz vobis facta est pmissio itrandi. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulēta. Apoc. 14. Amodo iam dicit sp̄s vt requiescāt a laboribus suis. Timendum est ḡ ne ppter culpā n̄am nō igrediamur relicta pollicitatiōe. i. pmissiōe quā relinq̄imus deserēdo spem fidē z charitatē p̄ quā possumus itroire. Et b̄ fit p̄ p̄ctm̄ mortale.

Cōsequēter cū dicit. (Etenīz nobis hoc nunciatū ē rē.) ostēdit q̄ nobis iminet ista sollicitudo. Et circa hoc facit duo. Primo enī pponit itentionē suam. Sc̄do pbat eam ibi. (Ingrediemur enī rē.) Circa p̄m̄z duo facit: qz primo ostēdit q̄ nobis facta ē ista pmissio. Sc̄do q̄ ista pmissio nō sufficit ibi. (S; nō p̄fuit rē.) Dicit ḡ. Etenī rē. i. nobis

pmissus est. Un̄ sciēdūz est q̄ illa que in veteri testamento pmissa sunt tēporalr̄: itelligēda sunt sp̄ualiter. Oia enī in figura cōtingebāt illis. p̄. Cor. 10. z Roma. 15. Quēcūq̄ scripta sunt ad n̄am doctrinā scripta sunt.

Deinde cū dicit. (S; nō p̄fuit rē.) ostēdit q̄ nō sufficit pmissio: quin nihilominus debeamus eē solliciti. Un̄ dic q̄ p̄mo auditus z nō creditus in nullo eis p̄fuit. Nō enim auditores legis iustificabunt s; factores. Rom. 2. Et dic. Nō admixtus fidei qz sic ex intellectu z intellecto fit vnū: ita ex corde credētis z ipa fide formata fit vnūz. p̄. Cor. 6. Qui adheret deo vnus sp̄s est. Illud autē q̄ dicit ex his q̄ audierūt p̄t eē rō q̄e p̄mo nō est admixtus fidei. Doc. n. fuit ex his que audierūt ab exploratoribus q̄bus fuerūt increduli. Uel p̄t eē determinatio fidei: q̄ v̄z eē ex his que audierunt. Fides enim ex auditu. Roma. 10. Verba enīz dei sic sunt efficacia q̄ statiz audita debent eē credita. ps. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.

Deinde cū dicit. (Ingrediemur enī rē.) pbat p̄positū, z circa hoc facit tria. P̄mo enī ostēdit q̄ nobis est neciū credere sic z illis. Sc̄do adducit duas auctates ad pban̄dum itentum suū ibi. (Et qdē operib⁹ rē.) Tertio ex illis arguit ibi. (Nū ḡ superest rē.) Dicit ḡ. Nobis fact⁹ est sermo sicut z illis: qz igrediemur in illaz requiez. ps. In pace in idipsuz dormias z requiescā. Job. 11. Regesces z nō erit qui te exterreat rē. Est autē duplex requies. Una in bonis exterioribus z ad istā egredit̄ homo a requie mētis. Alia est in bonis sp̄ualibus que est intima: z ad istaz igreditur. Mat. 25. Intra in gaudiū d̄ni tui. Cant. p̄mo. Introduxit me rex in cellaria sua. (Deinde ponit auctoritatē. Si cū iuravi rē. z hoc expositum est.

Deinde cū dicit. (Et quidē opibus rē.) ponit duas auctoritates. Unā legis que habet Hei. 2. Alias que frequēter posita est que habet in ps. Dicit ḡ q̄tum ad p̄m̄z: z qdēz opibus ab ititutōe hui⁹ mūdi p̄fectis dixit rē. Doc p̄t le ḡi duplr̄. Uno q̄ nō sit ibi enī: s; dixit i quodā loco rē. Et est planior l̄ra vt sit sensus. Dico q̄ igrediemur in requiez q̄ p̄figurata est ab ititutōe mundi de qua requie p̄figurata p̄ diem septimā dixit. s. sp̄sc̄s q̄ loquitur in scriptura: qz sp̄sc̄o ispirati locuti sunt sancti dei hoies. z. Pet. p̄. In quodā loco famoso. s. Hei. 2. de die septima. Et sic regeuit deus ab opibus suis. Opibus inq̄z ab ititutōe mundi p̄fectis. Uel dixit sp̄sc̄s in quodā loco de die septima: z b̄ dixit postq̄z narrauerat opa sex diez p̄fectis ab ititutōe mundi. Si v̄o sit ibi. Dixit enī. sic est defectiua cōstructio z est sensus. Nunciatū est nobis q̄ igrediemur: z b̄ opib⁹ ab ititutōe mūdi p̄fectis: s; quādo z quō nunciatū est: qz dixit in quodaz loco rē. Dicit autē opibus p̄fectis ad denotādum opera sex diez que fuerūt p̄fecta. Dicit v̄o ab ititutōe mūdi: qz p̄mo cōstitutus est mūdus: z post sex dies distincte p̄fectus est in singulis p̄tibus suis. De distinctiōne autē istoꝝ diez diuersimode loquunt̄ sancti. Alr̄. n. accipit eos Aug. ab alyis sc̄is: sicut p̄z p̄ma pte sūme. q. 74. articulo. z. 3. Tamē quōcūq̄ dicat manifestus est q̄ opa illa p̄fecta fuerūt. Est enī in ipsis duplex p̄fectio. Unā fm̄ p̄tes mundi que sunt celuz z q̄ttuor elemēta. Et hec attendit penes eaz eētias: sic habet i p̄ma pte sūme. q. vbi. s. Et hoc fuit p̄ opus creatiōis qd fuit p̄ma die. Et p̄ opus distinctiōis qd fuit 2⁹ z 3⁹ die. Et in b̄ concordat Aug. cūz alyis. Alia p̄fectio ē fm̄ singulas p̄tes. Et hec p̄fectio p̄tinet ad op⁹ ornat⁹. Et iste ornat⁹ q̄ttuz ad supiora fuit 4⁹ die. q̄ttū ad mediā. s. aerem z aquam q̄nta die q̄ttum v̄o ad terram que est in finimū elemētuz fuit sexta die. Ista p̄fectio que nit numero senario q̄ cōiurgit ex suis partibus aliquotis s̄l̄ sumptis q̄ sūt vnūz duo z tria: qz sexies vnū sūt sex. s̄l̄ ter bis: z bis ter: z vnū duo tria sunt sex: qz ḡ senari⁹ ē p̄m⁹

numeris pfectis: qz licz ternarius cōueniat aliquatr bis que dicta sunt: qz ter vnum tria sunt: z vñ z duo tria sunt: tamē bis vñ nō faciūt tria: siltz semel duo nō faciunt tria s3 tñ duo. Ideo p ipm senariū designatur pfectio rerum. Post pfectionē vero pmittitur quies que nulli datur nisi operāti. Et sic in septima die qua mutatus est status mundi sicut in qualibz alia erat quedā variatio. Vñ in ipsa icē pit status ppagatiōis ppter qd z cōnumeratur alijs: ideo in septima mudi etate est status gescētū. Scdm Aug. Tñ ista septima dies nihil aliud est q̄ cognitio angelica relata ad quietē dei ab operibz. S3 ztra. si quieuit die septima quis ḡ fecit eam si nō est opus dei. Preterea. Joā. 5. Pater meus vsqz modo operatur z ego operor. Rñdeo est dōm q̄ accipitur ibi quies nō s3 q̄ opponitur labori: s3 s3 q̄ opponitur motui. Deus eniz tñ pducendo nō moueatur: tamē qz de ipso nō loqmur nisi per sensibilia in quibus nō ē operatio sine motu: ideo ois operatio large loquēdo dicitur motus: z sic d̄ quieuisse qz cessauit nouas spēs producere: qz illa que postea facta sunt fuerūt in illis rebus tūc pductis: vel fm virtutē actiuam sicut in aialibus pfectis: vel fm rōnes seminales. Vel fm mām sicut mineralia. Ideo tunc nō fuit mortuus suscitatus. S3 fuit factus corpus qd posset suscitari. Quidaz aut fuerunt tunc fm similitudinē vt aie rōnales que tñ fuit a deo. Sic ḡ requieuit deus ab operibus pducēdis qz oia aliquo modo pcesserunt vt dictū est: tamē vsqz modo operatur cōseruādo z gubernādo que condidit. Et sic septimā diem deus fecit: sicut qlibet aliam: qz tunc fuit aliquid additū: qz tūc icēpit status ppagationis. Quelibet aut additio variabit status mundi vt dictum est z faciebat vñ diem. Vel fm Aug. non dicit vñ pliciter requieuit: sed requieuit ab opibus suis. Ab eterno enim requieuit in seipso: s3 tunc etiaz requieuit nō in operibus s3 ab operibus. Aliter enim operatur deus: z quilibz alius artifex. Artifex enim agit ppter idigentiam suā: sic domificator facit domus vt in ipsa quiescat. Siltz faber facit cultellum ppter lucrum. Vñ desiderius cuiuslibet artificis quietatur in opere suo. Sed nō sic est de deo: qz nō agit ppter idigentia suā: s3 ppter bonitatē cōdicandā. Vñ nō quiescit in opere s3 ab opere pducēdo et quiescit tñ in sua bonitate. Cōsequēter autē ponit auctatē Dauid que iam exposita est.

Cōsequēter eniz dicit. (Quō ḡ superest zc.) arguit ex premissis. Et circa hoc facit duo. Primo enim accipit sensum scōe auctatis illius. Si voces eius audieritis zc. Scōo arguit ex pmo ibi. (Itaqz relinqtur zc.) Circa p̄mū duo facit: qz pmo trahit duo a scōa auctate. Scōo ostēdit q̄ hec duo: itelligunt in ipsa ibi. (Nam si eis iesus zc.) Accipit ḡ duo quoqz vñ p se manifestus ē. s. q̄ antig patres nō itroierūt. Aliud est q̄ tēpore Dauid adhuc restabat alia quies p̄stāda. Licz eni ip̄s fuisset pmissa requies prestāda in terra pmissionis: tamē per hoc q̄ post lōguz tēpus dicit. Hodie si vocem zc. ostēdit q̄ alia requies restat. Aliter eni nō faceret mētionē de requie dicēs. hodie zc. Est ḡ q̄daz reges in q̄ nobis itradū ē: in quā illi nō itrauerunt ppter incredulitatē. Et iō qm̄ illi nō itrauerūt: restat ḡ q̄dā itrare: q̄ pmissio facta ē: qz hi quibus p̄s nunciatum ē nō itroierunt. s. iudei q̄ pmissio facta ē: z iō terminat. i. d̄terminat nobis diem septimam. i. diē gratie dicēdo in Dauid. Hodie si vocē zc. Et repetit auctoritatē q̄ reposita ē. Cōsciēdū ē autē q̄ deus homini pparauit btitudinē p requie nec vult istā pparationē eē frustra: s3 si vnus nō itrabit: alius itrabit: sicut ostēdit in illa parabola de nuptijs. Mat. 22. Vñ Apo. 3. Tene qd habes vt nemo accipiat coronā tuāz. Quasi. d. Si tu nō accipias alius habebit. Job. 34. Cōteret multos z innumerabiles z stare faciet alios pro eis.

C Deinde cum dicit. (Nam si eis iesus zc.) probat q̄ sup̄sit alios intrare: qz si iesus naue. i. iosue filijs israel finalē requie p̄stitisset: nō imineret nobis alia reges: nec de aliquo propheta Dauid loqueretur post illam diem. Vñ manifestum est q̄ illa requies fuit signum requieci spūalis.

Lectio.

II.



Itaqz relinqtur sabbatismus populo dei. Qui eniz ingressus est requie eius ē ipse regeuit ab operibz suis sic z a suis de. Festinemus ḡ ingredi in

illam requie vt ne in idipsum quis incidat: incredulitatis exemplum. Viuus est enim p̄mo dei z efficac z penetrabilior omni gladio ancipiti: z pertingens vsqz ad diuisionem anime ac spiritus: compagum quoqz ac medullarum z discretor cogitationum z intentionum cordis. Et non est vlla creatura inuisibilis in p̄spectu eius omnia autez nuda z aperta sunt oculis eius ad quem nobis sermo.

Supra apls duas auctoritates assumpsit. vnam de scōo Ben. Alias vō de ps. z cōclufit itētionē suā ex scōa auctoritate. s. ps. hic concludit idē ex p̄ma. Et circa hoc facit duo. Primo enim ponit cōclufionē. Scōo ponit rōnes p̄ne ibi. (Qui enim igressus est zc.) Circa p̄mū sciēdū est q̄ ap̄stolus in se oium istoz vborum facit mētionē de triplici requie. Prima est requies dei ab operibus suis. Scōa est requies temporalis quam habuerūt filij israel in terra p̄missiois. Tertia est requies eterna que per istas duas designatur. S3 ap̄stolus hic anteq̄ faciat mētionē de rege eterna dicit q̄ post terrenam adhuc remanet sabbatismus qui in veteri lege sabbatuz rep̄ntabat. s. post requie terrenam. Esa. 58. Vocaberis sabbatum delicatum z sanctum domini. Esa. 66. Erit mēsis ex mēse z sabbatuz ex sabbato. i. requies p̄petua. Et dicit sabbatismus: qz sic in veteri lege sabbatuz rep̄ntabat requie dei ab opibus suis. de qua dicitur Ben. z. Ita illa reges erit scōoz ab opibus suis. Apoc. 14. Amodo iam dicit spūs vt requiescat a laboribus suis. Vñ subdit. Qui enim igressus est zc. qz sicut de sex diebus operatus est et septima requieuit: ita p̄ sex dies p̄ns tēpus ppter p̄fectum numerū significat. Qui ḡ p̄fecte operatur in septima requiescit ab opibus suis: sicut et a suis r̄ps: nō autē a quibuscumqz opibus: qz sunt ibi quedam opera p̄petua: videre scz amare z laudare. Apo. 4. Nō habebant requie nocte ac die dicētia sanctus: sanctus: scūs zc. S3 ab operibus laboriosis. Esa. 40. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē: assument pēnas vt aquile: current z nō laborabunt: ambulabunt z nō deficient.

Deinde cum dicit. (Festinemus ergo ingredi zc.) inducit ad festinationē. Et circa hoc facit duo. Primo enim ponit monitionē. Scōo subdit rōnes de introitu illius regei ibi. (Viuus enim est sermo dei zc.) Item circa p̄mū duo facit. Primo enim monet ad festinanduz. Scōo ostēdit tardantis periculum ibi. (Ut ne in idipm zc.) Dicit ergo. Quia igitur relinqtur sabbatismus zc. Festinemus ḡ ingredi in illam requiem. Et signanter dicit ingredi: qz non est in bonis exterioribus ad que est egressus: s3 ē in bonis interioribus. Exo. 15. Introduces eos z plātabis zc. Mat. 25. Intra in gaudiuz domini tui. Est ergo multiplex ratio: quare festinādum est intrare. Una est qz lōginqua est via. puer. 7. Abyt via lōgissima. Luc. 19. Homo quidam nobilis abyt in regionem lōginquā. Dicitur autez longinquus ppter distantia status: quia ibidē plenitudo omnis boni z

firmiſſima ab omni malo. Est etiam deſideranti perfecta viſio et tentio: hic autē ſunt omnia cōtraria iſtis. Itē feſtivanandum eſt qz tempus eſt valde breue. Job. i. 4. Breues dies hoīs ſunt. Item qz iſtud tempus cuſ hoc qd eſt breue et modicu: eſt etiā incertuſ. Eccleſ. 9. Neſcit homo finē ſuū. Item ppter vrgentē vocationē. Interior enīz vocatione vrgēt nos per ſtimulū charitatis. Eſa. 59. Cuſ venerit qſi fluuius violētus quē ſpiritus domini cogit et. ſcōe Lor. 5. Charitas xpi vrgēt nos. ps. Uia mandatorū tuorū cucurri. Itē ppter periculum tardantis: ſicut pz de fatuis virginibus. Mat. 25. Que tarde veniētēs intrare nō poterunt. Et iō dicit. Ut ne in idipſum. et. Quasi dicat. Antiqui nō poterunt ingredi ppter incredulitatē. Unī caueamus aliene culpe exemplo: ne ſimus increduli: et exēplo pene: vt ſcēz nō excludamur ſicut ipſi. Luc. p. Abſt in montana cuſ feſtinatione. Ad hoc enī ostendunt nobis pterite pene aliorū vt caueamus. puer. 19. Peſtilēte flagellato ſtultus ſapientior erit. Gloſ. Peius eſt niſi caueatis. Ex hoc videtur qd ille q nō corrigiſt punitioe alterius: grauius punitur. Sz cōtra: qz iam pctū ade qui nō peccauit exēplo alterius eēt minus graue. Rūdeo dōm eſt qd ſemp iſte locutiōes itelligende ſunt ceteris paribus. Cōtingit enī duo peccata in ſe cōſiderata nō eē vnū graui⁹ altero: tamē ppter aliquā circūſtātiā adueniētē aggrauat vnū et nō aliud: ſic duo adulteria de ſe equalia ſunt: tñ illud qd eſt ex certa malicia grauius eſt qd illud qd eſt ex paſſiōe vel iſfirmitate. Et ſilr verbu oculoſum grauius eſt quādo fit ex certa malicia.

C Deinde cū dicit. (Viuus eſt enī ſermo dei et.) Pōnit rōnem predicte monitiōis et p̄cipue q̄tum ad piculum. Dec aut rō ſumit ex pte xpi. In ipſo aut ē duplex natura. Una ſcēz diuina ſm quā eſt v̄buſ patris. Alia eſt humana ſm quā eſt p̄tiſex offerēs ſe in cruce. P̄mo ḡ pōnit rōnem ſumptā ex parte diuinitatis. Scōdo rōnē ſumptā ex parte humanitatis ibi. (Habētēs igiſ p̄tiſicē et.) De filio autē dei dicit tria. P̄mo enī assignat ei⁹ v̄tutē. Scōdo eius cognitio nē ibi. (Et diſcretorū cogitationū.) Tertio ei⁹ auctatē ibi. (Ad quē nobis ſermo et.) Virtutē eius oſtēdit tripl̄. P̄mo q̄tum ad nām. Scōdo q̄tum ad poteſtatē ibi. (Et efficac.) Tertio q̄tum ad opationē ibi. (Et penetrabilior et.) Dicit ḡ. Viuus eſt ſermo dei et. Iſta littera de ſe videtur habere difficultatē: tamē cōſiderādo aliā trāſlationē planior eſt. Ubi enīz nos habemus ſermo: in greco habetur logos: qd eſt idē qd verbū. Unī ſermo. i. verbū. Et ſic etiā exponit Aug. illud. Jo. 12. Sermo quē locutus ſum. i. ego ipſe qd ſum v̄buſ. Sap. 18. Dipotēs ſermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus ſedibus venit et. Et ſilr hic ſermo dei eſt viuus. i. verbū dei viuū. Verbū enī dei ab eterno p̄ceptū: in paterno intellectu eſt verbū p̄mordiale. de q̄ Eccleſi. p̄mo d̄. Fons ſapientie v̄bū dei in excelsis. Et qz eſt p̄mordiale iō ab ipſo deriuant oīa alia v̄ba que nihil aliud ſunt q̄ qdam cōceptiōes expreſſe in mente angeli vel noſtra. Unde illud v̄buſ eſt expreſſio oīum v̄boz quasi fons quidaz. Et illa que dicunt de illo v̄bo quodāmodo aptant ad alia v̄ba ſm ſuū modū. De illo aut d̄ qd eſt viuus. Dicit autēz res viuā q̄diu habet motū et operationē ſuam. Sicut enī fons ſcaturiens dicitur viuus: ſic et v̄buſ illud qd hz p̄petuū vigore. ps. In eternū dñe v̄bum tuū p̄manet in celo. Joā. 5. Sicut enī pater habet vitā in ſemetipſo ſic dedit et filio vitam habere in ſemetipſo. Uel p̄t referri ad humanam nām. Eſt enī viuus licet ab alijs reputetur mortu⁹. Apoc. p̄mo. Sui mortuus et ecce ſum viuus in ſecula ſeculorū. Si milititer etiā ſermo ſcripture eſt viuus et iſdeficiēs. Roma. 9. Nō autem qd exciderit verbum dei.

C Deſequēter cum dicit. (Et efficac.) oſtēdit eius poteſtatem. Dicitur autē v̄bum efficac ppter maximā virtutē et

iſfirmitā vim effectiuā: quā hz. Per ipſm enīz facta ſunt oīa. Jo. p̄mo. et ps. Verbo dñi celi firmati ſunt. Itē eſt efficac qz ex ipſo oīa verba plata a deo mediāte angelo vel hoīe efficacā habent. Eccleſ. 8. Sermo illius p̄tate plenus eſt. Eſa. 55. Verbuſ qd egrediet de ore meo nō reuertetur ad me vacuū: ſed faciet quodcunqz volui et.

C Deinde cuſ dicit. (Et penetrabilior et.) oſtēdit eius operationē. Et circa hoc facit duo. P̄mo pōnit ei⁹ operationē. Scōdo exponit ibi. (Et pertingēs et.) Dicit ḡ. Et penetrabilior. Illū p̄prie d̄ penetrare qd igredit p̄funda rei. Doc aut p̄t eē dupl̄. Uno mō qz operatur in intimis rei. Eſa. 56. Omnia enī opera noſtra opatus eſt in nobis. Alio mō qz cognoscit itima rei. Jo. 2. Opus ei non erat vt quis testimoniū perhiberet de hoīe: ipſe enim ſciebat quid eēt in hoīe. Eccleſi. 24. Penetrabo iſeriores ptes terre. Operatio enī dei et cognitio ptingit et penetrat itima rei. Unde dicit. Omni gladio ancipiti. Inter oīa enī gladius ē penetrabilior ppter acumen et maxime gladius anceps: qui ſcēz eſt acutus ex duabus eius partibus. Et ideo qd verbū dei acutum eſt et ad operādum et ad cognoscēdum iōe cōparatur gladio ancipiti. Ephe. 6. Et gladium ſpūs quod eſt verbum dei. Eſa. 47. In illa die viſitabit dominus in gladio ſuo duro et grādi et forti et. Uel d̄ anceps: qz hz aciem ad bona p̄mouēda et mala deſtruēda. Apoc. p̄. Ex ore ipſi⁹ p̄cedebat gladius ex vtraqz pte acur⁹. In ordine enī cauſarū videmus qd ſemp cauſa p̄or intimius operat qz cauſa poſterior. Unī illud qd nā p̄ducit eſt intimius q̄ illud qd p̄ducitur per artē. Qz ḡ de⁹ eſt p̄ma cauſa ſimpl̄: ideo eius opatione p̄ducit illud qd eſt itimiſſimū ipſi rei. ſ. eē eius.

C Deſequēter cuſ dicit. (Et ptingēs et.) manifeſtat qd dixerat de operatione. Et circa hoc facit duo: qz p̄mo oſtēdit hoc q̄tum ad ſpūalia. Scōdo q̄tum ad corporalia ibi. (Cōpagum quoqz et medullarū: ſm enīz aplm tria ſunt in hoīe ſcēz corpus: aīa et ſpūs. p̄ Theſ. 5. Integer ſpūs veſter aīa et corpus et. Quid enī ſit corp⁹ notū eſt. Aīa at ē qd dat corpori vitam: ſpūs v̄o in rebus corporalib⁹ d̄ quid ſubtile: et iō ſignificat ſubſtātiās imāles. Eſa. 31. Egyp̄t homo et nō d̄: et equi eorū caro et nō ſpūs. Spūs ḡ in nobis d̄ illū per qd cōicamus cuſ ſubſtātijs ſpūalibus. Anima vero illud per qd cōicamus cuſ brutis. Et ſic ſpūs eſt mens humana: ſcēz intellectus et voluntas. De hoc aut dicunt aliq̄ qd in nobis ſunt diuerſe aīe. Una ſcēz q̄ p̄ficiet et viuificat corp⁹: et iſta dicitur aīa p̄prie. Alia v̄o eſt ſpūs quo itelligimus. Et iō iſta duo magis dicuntur ſubē q̄ aīe. Doc aut d̄nātū ē in libro de eccliaſticis dogmatibus. Et iō dōm eſt qd vna et eadem eſt eētia aīe qd p̄ eētia ſuā et viuificat corpus: et p̄ potētia ſuā qd d̄ intellectus eſt p̄ncipiū itelligēdi. Et p̄ iſtas itelligit eterna: qd quō ſit ſic pz. Vidimus. n. qd q̄to forma eſt p̄fectior tāto opatio eius min⁹ ſubdiſ m̄e: ſic pz qd forme elementorū: qz ſunt imp̄fectiſſime nō extēdunt vltra m̄z. Lū ḡ aīa iter oēs formas ſit nobiliſſima opz qd habeat aliquā opōnē et p̄cipue aīa rōnalis qd oīno excedit potētia m̄e. Et iſtā opōnēz vocamus itelligere ad quā ſegitur ſua inclinatione: ſcēz velle. **C** Eſt aut triplex d̄tia iter opōnēs aīe: ita qd aīa dicat ad quā p̄tinet potētie: qd aīa opat cū corpore. Ad ſpū v̄o ille qui operat ſine corpore. P̄tia aut d̄tia iter iſtas potētias et opōnēs ab ipſis p̄cedētes eſt ipſius rōnis ad ſenſualitatē qd eſt potētia: p̄ quā aīa opatur cū corpore: qz rō apprehēdit imālia: ſenſualitas v̄o mālia et ſenſibilia. Scōda d̄tia eſt partiū ſenſualitatis: qz alius ſtatuz et ordinē hz ſenſualitas ſm qd tēdit in p̄prie obm ſuuz ex nā ſua: et alium ſm qd regulatur a rōne. Ipſa enī concupiſcibilis aliter cōſideratur vt eſt vis qdam in ordine ad obm ſuum: et aliter vt p̄cipat rōne. Tertia differētia eſt partiū ipſius rōnis ſm diuerſa obiecta ipſius: qz vel tēdit in deū: et h eſt

supremū in ipsa. vel in effectū spirituales vlt in effectus tem-
porales. Dēs aut istas diuisiones et differētiās operat et di-
scernit verbū dei. s. quō sensualitas distinguat a rōe. Diffe-
rentiā etiā ipsi sensualitatis i se: dīaz et partiū rōnis: et qd
pueniat in aīa ex cōsideratiōe spūaliū et terrenoz.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Compagū quoq; et medullaz rē.)
declarat illud qd dixerat de opatiōe dei et q̄tuz ad t̄palia.

¶ Sciēdū ē aut qd aliqd nō pōt penetrādo p̄tigere ad ali-
quid pp duo. Unū est pp colligatiōē. Aliud aut ē pp iclu-
siōē. Neutrū istoz pōt ipedire verbū dei. In nobis qdēz
sunt qdā colligatiōes. s. neruoz et arteriaz. Quedaz etiam
sunt valde iclusa et occulta sicut medulle que in ossib; iclu-
duntur. Oīa aut ista diuino p̄spectui manifesta sunt et sub-
dita. Et iō nihil est ei difficile ad penetrādū. Vt p̄ cōpages
pōt itelligi cōiunctio q̄ est iter partes aīe adiuicem vt iter
aīam et spūm. Quasi dicat. Nō solū p̄tingit ad cognoscēdū
differētiā et diuisionē aīe et spūs: sed et ad cognoscēdū quō
cōiungunt. Lognoscit. n. quō sensualitas regit rōne. Me-
dulla aut pōt itelligi illud qd latet in rōne et sensualitate.
Mat. 10. Timeat eū qd pōt et aīaz et corp; mittere i gehēnā.

¶ Deinde cum dicit. (Et discretor cogitationū rē.) agit de
cognitiōe verbi. Et circa h̄ facit duo. p̄. iō. n. ostēdit qd oīa
subdunt cognitiōi eius. Secūdo ostēdit quō cognoscit ibi
(Oīa aut nuda rē.) Ex duobus aut p̄tingit qd aliqd nō co-
gnoscat. s. aut qd ē itra aliqd occultatū. Et sic maxie sūt oc-
cultā q̄ latēt in corde qz ip̄z ē valde p̄fidū et ip̄scrutabile.
Jere. 7. Prāuū ē cor hoīs et ip̄scrutabile. Scōz vō septuagin-
ta iterpreses habet sic. Profundū ē cor hoīs rē. In corde
vō latēt cogitatiōes. Istas aut cognoscit verbuz dei. Esa. i.
Auferte malū cogitationūz vestraz ab oculis meis. Et iō
q̄tū ad h̄ dicit discretor cogitationū. Alio mō nō cognosci-
tur aliqd: qz ē oīo ignotū et inuisibile: et sic ea q̄ sunt in volun-
tate sunt ignota. In voluntate aut ē ipsa itētiō finis q̄ de nā-
sua ē inuisibilis. Quid. n. hō facit vel cogitat manifestat per
opus. S; qua itētiōe hoc faciat penitus ē icertū. Ista autē
nō sūt occulta deo. ps. Scrutās corda et renes. i. cogitatio-
nes et itentiōes. ¶ Sciēdū ē autē qd illud qd dīc penetrās
referri pōt ad opationē vt dictū ē. Et sic differūt penetrās
et discretor. Si aut referat ad cogitationē tūc qd hic dicit.
Et discretor: ē expositio illius. Quasi dicat. Tu dicis qd est
penetrabilior rē. Uex ē qz ē etiā discretor opagū et medul-
larū. i. cogitationū et itētiōnū. Cōpages. n. dicunt qdā collig-
ationes: et sic cogitatio in qua est q̄si quedā colligatio ter-
minozū pōt dici cōpago duz de vno rēdit in aliud. Esa. 58.
Dissolue colligatiōes ipietatis. Item Esa. 5. Ue q̄ trahitis
inigtates in funiculis ipianitatis. Itē medulla ē intima la-
tens in ossib;. Job. 21. Medullis ossa illi irrigantur.

¶ Deinde cū dicit. (Et nō ē vlla creatura rē.) ostēdit qd illū
qd fm nāz est inuisibile nō ē occultū deo. Qz. n. aliqd nō vi-
deatur a nobis h̄ ē qz simplicius et subtili; ē oculo nostro
siue corporali siue itellectuali: sicut sunt substātie separate
quas in vita ista videre nō possum;. Diuino autē itellectu
nihil est simplicius vel subtili;: q̄ nulla creatura est inuisibi-
lis in p̄spectu eius. Sed nūqd cognoscit in vniuersali t̄m
sicut qdā voluerūt: Nō: sed oīa nuda et aperta sunt oculis
eius. Per oculū autem itelligit vis cognitiua. Intelligunt
enim spūalia p̄ sensibilia. Signāter aut dicit in plurali
oculos pp diuersitatē itellectoz: qz nō cognoscit vnuz t̄m
sed etiā multitudinē rez. Dicit etiā nuda et aperta. Dupli-
citer enī cognoscit aliqd. Uno modo in sup̄ficie. Alio mō
in pfundo sicut hō nudus videtur in sup̄ficie: nō aut vesti-
tus: sed oīa deo manifesta sūt que vident in sup̄ficie. Ni-
hil enī est extra qd impediāt cognitionē dei: sicut vestis
impedit ne videat homo. Et ideo dicit nuda. Job. 26. Nu-
dus est ifernus corā illo. Dicit etiam aperta quia nihil est

ita occultū i re qd dei cognitionē effugiat.

¶ Cōsequēter ostēdit p̄fectiōez auctoritatis ip̄sius cum di-
cit. Ad quem nobis sermo rē. Ista vero auctoritas ē aucto-
ritas iudicādi. Act. 10. Ipse est qui cōstitutus ē a deo index
vuiorum ac mortuoz. Ad istuz ergo nobis sermo: vt. s. red-
damus ratiōez de operibus nostris. z. Cor. 5. Dēs nos ma-
nifestari oīz ante tribunal xp̄i vt referat vnusq; pp̄ria cor-
poris put gessit siue bonū siue maluz sit. Et ideo quia sicut
est potens sic sciens et sic magnus: festinemus ḡ igredi rē.

¶ Lectio.

III.



Abentes ergo pontificem magnum
qui penetravit celos iesum filius dei
teneamus spei nostre confessionem.
Non enim habemus pontificem qui
non possit compati ifirmitatibus no-
stris: tentatum autem per omnia pro similitu-
dine absq; peccato. Adeamus ergo cum fidu-
cia ad thronum gratie eius: vt misericordiam
consequamur: et gratiam inueniamus in auxi-
lio oportuno.

¶ Supra apls monuit ad festinādū igredi i requiem dei: et
ad hoc iducēdū posuit magnitudinē xp̄i q̄tum ad diuinaz
nām: hic ostēdit idēz q̄tuz ad humanā nām. et circa hoc fa-
cit tria. p̄. iō. n. ponit eius dignitatē. Scōdo ostēdit ei; p̄ie-
tatē ibi. (Non enīz habem; pontificē rē.) Tertio inducit
qd habēdū de eo fiduciā ibi. (Adeam; ḡ rē.) Dīc ḡ. Ista di-
ctuz est qd nobis est sermo ad eū qd est viū; sermo: verus iu-
dex et pōtifex. Ergo habētes pōtificem rē. ps. Tu es sacer-
dos in eternū rē. Nec t̄m pōtifex: sed et magnus. Zacha-
rie. 3. Et ostēdit mihi dñs iesum sacerdotez magnū stātem
corā angelo rē. Dic autē dñ magn;: qz nō est pōtifex t̄m bo-
nozū t̄paliū sed et futuroz. Infra. 9. X̄ps afflētēs pōtifex fu-
turoz bonoz rē. Duo aut pertinebāt ad magnū pōtificēz
Unū quo ad officiū. s. semel in āno cū sanguie itrare in san-
cta sanctor: sicut habet. Infra. 9. et Leui. 16. Hoc autē p̄ci-
pue cōuenit xp̄o. Ille. n. itrat cū sanguie in sc̄tā figuralia: s; z
x̄ps p̄ p̄p̄riū sanguinē itrauit i sc̄tā. i. sacra celestia. et iō dicit
Qui penetravit celos. Scōz ē qd debebat eē ex certa tribu
s. de stirpe aaron: sicut dñ Exo. 29. et Numeri. 16. et 17. Hoc
aut p̄perit xp̄o qd ē nobilitatis origis. Unū dñ filii; dei. Mat.
3. Dic ē fili; meus dilectus. ps. Filius me; es tu rē. Quia ḡ
habem; hūc pōtificē teneam; cōfessionē. i. libeream; corde
qz vt dñ. Ro. 10. Corde credit ad iusticiā: ore aut cōfessio fit
ad salutē. Hāc aut cōfessionē requirit a nobis x̄ps pōtifex
maxim; Mat. 8. Qui me cōfessus fuerit corā hoīb; rē. S; z
dīc spei n̄re: qd dupl; p̄t itelligi. Uno mō qd cōfessio put hic
sumit sit cōfessio fidei. Fides aut ē p̄n; spei: sicut h̄ ex glo.
Mat. 1. Abraā at gēuit ysaac. i. fides gēuit spez n̄ gde q̄tū
ad habitū: sed q̄tū ad ordinē actus. Nullus. n. pōt sperare
nec d; nisi qd pōt cōsequi. Qz aut possum; cōseq; eterna ha-
bemus p̄ fidē. Vel cōfessionē spei. i. eius de quo speram;. s.
videre p̄mā veritatem.

¶ Deide cū dicit. (Nō. n. habem; rē.) ne forte credat qd nō
possit aliqd agere p̄ter id qd exigit ei; iusticia. ostēdit i ip̄o
et eē mīaz et pietatē. Et ista respiciūt miserā. et hoc p̄cipue
uenit xp̄o. Unū dicit. Qui nō possit cōpati rē. ¶ Sciēdūz
est aut qd ly posse aliqñ ip̄ortat nō nudā potētiā: s; p̄mpti-
tudinē et aptitudinē xp̄i s; subueniēdū. et h̄ qz scit p̄ experi-
entiā miserā nostrā: quā vt deus ab eterno sciuit p̄ simpli-
cez noticiā. ps. Misericors ē de; timētib; se: qm̄ ipse cogno-
uit signētum nostrū. Unde subdit. p̄o similitudinē. s. no-
stri tentatum. Est autem triplex tentatio. Una q̄ est a car-

ne qñ. s. caro concupiscit aduersus spūz. vt dñr Gal. 5. Et ista nō est sine pctō. qz vt dicit augustin⁹. Nō nullū pctm̄ est cū ca ro concupiscit aduersus spūz. qz hoc ē carnē concupiscere. S3 B nō fuit in xpo. 7 iō dicit. Absqz pctō. i. absqz minimo motu pcti. i. pe. z. Qui pctm̄ nō fecit nec inuēt⁹ ē dolus i ore ei⁹. Et ideo dñr agnus dei. Jo. i. Alia est tētatio ab hoste 7 a mūdo 7 hoc dupliciter. Vel alliciēdo p. p̄spera. vel terrēdo p. ad uersa. Et his duob⁹ modis fuit tētatus xps. Sicut. n. allec⁹ p̄speris. Quicqd. n. ptinet ad p̄speritatē huius vite vel p. finet ad concupiscētiā carnis. vel ad concupiscētiā oculoꝝ. vt ad superbiā vite. De p̄mo. n. tētauit eū diabolus qñ tētauit eum de gula q̄ est mater luxurie. Mat. 4. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiāt. Itē de inani gloria cuz dixit. Mitte te deorsum. Itē de concupiscētiā oculoꝝ dicens. Dec oia tibi dabo rē. Luc. 4. Cōsumata oī tētatio diabolus recessit ab illo vsqz ad tempus. Item fuit tētatus per aduersa 7 infidias a phariseis: qz volebāt eū cape i sermōe. Mat. 22. Itē p. cōtumelias. Mat. 27. Uab q. destruis templum dei rē. Itē p. flagella 7 tormēta. Excepta ḡ tētatio ē q̄ ē cuz peccato p. oia similis nobis tētatus est. Dicit autē fm̄ silitudinem qd̄ pōt dupl̄r exponi. Uno mō q. ly fm̄ denotet cāz finalem. Quasi dicat. Ideo tētatus est vt daret nobis exēplum vt fm̄ silitudinem eius tētationem sustinerem⁹ 7 oia conaremur vincere. i. pe. z. Xps passus est p. nobis vobis relinquēs exēplum rē. Vel potest denotare cōsequētiā. Quasi dicat. Ideo tētatus ē vt per oia tā in tēporalibus q̄ in oibus alijs nisi in solo peccato similis esset nobis. Si. n. fuisset sine tētatiōibus nō fuiss̄ eas expertus. 7 sic nō com paretur. Si vero habuisset pctm̄ nō potuiss̄ nos iuuare: sed magis idigeret adiutorio.

Deide cum dicit. (Adeamus cum fiducia rē.) Iducit ad habēdam fiduciam de ipso. quasi dicat. Ex quo sic potest compari adēamus cuz fiducia. Esa. iz. Ecce deus saluator meus fiducialiter agam rē. Adeam⁹ dico ad thronū. Thronus dicitur sedes regis. xps autē rex est. Jere. 23. Regnabit rex 7 sapiens erit rē. Dic autem thronus duplicē habet statum. Unum iusticie in futuro. ps. Sedisti sup thronū q. iudicas iusticiā. Hoc erit i futuro. ps. Luz accepero temp⁹ ego iusticias iudicabo. Est alius thronus gratie. s. in presen ti quando est temp⁹ miserēdi. Zach. 4. Exequabit gratiaz gratie. Per gratiam autē christi liberamur ab omni miseria: quia liberamur a peccato quod facit miseros populos. Proverbiorum. i. 4. Et ideo dicit. Ut misericordiam consequamur. Item per gratiaz christi iuuamur ad bona operanda. Et ideo dicit. Et gratiam inueniamus. Luc. i. Inuenisti gratiam apud dominum. Et hoc in auxilio oportuno quo adiuuemur ad bene operandum. ps. Auxilium meuz a domino rē. Istud autem auxilium est per gratiam. i. Cor. is. Abundātius illis laboraui. nō autem ego: sed gratia dei mecum. Hoc autem oportet esse cōgruo tempore. Ideo dicit. Auxilio oportuno. Omni enim negotio tempus 7 oportunitas. Eccles. 8. Hoc est tempus presens qd̄ est tempus miserēdi.

CAP.

V.



DNIS nāqz pontifex ex hominib⁹ assumptus pro hominibus constituit in his que sunt ad des: vt offerat dona 7 sacrificia pro peccatis. Qui cōdolere possit his qui ignorāt 7 errant: quoniam 7 ipse circumdatus est infirmitate: 7 propterea debet quemadmoduz pro populo: ita etiam pro semetipso offerre p. peccatis. Nec quisqz sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanqz aaron. Sic 7 christus

non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum. Filius meus es tu ego hodie genui te. Quemadmodum 7 in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secunduz ordinez Abelhisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesqz ad eum qui possit illum saluum facere a morte: cum clamore valido 7 lacrymis offerens exauditus est p. sua reuerentia.

Sicut a p̄cipio huius epistole dictū fuit intentio apli est ostēdere xpm̄ excellētiore esse oibus his ex qbus lex habz auctoritatē. s. angelis quoz ministerio data fuit. Gal. 3. Ordinata p. āgelos rē. Et moyses: q. fuit legislator. Jo. i. Lex p. moysen data est. Et sacerdotio 7 p̄tificatu aaron p. quem lex administrat. Expeditus ḡ de duob⁹ p̄mis: hic p̄segur de tertio. s. de eminētia sacerdoty xpi ad sacerdotiū aarō. Et circa hoc duo facit. P̄mo. n. ostēdit xps eē p̄tificē. Sc̄do ostēdit ipm̄ eē excellētiore p̄tifice veteris legis in. 7. capi. ibi. (Dic. n. melchisedech rē.) Itē i p̄ia pte duo facit. P̄mo ostēdit xps eē p̄tificē. Sc̄do p̄parat aures auditoroz ad cōsequētiā ibi. (De quo nobis grādis est sermo rē.) Adhuc circa p̄mū duo facit. P̄mo ostēdit q. regnāt ad p̄tificē. Secundo ostēdit illa uenire xpo: 7 sic cōcludit ipz ibi eē p̄tificē. Sic 7 xps nō semetipm̄ rē. Itē i p̄ma pte tria facit. P̄mo describit p̄tificale officiū. Sc̄do ostēdit pietatē q. p̄tifici necessaria ē ibi. (Qui cōdolere possit rē.) Tertio ostēdit modū pueniēdi ad p̄tificatū ibi. (Nec quisqz sumit rē.) Circa officiū q. tuoz ponit. P̄mo cui uenit. Sc̄do utilitatē ibi. (P̄mo hoibus rē.) Tertio m̄az ibi. (In his que ad deū rē.) Quarto actū ibi. (Ut offerat dona rē.) Istud autē officiū uenit homini nō angelo. Et iō dicit q. ita dictū est q. habem⁹ p̄tificē magnū 7 talis ē xps. Nāqz p. qz ois pontifex ex hoib⁹ assumptus v3 ē eē de numero hominū. Uoluit autē de⁹ vt hō habeat siles sui ad quem currat. Un⁹ 7 ecclesia ordinauit q. qñ vtilis iuenit alijs de collegio nō eligatur extraneus. Dsec. z. Dabo eis vinitozes ex eodē loco Deut. i. 7. Luz cōstitues quē dñs de⁹ tu⁹ elegerit de numero fratru tuoz. Nō poteris alteri⁹ gentis hominē regem facere q. nō sit frater tuus. Dicit autē assumptus. qz debz alios excellere sicut patet de saule. i. Reg. io. Et ideo xpus: Jo. vltimo. interrogat petrum quē volebat perficere si diligeret ipm̄ plus alijs. C. Sinis 7 utilitas est: qz p. hoib⁹ constituit. idest p. ipsoꝝ utilitate. Nō enī cōstituit ppter gloriā nō p. cumulādas diuitias. nec p. sanguineos ditādos. z. Coz. 4. Nos autē seruos vestros p. iesuz. 7 vltio. Sc̄dz p̄tatem quā deus dedit mihi i edificationē 7 nō in destructionem. Si vō alijs querit qd̄ suū ē nō est pastor: s3 mercenarius. C. Mā dignitatis est qz p̄tifer p̄ncipal. Nam sicut dux vel rector in ciuitate: ita iste in his que ad deum supple ordinant. Exo. 4. Tu eris ei in his q. ad deū ptinet rē. z. Coz. io. Arma militie nostre nō sūt carnalia rē. Sicut ergo illa q. ptinet ad dei cultū excedūt tēporalia: ita dignitas p̄tificialis excedit oēs alias dignitates. Non ḡ p̄tifices debent se implicare negocijs secularibus pretermittis his q. sunt ad deū. z. Ti. z. Nemo militans deo rē. C. Act⁹ pontificis est offerre dona. idest volūtarie oblata nō extorta. Exo. 25. Ab oī homine q. offert vltrocius accipietis 7 sacrificia que sibi offerunt p. satisfactiōe peccatoꝝ rē. Leui. 4. Pro eis rogabit sacerdos 7 p. peccatis eius 7 dimittentur ei. In q. designatur q. omne qd̄ offertur siue voluntarium 7 votium siue pro satisfactiōe debet offerre fm̄ dispositionem prelati.

Cōsequenter cū dicit. (Qui cōdolere possit rē.) ostēdit

qd requirat ad vsum. s. pietas. Et circa hoc tria facit. Prio eniz ostendit qd ad vsuz potissimum requiritur misericordia & pietas. Secdo ostendit qd pignitur misericordie motiuum ibi. (Quonia & ipse rē.) Tertio ostendit mie signū ibi. (Et propterea debz rē.) Dicit ergo dico qd debet eē in his que ad deū. tñ debz esse medius iter hominez & deū. Deut. 5. Ego medius & sequester fui inter dñz & vos. Sic ḡ p deuotionē orationis debet tāgere deū tanq̄ vnū extremū. sic p misericordiam & cōpassionē debz tāgere alterū extremū. s. hominem. Et iō dicit. Qui cōdolere possit. z. Cori. ii. Quis infirmatur & ego nō infirmor. Ecōtrario Amos. 6. Nihil patiebatur sup cōtritione ioseph. Duplex est aut defectus. Quidā enī deficiūt ex ignozātia. Et iō dicit. Eoz ḡ ignozāt. Est autē p pzie ignozare carere scia eoz q̄ ḡ debz scire. Quidā vero ex certa scia. Et q̄tū ad hoc dicit. Et errāt. (Motiuum pietatis ponit cū dicit. Quonia & ipse rē.) Istud motiuum est ifirmitas. Et illi ḡ presunt aliqñ ifirmitatē. z. Cori. 4. Dabem⁹ thesaurum istū in vasis fictilib⁹. Et rō hui⁹ est vt ex se alioz ifirmitatib⁹ cōpatiant. & iō dñs pmissit ea dere. Petri. Ecclēci. 31. Intellige q̄ sunt primi tui ex teipo Et ideo dicit. Quā & ipse circūdatus ē ifirmitate. s. q̄tū ad penalitates & culpā. ps. Miserere mei deus quonia ifirm⁹. Sap. 9. Homo ifirm⁹: & exigui tēporis rē. Et nota qd dicit. Circūdatus. Carnales. n. habēt ifirmitatē peccati in interiorib⁹. Ratio. n. volūtas in ipsis subdite sunt peccato. Sancti vero habēt in exteriorib⁹. qz nō sunt subiecti pctō tñ sunt circūdati fragilitate carnis. Ro. 7. Mente serui legi dei. carne autē legi pcti. Signū aut hui⁹ est: qz & in veteri lege sicut pz. Leui. 9. z. iō. & etiā modo sicut pz in canone misse cū dñ. Nobis quoqz pctōrib⁹. statutū ē qd sacerdos offerat etiā p se: qd nō fieret nisi cēt ifirmitas peccatoz qd est circūdatus nō oppressus. Si eniz sit in mortali pctō nō dz celebrare. Et iō dicit. p pte rea dz. que admodū p populo ē p se offerre p peccatis.

(Cōsequēter ponit modū pueniēdi ad pōtificatū cū dicit. (Nec ḡ ḡ rē.) Hoc est. n. cōtra nām qd aliqd pducatur ad status altiorē sua nā sicut aer nō facit seipsuz ignem: s. fit a superiore. Unde disciplina dei nō habz ḡ ḡ sibi sumat honorem in fauore: pecunia: potētia: Amos. 6. In fortitudine enī nostra assumpsimus nobis cornua. Osee. 8. Ipsi regnauerūt & nō ex me. Dz dz vocari a deo sic aarō. Exo. 28. Applica ad te aarō. Et ideo dñs pfirmavit sacerdotiū eius. sicut pz Numeri. 17. per virgam que floruit. Tales ḡ debēt assumi qui nō se igerūt. Un̄ antiquus signovisibili ostēdēbatur sicut pz de beato Nicolao & multis alijs.

(Cōsequēter cū dicit. (Sic & xps rē.) ostendit quomodo xps sit pōtifex. Et circa hoc duo facit. Prio. n. ostēdit quō dicta cōueniūt xpo. Secdo ex hoc cludit itētū ibi. (Appellatus est a deo rē.) Circa p̄mū tria facit. Prio enī ostendit qd xps factus est pōtifex nō a se s. a deo. Secdo agit de ipsi⁹ officio ibi. (Qui in dieb⁹ carnis sue rē.) Tertio de ipsi⁹ misericordia ibi. (Et qd cū esset rē.) Circa p̄mū duo facit. qz p̄mo ostēdit qd xps nō p̄mouit se ipsuz. Secdo ostēdit a quo sit p̄mot⁹ ibi. (Sed ḡ locutus ē rē.) Dicit ḡ xps nō semet ipsum clarificauit rē. Circa qd sciēdū ē qd nō dicit nō fecit seipsuz pōtificē: sed dicit nō clarificauit rē. Sunt enī qdaz ḡ se clarificāt vt fiāt sicut ypocrite: ḡ demonstrāt in se aliq̄ vt eligant vel p̄bēdas cōsequantur nullus tñ facit se pontifex: xps vō nō solū nō fecit se pōtificē: sed nec se clarificauit vt fieret Jo. 8. Ego gliaz meā nō quero. Et paulopost seq̄. Est p̄ me ḡ glōrificat me. Et h̄ ē v̄z in q̄tū hō. qz in q̄tū de⁹ h̄ candē glōriā cum patre.

(Deide cū dicit. (Sed ḡ locutus est rē.) ostēdit a quo est p̄motus. Et prio ostēdit a quo est clarificatus. Secdo quomodo est pōtifex designatus ibi. (Et in alio loco rē.) Cla-

rificatus autē est diuino iudicio. qz. s. domin⁹ locutus ē ad ipsuz i. ps. Filius me⁹ es tu rē. Et hoc ē expositū supra. Itē Mat. 3. Sic ē filius meus dilectus rē. Luz ḡ ostēdit eū ab eterno genitū ostēdit glōriā eius. supra. i. Qui cū sit splēdor glōrie rē. Pōtificatus etiā accipit a deo in q̄tuz hō que ad modū i alio loco dicit. s. in. ps. Tu es sacerdos i eternū rē. Utī aut aplūs auctoritate. ps. Tāq̄ magis famosa & maioris auctoritatis v̄pote magis frequētata. Dicit aut sacerdos: qz se obtulit deo patri. Ephe. 5. Dilexit nos & tradidit semetipsum p nobis oblationē & hostiaz deo rē. Et ne credatur tale esse sacerdotiū xpi sicut fuit in veteri lege. disti- guit ipsuz q̄tū ad duo. Prio q̄tū ad dignitatē: qz i eternuz Illud eniz fuit tēporale. erat. n. figurale: & iō nō est ppetuū: sed trāsit veniēte figurato. Sed sacerdotiū xpi est eternū qz est de veritate que est eterna. Itē hostia eius habet virtutem it̄roducēdi in vitā eternā. Itē durat in eternū. Secundo q̄tū ad ritum: quia offerēbatur animalia: hic autē panis & vinum. Et ideo dicit. Secdoz ordinez melchisedech. Istud aut infra exponetur.

(Deide cū dicit. (Qui in dieb⁹ rē.) ostendit qd illud qd p̄tinet ad officiū pōtificale cōuenit xpo. Et p̄mo ostēdit eius cōditionē. Secudo actū eius ibi. (Preces supplicationes ḡ rē.) 3. efficaciam ibi. (Cū clamore valido rē.) Cōditio ei⁹ ē qd fuit vn⁹ ex hoib⁹ qz vt dñs ē pōtifex ex hoib⁹ assumit. Et iō dicit. Qui i dieb⁹ carnis sue rē. Ponit aut hic caro p tota nā humana. sicut illud. Jo. i. Verbū caro factū ē. Sz nū quid modo nō sunt dies carnis ei⁹? Et videtur qd sic. p illō Luc. vlt. Spiritus carnem & ossa nō habet sicut me videtis habere. Quare ergo magis dicitur tēpus ante passionē & resurrectionē suā tps vel dies carnis ḡ nūc. Dicēdū ē qd caro nūq̄ sumit p fragilitate carnis sicut. i. Cori. 15. Caro & sanguis regnuz dei possidere nō possunt. Xps aut tunc habuit carnem fragile & corruptibile. Et iō dicit. In dieb⁹ carnis. s. in ḡb⁹ gerebat carnē silem peccatrici nō peccatricez.

(Actus autē eius fuit. qz obtulit preces & supplicationes. hoc est spūale sacrificiū qd xps obtulit. Dicunt aut preces id est petitiones. Jac. vlt. Multuz enī valet deprecatio iusti assidua. Supplicationes vero dicunt quātū ad humilitatez orātis sicut genuflexiones. Mat. 26. Procidit i faciem suā orans. Ad quē. Ad deuz patrē ḡ saluū illum facere possz a morte. Voc aut poterat facere dupliciter. Uno modo ne moreretur. Unde dicitur Mat. 26. Pater si fieri potest rē. Item vt mortuū resuscitaret. ps. Non dereliques in inferno aiaz meā. Itē. Tu aut dñe miserere mei & resuscita me. Ad istud sacrificiū spūale ordinat sacerdotium xpi. Un̄ respōdet ei qd dictū supra. Ut offerat dona rē. ps. Sacrificiū laudis honorificabit me. Osee. 14. Reddemus vitulos labioz nostroz. (Efficacia ostendit ex modo orādī. Duo aut sunt necessaria oranti. s. seruēs affectio. Itē dolor & gemitus. De his duob⁹. ps. Domine ante te omne desiderium meū. q̄tū ad primuz. Et gemitus meus a te nō est absconditus. q̄tū ad secūduz. Xps aut ista duo habuit. iō ppter primū dicit. Cū clamore valido. i. cū itētiōe efficacissima. Luc. 22. Sact⁹ in agonia rē. Et. 23. Clamans ait. Pater rē. Secunduz cū dicit. Et lachrymis. Hoc autē nō legitur de euangelio: sed p̄babile est qd sicut ipse lachrymatus est in resuscitatione lazarī: ita & in passiōe sua. Nā ipse multa fecit que nō sunt scripta. Nō tñ fleuit p se: sed p nobis ḡb⁹ passio sua pfuit. Sibi aut pfuit in q̄tū p ipsam meruit exaltari. P̄bil. z. Propter qd & deus exaltauit illum rē. Et iō exauditus ē p sua reuerentia quā. s. sup oēs habebat ad deuz. Esa. 44. Et replebit eum spiritus timoris domini. Sz contra videtur qd non fuit exauditus: quia non pro se quia nō transiuit calix ab ipso qd tamen petebat. Item nec pro alijs: quia non fuit indultum iudeis quibus petebat indul-

geri. Luc. 23. Pater dimitte illis etc. Dicendum est quod Christus in omnibus que voluit fieri fuit exauditus. Ipse autem secundum appetitum sensualitatis et secundum voluntatem in quantum est quidam appetitus naturalis refugiebat mortem. Et quantum ad hoc orabat ut ostenderet se verum hominem. Sed voluntate consequente rationem deliberatam volebat mori. Unde dicit. Verumtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. Item volebat quod ignoscere omnibus sed illis tamen qui crediderunt. Et multi postea conversi sunt.

Lectio.

II.

Et quidem cum esset filius dei: didicit ex his que passus est obedientiam et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne: appellatus a deo pontifex: iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo et interpretabilis ad docendum quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursus indigetis: ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei: et facti estis quibus lacte opus sit: non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps expers est sermonis iusticie. Parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

Supra posuit tria que pertinent ad pontificatum et ostendit duo illorum convenire christo. scilicet officium et modum perveniendi ad ipsum. hic consequitur tertium. scilicet pietatem et misericordiam quam pontifex debet habere. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit illud quod passus est. Secundo que utilitas consecuta est etiam aliis ibi. (Et consummatus factus est etc.) Dicit ergo. Ita dixi quod pontifex debet esse talis quod possit comparari. Talis autem est christus. Tu enim sit filius dei ab eterno et secundum hoc nec parum potest comparari: assumpsit naturam in qua posset parari. et sic etiam posset comparari. Et hoc est quod dicit. Quia cum esset filius dei. scilicet ab eterno didicit obedientiam ex tempore. Contra. adiscere est ignorantis. Christus autem ab eterno ut deus: et ab instanti conceptionis sue habuit plenitudinem scientie in quantum homo. ergo nihil ignoravit nec per consequens didicit. Respondeo dicendum est quod duplex est scientia. scilicet simplicis noticie. Et quantum ad istas procedit argumentum: quod scilicet nihil ignoravit. Est etiam scientia experientie. et ista didicit obedientiam. Unde dicit didicit. id est experit etc. Et loquitur apostolus sic. quod quod didicit aliquid voluntarie accedit ad illud sciendum. Christus autem voluntarie accepit infirmitatem nostram. Et ideo dicit quod didicit obedientiam: id est quod grave sit obedire. quod ipse obedivit in gravissimis et difficillimis. quia usque ad mortem crucis. Phil. 2. et Ro. 5. Per obedientiam unius iusti constituti sunt multi.

Deinde cum dicit. (Et consummatus etc.) ostendit fructum passionis quod fuit duplex. Unus in christo. alius in membris eius. In christo fructus fuit glorificatio. Et ideo dicit. Et consummatus etc. Nam ab instanti conceptionis sue fuit consummatus perfectus quantum ad beatitudinem anime in quantum ferebat in deum. sed tamen habuit passibilitatem nature. Sed post passionem habuit impassibilitatem. Et ideo quod secundum hoc ex toto perfectus est convenit sibi alios perficere. Dec est enim natura perfecti quod possit sibi simile generare. et ideo dicit quod perfectus est. Quia enim per meritum obedientie pervenit ad istam consummationem. puer. z. Vir obediens loquitur victoriam. Factus est causa salutis non temporalis sed eterne. Esa. 45. Salvatus est israel in domino salute eterna. Et ideo dicit quod appellatus est etc. et hoc est su-

pra expositum.

Deinde cum dicit. (De quo nobis grandis est sermo etc.) preparat animos auditorum ad sequentia que dicenda sunt de pontificatu christi. Et circa hoc duo facit. Primo enim ostendit eorum tarditatem. Secundo suam intentionem cum dicit. 6. cap. Quapropter itermittentes etc. Item prima in duas. quod primo ostendit tarditatem. Secundo ostendit ipsas esse culpabiles ibi. (Etenim cum deberetis etc.) Item circa primam partem duo facit. Primo ostendit dicendorum magnitudinem. Secundo ipsorum tarditatem ad ea capiendam ibi. (Quonia imbecilles etc.) Dicit ergo. Ita dixi quod appellatus est pontifex. de quo. scilicet pontificatu grandis nobis sermo est: quod de magnis. puer. 8. De rebus magnis locutura sum. Item grandis: quod de utili. scilicet de salute anime. i. Ti. i. Fidelis sermo et ob acceptione dignus. quod Christus iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere etc. Iste sermo est interpretabilis quod potest dupliciter exponi. Vel quod fiat ibi vis negationis interpretabilis. id est non exponibilis. quod non potest ad perfectum exprimi. Que enim ad christum pertinent nullus sermo exprimere potest. Ecclesi. 43. Glorificantes dominum quantum ad quantum potueritis suprabit adhuc et admirabilis magnificentia eius benedicentes dominum. exaltate illum quantum ad quantum potestis maior est omni laude. Alio modo affirmativum interpretabilis. id est indiget interpretatio per altitudinem et magnitudinem et profunditatem eius. puer. i. Animadvertere parabolam et interpretationem etc. Interpretatio enim scripture numerat iter dona spiritus sancti. i. Cor. 12. Indiget etiam ut dicat interpretatio eius per tarditatem nostram. Et ideo subdit ipsorum tarditatem cum dicit. Quonia imbecilles etc. Illi qui sunt debilis intellectus non possunt alta intelligere nisi eis exponantur per singula. Jo. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. i. Cor. 3. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus etc.

Deinde cum dicit. (Etenim cum deberetis etc.) ostendit istam tarditatem esse culpabilem. Et circa hoc tria facit. Primo enim ostendit culpam tarditatis. Secundo adhibet similitudinem ibi. (Et facti estis etc.) Tertio exponit ibi. (Vis enim que lactis est particeps etc.) culpa enim alicuius est qui diu audiuit si adhuc sit tardus. secus autem est si sit novus. Negligentia enim non est sine culpa. Ideo dicit. Tu deberetis esse magistri. scilicet aliorum propter tempus: quod si audierat legem et prophetas. Jo. 5. Scrutamini scripturas etc. Item ipsum christum. Item apostolos et multos ab ipsis conversos. Jo. 14. Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me. Rursum indigetis. Quasi dicat. Magis deberetis docere quam doceri tamen indigetis doceri que sunt elementa. Elementa enim dicuntur illa que primo traduntur in grammatice que ponuntur ad litteras. Ista vero sunt ipse Iesus. Exordia ergo sermonum dei et prima principia et elementa sunt articuli fidei et precepta decalogi. Qui ergo diu studisset in theologia et illa nesciret: tempore currente contra ipsum. Ideo dicit. Indigetis ut doceamini que sunt elementa exordii sermonum dei. id est prima principia. z. Ti. 3. Semp discetes et nunquam ad scientiam veritatis pervenietes. Esa. 65. Puer centum annorum morietur. peccator centum annorum maledictus erit.

Deinde cum dicit. (Et facti estis etc.) ponit ad hoc similitudinem. Sciendum est ergo quod doctrina sacra est sicut cibus anime. Ecclesi. 15. Libavit illum pane vite et intellectus. Et. z. 4. Qui edunt me adhuc esuriunt. et qui bibunt me adhuc sitient. Sacra ergo doctrina est cibus et potus: quod animam potat et satiat. Alie enim scientie tantum illuminant intellectus: hec autem illuminat. ps. Preceptum domini lucidum illuminat oculos. Et et nutrit et roborat animam. In cibo autem corporali est diversitas. Alio enim cibo utuntur pueri: et alio perfecti. pueri enim utuntur lacte quasi magis tenui et naturali et defacili convertibili: sed adulti utuntur cibo solidiori. Sic sacra scriptura illi qui de novo incipiunt debet audire levia que sunt quasi lactis: sed eruditi debet audire fortiora. Et ideo dicit. Facti estis

qbus lacte rē. s. sicut pueris. i. p. e. z. Sicut modo geniti in-
fantes rōnabiles sine dolo lac cōcupiscite rē. i. Cor. 3. Tā-
q̄ parvulis in xp̄o lac vobis potum dedi nō escas.

Deide cū dicit. (Dis. n. g. lactis rē.) Exponit similitudinem
Et p̄io expōit illud qd̄ dixit de lacte. Secūdo illud qd̄ di-
xit de solido cibo ibi. (Perfectoz aut rē.) Circa primum
duo facit. P̄io. n. ponit expositionē. Secūdo expositionis
rōnes ibi. (Parvulus. n. ē rē.) Dicit ḡ. Ita dico qd̄ idigetis
lacte sicut pueri. Dis enī q̄ lactis ē particeps expers est ser-
monis iusticie. i. ois q̄ indiget nutriri lacte expers est. id est
nō potest habere partē in sermonib⁹ iusticie pfecte itelligē-
dis. Mat. 5. Nisi abundauerit iusticia v̄ra plus q̄ scribaz.
puer. i. s. In abūdāti iusticia v̄ra maxima ē. D̄s aut nō sūt
p̄icipes pueri. Esa. 28. Quē docebit sciētia: aut quē intelli-
gere faciet auditū: ablactatos a lacte: anulos ab yberib⁹.
Sed cōtra. qz̄ apl̄s superius multa valde difficilia tradi-
dit eis. s. de mysterio trinitatis: z̄ de sacramēto icarnatōis:
z̄ multa alia ardua. Ergo vel nō erāt puuli: vel talia tradē-
da sunt parvulis. Respōdeo dicēdū ē s̄m augu. q̄ nō ē itelli-
gendum qd̄ in doctrina fidei alia sunt tradēda maioribus
z̄ pfectis. z̄ alia ip̄fectis. Nō enim ē iter eos ista differen-
tia. Eadē enīz v̄risq̄ sunt tradēda. sed puulis pponenda
sunt: sed nō exponēda nec ptractāda. qz̄ intellectus eoz̄ ma-
gis deficeret q̄ eleuaret. Lac s̄m glo. est sicut verbū caro
factū ē. Contra. nō minoris difficultatis ē hoc itelligere q̄
quō verbū erat apud deū. Unde augustinus dicit qd̄ istud
iuuenī in libris platonis. nō tñ illud. Ipse aut augustin⁹ nō
poterat suspicari qd̄ sacramēti haberet verbū caro factus
est. Respōdeo dicēdū est qd̄ cognoscere verbū caro factus
est: per simplicem fidē est satis facile. qz̄ pōt cadere in ima-
ginatione z̄ aliquantū in sensu. sed verbuz̄ apud deū oīo
excedit oēs sensum. z̄ nō nisi p̄ rōnē pōt: z̄ cū multa z̄ maxi-
ma difficultate comprehendī.

Cōsequēter assignat rōnem cū dicit. Parvulus enim est:
nō quidem etate: sed sensu. Tripliciter aut aliqs̄ dicit̄ par-
vulus. Est enīz aliquis parvulus p̄ humilitatem. Mat. ii.
Reuelasti ea parvulis. Etate. Gal. 4. Quāto tēpore heres
parvulus est rē. Sensu. i. Cor. i. 4. Nolite pueri effici sensu
bus. sed malicia parvuli estote: sensibus aut pfecti sitis. Et
isto mō accipit̄ hic parvulus.

Deide cū dicit. (Perfectoz aut rē.) Exponit illud qd̄ di-
xerat de cibo solido. Doc. n. patet in corporalib⁹: qd̄ qñ hō
puenit ad etatem pfectaz: v̄ritur fortiori z̄ nobiliori z̄ soli-
diori cibo. Sic sp̄ialis qñ puenit ad pfectionez sp̄iale de-
bet ei pponi doctrina solidior. Ista aut pfectio duplex ē
Una est pfectio s̄m intellectū: qñ aliqs̄ habet iudiciū itel-
lectus ad recte discernēdū z̄ iudicādū de his que sibi ppo-
nuntur. Alia est pfectio s̄m affectū: quā facit charitas: que
ē cū aliqs̄ totalr̄ deo inheret. Un̄ Mat. 5. post p̄cepta cha-
ritatis d̄r. Estote ḡ pfecti. rē. Est autē pfectio charitatis vt
dicit augustin⁹: vbi nulla ē cupiditas. Quāto. n. quis magl̄
ascēdit in deū: tāto plus cōtēnnet tēporalia. ps. Quid enīz
mibi est in celo rē. Hoc enīz habz̄ sacre scripture doctrina
q̄ in ipsa nō tñ tradunt̄ speculāda sicut in geometria: sed
etiam approbāda per affectū. Un̄ Mat. 5. Qui autez fece-
rit z̄ docuerit rē. In alijs ḡ sciētys̄ suffic̄ qd̄ hō sit pfect⁹ s̄z
intellectū. In istis vero requir̄ qd̄ sit pfectus s̄m intellectum
z̄ affectū. Loquēdum est igit̄ alta mysteria pfectis. i. Cor.
z. Sapiētia loquimur iter pfectos. Unusq̄sq̄ enī s̄m qd̄ ē di-
spōsit⁹ sic iudicat: sicut iratus aliter iudicat durate passio-
ne. z̄ aliter ipsa cessante. Et silr̄ icōtinēs aliter iudicat ali-
quid esse bonū tēpore passionis. aliter post. Et id̄ dicit p̄hs
q̄ vnusq̄sq̄ q̄lis est talis sibi finis videt̄. z̄ qz̄ ea q̄ in sacra
scriptura tradunt̄ p̄tinēt ad affectū: nō tñ ad intellectuz̄. id̄
opz̄ eē pfectū in vtroq̄. Et id̄ apl̄s volēs ostēdere q̄ sint

perfecti: q̄ sit tradēdus iste solidus cibus. dicit qd̄ sunt isti q̄
p̄ sua s̄suetudine h̄nt̄ sensus exercitatos. Un̄ i ista pfectio-
ne q̄tuor sunt attēdēda. s. ipsa pfectio in se in quo cōsistat. z̄
q̄tū ad hoc dicit. Qui habēt sensus exercitatos. Et veni-
enter loq̄t̄. In hoc enī exprimit̄ v̄trāq̄ pfectionē. qz̄ vt̄ di-
cit p̄hs intellectus p̄t̄ iudicat de appetēdis z̄ agēdis dicit̄
sensus: qz̄ est relatus ad aliqd̄ p̄ticulare. Un̄ nō accipit̄ hic
sensus p̄ sensu exteriori. Qui ergo sentit que dei sunt p̄fer-
ctus est. Phil. 3. Quicūq̄ pfecti sumus hoc sentiamus. i.
Cor. 2. Nos autē sensus xp̄i habem⁹. Qui vō nō sentiunt
nisi carnalia deo placere nō possūt: vt̄ ps̄ Ro. 8. Sc̄do
attēdēda est dispositio eius in quo est: qz̄ debet esse exer-
citatus. i. Ti. 4. Exerce te ipsum ad pietatē. Qui enī nō est
exercitatus nō p̄t̄ h̄re rectū iudiciū: qd̄ ad hoc requir̄. Eccl̄ici
34. Vir i multis expert⁹ cogitabit multa. Itē q̄ nō ē exper-
tus pauca recognoscit. Tertio causa huius exercitatio-
nis: z̄ hec ē s̄suetudo: nō. s. locum: sed frequētia actus. Et id̄
dicit. Pro s̄suetudine. s. recte agendi. puer. 22. Adolescēs
iuxta viā suā etiam cū senuerit nō recedet ab ea. Si ergo
v̄s esse pfectus nō des te ocio: sed assuesce te bonis a iu-
uentute. Quarto finis huius exercituz̄: quia. s. ad discre-
tionez̄ boni z̄ mali. Tunc. n. pfectus est quādo discernit
inter bonum z̄ malum. Esa. 7. Sciat eligere bonū z̄ repro-
bare maluz̄. Dec autem sunt tria. s. discretio iter bonum z̄
malum. inter bonū z̄ melius. inter malū z̄ peius. In his. n.
requir̄ rectitudo iudicij.

CAP. VI.



Quapropter intermittentes inchoa-
tionis christi sermonem ad perfe-
ctionem seramur: non rursus ia-
cuentes fundamentum penitentie
ab operib⁹ mortuis: z̄ fidei ad des.

baptisimatuz̄ doctrine: impositionis quoq̄ ma-
nuū ac resurrectōis mortuoz̄ z̄ iudicij eterni.
Et hoc faciemus: siquidem permiserit deus.
Impossibile enim est eos qui semel sunt illu-
minati: gustauerunt etiam donū celeste. z̄ par-
ticipes facti sunt spiritus sancti. Sustauerunt
nihilominus bonum dei verbum virtutesq̄ se-
culi venturi: z̄ prolapsi sunt: rursus renouari
ad penitētiam: rursus crucifigentes sibi met-
ipsis filium dei: z̄ ostentui habentes.

Supra apl̄s fecit mētionē de p̄tificatione xp̄i s̄m ordinez̄
melchisedech: z̄ ostēdit tarditatez̄ eoz̄ qd̄ scribebat: hic re-
dit ad suū p̄positū. Et circa hoc tria facit. qz̄ p̄io aperit in-
tentionē suā. Sc̄do ostēdit eius difficultatez̄ ibi. (Et hoc qd̄
dem faciem⁹ rē.) Tertio declarat suā itentionē ibi. (Cōsi-
dimus aut rē.) Circa primum duo facit. qz̄ p̄io manifestat
suū p̄positū. Sc̄do exponit qd̄ dicit ibi. (Nō rursus iaciē-
tes rē.) p̄positū suū ē qd̄ p̄t̄missis his q̄ p̄tinēt ad inchoa-
tionez̄ doctrine xp̄iane vult p̄seque alia altiora. Un̄ dicit.
Iā dictū ē qd̄ p̄fectis op⁹ ē solido cibo. quapropter intermit-
tentes inchoationē doctrine xp̄i p̄ quā xp̄s inchoat eē in no-
bis qd̄ est p̄ doctrinā fidei. Ep̄he. 3. Habitare xp̄s p̄ fidē in
cordib⁹ nr̄is. Seramur ad p̄fectionē. i. ad ea q̄ spectāt ad p̄-
fectionē doctrine xp̄i. i. Cor. 13. Quādo factus sum vir eua-
cuauī q̄ erant puuli. Hoc aut s̄m glo. ad duo referri pōt. s.
vel ad intellectum vt̄. s. ex quo homo puectus est debet in-
termittere perilia z̄ vacare p̄fectis. i. Cor. 2. Sapiētia lo-
quimur iter p̄fectos. Vel ad affectū. Et est sensus qd̄ nō semp
est stādus in sensu icipiētium. Sed opz̄ tendere ad statum
perfectoz̄. Hēn. 17. Ambula corā me z̄ esto p̄fectus. Dic

Ad hebreos

est duplex obiectio. 7 pmo de hoc qd dicit intermitteres inchoationem: qz nūq̄ debet intermitti inchoatio. ps. Et dixi: nūc cepi. Job. 27. Justificationē quā cepi tenere nō deserā. Respondeo dicēdū qd cōtingit duplx intermittere inchoationem. Vel q̄tū ad estimationē 7 sic semp debet hō eē sicut incipiens 7 tēdens ad maiora. Phil. 3. Nō qz iaz ceperim aut qz iaz pfectus sūz. Vel q̄tū ad perfectionē. 7 sic semp debz niti hō trāsire ad statū pfectū. Phil. 3. Que retro sunt obliuiscens ad ea q̄ priora sunt me extēdes. In via enī dei nō p̄gredi ē regredi. ¶ Alia obiectio ē de h qd dicit. Seramur ad perfectionē. Perfectionē. n. cōsistit i p̄sily. Mat. 19. Si vis perfectus eē vade 7 vende oīa 7c. Nō oēs aut tenentur ad cōsilia. Respondeo dicēdū est qd duplex est pfectio. Una. s. exterior q̄ cōsistit in actib⁹ exteriorib⁹ q̄ sunt signa iteriorū sicut virginitas. volūtaria paupertas. Et ad hāc nō oēs tenent. Alia ē iterior q̄ cōsistit in dilectiōe dei 7 p̄xiimi. Col. 3. Charitatē habētes qd ē vinculū pfectiōis. Et ad pfectiōnem hō nō oēs tenent. sed oēs tenent ad eā tēdere. qz si qs nollet plus diligere deū nō faceret qd exigit charitas. Dic aut seramur. 7 hoc fm impulsionez a spū sancto. Ro. 8. Qui spū agunt bi filij dei sunt. Ut sicut q̄ portati a deo q̄ portat infirmitatē n̄az. Esa. 46. Audite me domus iacob 7 oēs refiduum dom⁹ israel q̄ portamini a meo ytero. Ut sicut portati adiuicē. Gal. 6. Alter alteri⁹ onera portate.

¶ Deide cū dicit. (Nō rursus iaciētes 7c.) Expōit qd dixit 7 intendit ostēdere que sunt illa q̄ faciūt ad inchoationē doctrine xp̄i. Et vti silitudine. Per fidē enīz aia edificat. in spūali edificio. Sicut ḡ in corpali edificio prio ponit fūdamētū: ita hic p̄ma rudimēta doctrine xp̄i sunt quasi fundamētum. Sz ḡ. qz ifra. ii. ponit fides esse fundamētūz. fides aut vna est. Ephe. 4. Unus dñs: vna fides: vniū baptisma. hic aut ponit sex fundamēta. ḡ videt q̄ male. Respondeo dicēdū est qd fides fundamētū ē virtutū. Ista aut que ponit hic sunt fundamētū doctrine xp̄i. Dicit nō rursus q̄ si ita firmiter ponam⁹ qd nō oporteat iterato ponere. Ut qz vudū posuistis: 7 nō opz iterare. Multū aut signāter ordinat ista ap̄ls. Sicut. n. in via gnōnis 7 cuiuscūq̄ mot⁹ prius ē recessus a termino a quo. 7 post accessus ad terminum ad quem. ita dicit hic qz penitētia est recessus a pctō. 7 sic est q̄si qdā fūdamētū in ista vita. Nemo. n. fm aug. sue volūtatis arbiter pōt nouā vitā inchoare: nisi peniteat eū p̄terite. Un dñs in p̄ncipio p̄dicatiōis dicit. Penitētiā agite. Mat. 4. Et iō dicit. Penitētie ab operib⁹ mortuis. Opera enīz mortua dicūtur vel q̄ fm se sunt mortua vel sūt mortificata. Res d̄r viua q̄n hz officii p̄prie v̄tutis a quo cuz deficit d̄r mortua. Opera n̄a sūt ordinata ad beatitudinē q̄ est finis hoīs. Et iō q̄n nō ducūt ad beatitudinē nec ordinari possunt dicunt mortua. 7 hec sunt opera facta in pctō mortali. ifra. ii. Sanguis xp̄i q̄ p spūm. sc̄m obtulit seipm̄ imaculatū deo emūdabit p̄ciētias n̄as ab opib⁹ mortuis. Opera v̄o facta in charitate p̄pctm̄ mortificant. qz nō h̄nt v̄tutē vt mereant vitā eternā. Ecceh. is. Dēs iusticie ei⁹ q̄s fecerat nō recordabunt. Penitētia v̄o facit qd ista reuiviscunt: qz reputant ei ad vitam eternam. In accessu v̄o ad terminū prio ē fides. Et iō dicit. Fundamētū fidei ad deū. Propriū aut fidei ē qd credat hō 7 assentiat nō visis a se: s̄ testimonio alterius. Hoc autem testimonium vel est hoīs tm̄: 7 istud nō facit v̄tutē fidei. qz homo 7 fallere 7 falli potest. Ut istud testimonium ē ex iudicio diuino. 7 istud verissimuz 7 firmissimū ē: qz ē ab ipsa veritate: q̄ nec fallere nec falli pōt. Et iō dicit. Ad deū: vt. s. assentiat his q̄ deus dicit Jo. i. 4. Creditis in deuz 7 in me credite. Sc̄do in isto p̄cesu sunt sacramēta fidei. Hec aut sunt duo sacramēta itrantrum. de his enī tm̄ agit hic ap̄ls. Et ista sūt baptismus primū. 7 sc̄d̄z ē cōfirmatio. Quātū ad primū dicit. Baptisma-

tum. Sed 3. Ephe. 4. Una fides: vniū baptisma. Nō ḡ plura sunt baptismata. Respondeo: dicēdū ē qd triplex est baptismus. s. fluminis: flaminis: 7 sanguis. sed duo vltima. qz nō habēt vim nisi referatur ad p̄mū. qz illud opz h̄re in p̄posito si nō assit facultas in habētib⁹ v̄sum liberi arbitry. Et ideo nō sunt tria sacramēta: s̄z vniū sacramētū p̄ qd regeneramur ad salutē. Jo. 3. Nisi qs renatus fuerit ex aqua 7 spū ritu sancto 7c. Inter ista v̄o baptism⁹ sanguinis plus hz de effectu baptismi: si tm̄ primū fuerit in p̄posito: v̄l 7rarium nō teneat in mēte: sicut p̄z de inocētib⁹: q̄ nō erāt in opposita dispositiōe. Baptismus enī v̄tutē hz ex merito passionis xp̄i. Ro. 6. Quicūq̄ baptizati sum⁹ i xp̄o iesu i morte ip̄si baptizati sumus 7c. Sicut ḡ baptizati cōformatur morti xp̄i sacraliter: ita martyr realit. Et iō istud baptisma hz totum effectū baptismi q̄tū ad hoc qd purgat oēs culpā 7 penam pcti: nō tm̄ ip̄imit caracterem aliquē. Et iō si recipiēs martyriū sine baptismō aque resurgeret esset baptizatus. Penitētia v̄o nō tm̄ hz de effectu baptismi: qz nō tollit oēs penā licet tollat culpā. Sicut tm̄ martyr p̄format se morti xp̄i p̄ exteriorē passionē. ita penitēs p̄ interiorē. Gal. 5. Qui xp̄i sunt carnē suā crucifixerūt cū vitys 7 cōcupiscētys. Jō pōt eē tāta qd tolleret oēm culpā 7 penā. sicut p̄z in latrone 7 magdalena. Un penitētia d̄r baptism⁹ iquātū supplet baptismi vicē. Et qz nō licez illud iterari. iō instituta ē penitentia. Ista ḡ dicunt baptismata. qz habent effectū baptismi. Sz tm̄ sunt vniū baptismata: qz nō agūt nisi illud habeat i p̄posito. ¶ Secūdū sacramētū itrantrum est in ipsa manuū ipositiōe. Hec aut est duplex. Una ē miracula faciēs sicut q̄n xp̄s p̄ manu ipositiōnē curabat infirmos. Luc. 4. Singulis manu iponēs curabat eos. Alia ē sacramētalis. 7 hec est duplex. Una i sacramēto ordinis. i. Ti. 5. Manus nemini cito iposueris. Alia ē in sacramēto cōfirmatiōis ad renouationē. Tit. 3. Per lauacrū regnōnis 7 renouatiōis spūsancti 7c. In p̄firmatiōe enī dat spūsanctus ad robur. Sicut enī in esse n̄aē p̄s generat hō 7 postea auget 7 roboratur: ita in eē gratie. Tertio seq̄ termin⁹ motus: ad quē motus terminant. 7 ille ē duplex. Duo enīz expectam⁹. Primū ē resurrectio corporis. 7 ista ē fidei fūdamētū: qz sine hac inanis ē fides n̄a. i. Cor. 15. Itē expectam⁹ remunerationem q̄ fiet p̄ iudicē. Eccles. 12. Luncta q̄ fiūt adducet de⁹ in iudicium. Et iō dicit. Iudicij eterni. nō qd illud iudiciū duret p̄ mille ānos sicut voluit lactātus: s̄z tm̄ erit in momēto: sed d̄r eternū: qz sentētia q̄ ibi dabit in eternū durabit. Mat. 25. Ibunt hi in suppliciiū eternū: iusti aut in vitā eternam. ¶ Et sciēdū ē qd oīa ista q̄ dicit se velle hic tractare sunt q̄ si quedā rudimenta fidei. Unde predicat ea nouitys. Act. 17. 7 in multis alijs locis.

¶ Deide cū dicit. (Et hoc qdē faciem⁹ 7c.) ostēdit difficultatem p̄positi sui exequēdi. Difficile enī est 7 in se 7 respectu auditorz. Un tria facit. Prio inuit qd in hoc potissime indi geat diuino auxilio. Sc̄do subdit quorūdā ibecillitatē ibi. (Impossibile est enī 7c.) Tertio adducit quādas silitudinem ibi. (Terrā enī q̄ sepe 7c.) Dicit ḡ. Seramur ad perfectum: 7 hoc faciem⁹ si pmiserit de⁹. Min⁹ aut dicit 7 plus significat. nō ē tm̄ necessariū qd dñs pmittat: sed opz qd oīa faciat. Sap. 7. In manu dei nos 7 sermōes n̄i. Et iō d̄z oīa ponere sub cōfidētia diuini auxily.

¶ Deide cū dicit. (Impossibile ē. n. 7c.) ostēdit ibecillitates eoz. erāt. n. imbecilles ad audiēdū. Sicut enīz in corporalibus nullus status est ita periculosus sicut recidiuantius: ita in spūalibus qui post gratiam cadit in peccatum difficilius surgit ad bonum. Et circa hoc facit tria. primo proponit bona que perceperant. Secundo difficultatem causatam in eis ex recidiuo ibi. (Et plap̄si sunt 7c.) Tertio assignat rationem ibi. (Rursus crucifigentes 7c.) Bona aut

quedam sunt presentia: quodam vero futura. Ipse vero in presenti habuerunt spiritalem regenerationem: et quantum ad hoc dicit. Illuminati. Ephe. 5. Eratis aliquando tenebre: nunc autem lux in domo. Ista autem illuminatio fit per fidem. Act. 15. Sicut purificatis corda eorum. Habet etiam bonorum dei participationem: et quantum ad hoc dicit. Et gustauerunt donum celeste. Donum istud est gratia et dicitur celestis: quia a celis deus eam dat. ps. Dedit dona hominibus. Et Jac. 1. De datum optimum: et omne donum perfectum desursum est descendens a parte luminis. Et est etiam in eis participatio diuine bonitatis. z. pe. 1. Per quem. scilicet. christum maxima nobis et preciosa promissa donauit. Ideo dicit. Participes facti spiritus sancti. Quia enim dona dantur ex amore: et ideo istam participationem attribuit spiritus sancto. Est autem participare partes capere. Solus autem christus spiritum sanctum habuit ad plenitudinem. Jo. 3. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Alii enim sancti de eius plenitudine receperunt: et participes facti sunt: non quodam substantie: sed distributionum eius. Supra. z. Et variis spiritus sancti distributionibus. i. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt idem autem spiritus et cetera. Item in presenti habuerunt doctrine eruditionem. Et quantum ad hoc dicit. Gustauerunt nihilominus bonorum dei verbum. Verbum istud dicitur bonum: quia est verbum vite eterne. Jo. 6. Domine ad quem ibimus verba vite eterne habes. ps. Quas dulcia faucibus meis eloquia tua. Dicit autem gustauerunt: quia non solum intellectu: sed et reficit affectum: in quo est quedam saporatio. ps. Gustate et videte quoniam suavis est dominus. ¶ Bona autem futura habuerunt in spe. Ro. 8. Spe salui facti sumus. Et idem dicit. Virtutesque seculi venturi. Quorum autem quedam habent non solum in spe: sed et in quadam imitacione: et ille sunt dotes anime. scilicet. visio: tentio et fruitio: et illa habentur in quadam imitacione: in qua sunt fides spes et charitas que istis respondet habetur in presenti. Alia autem sunt bona. scilicet. dotes corporis. scilicet. subtilitas: agilitas: impassibilitas: claritas: que solum habentur in spe.

¶ Cōsequenter cum dicit. (Et prolapsi sunt et cetera.) ostendit difficultatem ad resurgendum causatam ex casu. Ubi notandum est quod non dicit lapsi simpliciter. sed prolapsi. id est. totali lapsi. quia si lapsi tantum essent: non ita difficile foret resurgere. Prover. 24. Septies in die cadit iustus et resurgit. Quod si diceret apostolus illos qui prolapsi sunt impossibile esse resurgere. tunc posset dici quod in hoc notat maximam difficultatem resurgendi. scilicet. propter peccatum: et propter superbiam: sicut patet in demonibus. Sed quia dicit illos qui semel prolapsi sunt non posse renouari et cetera. nec est aliquid peccatum in hoc mundo a quo posset homo penitere. ideo aliter est intelligendum. ¶ Unde sciendum est quod ex hoc loco sumpsit nouatus quodam: qui fuit presbyter ecclesie romane: occasione errandi. Voluit enim quod nullus post baptismum poterit ad penitentiam resurgere. Sed ista positio falsa est sicut dicit arbanasus in epistola ad serapionem: quia ipse paulus recepit inuestitum corinthi. Sicut ps. 2. Cor. 12. z. sicut Gal. 4. quia dicit Silioli mei quos iteque parturio et cetera. Est ergo intelligendum sicut dicit augustinus. quod non dicit quod impossibile est penitere: sed quod impossibile est rursus renouari. id est. baptizari. Tit. 3. Per lacerum regenerationis et renouationis et cetera. Nunquam enim posset homo sic penitere quod posset iteque baptizari. Et hoc dicit apostolus: quia secundum legem iudei multoties baptizabantur. sicut ps. Marci 7. Et idem ad istum errorem remouendum dicit beatus apostolus.

¶ Deinde cum dicit. (Rursus crucifigentes et cetera.) assignat rationem quare baptismus non iteratur. quia baptismus est quedam cofiguratio mortis christi: sicut ps. Ro. 6. Quicumque in christo baptizati sumus in morte ipsius baptizati sumus et cetera. Nec autem non iteratur: quia christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Ro. 6. Qui ergo iterato baptizantur rursus christus crucifigunt. Vel aliter quod denotet repugnantiam gratie christi. vel scilicet. velint frequenter peccare et post iterum baptizari. vel scilicet. non referant ad iterationem baptismi: sed ad lapsum eorum qui peccant. Qui scilicet

quantum in ipsis est rursus crucifigunt christum. quia christus pro peccatis nostris mortuus est semel. i. petri. 3. Quis ergo peccas baptizatus quantum in te est das occasionem ut iterum crucifigatur: et sit contumelia christo in cuius sanguine te lotum maculas. Apoc. 1. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Lectio. II.



Erra enim sepe venientem super se bibens imbrem et germinans herbam opportunam illis a quibus colitur accipit benedictionem a deo. proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledictio proxima. cuius consummatio in combustiones.

¶ Supra ostendit apostolus difficultatem ad suum propositum exequendum puenientem ex eorum culpa: hic adducit ad hoc quandam similitudinem. Et primo quantum ad bonam terram. Secundo quantum ad malam ibi. (Proferens autem et cetera.) Sciendum est autem quod secundum unam expositionem supra voluit apostolus illos qui semel baptizati sunt non posse iteque baptizari vel renouari ad penitentiam. Alia autem est expositio que ibi dimissa fuit: quod impossibile est eos qui in hac vita semel illuminati sunt rursus in alia vita renouari ad penitentiam. Eccles. 9. Quicquid potest manus tua facere istanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec sapientia: nec scientia est apud inferos et cetera. Jo. 9. Venit noster qui nemo potest operari. Rursus exponat. id est. post hanc vitam. Et huius ratio est. Duo enim causant penitentiam. Unum est quod datur efficaciam. scilicet. meritum passionis christi. i. Jo. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Aliud autem est exemplum penitentium: quod habemus in christo per considerationem. scilicet. considerando austeritatem: paupertatem et tandem passionem. i. pe. 2. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum et cetera. Sic ergo intelligitur quod dicit. Rursus crucifigentes. id est. crucis christi fructum percipientes. et hoc quantum ad id quod datur efficaciam penitentiae. Et ostentui habentes. quantum ad exemplum penitentium. Et sic accipitur ostentum in bonum. Ista vero similitudo que ponitur hic de terra potest referri vel ad id quod supra dictum est. Seramur ad perfectionem. et tunc erit sensus quod si seramur habebimus benedictionem sicut terra bona. Vel potest continuari ad dictum immediate secundum expositionem utraque siue de baptismo siue de alia vita. Illa tamen de baptismo magis est literalis. Et sic est sensus. Sicut terra culta si iterato profert spinas quantum colitur: sed comburitur: sic homo peccans post baptismum ulterius non abluitur. Et tangitur circa bonas terram. Primo beneficium impetum. Secundo fructum quem profert ibi. (Et generans herbam et cetera.) Tertio premium ibi. (Accipit benedictionem et cetera.) Terra ista est cor humanum. Luc. 8. Quod autem ceciderit in terram bonam hi sunt qui in corde bono et optimo et cetera. quod dicit terra quia sicut terra indiget pluuia: ita homo indiget gratia dei. ps. Visitasti terram et inebriasti eam. Esa. 55. Quomodo descendit imber et nix de celo et illuc ultra non reuertitur: sed inebriat terram et infundit eam et germinare eam facit et cetera. Sed beneficium quod percipit est doctrina fidei quasi imber superueniens quam dominus pluit in cordibus auditorum mediatoribus predicatoribus et doctoribus. Esa. 5. Nudabo nubibus ne pluam super eam imbrem. Job. 36. Effundit imbres ad istam gurgitum qui de nubibus fluunt et cetera. Nunc imbrem bibit quando quod audit intelligit: et ad illud afficitur. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas et cetera. Ista doctrina est desuper veniens quia est super se: et quantum ad principium huius doctrine. Quedam enim doctrina est de terra: quia scilicet. homo inheret terrenis. Alia est de celis: que scilicet. docet celestia. Jaco. 3. Non est ista sapientia desursum descendens: sed terrena animalis et diabolica. Et post sequitur ibidem. Que autem desursum est

sapientia: primum quidem pudica est. Vel super se. id est super facultatem humane rationis. Ecclesi. 3. Plurima super senium hominum monstrata tibi sunt. Dicit autem non semper nec raro: sed sepe: quia ut dicit Augustinus. et habetur hic in glosa. Si semper vilescit. si raro non sufficit et negligitur. Job. 16. Audiui frequenter talia. Fructus est. quia generat herbam optimam cultoribus. Ita sunt bona opera que facit homo per doctrinam susceptam. Hebr. 1. Herminet terra herbam viuentem etc. Ita terra colitur primo a deo. Joan. 15. Pater meus agricola est etc. Colitur etiam a prelato. i. Corin. 3. Ego plantavi apollo rigauit etc. Colitur etiam ab homine ipso. Prover. 24. Diligenter exerce agrum tuum. Est ergo oportuna deo ad gloriam. p. me. cor. 10. Omnia in gloriam dei facite. Aliis ad meritum et ad gloriam. i. Thef. 2. Vos estis gloria nostra et gaudium. Ipsi vero operanti ad vitam eternam. Ro. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione: sine vero vita eterna.

Deinde cum dicit. Accipit benedictionem a deo. ostendit premium. s. benedictionem diuinam. Ita autem benedictio nihil aliud est quam factio bonitatis in nobis. Que quidem in presenti vita fit imperfecta: sed in futuro erit perfecta. i. Petri. 3. In hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possideatis.

Deinde cum dicit. Proferens autem etc. agit de mala terra de qua primo supponit beneficium quod dictus est. Secundo ponit malum fructum dicens. Proferens autem etc. Tertio ostendit penam ibi. Reproba est etc. Fructus sunt spine. id est minora peccata. et tribuli. id est maiora que pungunt conscientiam propriam. et quandoque etiam alienam: illa. s. que sunt contra proximos. Hebr. 3. Spinas et tribulos germinabit tibi. In pena vero ponit tria. s. diuinam reprobationem iudicariam condemnationem ibi. Maledicto proxima. Et finalem punitionem ibi. Cuius consummatio etc. Quantum ad primum dicit. Reproba est. Sicut enim predestinatio est condemnationis. Ergo aliquis frequenter rigetur peccatis salutaribus signum est reprobationis si persistat in peccatis. Jere. 6. Argentum reprobum vocate eos: quia dominus piecit eos etc. Condemnatio est quia prima maledicto. Mat. 25. Ite maledicti in ignem eternum etc. Punitionis est cuius consummatio in combustionem et cibum ignis.

Lectio.

III.

Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniore salutis: tam et si ita loquimur. Non enim iniustus est deus ut obliuiscatur operis vestri et dilectionis quam ostenditis in nomine ipsius: qui ministratis sanctis et ministratis. Lupinus autem vnumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem ut non segnes efficiamini. verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones.

Quia apostolus multa que dura videbantur de statu istorum dixerat: modo ne ex illis desperaret ostendit qua intentione hoc dixerit. s. ut ipsos a periculis retraheret. Unum circa hoc duo facit. Primo enim ostendit fiduciam quam de ipsis habebat. Secundo subdit rationem confidentie ibi. Non enim iniustus deus etc. Dicit ergo. Ita dixi quod terra que profert spinas et tribulos etc. Et ne credatis quod ego tales vos reputem confidimus de vobis dilectissimi et hoc propter fidem

et charitatem meliora et viciniore salutis. Ubi commendat statum ipsorum ex duobus. s. ex eo quod iam erant: et ex quo dicit meliora supponit quod erant in bono statu. et ex eo quod expectabatur in futurum. Unde dicit viciniore salutis. Ro. 13. Nunc autem propior est nostra salus quam cum credidimus. Quanto enim quis proficit in bonis tanto magis appropinquat salutis. Sequitur. Ita et si ita loquimur. i. quia et si sic loquimur. sed est ut reddamur vos cautos et hoc procedit ex charitate. ps. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me.

Deinde cum dicit. Non enim iniustus deus etc. ostendit rationes confidentie que duplex est. Una ex bonis ipsorum preteritis. Alia ex permissione dei ibi. Ab hac namque etc. Quia vero apostolus duo dixerat. Unum. s. quod de ipsis confidebat. Aliud quod aspere ipsis loquebatur. id est uno facit. Primo. n. assignat rationem primi. Secundo rationem secundi ibi. Lupinus autem etc. Ratio autem que ipse de his ostendit. hec est. quia recordatur multorum bonorum que ipsi fecerunt. Unum dicit. Confidimus autem etc. Et que: quia non est iniustus deus ut obliuiscatur etc. Contra. Ezech. 18. Si auerterit se iustus a iusticia sua etc. Et paulo post ibidem sequitur. Deus iusticie eius non recordabitur. Et ibi subdit. Quia via domini equa est. Ratio dicitur dicitur quod homo qui cadit post gratiam dupliciter potest se habere. Uno modo quod in malo perseveret et tunc deus omnes iniusticias eius obliuiscitur. Alio modo quod peniteat et tunc bonorum precedentium recordatur: quia reputatur sibi ad meritum. Unum dicit glo. quod mortificata reuiscit. Sed tunc vero existit quod deus non obliuiscatur si peniteat sicut dicit glo. Ergo cadit sub merito quod resurgat a peccato. et sic mereatur gratiam: quod est impossibile. Ratio dicitur dicitur quod duplex est meritum. Unum quod initium iusticie et illud est meritum ad dignum. Aliud quod soli misericordie imitur quod dicitur meritum congrui. Et de isto dicit quod iustum est. id est congruum quod homo qui multa bona fecit mereatur. Ita enim misericordia est adiuncta quodammodo iusticie plusquam in illo quod nunquam aliquid fecit. Et isto modo non obliuiscitur deus operis nostri et dilectionis. Soli. n. charitati debet vita eterna. Jo. 14. Si quis diligit me fructum meum seruabit. Quicquid enim non est ex charitate non est meritorium. i. cor. 13. Charitatem non habet nihil mihi prodest. Et idem hic non dicit tamen operis vestri: sed addit dilectionis. quia et sicut dicit gregorius non est amor dei ociosus. Operatur enim magna si est: si operari reuinit amor non est. i. Jo. 3. Non diligamus verbo neque lingua: sed opere et veritate. Jo. 3. subdit. Quia ostenditis in nomine ipsius. Col. 3. De quodcumque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine domini nostri iesu christi etc. Quid autem ostenderint et in quo ostendit quia ministratis sanctis. s. subueniendo necessitatibus sanctorum. Mat. 20. Qui cumque voluerit iter vos fieri maior sit vester minister. Ro. 12. Necessitatibus sanctorum conuicantes. Et quia in omnibus est necessaria continuatio. id subdit. Et ministratis et id si peccastis ex diuina misericordia adiuncta iusticie dabit veniam.

Consequenter cum dicit. Lupinus autem etc. Assignat rationem que ita dure locutus fuerat. s. ex desiderio salutis ipsorum. Unde circa hoc tria facit. Quia primo ostendit suum desiderium. Secundo subdit imminens periculum ibi. Ut non segnes efficiamini etc. Tertio declarat per exemplum ibi. Uel imitatores etc. Dicit ergo non diximus ista quasi desperantes de vobis: sed magis quia cupimus vnumquemque. id est de vnoquoque vestrum. Phil. 1. Testis est mihi deus quomodo cupiam vos omnes in visceribus iesu christi. Sed quid cupimus? Ostendere eandem sollicitudinem. id est ut sitis solliciti ostendere per exhibitionem operis hanc sollicitudinem ad bona: quam semper habuistis. Unde patet quod ad opera pietatis requiritur sollicitudo. Luce. 10. Martha martha sollicita es etc. Item ad primum salutem. z. Tymoth. 2. Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere deo. Et quare ad expletionem spei. scilicet ut implendo quod cepistis consequamini quod speratis.

Ro. 5. Spes nō cōfundit. Et hoc totū vsq; in finē. Qui. n. perseverauerit vsq; in finē hic saluus erit.

Deinde cuz dicit. (Ut nō segnes efficiamini rē.) ostēdit periculuz quod est pigricia: rē est segnities timor future bone operatiōis pp timorē. s. vel ne deficiat vel ne peniteat. puer. 22. Piger dicit. leo est in via. Unde pigri semp allegant impedimenta.

Deide cuz dicit. (Uerū imitatores rē.) ponit exemplū. Quasi dicat. Nō sitis pigri sed magis imitamini accipiendo exempluz in pphetis. Jac. 5. Accipite exempluz patientie rē. Et segtur. Pphetas. Et in alyis scis. s. aplis. p. Lor. ii. Imitatores mei estote sic rē ego xpi. Sitis g imitatores eoz q fide sine qua ipossibile est placere deo. Infra. ii. Et patiētia cōtra aduersa: hereditabūt pmissiōes. Per fidez enī formata r patiētiā acqritur hereditas pmissa. Infra. ii. Si p fidē vicerūt regna rē. **C. Lec. III.**

ABrae namq; promittens deus: quoniam neminem habuit per quez iuraret maiorem: iurauit per semetipsum dicens: nisi benedicens benedicam te multiplicans multiplicabo te: r sic longanimitate ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant: r omnis cōtrouersie eorum finis ad confirmationez est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationes heredibus immobilitatem consilij sui interposuit iusiurandum vt per duas res immobiles quibus ipossibile est mētiri deum fortissimuz solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmaz r incedentem vsq; ad interiora velaminis: vbi pcursoz pro nobis itrouit iesus sm ordinē melchisedech pōtifer fact⁹ in eternū.

Supra apostolus ostēdit cām quare de istis cōfidebat: r hoc ppter bona que fecerūt: hic ostēdit idēz ex pmissiōne facta patribus. Unū circa hoc facit duo. p. primo enī premitit pmissiōne. Scdo assignat rōnem dictoz ibi. (Homines enī per maiores sui rē.) Circa p. mū tria facit. p. primo enī ostēdit cui facta sit pmissiō. Scdo ostēdit pmissiōnis modū esse conueniētē ibi. (Quoniā neminez habuit rē.) Tertio pmissiōis effectū ibi. (Et sic longanimitate rē.) Promissiō facta est abrae. Gal. 3. Abrae dicte sūt pmissiōes rē. Et huius est ratio. qz per fidē iheremus deo: r ideo per fidem cōsequimur pmissiōes. p. primū enim exemplū fidei fuit in abraam. r hoc qz p. mus recessit a cōsortio infidelū. Heñ. 12. Egredere de terra tua rē. Scdo qz p. mus aliquid credidit qd erat supra nām. Ro. 4. Qui cōtra spem in spe credidit rē. Unde Heñ. 15. Credidit abraam deo r reputatum est ei ad iusticiā. p. mus enim accepit signaculuz fidei. s. circūcisionē. Ro. 4. **C. Mod⁹ pmissiōis ē qstuz ad duo. p. qm ad iuramentū iterpositū. 2^o qm ad vba pmissiōis ibi. (Nisi benedicēs benedicam tibi.) Dicit g. deus volēs ostēdere pmissiōne suā firmā r stabile: qz nō habuit maiore se per quez iuraret. ps. Excelsus super oēs gētes dñs rē. Iurauit per semetipm. Heñ. 22. Per memetipm iurauit dicit dñs rē. In quo habes exēplum q iuramentuz de se non est illicitū: qz scriptura nihil deo attribuit qd de se sit peccatū. Intēdit enī scriptura nos ad deū ordinare r ducere. Ephe. 5. Estote imitatores dei sicut filij charissimi rē. Tamē iterdicit frequētia iuramenti. Ecce. 23. Iuratiōi nō as-**

sumeat os tuū rē. Item iuramentū in vanū. Exod. 20. Nō sumes nomē dei tui in vanū rē.

Cōsequēter cū dicit. (Nisi benedicēs rē.) ostēdit modū pmissiōis. Quasi dicat. Nō credat mibi nisi benedicaz tibi: vt sit modus iuradi quasi p excreationē. Dicit autē benedicēs qd ptinet ad bonoz collationē. Bndictio enī dñi diuites facit: sicut dñ puer. 10. Et multiplicabo te: qd etiaz ptinet ad plis numerositatē. Et vtrūq; fuit abrae pmissū sicut p. Heñ. 14. r. 25. Ingeminat autē benedicens vt desingnet bona tēporalia r spūalia r trinitatē bndictiōis. Uel bndicēs bndicam in multitudie plis sancte: que Heñ. 22. designat per stellas celi. vbi dñ. Suspice celum r numerositate plis male r peruerse que ibidē. s. 22. cap. designatur per arenā maris. Ingeminat etiam multitudo qd est vel ppter numerositatē plis bone vel male. Uel ppter cōtinuitatē multitudinis. Uel bndicā in bonis gratie r multiplicabo in bonis glorie. ps. Quaz magna multitudo dulcedinis tue dñe rē. **C. Effectus pmissiōis fuit qz longanimitate ferens rē. Longanimitas est nō soluz in faciēdo magis aliqd: sed etiā in expectādo in longū. Abraā autē pmissiōne habuit nec vnq; passus pedis terre possedit: vt dicit Act. 7. Et vsq; in senectutē prolē nō suscepit r tamen a spe nō decidit. Jac. 5. Accipite exemplū fratres mei mali exitus r longanimitatis r laboris r patiētie pphetas rē. Esa. 51. Attendite ad abraā patrem vrm rē.**

Deinde cuz dicit. (Homines enī per maiores rē.) ponit rōnē predictoz: r circa hoc facit tria. p. primo enī ponit humanā cōsuetudinē. Scdo assignat rōnez cōsuetudinis ibi. (In quo abundātius rē.) Tertio subdit fructū rōnis ibi. (Ut per duas res immobiles rē. Cōsuetudo enī humana duplex ponit. Una qstuz ad id per qd iurat. Alia qstuz ad effectū iuramenti ibi. (Et oīs cōtrouersie rē.) Illud autē per quod iuratur est maius: r hoc rōnabilr. Nihil enim aliud est iurare nisi dubium cōfirmare. Sicut g in sciētys nihil cōfirmat nisi per id qd est magis notū. Ita qz nihil certū est apud hoies qz deus ideo per ipm tanq; per maius r certius iuratur. S3 cōtra. Quadoq; enī iurat per filiuz qui minor est vt cū dicit per xpm. Aliquādo vero per creaturā sicut ioseph iurauit p salutē pharaonis. Heñ. 42. Rñ deo. Dñm est q duplex est modus iuradi p deū. Uno mō p simplicē attestatiōne: vt cū absolute dñ p deū ita ē. Quasi dicat. Testis est mibi deus q ita est sic dico. Ro. p. Testis est mibi deus cui fui in spū meo rē. Aliquādo vō per excreationē qd fit quādo aliquid obligat ad vindictā deo si nō sit ita. puta caput vel aīa vl aliqd h3 sic iurauit apls. 2^o Lor. p. Testem deū inuoco in aīam meaz. Quasi dicat. Obligo aīam meā p testimonio p quo ipm nomē dei assumo. Et istud est grauissimū. Per creaturā aut iurat nō in qstuz est talis: sed in qstuz in ipsa relucet aliqd indicium dñe potestatis. Qz enī oīs potestas a deo est. Ro. 13. in qstuz aliq; exercet ptatē sup aliquā multitudinē si iuratur p ipm iurat p deuz cuius potestas in ipso relucet. Et sic iurauit ioseph per salutē pharaonis. Hoc est ergo qd dicit bo mines per maiores sui iurant.

Deide cū dicit. (Et oīs cōtrouersie rē.) ponit effectū iuramenti q in B consistit q p iuramentū finit oīs cōtrouersia. sic n. i sciētys qñ resoluit vsq; ad pma pñ demāabilia gescit ita dīna lege itroductū ē q cū puenit ad pma vitatē ē status: qd fit qñ ipa in testimoniu iuocat. Exo. 22. Applicabitur ad deos r iurabit. r sic sopit oīs qd r cōtrouersia.

Deinde cuz dicit. (In quo abundātius rē.) ponit rōnē qre deus voluit iurare. s. ad ostēdēdā firmitatē pmissiōis sue. Unū dicit. In quo. i. eo ipso deus iterposuit iuramentum volens abundātius rē. Abūdans enī fuit qd pmissi: s3 abun-

Ad hebreos

dantius fuit qđ iurauit. Volēs inq̄ ostēdere heredit̄ pol-
licitationē. i. rei pollicite. Rom. 9. Qui filij sunt pmissiōis
estimātur in semie. Ostēdere inq̄ imobilitatē. Sciēdū
est qđ in his que a deo pcedūt duo sunt cōsiderāda: scz ipse
pcessus rex r cōsiliuz dei a quo talis pcessus causatur.
Cōsiliuz dei est oīno imobile. Esa. 46. Cōsiliuz meū stabit
r oīs voluntas mea fiet. Sed dispositio est bñ mutabilis.
Nā dñs aliquādo pñciat aliquid fm qđ exigit ordo r p-
cessus rerū sicut patet Esa. 38. Dispone domui tue: qz mo-
rieris tu r nō viues. Dabebat enim cursus infirmitatis qđ
ex illa moreret. Et similiter Jone. 3. Adhuc quadraginta
dies r niniue subuertetur: qz ipsa meruerat submersionez
sui ipsius. Jere. 18. Repēte loquar aduersus gētes r aduer-
sus regnū: vt eradice: r destrua: r disperdas illud. Si peni-
tentiā egerit gens illa a malo suo quod locutus suz aduer-
sus eam:agam r ego penitētiam super malo qđ cogitauit:
vt facere ei rē. Et tūc pphetia est cōminatōis. Quādoqz
vero pñciat aliquid fm qđ respicit cōsiliuz dei eternuz: r
super hoc deus nūq̄ penitet nec illud retrahit. p Reg. 15.
Triumphatoz in israel nō parceret r penitudine nō flectet.
Tamē sciēdū est qđ quādocūqz dñs pmittit aliqd sub iu-
ramēto est pphetia pdestinatiōis que est oīsua diuini
cōsili. Et ista pmissio penitus imutabilis est.

Deide cū dicit. (Ut per duas res rē.) Ostēdit fructū p-
missiōis: r pmo ostēdit quis sit ille fructus. Scđo quis cō-
sequat hūc fructū ibi. (Quaz sic anchorā rē.) Fructus au-
tē est vt spes nostra sit certa. Un dicit. Ut habeamus for-
tissimū. i. firmissimū solatiū spei per duas res imobiles qđ
bus impossibile est mētiri. s. per deuz qui pmittit qui nō
mētitur. Num. 23. Nō est de? vt filius hoīs vt mētiat rē.
Et per iuramētū in quo est maior firmatio vitatis. Sciē-
dū est autē qđ sicut delectatio sensibilis est experiētia sen-
sibilis r memoria de pterito: ita spes de futuro. p Mach.
2. Dēs qui sperāt in ipso nō ifirmant. Esa. 40. Qui sperāt
in dño mutabūt fortitudinē: assumēt pēnas vt aquile cur-
rēt r nō laborabūt rē. Habeamus inq̄ nos qui ofugimus
a malis. s. mūdi ab impugnatione hostis ad tenēdā ppositā
nobis spem. ps. Dñe refugiu es nobis. puer. 18. Turris for-
tissima nomē dñi. Ad ipsaz currit iustus r exaltabit.

Deide cum dicit. (Quā sicut anchorā rē.) Ostēdit qđ fi-
deles pmissione istam cōsequatur: r vti quadā similitu-
dine. Cōparat enī spem ipsi anchorę que sicut in mari na-
uē imobilitat: ita spes aīaz firmat in deo i hoc mundo qui
est quasi quoddaz mare. ps. Hoc mare magnū r spaciosuz
manibus. Ista tamē anchora debet eē secūra: vt. s. nō defi-
ciat. Un sit de ferro. z. Thimo. p. Scio cui credidi r certū
sum rē. Jte: debet eē firma: vt. s. nō cito a navi remoueat:
ita hō v3 alligari isti spei sic anchora nauī alligat. Est autē
differētia iter anchorā r spem: qz anchora in imo figit: sed
spes in sumo. s. in deo. Nihil enī in pnti vita est firmū vbi
aīa posset firmari r quiescere. Un Heñ. 8. Dicit qđ colum-
ba nō inuenit vbi requiesceret pes eius. Et ideo dicit qđ v3
icedere vsqz ad iteriora velaminis. Aplūs enī per sancta
que erāt in tabernaculo itelligit status pntez ecclesie: sed
per sanctafanctoz que per velum distinguebant a sanctis
itelligit status future glorie. In illo ḡ vult qđ figat ancho-
ra spei nostre qui est modo velatus ab oculis nostris. Esa.
64. Oculis nō vidit deus absqz te que pparasti expectan-
tibus te. ps. Quam magna multitudo dulcedinis tue dñe
quā abscondisti timētibz te. Vanc ibi fixit pcurzor noster
qui ibi igressus est. Un Jo. 14. Vado parare vobis locuz.
Mich. 2. Ascēdit pādēs iter ante eos. Et ideo dicit qđ ipse
tāqz pcurzor p nobis igressus est in iteriora velaminis:
r ibi fixit spem nām sic dicit in collecta in vigilia r in die
ascēsiōis. Tamē qz itra velum nō licebat itrare nisi sumo

sacerdoti. Leuit. 16. Ideo dicit qđ iesus qđ p nobis igressus
est: factus ē pōtifex i eternū fm ordinē melchisedech. Ec-
ce qđ elegāter redit apls ad ppositū suuz. Ipse enī ceperat
loqui de sacerdotio: r tamē fuerat multū digressus: s3 nūc
ad istud redit sicut ps. CAP. VII.



He enim melchisedech rex sa-
cerdos dei sumi q obuiauit abrae
regresso a cede regum: r benedixit
ei: cui r decimas omnium diuisit
abraam: primuz quidem qui inter-
pretatur rex iusticie. deinde autem r rex salem:
quod est rex pacis: sine patre: sine matre: sine
genealogia: neqz initium dierum: neqz finē vi-
te habens: assimilatus autē filio dei manet sa-
cerdos in perpetuum.

Supra apls. 5. cap. pbanit xpm eē sacerdotē. In. 6. autē
ca: iterposuit qđā ad pparādos aīos auditoz: hic redit ad
suū ppositū. Intēdit enī pbare excellētiāz sacerdotij xpi
ad sacerdotiū leuiticū. Et circa h̄ facit duo. Prio. n. ostēdit
excellētiā sacerdotij xpi ad sacerdotiū veteris testamēti.
Scđo ostēdit qđ fideles debēt sacerdoti xpo reuerēter sub-
di. Et h̄ in medio decimi capli ibi. (Habētes itaqz frēs fi-
ducia rē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo enī ostēdit preroga-
tiua sacerdotij xpi sup leuiticos ex pte psonē ipsi? sacerdo-
tis. Scđo ex pte misterij. s. cap. ibi. (Capl3 aut sup ea rē.)
Circa p̄mū duo facit. Qz p̄mo ostēdit exētia sacerdotij xpi
ex pmissione dīna. Scđo ostēdit necitatez sacerdotij eius
ibi. (Talis enī decebat rē.) P̄missione vō ostēdit p̄ illud
ps. Iurauit dñs r nō p̄nitebit euz rē. Un tria ostēdit ad p-
positū suū pbādūz. P̄rio illud qđ dī fm ordinē melchise-
dech. Scđo illud qđ dī iurauit ibi. (Et q̄tū ē nō sine iure
iurādo rē.) Tertio illud qđ dī. Tu es sacerdos ibi. (Et alij
qdem plures rē.) Circa p̄mū duo facit. Qz p̄mo ostēdit si-
militudinē ad melchisedech. Scđo ex hac similitudinē p̄fert
sacerdotiū xpi leuitico ibi. (Intuemini aut rē.) Circa p̄-
mū duo facit. qz p̄mo describit cōditiones melchisedech.
Scđo ostēdit quō cōueniūt xpo ibi. (P̄mū qdē rē.) Des-
cribit aut melchisedech. p̄mo ex noīe cū dicit. Hic autem
melchisedech. Sic enī nomiat eū scriptura. Heñ. 14. Ubi
habēt hystoria quā apls hic supponit. Et h̄z Ho. hebrei di-
cunt ipm fuisse Sem p̄mogenitū Noe: r tūc qñ Abraā ha-
buit victoriā erat annoz 390. a. s. 309. r occurrit abrae ne-
poti suo. Scđo describit eū a dignitate. Erat enī rex r sa-
cerdos. Quātū ad p̄mū dicit. Rex salē rē. Et fm aliquos
salē dī hierlm. S3 ē hieronymus in qđā epla: qz vt ipse
dicit nō poterat eē qđ ei occurreret a hierlm qđ pbat ex si-
tu. Alij aut dicūt qđ salē dī ille locus: de quo dī Jo. 3. qđ iux-
tā illuz ioānes baptigabat r menia illius loci erāt adhuc tpe
hieronymi. Quātū ad 2^m dī. Sacerdos dei sumi. Antiq-
tus enī ille qui iter filios erat antiquior erat sacerdos. S3
vez est qđ tpe abrae multū inualuerat cultus ydoloz. Et
iō ne credat qđ eēt sacerdos ydoloz addit dei sumi. s. per
eētia nō p participationē vel nuncupationē. Deus enim
est creator oīum eoz qui dicunt v3: siue p participationē:
siue p errore. ps. Rex magnus sup oēs deos. Esa. 61. Vos
sacerdotes dñi vocabimini rē. Tertio dīscribit eū ab offō.
sacerdos enī medi? ē iter deuz r pplm. Debz ḡ aliqd pplō
cōferre. s. spiritualia r aliquid ab ipso accipere scz tempo-
ralia. p̄ 2^m Loz. 9. Si nos vobis spiritualia seminauimus nō
magnuz est si carnalia vestra metamus. P̄rio ḡ debz exhi-
bere ofortationē p bona monita. Un dī Heñ. 14. qđ quat-
tuoz reges vicerūt quinqz reges r captiū duxerūt loth

nepotē abrae. Isti quattuor reges sunt quattuor vitia p̄cipalia opposita quattuor cardinalib⁹ v̄tutibus que captiui detinet affectū nepotē rōnis victis q̄q; sensib⁹ corporis. Qui enī superat ⁊ liberat affectū d̄z confortari a sacerdote. Esa. 21. Occurrētes sitiēti ferte aquā. Et Esa. 35. Confortate manus dissolutas ⁊c. Sc̄do p̄ sacramētoꝝ administrationē benedicēdo. Un̄ benedixit ei. ps. Benediximus vobis in nomine dñi. Hoc aut̄ fit impēdēdo sacramēta p̄ que cōfortat homo in gr̄a. Num. 6. Inuocabūt nomē meū super filios israel: ⁊ ego b̄dicam eis. Nā deus b̄dicat auctoritate: sed sacerdos ministerio. Et decimas. s. ad sustentationē diuinit. s. abraam. i. recte distribuit. S̄z contra. qz vt ps. Num. 18. Ex lege est datio decimarū. Nō ḡ sunt ante leges. Rūdeo. Dōm est q̄ cerimonialia veteris testamēti sunt q̄daz determinationes p̄ceptoꝝ iuris n̄alis ⁊ p̄ceptoꝝ moralium. Et ideo q̄tum ad hoc q̄ habebant de iure n̄ali seruabant ante legē tm̄ p̄ voto obseruantū ⁊ sine aliquo p̄cepto. Qz enī aliqd offerat deo in recognitionē creationis ⁊ dñi hoc est n̄ale: sed q̄ offerat vitulus vel edus h̄ est cerimoniale. Similr de iure n̄ali est q̄ ministri seruiētes deo sustentent a populo: sicut ps. Hebr. 4. 7. q̄ hoc seruabat etiā apud gentiles. Un̄ sacerdotes: qz pascebantur de horreis publicis nō sunt cōpulsī vendere possessiones suas. ⁊ ideo fuerūt ante leges. S̄z determinatio huius partis ē per legem. Leuit. 27. Oēs decime dñi sunt: ⁊ in hui⁹ signū iacob ante legē in loco in quo postea fuit edificatū tēpluz youit se daturū decimas. ⁊ hoc sp̄aliter: qz ad hoc dei cult⁹ pp̄rie exhibet vt significet q̄ homo q̄quid h̄z a deo accipit ⁊ totā p̄fectionē suā ab ipso expectat. Numerus enim denarius est p̄fectus: qz cōsurgit ex partibus suis aliquotus: qz vnū duo tria quattuor faciunt decem. Usq; etiā ad ip̄z ascēdit numerus ⁊ omnes alij nō sunt nisi quedā repetitio ⁊ additio sup̄ denariū. Omnes ḡ sunt imperfecti vsq; dum peruenit ad ip̄m. Et similr a deo est omnis p̄fectio. Ut ḡ significaret q̄ a deo est complementum omnis p̄fectionis. ideo dedit decimas.

Deide cuz dicit. (Primū quidē ⁊c.) ostēdit similitudinē xp̄i ⁊ melchisedech. ⁊ circa hoc facit duo. Primo enī inducit similitudinē q̄tum ad cōditionē p̄sone. Sc̄do q̄tum ad sacerdotiū ibi. (Assimilat⁹ aut̄ filio dei ⁊c.) Prima in duas: qz p̄mo ponit similitudinē q̄tum ad ea que in scriptura cōmemorant. Sc̄do q̄tum ad ea que in ipsa tacentur ibi. (Sine p̄re ⁊c.) In scriptura autē duo dicunt de ipso. Primo quidē nomē. s. melchisedech qd̄ interpretat̄ rex iusticie ⁊ significat xp̄m qui fuit rex. Jere. 23. Et regnabit rex ⁊ sapiēs erit ⁊ faciet iudiciū ⁊ iusticiā in terra. Nec solū dicit iustus s̄z etiā rex iusticie: qz factus ē nobis sapiā ⁊ iusticia. p̄ Cor. p̄. Aliud qd̄ dicit de ipso est cōditio. Un̄ d̄ rex salē. i. pacis. hoc autē cōuenit xp̄o. Ipse enī est pax n̄ra. Ep̄hes. 2. Et in hoc docet ap̄llus vti interpretatiōe nominū in predicationibus. ps. Oriēs in diebus eius iusticia ⁊ abundantia pacis. Et bñ cōiungit iusticiam ⁊ pacē: qz nullus facit pacē ḡ nō seruat iusticiā. Esa. 32. Erit opus iusticie pax. In mūdo isto gubernamur i iusticia: s̄z in futuro in pace. Esa. 32. Sedebit p̄pls meus in pulchritudine pacis.

Deinde cuz dicit. (Sine patre ⁊c.) ponit similitudinē q̄tum ad ea que tacent de ipso: qz in scriptura nō fit mētio de patre vel matre eius nec de genealogia ip̄i. Un̄ ex b̄ aliqui antiqui assumpserūt mām erroꝝ: vt qz solus deus est sine p̄ncipio ⁊ sine fine dicerēt istuz melchisedech fuisse filiū dei. Istud aut̄ damnatū est sicut hereticuz. (Un̄ de sciēdū est q̄ in veteri testamēto quādocūq; fit mētio de aliq̄ solēni p̄sona narrat̄ pater ⁊ mater ⁊ tēpus natiuitatis ⁊ mortis: sicut de Ysaac ⁊ multis alijs: hic autē subito introducūt melchisedech: nulla penitus facta mētiōe de

generatiōe sua ⁊ p̄tinentibus ad ipsam. Et hoc vtiq; rōnabiliter. In q̄tum enī d̄ sine patre significat natiuitas xp̄i de virgine que fuit sine patre. Mat. p̄. Qd̄ enī in ea natū est de sp̄sco est. Illud aut̄ qd̄ est pp̄rius dei nō d̄z attribui creature. Solius v̄o dei patris est eē patrē xp̄i. Ergo in natiuitate illi⁹ ḡ ip̄m p̄figurabat nō debuit fieri mētio de patre carnali. Itē q̄tum ad nām eternā d̄z. Sine matre. ⁊ hoc ne itelligas istā gnōnē eē mālez sic mater dat māz genito: s̄z est sp̄ialis sicut splendor a sole. supra. p̄. Qui cuz sit splendor gl̄ie ⁊c. Itē q̄n fit gn̄atio a p̄re ⁊ matre nō totū est a p̄re: s̄z mā administrat a matre. Ad excludendū ḡ imperfectionē a xp̄o: ⁊ ad designandū q̄ totū qd̄ h̄z est a patre: nō fit aliqua mētio de matre. Unde verus. Est sine m̄re de⁹. est sine patre caro. ps. Ex v̄tero ante luciferuz genui te. sc̄z Ego solus. (Sine genealogia. Ex duplici rōne nō ponit genealogia eius in scriptura. Una ad designandū q̄ generatio xp̄i est ineffabilis. Esa. 53. Gn̄ationez ei⁹ q̄s enarrabit. Alia ad designandū q̄ xp̄s qui itroducūt vt sacerdos non p̄tinet ad genus leuiticū nec ad genealogiā veteris legis. Et hec est intentio apostoli. Un̄ subdit. Neq; initiū dieruz habēs neq; finē vite. Hoc aut̄ dicit nō qz xp̄s nō sit natus in tpe neq; mortu⁹: s̄z p̄pter eternā eius gn̄ationē: in qua n̄ ē sine initio cuiuscūq; tēporis. Un̄ Jo. p̄. In p̄ncipio erat v̄bū. i. tpe quocūq; dato ante erat v̄bū: vt exponit basil⁹. Est enī ante oēs dies: qz p̄ ip̄m factus est mūdos: cum quo inceperunt dies. Item nec finē vite: verū est q̄tum ad eternitatem. Quātum etiam ad bonitatem nō habet finē vite: qz xp̄s refurgēs ex mortuis iam nō moritur. Rom. 6. ⁊ infra. 13. Xps̄ ielus heri ⁊ hodie ipse ⁊ in secula.

Deide cū dicit. (Assimilat⁹ aut̄ filio dei ⁊c.) ostēdit similitudinē q̄tum ad sacerdotiū. (Sciēdū ē tm̄ qz solet dici qz posteriora simulant̄ p̄ozib⁹ et nō ecōuerso. Et iō ne credat qz sacerdotiū xp̄i sit posterius sacerdotio melchisedech. B̄ remouet ap̄ls: qz si xp̄s iqtū hō nat⁹ sit post euz ⁊ ex tpe. tm̄ iqtuz d̄z ⁊ fili⁹ dei: ē ab eterno. Et iō melchisedech fm̄ oīa ista assimilat⁹ ē illi ḡ ē fili⁹ dei: ⁊ b̄ in q̄tum manet sacerdos i p̄petuū: qd̄ p̄t dupl̄r exponi. Uno. qz nō fit mētiōe sine sacerdotio ei⁹: nec successore ip̄i. D̄see. 12. In manib⁹ pp̄haz assimilat⁹ suz. Itē ē sacerdos in p̄petuū: qz figuratū ei⁹. s. sacerdotiū xp̄i i p̄petuū ē. Un̄ ⁊ in scriptura pluries repetit̄ ritu p̄petuo. Exo. 27. Cult⁹ p̄petu⁹ erit. Leuit. 24. Cultu rituz p̄petuo. qz illō quod figurabatur per istud perpetuum erat. Per hoc enim apostolus cōtinuat sequētia ad precedentia. Lectio. II.



Attuemini autem quant⁹ sit hic cui ⁊ decimas dedit de precipuis abraam patriarche. Et quidem de filijs leui sacerdotium accipientes mandatum habēt decimas sumere a populo fm̄ legem. idest a fratribus suis: quanq; ⁊ ip̄si exterrint de lumbis abrae. Cuius autem generatio nō ānumerat̄ in eis: decimas sumpsit ab abraam: ⁊ hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine vlla autem contradictione quod minus est a meliore benedictur. Et hic quidem decimas moriētes homines accipiunt. ibi autē contestatur quia viuit. Et vt ita dictum sit: per abraaz ⁊ leui qui decimas accepit: decimatus est. Adhuc enī in lumbis patris erat: quando obitavit ei melchisedech.

Supra ondit̄ apostolus quomodo melchisedech. assi

Ad hebreos

latus est filio dei: hic ostēdit p̄eeminentiā sacerdotij melchisedech ad sacerdotiū leuiticum. Et circa hoc facit duo. Primo enī excitat attentionē. Sc̄do ostēdit p̄positū ibi. (Et quidē de filijs leui rē.) Excitat autē ip̄os: q̄ grandia r̄ maxima dicturus erat. prouerb. 8. Audite me: q̄ de rebus magnis locutura suz. Et iō dicit. Intuemini. i. diligēter cōsiderate. q̄tus. i. q̄ magne dignitatis sit ille cui abraaz patriarcha decimas soluit. r̄ hoc de p̄cipuis. Mala. p̄. Ma ledictus dolosus qui h̄z in grege suo masculū r̄ votum faciens immolat d̄no debile. Dr̄ autē abraaz patriarcha. i. p̄nceps patrū: nō q̄ nō habuerit patrē: sed q̄ sibi facta est p̄missio de paternitate gentiū. Gen. 17. Eris pater multarū gētiū rē. Ecc. 44. Abraā magn⁹ p̄ multitudis gētiū rē. ro. 4. P̄ez mltarū gētiū posui te añ deū cui credidisti rē.

¶ Deide cuz dicit. (Et qdē de filijs rē.) ostēdit p̄eeminentiā sacerdotij melchisedech ad leuiticū. Et circa hoc facit duo. Primo enī ostēdit p̄positū. Sc̄do ex hoc cōcludit itentuz. s. q̄ sacerdotiū xp̄i p̄ferat sacerdotio leuitico ibi. (Si q̄ cōsumatio rē.) Itēz p̄ma in duas q̄ p̄mo ostēdit p̄positum. Sc̄do remouet quandā r̄sponsonē ibi. (Et vt ita dictū sit rē.) P̄ma itēz in duas. P̄mo ostēdit p̄eeminentiā q̄tum ad id in quo ipse vsus est sacerdotio suo. Sc̄do q̄tum ad p̄ditionē sacerdotij ibi. (Et hi qdēz decimas rē.) Ad sacerdotē vero duo pertinet: vt dēn̄ est supra. s. accipere r̄ benedicere. Duo q̄ facit. Quia p̄mo ostēdit excellētiā q̄tum ad acceptionē decimarū. Sc̄do q̄tum ad b̄ndictionē ibi. (Et hunc qui habebat rē.) Circa p̄mūz adhuc duo facit: q̄ p̄mo ostēdit q̄bus p̄petit accipere decimas. Sc̄do quomodo hoc excellētius faciebat melchisedech ibi. (Luius autē generatio rē.) Dicit q̄. Et quidē accipiētes sacerdotiūz de filijs leui rē. In hoc ostēdit quibus cōpetit accipere decimas q̄ sacerdotibus. Sciēdū est autē q̄ illi de tribu leui erāt deputati diuino cultui. Inter ip̄os autē soli illi de stirpe aaron erāt sacerdotes. Exo. 28. Applica aarō rē. Et isti q̄z aaron erāt de tribu leui sumebāt decimas. S̄z extra. Ergo s̄m hoc soli sacerdotes accipiebāt decimas: qd̄ est tra illd̄ Num. 18. Filijs leui dedi omnes decimas israhel. R̄spōdeo. D̄m̄ est q̄ leuite nō accipiebāt eas: nisi q̄ ministrabāt sacerdotib⁹. Et ita nō p̄pter se s̄z p̄pter sacerdotes daban̄ eis. Itē leuite accipiebāt decimas decimatas. sicut Num. 18. Et ita soli sacerdotes accipiebāt r̄ non soluebāt. Sc̄do ostēdit quo iure accipiebāt: q̄ ex mandato legis. Un̄ dicit. Mandatū h̄nt decimas sumere. C̄ Lōtra. Si hoc est mādātū legis cū seruare mādātā legis modo sit p̄ctm̄. videt̄ illicitū modo dare vel accipere decimas. R̄spōdeo. D̄m̄ est q̄ in lege fuerūt quedā pure ceremonialia: sicut circūcisio imolare agnuz r̄ h̄. Et ista q̄z erant figuratiua t̄n̄: nō licz modo seruare. Erāt enī figura futuri. Un̄ qui modo seruaret significaret xp̄m̄ adhuc futurū. Quedā vō erāt pure moralia r̄ ista modo seruāda sunt. Et de talibus fuit datio decimarū: sicut supra dēn̄ est. Tamē decimatio r̄ i lege data est r̄ in nouo testamēto. Mat. 10. Dignus est oparius cibo suo. Luc. 10. Dignus est operari⁹ mercede sua. Sed determinatio talis portionis est ab ecclesia sicut r̄ in veteri testamento fuit ex lege. Alia vō fuerunt partim ceremonialia r̄ partim moralia sicut iudicialia r̄ ista q̄tus ad id q̄ ceremonialia sunt nō licz ea seruare: s̄z q̄tum ad morale debēt: tamē nō ē necesse in p̄pria forma seruari. C̄ Alia obiectio: q̄ si esset mādātū r̄ adhuc est. Ergo peccat qui nō accipit: r̄ peccat v̄binō accipiuntur. R̄spōdeo. D̄m̄ est q̄ aliqui dicunt q̄ nulli licz abrenūciare iuri accipiēdarū decimarū: sed bene licz dimittere vsuz accipiendi p̄pter scādalu: r̄ hoc exemplo apostoli qui sumptus nō accipiebat ab aliquibus. Et sic dicunt mādātū eē q̄ iuri nō renuncient. Melius tamē dici potest q̄ nō est i-

telligēdum q̄ eis p̄ceptū sit sumere s̄z pro se habēt itroductuz hoc mādātū q̄ accipere possint r̄ alij teneant reddere. C̄ Tertio ostēdit a q̄bus accipiebāt: q̄ a populo. s. a fratrib⁹ suis s̄m legem. q̄z ipsi leuite exierint de lumbis abrae. Qu. n. aligs possz dicere q̄ sit melchisedech accepit decimas ab abraā: ita leuite a filijs ei⁹. Ergo nō p̄fert illd̄ sacerdotiūz isti: ideo hoc excludit r̄ dicit q̄ ipsimet leuite erant de semine abrae r̄ sic erant inferiores eo cui decimas soluerunt sc̄licet abraam.

¶ Deide cuz dicit. (Luius autē gnatio rē.) ostēdit quō excellēti⁹ cōueniebat melchisedech accipere decimas: q̄ nec ipse erat de genere abraā. v̄n̄ gnatio ei⁹ nō ānumerat̄ cū eis. s. leuitis. Itē ex mādato legis licebat eis sumere decimas: r̄ sic eoz sacerdotium erat subiectum obseruātus legis: s̄z ille nō ex mādato cuiuscunq̄ legis: sed per se sumpsit decimas. Ideo sacerdotiūz eius erat figura sacerdotij xp̄i: qd̄ nō est subditum legi. Item ipsi accipiebāt a populo ifumo. s. a fratrib⁹: ille autē a sūmo. s. ab abraam.

¶ Deide cū dicit. (Et hūc qui habebat rē.) ostēdit excellētiā ei⁹ ex parte benedictiōis: r̄ est sua rō talis. Gen. 14. dicit q̄ melchisedech benedixit abrae. Et maior est q̄ benedicit illo cui b̄ndicit. q̄ rē. Et iō dicit q̄ melchisedech ipse b̄ndixit abraā qui habebat repromissionē. Contra. ifra. 11. Nō acceperūt repromissionē rē. R̄spōdeo. D̄m̄ est q̄ nō accepit abraam repromissionē. i. rem p̄missam: q̄ non fuit eam consecutus. habuit tamē ipsam in fide r̄ spe r̄ ad ipsum specialiter facta est repromissio.

¶ Deide cum dicit. (Sine vlla autē cōtradictiōe rē.) ponit minozē sue rōnis. S̄z hic sunt tres obiectiōes. P̄ma est de hoc q̄ dicit q̄ mior a maiore b̄ndicitur. Et ex isto loco pauperes lugidunēs dicūt q̄ q̄cūq̄ iustus maior ē peccatore: r̄ sic iustus laycus nō b̄ndicit a malo sacerdote: sed ecōuerso. Un̄ volūt q̄ ois iustus est sacerdos. r̄ nullus peccator est sacerdos. R̄ñdeo. D̄m̄ ē q̄ iste error nimis perniciosus est: q̄ si bonitas ministri requirat̄ ad collationez sacramēti in quo est ipsa salus: seq̄tur q̄ nullus sit certus sue salutis: nec sciret se recte baptizātū: q̄ non potest scire si sacerdos sit iustus. Nullus etiā poterit eē minister: quia nemo scit vtrū odio vel amore dign⁹ sit. Eccles. 9. Et ideo d̄m̄ est q̄ aligs pōt aligd̄ facere duplr̄. Aut auctate p̄pria aut auctate alterius. Quā aut auctoritate p̄pria tūc requiritur q̄ sit iustus. Sacerdos aut t̄n̄ est minister. Un̄ nō agit nisi in virtute xp̄i. p̄ Cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i r̄ disp̄atores ministerioz dei. Et iō nō nocet siue bonus siue malus fuerit. q̄ xp̄s est qui in ipso b̄ndicit r̄ sine vlla cōtradictiōe q̄ b̄ndicit maior est. Sc̄da obiectio est. q̄ cū xp̄s sit maior oī sacerdote quō pōt corp⁹ xp̄i a sacerdote consecrari. R̄ñdeo. D̄m̄ est q̄ sacerdos b̄ndicit mām nō aut corpus xp̄i. Item nō agit auctoritate p̄pria: s̄z auctate xp̄i qui iq̄tam de⁹ maior est corp̄ suo. Itē tertia obiectio est q̄ nō videt̄ vep̄ q̄ maior b̄ndicat semp̄ minorē: q̄ papa p̄secrat̄ ab ep̄o: r̄ archiep̄s a suffraganeo qui t̄n̄ sunt minores. R̄ñdeo. D̄m̄ ē q̄ nec ep̄s p̄secrat̄ papā. nec suffraganei archiep̄m̄: s̄z hūc hoīem vt sit papa vel archiep̄s. Itē facit h̄ vt minister dei q̄ maior est q̄ papa.

¶ Deinde cum dicit. (Et hoc qdē rē.) ostēdit p̄eeminentiā sacerdotij ex pte sacerdotis ex p̄ditionē ip̄i: r̄ fac talē rōnē. Illd̄ est excellētius qd̄ nō corrumpit̄: s̄z in sacramēto leuitico hoīes moriētes. i. p̄ mortē succedentes accipiunt decimas: s̄z ibi. i. in sacerdotio melchisedech cōtestat̄ scriptura q̄ viuūt. i. nō facit mentionē de morte eius: nō q̄ mortuus sit: s̄z q̄ significat sacerdotiū qd̄ manet in eternū. Xp̄s enī resurgēs ex mortuis iaz nō morit̄. Rom. 6. r̄ Apoc. p̄. Qui mortuus r̄ ecce sum viuus rē.

¶ Cōsequēter cuz dicit. (Et vt ita dictuz sit rē.) respondet

quidam obiectioni. Possit enim dici vix est q̄ melchisedech maior ē q̄ abraā q̄ ei dedit decimas: s̄ leui ē maior q̄ melchisedech. Et iō dicit apls q̄ hoc nō valet: qz vt ita dictum sit p̄ abraā. i. mediāte abraā ⁊ leui decimatus est ab eo supple q̄ decimas accepit. i. a melchisedech. Et sic adhuc est ipse maior q̄ leui. ¶ S̄ ⁊ tra. si alicui⁹ episcopi p̄ dat decimas: nō tamē p̄pter hoc oꝝ q̄ episcopus sit minor illo qui decimas recipit. Ergo nec s̄ in p̄posito. Respōdeo. Dōm est q̄ nō est simile: qz tota dignitas illius generis ē sacerdotum erat ex abraam: nō autē sic est de ipso: qz tota dignitas eius ex x̄po est nō ex patre suo.

¶ Deinde cuz dicit. (Adhuc enī in lumbis rē.) manifestat qd̄ dixerat ⁊ dicit q̄ leui adhuc erat in lumbis abraaz qm̄ dedit decimas melchisedech q̄ occurrit sibi: ⁊ sic abraā decimatus: decimatus est etiā leui. ¶ S̄ ⁊ tra. qz sic etiā erat x̄ps in lumbis eius sicut ⁊ leui. Matth. p. Sily dauid: filij abraā. Et iō si p̄ maior est melchisedech q̄ leui: qz leui fuit decimatus: nō videt̄ rō quare x̄ps nō fuerit decimatus: ⁊ sic adhuc melchisedech maior x̄po erit. Et eadē difficultas est de peccato originali: qz vt dicit̄ Ro. 5. In quo oēs peccauerūt. i. in adam. Et iō videt̄ q̄ x̄ps qui eodē modo fuit in ipso sic nos ip̄s p̄ctm̄ originale ⁊ traxerit. Respōdeo dicendū est q̄ totū hoc intelligit̄ in his q̄ in abraā siue in adā fuerūt s̄m̄ rōnē seminalē ⁊ copulētā subam quō x̄ps non fuit ibi: s̄ tñ s̄m̄ copulentam subam: x̄ps enim fuit cōceptus quo ad corp⁹ de materia purissima ⁊ sanctissima beate virginis: vt habet declarari. 3^a s̄niarum. 3^a distinctione.

Lectio.

III.

S ergo consumatio per sacerdotium leuiticum erat. populus enī sub ipso legem accepit: quid adhuc necessarium fuit sc̄dm̄ ordinem melchisedech alii surgere sacerdotem: ⁊ non sc̄dm̄ ordinē aaron dicit̄. Translato enim sacerdotio necesse est ⁊ vt legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur de alia tribu est: de qua nullus altario p̄sto fuit. Manifestum est enim q̄ ex iuda ortus sit dñs noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus moyses locut⁹ est. Et amplius adhuc manifestum est si sc̄dm̄ similitudinem melchisedech exurgat alius sacerdos qui non s̄m̄ legem mādātī carnalis factus est: sed sc̄dm̄ virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternū s̄m̄ ordinem melchisedech. Reprobatio quidem sit precedentis mandatī: propter infirmitatē eius ⁊ inutilitatem. Nihil enī ad perfectū adduxit lex. Introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deū.

¶ Supra p̄bauit apls p̄minētā sacerdotij melchisedech ad leuiticum: hic ex eodē cōcludit excellētiam sacerdotij x̄pi respectu sacerdotij leuitici. Sicut etiā supra dicit̄ est a p̄ncipio huius septimi capituli: apls p̄ tria in auctoritate psalmiste p̄bat p̄positum suū. Et p̄mo p̄ illud s̄m̄ ordinē melchisedech. Probauit ḡ p̄minētā melchisedech ad leui. Et iō s̄m̄ ordinē sacerdotij melchisedech p̄bat p̄minētiam x̄pi ad sacerdotiū leuiticū. Un̄ facit hic magnaz vim de isto v̄bo s̄m̄ ordinē. Et facit duas rōnes: quaz vna cōcludit q̄ sacerdotium x̄pi p̄ferretur sacerdotio leuitico. Sc̄da q̄ etiā euacuat illud ⁊ illam ponit ibi. (Et amplius adhuc manifestū est rē.) In p̄ma rōne que est conditiona-

lis pōit duo antecedētia: ⁊ p̄ oīs duo s̄ntia ibi. (Quid adhuc rē.) Et rō sua talis est. Si sacerdotium leuiticum fuisset perfectū p̄ cui⁹ ministeriū erat administratio legis: nō fuit necium q̄ surgeret alius sacerdos s̄m̄ aliū ordinē: p̄ que etiā alia lex ministraret sicut per leuiticū lex vetus. S̄ surgit alius sacerdos s̄m̄ aliū ordinē. s̄ s̄m̄ ordinē melchisedech. Ergo illud imperfectū erat. Sicut ḡ surgit sacerdotiū: ita necesse est surgere aliā legē. ¶ In ista rōne manifestū est q̄ sunt duo antecedētia. Unum p̄tinet ad sacerdotium: aliud ad legē. Dicit ḡ q̄stūm ad p̄mum antecedēs q̄ si eēt cōsumatio per sacerdotiū leuiticū. Quātūz vero ad 2^m dicit q̄ si p̄ sacerdotium lex administraret: qd̄ p̄bat qz sub ipso. i. p̄ eius administrationē p̄p̄s legē accepit non q̄ sacerdotiū p̄cederet legē: s̄ magis eōuerso. Un̄ istud sc̄d̄ antecedēs ponit ibi cuz dicit. (Sub ipso enī rē.) Mal. 2. Labia sacerdotis custodiunt sciam: ⁊ legem de ore eius requirēt. Facit autē mētione sp̄alr̄ de sacerdotio: vt transferat se ad legē que per offiū sacerdotale administrabat. nō enī vt dicit̄ Ho. potest esse sacerdos sine testamento ⁊ lege ⁊ p̄ceptis. Sacerdotiū vō nō cōsumabat. i. p̄ficiēbat. Tota enī perfectio sua erat per legē quā administrabat. S̄ vt iam dicit̄ nullū ad p̄fectum adduxit lex: qz nec ad p̄fectionē iusticie. Mat. 5. Nisi abūdauerit iusticia vestra plus q̄ scribarū rē. Itē nō dabat cōsumationē patrie: qz nō introducedat in vitā. Et in huius signū ipse legislator non potuit intrare terrā p̄missiōis. Deutro. vlt. Das aut̄ duas p̄fectiones habemus per x̄pm̄. Esa. 60. Consumatio abbreviata iundabit iusticiā. Ro. 6. Verbū cōsumas ⁊ abbrevians in equitate. Nec sunt ḡ antecedētia.

¶ Cōsequētia vō ponit cū dicit. (Quid adhuc rē.) Et s̄ q̄stūz ad p̄mū. Quasi dicat. Si illud fuisset cōsumatum ⁊ perfectum quid adhuc fuit necium surgere aliū rē. i. nō dixisset s̄m̄ ordinē melchisedech: sed s̄m̄ ordinē aaron: qd̄ quis nō fecit. ḡ erat imperfectū. Nec est tota p̄ma rō: p̄ quā p̄ sacerdotiū x̄pi p̄ferret leuitico. Sc̄da rō p̄bat q̄ ēt ip̄m̄ euacuat: qz perfectum euacuat imperfectū. p̄ Cor. 13. Cū venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte ē. Ergo sacerdotiū x̄pi euacuat sacerdotium leuiticum. Est ergo p̄mū cōsequēs q̄ sacerdotiū x̄pi euacuat sacerdotiū leuiticum. Secundum cōsequēs est q̄ etiā euacuatur lex que per illud administrabatur: ⁊ istud ponit cum dicit q̄ translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. Erat enim lex sub administratione sacerdotij. ḡ mutato sacerdotio necesse est q̄ lex mutetur. Et hui⁹ rō est: qz mutato fine necesse est q̄ mutetur ea que sunt ad finē: sicut qui mutat p̄positum eundi per aquam mutat p̄positum querēdi nauem. Omnis autē lex ordinatur ad cōuersionē humanā s̄m̄ aliquod regimē. Un̄ s̄m̄ p̄m̄ in pollitici. mutata cōuersione necesse est mutari legē. Sicut autē lex humana ordinat̄ ad regimē humanū: ita sp̄ialis ⁊ diuina ad regimē diuinū. Hoc autē regimē designat̄ p̄ sacerdotiū. Translato ḡ sacerdotio necesse est trāfferri legē. Signāter autē loquitur: qz nō dicit̄ sacerdote translato. Lex enī nō respicit p̄sonā sacerdotis. Un̄ mortuo sacerdote nō mutat̄ lex nisi forte sit illa itroducta p̄ p̄sonam eius: sed mutato sacerdotio mutat̄ totus modus ⁊ ordo regiminis. Et de ista mutatio ne habet̄ Jerem. 3. Seriam domui israel ⁊ domui iuda sedus nouū nō s̄m̄ pactū qd̄ pepigi cū patribus vestris rē. Ro. 8. Lex sp̄s vite in x̄po iesu liberauit me a lege peccati ⁊ mortis. Lex enim vetus dicit̄ lex peccati ⁊ mortis p̄ occasione acceptā: qz. s̄ grām nō cōferebat ex opere opato sicut sacramēta noue legis. Sed obicit̄ h̄ maniche⁹. si lex vetus fuit data p̄ diuinas p̄uidētā cuz illa sit imutabilis: ēt ipsa lex esset immutabilis: ⁊ per consequēs nō debuit mutari. Cum ḡ mutata sit nō est data per diuinam p̄uidētā

Ad hebreos

riā. Respōdeo. Dōm est fīm q̄ dicit Aug. cōtra Sautum. Sicut sapiēs dispēsator vna eadē dispositiōe r̄ puidētia fīm diuersitatem tempoz r̄ personaz dat alia r̄ alia precepta: sic alia hyeme: alia estate: alia pueris: alia senibus: alia perfectis: alia impfectis. r̄ tamē est eadē puidētia: ita diuina puidētia imobili permanēte mutata est lex ppter mutationē tempoz: q̄ ante aduentū debuerunt dari precepta que figurarent venturū: sed post aduentum que significent venisse. Itēz data sunt illis precepta sicut pueris: in nouo vero sicut perfectis. Unī lex dī pedagogus quod est ppxie pueroz. Unde si in lege dicit aliquid quod sonet in perpetuitate: hoc est rōne figurati. Itē Hlo. dicit hic q̄ ista translatio sacerdotū fuit figurata. p̄. Reg. z. Quādo sacerdotiuz fuit translatum ad samuelē qui nō fuit de tribu leui. Contra: q̄ samuel nō fuit sacerdos: imo magis hoc fuit figuratū in trāslatione sacerdotū ab abyathar ad sadoch qui etiā erat leuita. Et dicēdum est q̄ licz samuel non eēt sacerdos: tamē aliquid sacerdotale egit: q̄ r̄ sacrificiū obtulit r̄ reges vnxit. s. faul r̄ dauid. Et q̄tum ad hoc translatū est ad ipm sacerdotiuz. Et sic dī in. ps. Moyses r̄ aarō in sacerdotibus eius: r̄ samuel iter eos qui iuocāt nomen eius. Itēz cōtra illud qd dicit Hlo. q̄ nō erat de tribu leuitico: q̄ p̄ Paral. 6. Helcana qui fuit pater eius r̄ ipse numeratur iter filios leui. Respōdeo. Dōm est q̄ samuel q̄tuz ad aliquid fuit de tribu iuda r̄ hoc q̄tuz ad matrē: s̄ q̄tū ad patrē de tribu leui: nō tamē de aaron: s̄ q̄tum ad locū fuit de monte effraym. Licz enīz vndecim tribus habuerunt certas puincias: nō tamē tribus leui: s̄ iter ipsas accēpit possessionē r̄ sic habitabat in monte effraym.

Deinde cum dicit. (In quo enī rē.) manifestat qd dixit. Et pmo q̄ sacerdotiuz sit trāslatū. Scdo hoc exponit ibi. (Manifestus est enī rē.) Dicit ḡ. dictuz est q̄ trāslatū est sacerdotiuz: q̄ ille cui dixit ppheta. Tu es sacerdos: est de alia tribu. s. iuda nō de leui. sicut p̄ Mat. p̄. De qua tribu nullus p̄sto fuit altario. i. altaris ministerio. s. de iuda. S̄z cōtra. Rex oīas ingressus est templū vt poneret icensuz. z̄ Paral. 26. R̄ndeo. Dōm est q̄ licite nullus p̄sto fuit altari. vel etiā nullus impune. Ipse enī oīas grauitur fuit punitus: q̄ vsq̄ ad mortē fuit leprosus. Et si dicas cōtra illud qd dī nullus q̄ brā vgo fuit de tribu r̄ stirpe aaron: q̄ erat cognata elisabeth que fuit de filiabus aaron. Luc. p̄. Respōdeo. Dōz ē q̄ iter stirpes sacerdotales r̄ regia erāt preclariōres. vñ r̄ frequēter cōiuncte fuerūt per matrimoniu: sicut p̄ de pmo sūmo sacerdote qui accepit vxorēz filiā amnadab sororē naason q̄ fuit dux in tribu iuda. Exo. 6. r̄ etiā. 4. Reg. ii. r̄ z. Paral. 22. Joiada sacerdos duxit in vxorē iofabeth filiaz regis iozā. vnde potuit esse q̄ aliq̄ parte elisabeth esset de tribu iuda.

Deinde cum dicit. (Manifestū est enī rē.) exponit qd dixit dices: q̄ manifestū ē q̄ dñs oīz ē de tribu iuda. Mat. p̄. Apoc. 5. Uicit leo de tribu iuda rē. De q̄ nihil rē. Lex. n. mādauit nullū assumi ad misteriu tabernaculi nisi tñ de tribu leui. vnde de tribu iuda nihil de sacerdotibus locutus est moyses.

Deinde cuz dicit. (Et amplius adhuc rē.) q̄z superi⁹ posuit vnā rōnē ad pbādūz q̄ sacerdotiuz xp̄i p̄ferē leuitico r̄ ipm euacuat id hic ponit aliā in qua ostēdit rōnē euacuationis r̄ trāsmutationis illi: r̄ vñt quadā dditionali. In qua pmo ponit duo antecedētia. Scdo duo p̄seq̄ntia ibi. (Reprobatio qdē rē.) Circa p̄muz duo fac. Qz pmo ponit illa aītia. Scdo manifestat qd dixit ibi. (Cōtestat. n. rē.) Rō sua talis. Si nouus sacerdos surgit h̄ nō erit fīm legēz carnalis mādati s̄ fīm legē vite eterne r̄ insolubilis. Et hui⁹ rō est: q̄ p̄mus fuit fīm legē illam. opz ḡ q̄ nouus sit fīm aliaz legem. si tamē surgit aliquis nouus. S̄z dōm est q̄ surgit

alius nouus. In maiori ergo sunt duo quoz vnū pertinet ad vetus testamētū. s. q̄ est mandatū carnale. r̄ hoc q̄z habebat quāsdā obseruātiās carnales: sicut circuncisionē et purificationē carnales. Itē q̄z p̄mittebat penas r̄ premia carnalia. Esa. p̄. Si volueritis r̄ audieritis me bona terre comedetis. Infra. 9. Iustitias carnis vsq̄ ad tps correctio nis ipositis. Et istud aīis ponit cuz dicit. Amplius manifestus est rē. Et p̄ q̄ p̄rinet ad nouum testm̄ qd nō dispēsāt p̄ carnalia: s̄ cōsistit in spūalibus. Est enī fīm spūalem virtutē per quaz gnātur in nobis vita perpetua. Et hoc quia p̄mittunt in ipso bona r̄ pene perpetue. Infra. 9. Xps afflētens pōtifer rē. Mat. 25. Tunc ibunt hi in suppliciu eter num: iusti vō in vitā eternā. Itēz nō cōsistit in carnalibus obseruantis: sed in spiritualibus. Jo. 6. Verba que ego locutus sum vobis virtus r̄ vita sunt. Et dicit q̄ est fīm virtutem vite insolubilis.

Cōsequēter cuz dicit. (Cōtestatur enī rē.) Manifestat qd dixerat: r̄ facit vim in hoc q̄ dicit. In eternū: q̄ si sacerdotiuz est eternū manifestus est q̄ dicit p̄petuitatē.

Deinde cuz dicit. (Reprobatio quidē fit rē.) ponit duo p̄sequētia. Et pmo de euacuatione veteris testamēti. Scdo de institutione noui ibi. (Introductio vō melioris rē.) P̄muz est q̄ vetus testamētū fuit fīm legē carnalis mādati: r̄ introducit aliud. ḡ p̄mū mutat. Et hoc est qd dicit q̄ fit p̄oris mādati reprobatio. S̄z cōtra. Nō reprobat nisi maluz. Esa. ii. Ut sciat reprobare malū. Illud autē mādatum nō est maluz. Ro. 7. Lex quidē sancta r̄ mādatū sc̄m r̄ iustus r̄ bonū. Respōdeo. Dōm est q̄ nō erat malum fīm se: s̄ vt iconueniēs tempoz. Nō enī seruāda sunt in nouo sacerdotio que fuerūt in antiquo. ps. Volocauitū r̄ p̄ peccato nō postulasti: tunc dixi: ecce venio. Et id dī q̄ illud reprobat: r̄ hoc ppter ifirmitatē r̄ inutilitatē. Illud autē dī ifirmuz qd nō pōt exequi effectuz suū. p̄p̄ autē effectuz legis r̄ sacerdotū est iustificare. Hoc autē lex nō potuit facere. Ro. 8. Nam qd erat ipole legi in quo ifirmabatur fīm carnez. Gal. 4. Quō cōuertimini itēz ad ifirma r̄ egena elemēta: q̄bus denuo vultis seruire. Itē inutile dī qd nō valet ad finē cōsequendū. Hoc autē nō pōt lex: q̄ nō adducebat ad b̄titudines que finis ē hoīs. S̄z tamē suo tēpore fuit vtilis in q̄tuz disponebat ad fidē. Infra. ii. Iuxta fidē oēs defuncti sunt nō acceptis repromissioib⁹. Quare autē sit ifirmū r̄ inutile: ostēdit cū dīc. Nil. n. ad p̄fectōez: nec. s. iusticie: nec pariter adduxit. Unī erit ip̄fecta: s̄ p̄fecta fuit p̄ xpm.

Cōsequēter cuz dicit. (Introductio vō rē.) ponit scdm cōsequēs ex scdo antecedēte dices. Introductio vō melioris spei supple fit p̄ nouuz sacerdotē p̄ quaz p̄ximam⁹ ad deuz. Si enī nouus surgit est fīm virtutē vite idissolubilis: hoc est aīis r̄ introductio melioris rē. r̄ hoc est aīis. p̄. Petri. p̄. Re generauit nos in spem viuā p̄ resurrectionē iesu. Itē p̄ ipm p̄ximam⁹ deo. Per p̄ctm̄ enī disiungimur ab ipso. Esa. 59. Iniquitates v̄re diuiserūt iter vos r̄ deū v̄z r̄ p̄ctā abscode runt facies ei⁹ a vobis. Dic est ḡ ille q̄ h̄ remouet qd facit nos appropinquare deo. h̄ autē est ille nou⁹ sacerdos. s. xps q̄ tollit peccata mūdi. Jo. p̄. Ro. 5. Iustificati ḡ ex fide pacē habeamus ad deū p̄ dñz n̄m iesuz xpm p̄ quē accessus habeamus in grām istam. Lectio. III.



Quantū ē nō sine iureiurando. Alij quidē sine iureiurādo sacerdotes facti sunt. Hic autem cuz iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iurauit dominus r̄ nō penitebit eum tu es sacerdos i eternū. Intantū melioris testamēti sponzor factus est iesus. Et alij quidem plures facti sunt sacer

notes: iccirco q̄ morte probibētur permane
re: hic autez eo q̄ maneat in eternū sempiternū
habet sacerdotiū. Unde ⁊ saluare in perpetuū
potest accedens p̄ semetipsum ad deūz semper
uiuens ad interpellandū pro nobis. Talis enī
decebat vt nobis esset pontifex. sanct⁹. inocens
impollut⁹. segregat⁹ a peccatoribus ⁊ excellen
tior celis factus. Qui non habet necessitatem
quotidie quemadmodum sacerdotes pri⁹ pro
suis delictis hostias offerre: deinde p̄ populi.
Hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim
constituit homines sacerdotes infirmitatem
habentes: sermo aut̄ iurifurandi: qui post legē
est filium in eternū perfectum.

Supra apls ex vna parte auctoritatis psalmiste pbauit
q̄ sacerdotiū xpi preferi leuitico ⁊ ipm euacuat: hic idē p̄
bat ex alyis duabus ptibus. Et p̄mo ex hoc qd̄ dicit. Iurauit
dñs. Scdo ex hoc qd̄ dicit. Tu es sacerdos ibi. (Et aly qui
de plures ⁊ c.) Facit autē p̄mo talē rōnez. Illud qd̄ instituit
sine iuramēto minus validū est q̄ qd̄ instituitur cū iuramē
to: sacerdotiū aut̄ xpi institutū est cū iuramēto: sicut ps: qz
dicit. Iurauit dñs. Sacerdotiū vero aaron nō: sicut patet
Exod. 28. Applica ad te aaron ⁊ c. Quātū ad maiores
dicit. Et q̄tum est supple q̄ nō sine iureiurādo. aly aut̄ ⁊ c.
vsq; facti sunt. hic aut̄ ⁊ c. Omnia ista ponunt ad pbādūz
q̄ sacerdotiū xpi sit firmitus: qz sicut supra dictū est ois p̄
missio facta in veteri testamēto p̄ iuramētū: signū est cōsi
ly diuini immobilis. Et idē: qz ad dauid ⁊ ad abraā facta fuit
ista p̄missio de xpo cuz iuramēto: spāliter dicit xps fili⁹ ipo
rū. Mat. p̄. Istud autē iuramētū designat eternitatē pote
statis xpi. Dan. 7. Potestas ei⁹ potestas eterna. Luc. p̄. Et
regni eius non erit finis. (In tm̄ melioris ⁊ c. qz sacerdo
tiū est firmitus: qd̄ ps: qz p̄ iuramētū ordinatū est: ideo opz
aliqud melius ⁊ firmitus per ipm haberi. Un̄ potest legi pze
cedēs littera suspensue vsq; huc q̄ inq̄tum est nō sine iur
ramēto intātū melioris ⁊ c. Sciēdū est aut̄ q̄ sacerdos
est medius iter deuz ⁊ pplm. Deut. 5. Ego medius ⁊ seque
ster fui. Et idē qz sequester est mediator: sacerdos v3 deum
⁊ pplm ad cōcordiā reducere. Et hoc fit quasi p̄ pactuz de
bonis tēporalibus: in qbus nō cōquiescebat affect⁹ nisi car
naliū fm̄ illō ps. Quid enim mihi est in celo ⁊ c. Et ideo opoz
tuit vt superueniret alius sacerdos: qui esset sponzor. i. pzo
missor melioris testamēti ⁊ melioris pacti: qz de bonis spi
ritualibus ⁊ stabilibus. Et hic est iesus. Jere. 31. Seriaz do
mū isrl⁹ ⁊ domū iuda fed⁹ nouū nō s3 pactū qd̄ pepigi ⁊ c.
Mat. 4. P̄niam agite appropinqbit. n. regnum celoꝝ ⁊ c.
Deide cuz dicit. (Et aly q̄ plures ⁊ c.) vti alia clausula
posita in auctate. Tu es sacerdos in eternuz. Et circa h̄ fa
cit duo. P̄mo enī ostēdit q̄re bec clausula in eternuz ap
ponit. Scdo ex hoc ostēdit sacerdotiū xpi eē maioris effi
cacie q̄ sacerdotiū veteris testamēti ibi. (Unde ⁊ salua
re ⁊ c.) Ostēdit autē q̄ iste sit verus sacerdos: qz aly probi
beban̄ morte pmanere: qz oēs necessitatē habebāt moriē
di. Un̄ aaron mortuo successit eleazar: sic ps Num. 20. Et
sic deinceps. Sic autē videmus in nālibus que sunt signa
spūaliūz q̄ icorruptibilia nō multiplicant̄ sub eadē specie.
Un̄ nō est nisi vnus sol ita in spūalibus in veteri testamē
to qd̄ fuit imperfectū multiplicati fuerunt sacerdotes. Et
hoc fuit signū q̄ illud sacerdotiū erat corruptibile: qz icor
ruptibilia nō multiplicant̄ in eadē specie vt dictuz ē: s3 iste
sacerdos. s. xps est immortalis. Manet enī in eternū sic ver

bus p̄ris eternū ex cuius eternitate redundat ēt eternitas
in corp⁹ ei⁹: qz xps resurgēs ex mortuis iaz nō morif. Ro.
6. Et iccirco ex eo q̄ manet in eternuz h3 sacerdotiūz sem
piternum. Et idē solus xps ē verus sacerdos. aly autē mini
stri ei⁹. p̄. Cor. 4. Sic nos existimet hō vt ministros xpi.
Deide cū dicit. (Un̄ ⁊ saluare ⁊ c.) ostēdit efficaciam ei⁹. Et
circa h̄ duo facit: qz p̄mo ostēdit efficaciam ei⁹. Scdo modū
isti⁹ efficacie ibi. (Accedēs ⁊ c.) Efficacia ei⁹ est: qz cā ē sem
per potēti⁹ suo effectū: ⁊ idē cā tēporalis non pōt pducere
effectuz eternuz. Sacerdotiū vō xpi est eternū: nō autē le
uiticuz: vt ē pbatū. Ergo xps pōt saluare i perpetuuz. Hoc
autē nō posset fieri nisi h̄ret v̄tutē dinā. Esa. 45. Saluat⁹
ē isrl⁹ in dño salute eterna. Modus autē est qz accedēs ⁊ c.
Et describit istuz moduz a trib⁹. s. ab excellētia v̄tutis nāe
⁊ pietatis. Virtutis qdē qz accedit p̄ semetipm. S3 5. Ac
cedēs ad aliquē distat ab ipso: xps aut̄ nō distat a deo. Re
spōdeo. Dñm ē q̄ apls in v̄bis istis ostēdit duplicē nām. s.
humanā fm̄ quā uenit ei accedere: qz in ipa distat a deo:
nō aut̄ accedit a statu culpe ad statuz gr̄e: s3 p̄ cōtēplatiōez
itellec⁹ ⁊ affectuz ⁊ adeptiōē gl̄ie. Et nām dinam p̄ h̄ q̄
dicit euz p̄ semetipm accedere ad deuz. Si vō esset purus
hō nō posset p̄ se accedere. Jo. 6. Nemo pōt venire ad me
nisi pater q̄ misit me traxerit euz. Et idē cuz apls dicit q̄ p̄
semetipm accedit: ostēdit v̄tutē ei⁹. Esa. 63. Gradies in mul
titudine fortitudinis sue. Ergo accedit inq̄tum hō: s3 per
semetipm inq̄tum deus. (Excellētia vō nāe ostēdit inq̄
tum dicit. Semp viuēs. Alr enī sacerdotiū eius finiretur.
Apoc. p̄. Qui mortuus ⁊ ecce sum viuēs in secula seculozū.
Excellētia pietatis ostēdit: qz dicit. Ad interpellādū p̄ nob: qz
s3 sit ita potēs ita altus: tm̄ cuz hoc est pius: qz interpellat p̄
nobis. p̄. Cor. 2. Aduocatū habem⁹ apud p̄ez iesuz xps ⁊ c.
Interpellat autē p̄ nobis p̄mo humanitatē suā quā p̄ no
bis assumpsit repitādo. Itē scissime aie sue desideriuqz qd̄
xps de salute nostra habuit expmēdo cū quo interpellat p̄
nobis. Alia littera habet accedentes per ipsum: ⁊ tunc de
signatur illi quos saluat: qz accedentes per fidem eius ad
deum. Rom. 5. Iustificati igif ex fide pacē habeamus ad
deum p̄ dñm iesum xpm per quē accessuz habemus.
Deide cuz dicit. (Talis enī decebat ⁊ c.) ostēdit excellen
tiā xpi ⁊ excellētiā ei⁹ sacerdoti. Et circa h̄ facit duo. P̄
mo enī ostēdit q̄ ei cōueniunt p̄fectiōes cōditionū q̄ reg
reban̄ ad sacerdotiū veteris legis. Scdo ostēdit q̄ sibi de
sunt imp̄fectiōes ei⁹ ibi. (Qui nō h3 necitatez ⁊ c.) Ponit
autē q̄tuor cōditiōes de ipso q̄ debēt eē in sacerdote lega
li. P̄mo sanctitas. Leuit. 21. Incensum ⁊ panes dei sui offe
runt: ⁊ ideo sancti erūt. Danc autem perfecte habuit xps.
Sanctitas enī importat puritatē cōsecratā deo. Xps aut̄
a p̄ncipio cōceptiōis sue deo consecratus fuit. Luc. p̄. Qd̄
enī ex te nasceſ sc̄i vocabif. Mat. p̄. Quod enim in ea
natum est de spūscō est. Et Dan. 9. Ungatur sanctus scōꝝ.
Scdo innocētia. Leuit. 22. Custodiant p̄cepta mea vt nō
subiaceāt peccato. Proprie autem dicitur innocētia puri
tas ad proximum. ps. Innocens manibus ⁊ c. Xps autem
summe inocēs fuit: vt pote qui peccatū nō fecit. ps. Ego in
inocētia mea igressus sum. Tertio q̄ esset ipollutus ⁊ hoc
quo ad se. Leuit. 21. Domo de semine tuo q̄ habuerit ma
culā nō offerat panes dei sui. De xpo aut̄ dicit in figura. Exo.
12. Erit aut̄ agnus sine macula ⁊ c. Quarto q̄ nō cōmifce
retur cū coinquinatis. Leuit. 21. Nō cōmifcet stirpez gene
ris sui vulgo gentis sue. Xps aut̄ fuit p̄fectissime a peccōz
ibus segregatus. ps. Beat⁹ vir qui nō abyit in p̄silio impioꝝ
rū ⁊ c. Qd̄ qdē vez est q̄tū ad similitudinē vite. Sap. 2. Dissi
milis est alyis vita illius. Nō tamē q̄tuz ad cōuersatiōez:
qz cuz hoibus uerfatus est. Baruch. 3. Et hoc p̄pter illoꝝ
conuerfionem. Mat. 9. Quare cuz peccatoribus mandū

Ad hebreos

tat magister vester: Et itantuz segregatus est q̄ ē factus est excellētior celis. i. super oī celesti creatura sublimata ē humana nā in ipso. Supra 3. Sedet ad dexteraz maiestatis in excelsis rē. Ergo iste est sacerdos valde sufficiens.

Cōsequēter cuz dicit. (Qui nō h̄z rē.) remouet ab eo ilud qd̄ erat impfectiōis in sacerdote legali. Hoc autē erat qz ille idigebat sacrificio expiatiōis: vt p̄z Leuiti. 16. Imolabit vitulū p se r̄ hyrcum p̄ p̄plo. Ergo orabat pro se. Itē nō tm̄ semel orabat p se s̄z frequēter. Et huius rō est. qz lex instituit sacerdotes habētes infirmitatē. Sap. 9. Nō infirmus r̄ exigui temporis rē. S̄z f̄mo diuinus qui post legē iterposito iureiurādo cōstituit filiuz qui nullaz de istis impfectionibus h̄z: s̄z oīno p̄fectū in eternū. i. sacerdotem duratur. Nō enīz obtulit pro p̄ctis suis: s̄z tm̄ pro nostris. Esa. 53. Uulneratus est p̄pter iniquitates nostras. Itē nec frequenter pro nobis: sed tantum semel. p̄me Pet. 3. X̄ps semel p̄ peccatis nostris mortuus est. vnica enī eius oblatio sufficit ad exhaurienda peccata toti⁹ generis humani.

CAP. VIII.



Capitulu⁹ autem super ea que dicuntur. Talem habemus pontificem: qui consedit in dextra sedis magnitudinis in celis sanctoruz minister r̄ tabernaculi veri qd̄ fixit deus r̄ non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera r̄ hostias constituitur. Unde necesse est r̄ hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terraz nec esset sacerdos cuz essent qui offerret scdm̄ legē munera qui exemplari r̄ vmbre deseruērūt celestiu⁹: sicut responsum est moysi cū cōsummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito scdm̄ exemplar: quod tibi ostensum est in monte.

CSupra pbauit aplūs excellētiaz sacerdotij x̄pi ad sacerdotiū leuiticū ex parte persone: hic pbat idē ex parte ipsius sacerdotij. Et circa hoc facit duo. Primo enim ostēdit sacerdotiū x̄pi eē excellētius sacerdotio veteris legis. Et p̄mo h̄ in gnali. Scdo in sp̄ali ibi. (Dabit qdē r̄ p̄us rē.) i. 9. cap. Prima in duas. Primo enī ponit itētiū. Scdo manifestat p̄positum suuz ibi. (Dis enī p̄tifer rē.) Circa p̄m̄us duo facit: qz p̄mo ponit moduz tradendi. Scdo p̄mittit que d̄z dicere ibi. (Tale habemus pontificē rē.) Dicit ḡ. Caplm̄ rē. Caplm̄ est breuis cōplexio cōtinēs multa. Et d̄r a capite: qz sicut in capite vtute r̄ quasi sūmarie p̄tinentur omnia que sunt in corpore: sic in capitulo illa que dicēda sunt. Ergo dicem⁹ in quodā capitulo: r̄ quasi in quadā sūma. Super ea rē. ly sup. p̄t dicere apposituz: r̄ tunc erit sensus. Que summarie dicenda sunt superapponent̄ p̄missis. Uel potest designare excessuz: r̄ tūc est sensus. Ea que dicēda sunt in sūma r̄ caplo sunt maiora.

CDeide cum dicit. (Tale habemus pontificē rē.) premit tit q̄ d̄z dicere. Et p̄mo dignitatē hui⁹ sacerdotij. Scdo officij eius ibi. (Sāctoz minister.) Dignitas eius est qz talem habemus pontificē qui cōsedet ad dexterā magnitudinis in excelsis. Sedes est iudiciaria potestas q̄ aliquibus duenit tanq̄ m̄stris dei sicut oibus regibus: qz adorabūt euz oēs reges terre: vt d̄r in ps. r̄ oibus prelatis. p̄ Lor. 4. Sic nos existimet homo vt m̄stros dei. Sedes ḡ magnitudinis est excellētissima potestas iudicādi. Itē pars dextera est potior in aīali r̄ significat bona sp̄ualia. Qz ḡ chri⁹ stus habz iudiciariā potestātē d̄r sedere. Pater enī omne

iudiciuz dedit filio. Jo. 5. Qz v̄o post deus habet hoc excellētissime sedet in dextera magnitudinis in excelsis. i. in potiorib⁹ bonis. supra. i. Sedet ad dexteraz maiestatis in excelsis. Hoc autē qd̄ d̄r cōsedere vel consedet potest referri ad x̄pm̄ f̄m q̄ est deus: r̄ sic cōsedet qz habet eandē auctoritatē iudicādi quā habet pater: s̄z distinctus est in p̄sona. Et sic ly magnitudinis accipit̄ p̄ p̄sona patris. Uel f̄m q̄ homo r̄ hoc magis p̄prie ad itētiōnē apli: qz loq̄tur de pot̄ificatu x̄pi qui est pontifex inq̄tum homo. Et sic cōsedet qz humanitas assumpta habet quādā associationē ad deitātē r̄ cōsedet ad iudicāduz. ps. Eleuata est magnificentia tua sup celos. Jo. 5. P̄tatem dedit ei iudiciuz facere: qz filius hoīs est. Et sic apparet dignitas sacerdotis.

Cōsequēter cū dicit. (Scōz minister rē.) ostēdit dignitatē officij ei⁹. D̄r autē minister scōz. i. scāz edū. i. sanctuarioruz. Ministri enī antiqui accipiebāt ministeriū vt custodirēt sacra r̄ seruiret tabernaculo. Hoc autē excellētius h̄z x̄ps qz est minister: nō quidē inq̄tum de⁹: qz sic est auctor: s̄z inq̄tum homo. Luc. 12. Trāsiens ministrabit illis. Vnmanitas enī x̄pi est sicut organuz diuinitatis. Est ḡ m̄ster scōz: qz ministrat sacramenta grē in p̄nti r̄ glie in futuro. Itē est minister tabernaculi veri qd̄ est vel eius ecclia m̄litās. ps. Quā dilecta tabernacula tua d̄ne vtutuz rē. Uel triumphās. Esa. 33. Tabernaculu⁹ qd̄ nequaḡz transferri poterit. ps. D̄ne qs habitabit in tabernaculo: rē. Nō autē x̄ps minister est: qz oīa bona glie p̄ ipm̄ dispēsant̄. Dic autē veri p̄pter duo. p̄mo p̄pter d̄riaz ad vetus: r̄ p̄mo qz erat figurale istius. p̄ Lor. 10. Dia in figura illis contingebant. Itud autē est v̄itas illius. Est ḡ verū. i. v̄itatē p̄tinēs respectu figure. Scdo qz illud factū est p̄ hoīem. istud autē. i. vel grē vel glie est a solo deo. ps. H̄ra r̄ gliam dabit d̄nis. Ro. 6. H̄ra dei vita eterna. Et iō dicit. Qd̄ fixit deus. r̄ Lor. 5. Scimus qm̄ si terrestris domus n̄ra hui⁹ habitatiōis disoluat̄: qz ex deo hēim⁹ domū nō manufactā eternā i celis.

CDeinde cū dicit. (Dis enī p̄tifer rē.) Explicat in sp̄ali. Et circa hoc facit tria. p̄mo enī ostēdit x̄ps eē ministrū aliquoz scōz. Scdo q̄ nō veteris legis ibi. (Si ḡ eēt rē.) Tertio q̄ aliquoz maioruz ibi. (Nūc autē melius rē.) S̄c̄ autē p̄mo talē rōnē. Dis p̄tifer ad hoc cōstituit̄ vt offerat munera r̄ hostias: r̄ f̄m hoc d̄r. Minister scōz. x̄ps autē ē pontifex vt supra pbatur est. Ergo necesse est ipm̄ habere aliqua que offerat. Supra. 5. Dis pontifex ex hoīb⁹ assumptus rē. Hostia est de aīalibus: munera de quocunq̄ alio. Leuit. 21. Incensuz r̄ panes dei sui offerūt. Qz v̄o necesse fuit x̄pm̄ habere qd̄ offerret ipse seipm̄ obtulit. Sicut autē talis oblatio mūda: qz caro eius nullaz maculā peccati habuit. Exod. 12. Erit agnus absq̄ macula masculus anniculus. Item fuit cōgrua: qz cōgruuz est q̄ homo p̄ hoīe satis faciat. Infra. 9. Obtulit semetipm̄ immaculatus deo. Item apta ad imolāduz: qz caro eius mortalis erat. Ro. 8. Mitens deus filiuz suuz in similitudinē carnis peccati. Itē idez ei cui offerēt. Jo. 10. Ego r̄ pater vnū sumus. Itē vnit deo illos p̄ qbus offerēt. Jo. 17. Ut oēs vnū sint sicut tu pater in me r̄ ego in te vt r̄ ipsi nobiscuz vnū sint.

CDeinde cuz dicit. (Si ḡ esset super terrā rē.) ostendit qz x̄ps nō ē minister legalium. Et circa hoc facit tria: qz p̄mo iducit quādā p̄nam. Scdo ostēdit ipsaz rōnabile ibi. (Lū essent rē.) Tertio pbat eam per auctoritatēz ibi. (Sicut responsum est moysi rē.) Cōsequētia vero talis est. Ergo si esset super terraz. hoc est antecedēs. Nec esset sacerdos. r̄ est cōsequens. Unde cōsequētia est vna cōditionalis r̄ legitur multis modis. p̄mo sic. r̄ est f̄m H̄of. nec ponitur hic nominatiuus: r̄ ideo sic itelligitur. Si illud quod offerret esset super terram rē. quod dupl̄ itelligitur. Uno modo vt sit sensus. Si illud quod offerēt esset aliq̄ terrenum

ipsi non esset sacerdos. Quasi dicat. Nulla necessitas est sacerdotum eius: quia multi essent qui talia offerrent. Sed nequid caro christi terrena non erat? Respondeo. Dicendum est quod maliter est terrena. Job. 9. Terra data est in manus impij. Sed dicitur non esse terrena primo ratione unionis. Jo. 3. Qui de celo venit super omnes est. i. filius dei qui illa sibi uniuert. Item ratione virtutis actiue. i. spiritus sancti qui eam formauit. Item ratione fructus: quia oblatio eius non ordinatur ad consequendum aliquid terrenum: sed celeste. Jo. 8. Vos de mundo hoc estis ego non sum de hoc mundo. Nec est prima expositio et melior. Secunda talis est. Et si. i. quantum illud quod offertur esset super terram: quia necessarium est aliquid offerri non esset sacerdos. sed alius ydoneus: quia nullus potest ydoneus inueniri ad offerendum istud. Tres sunt alie lecture in quibus subintelligitur offerens. et primo in generali ut sensus sit. Si esset aliquis sacerdos terrenus qui posset offerre pro celestibus christus non esset sacerdos. Alia est de christo spiritualiter sic. Si christus esset sacerdos terrenus non peteret eius sacerdotum: cum eent qui secundum legem offerrent munera. Aliter sic. Si christus adhuc esset super terram: ita. scilicet quod nondum ascendisset non esset sacerdos: quia non completisset sacerdotium suum. Sed secundum primam expositionem contineat littera sic. Et probat quia multi eent qui secundum legem offerrent talia munera. scilicet illi qui deseruiunt exemplari et ymbrice celestium sacramenta legalia fuerunt figura aliorum quantum ad duo. scilicet quantum ad cognitionem et quantum ad repletionem. Quantum ad cognitionem cum dicit. Exemplari: quia in veteri lege quasi in quodam exemplari poterat legi id ad quod nostra cognitio debet ferri. Sed videtur quod loquitur improprie. Exemplar enim prius est exemplum quod proprie dicitur exemplum. Sed celestia sunt priora nec facta sunt ad similitudinem veteris legis: sed magis econuerso. Respondeo. Dicendum est quod prius dicitur dupliciter. Uno modo simpliciter: et sic procedit obiectio. Vel quo ad nos: et sic verum est quod illa non sunt priora. Quantum ad secundum dicit. Umbra: quia sicut umbra representat corpus: nec tamen illud attingit ita et illa representabat nouum testamentum. Infra. io. Umbrae huiusmodi sunt legum futurorum etc.

Consequenter probat per auctoritatem rationalitatem consequentem cum dicit. (Sicut responsum est moysi.) scilicet a domino. Exod. 25. Vide. scilicet diligenter considerando et facito omnia secundum exemplar etc. Quia naturaliter inferiora tendunt in similitudinem superiorum. Dominus enim per sensibilia voluit nos ad intelligibilia et spiritualia manuduci. Job. 38. Nunquid nosti ordinem celi: et pones rationes eius in terra: etc.

Lectio. II.

Nunc autem melius sortitus est ministerium quanto et melioris testamenti mediator est: quod in melioribus reprobationibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset: non vtrique secundi loci inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies venient dicit dominus: et consummabo super domum israel: et super domum iuda testamentum novum: non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die quo apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra egypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo. et ego neglexi eos dicit dominus: quia hoc est testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in mentem eorum et in corda eorum superscribam eas.

Supra apostolus probauit christum esse pontificem et per dominum ministrum sacramentorum: non tamen secundum veterem legem: hic ostendit ipsum esse ministrum

maiorum et meliorum quam illa fuerit. Et circa hoc facit tria. Primo enim premitit intentum. Secundo assignat causam eius. Tertio probat secundum ibi. (Quanto melioris etc.) tertium ibi. (Nam si illud etc.) Dicit ergo. dico quod non habet aliquid terrenum offerre: sed nunc. i. tempore gratie sortitus est. i. sorte accepit melius ministerium. i. dignius sacerdotium. Dicitur sacerdotium christi ministerium: quia competit nisi quantum homo fuit minister. Ro. 15. Dico enim christum per habet ministrum fuisse etc. Dicit autem sortitus est. i. sorte accepit: quia illud quod habet pro sorte expectat a domino. ps. In manibus tuis sortes mee. Et ideo omnia que fiunt sunt distributione diuini arbitrij dicuntur sorte dari: et talia sunt effectus gratie. Ephe. 1. Sorte vocati sumus. i. diuina electione: quia quantum contingit deficere iudicium humanum solent se homines offerre ad electionem et dispositionem diuinam mittentes sorte: sicut patet Act. 1. de electione matthei. unde Proverbia. 16. Sortes mittuntur in sinum: et a domino temperantur. Christus quidem istud ministerium sorte. id est dispositione diuina consecutus est.

Deinde cum dicit. (Quanto melioris etc.) assignat causam quare ministerium hoc maius est. Dis. n. sacerdos mediator est. Iste autem mediator est melioris federis. scilicet hominis ad deum. Mediatoris enim est extrema conciliare. Iste vero ad nos diuina attulit: quia per ipsum facti sumus diuine consortes nature. ut dicitur. z. Pet. 1. Ipse est nostra offert deo. Et ideo dicit apostolus. i. tymothen. 2. Mediator dei et hominum homo christus iesus. Ibi promittebantur temporalia. Esa. 1. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis. Dic autem celestia. sicut supra dictum est. Sic ergo istud melius est quantum ad id quod dominus hominibus promittit. Item in illo dicitur quedam que pertinent ad cultum dei. et ista sunt ceremonialia. quedam vero que ad rectitudinem vite. et ista sunt precepta moralia que manent. alia vero non. In nouo autem adduntur consilia istis preceptis que dantur perfectis qui sunt capaces spiritualium. Et sic manent precepta eadem: sed promissa diuersa. Item sacramenta sunt diuersa: quia ibi erat figura tantum: hic autem figure veritas expressa. Per omnia ergo testamentum istud est melius.

Deinde cum dicit. (Nam si illud etc.) probat quod illud testamentum cuius christus mediator est melius est. et facit tale rationem. Si primum testamentum non habuisset culpam non quereretur aliud ad corrigendum defectum ipsius. Sed queritur ergo etc. Antecedens ponitur et patet in littera. Sed contra. Ro. 7. Lex ergo peccatum est. Absit. Ergo male dicit quod non vacabat a culpa. Respondeo. Dicendum est quod aliquid potest conuenire legi dupliciter. Vel secundum se: et sic erat bona. vel ratione illorum quibus data est. et sic dicitur habere culpam propter duo. Primo quia non dabat virtutem ad purgandum commissam. Infra. io. Impossibile est sanguine thaurorum aut hyrcorum auferri peccata. Secundo quia non dabat gratiam ad iterum vitandis peccata. sed ad cognoscendum tantum. et sic erat occasio peccati. Ro. 7. Locustis piscetibus nesciebant nisi lex diceret: Non concupisces. Et sic dicitur non vacasse a culpa quia homines in ipsa reliquebantur in culpa. Sed dicitur non inquirere locus. Sicut enim corpus nunquam perfecte gescit. sed semper mouetur quousque pringatur ad locum suum: sic quantum ad habet aliquid imperfecte non gescit desiderium: sed semper redit ultra usque dum veniat ad perfectum. Inquirebat ergo locus istius ab homine qui desiderabat: sed magis a deo qui propter nostre salutis desiderium dicitur inquirere.

Deinde cum dicit. (Vituperans enim etc.) probat veritatem consequentis. scilicet quod inquiratur locus testamenti et hoc per auctoritates. Jere. 31. Ecce veniet dies etc. Et circa hoc facit duo. Primo enim premitit auctoritatem. Secundo arguit ex ipsa ibi. (Dicendo autem nouum.) prima in duas. primo enim premitit prophetiam noui testamenti dationem. Secundo describit ipsum ibi. (Non secundum testamentum etc.) Item prima in tres. primo enim ostendit temporis dationis oportunitatem. Secundo noui testamenti perfectionem ibi. (Consummabo testamentum nouum etc.)

Tertio quibus datum fuit ibi. (Super domum iuda etc.) Dicit ergo. Ut superas enim dominus non quod legem, sed eos qui fuerant sub lege dicit. Ecce dies veniunt etc. Nec est auctoritas que non habetur omnino sub istis verbis: sed mutantur pauca. Ibi enim dicit sic. Ecce dies veniunt dicit dominus et ferianda domus israel et domus iuda fedus novum. non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua extendi manum meam ut educerem eos de terra egypti pactum quod irritum fecerunt et ego dominus sum. Sic ergo patet quod pauca mutantur. Dicit ergo quantum ad temporis oportunitatem. Ecce dies veniunt. id est tempus gratie quod comparatur diei: quod illuminatum est a sole iusticie. Ro. 13. Non presens sit dies autem appropinquavit. Quantum ad perfectionem novi testamenti dicit. Consummabo novum testamentum. Et dicit consummabo quod sonat ad perfectionem. Apoc. 21. Ecce nova facio omnia. Istud autem verbum consummabo non habet ibi. sed verum est eo aptius ad designandum perfectionem novi testamenti. Esa. 10. Consummationes et abbreviationes faciet dominus super terram. Quia enim novum testamentum perfectum quantum ad eruditionem vite: que non extendit tamen ad generale iusticie eruditionem. sed ad perfectam. Mat. 5. Nisi abundaverit iusticia vestra etc. Item in veteri testamento erant tantum figuralia. in novo vero veritas figurarum. et ita novum consummat et perficit vetus. Quantum ad tertium dicit. Super domum israel et iuda. Sed nunquid datur tantum iudeis? No. Rom. 9. Non omnes qui sunt ex israel hi sunt israelite. Et sequitur quod non qui filii carnis hi sunt filii dei sed qui filii sunt promissionis estimantur in semine. Illi ergo sortiti sunt gratiam dei sunt israel per fidem et iuda per confessionem. Rom. 10. Corde creditur ad iusticiam etc. Dicitur autem super domum etc. triplici ratione. Una quod Christus in propria persona predicavit iudeis non gentibus. Mat. 15. Non missus nisi ad oves que perierunt domus israel. Secunda quod gentes facti sunt participes novi testamenti sicut oleaster inseritur in bonam olivam participat pinguedinem eius. Ro. 11. Alia quod tempore robores et ieroboam divisi sunt regnum iuda a regno decem tribuum. que quidem remanserunt in ydolatris: sed regnum iuda magis adhesit deo. licet non ex toto. Et ideo utroque tetigit.

Deinde cum dicit. Non finis testamentum etc. Describit novum testamentum. Et primo per differentiam ad vetus. Secundo per proprias conditiones ibi. (Quia hoc est testamentum etc.) Iterum prima in duas. Prima ostendit distinctionem novi et veteris testamenti. Secundo infirmitatem veteris ibi. (In die in qua etc.) Posset enim aliquis dicere. Nunquid istud novum est illi simile? Ideo quasi respondens dicit. Non: quia non finis id quod feci cum patribus vestris. in quo ostendit quod non est servandum vetus cum novo. Gal. 5. State et nolite iterum iugo servitutis reverti. Mat. 9. Neque mittit vinum novum in utres veteres etc. Et Ro. 7. Serviamus in novitate spiritus et non in vetustate littere. Quod si aliquid invenitur in veteri quod gentibus indicatur ad servandum referendum est ad intellectum spiritualem sicut dicit. Esa. 19. Nolent cum in hostijs et muneribus. quod totum est spiritualiter intelligendum.

Deinde cum dicit. (In die qua apprehendi etc.) ostendit defectum veteris testamenti. Et primo ex eius traditione. Secundo ex eventu ibi. (Quoniam ipsi etc.) Vetus enim testamentum traditum est servis et infirmis. Servis quidem quia quibus exierunt de servitute egypti. Et quantum ad hoc dicit. Luz educentur eos etc. Gal. 4. Unus quidem in servitute generas etc. Item quod erat lex timoris servilis. Ro. 8. Non accepistis spiritum servitutis iteque in timore etc. Aug. Brevis differentia veteris et novi testamenti timor et amor. Item infirmis quia se non poterant se iuvare. Et quantum ad hoc dicit. Apprehendi manum eorum quod est infirmorum. ps. Tenuisti manum dexteram meam. Ro. 8. Quod impossibile erat legi in quo infirmabatur. Dicit autem patribus eorum. abraam: isaac: et iacob. cum quibus inuit fedus speciale. ps. Memor fuit in seculum testamenti sui verbi quod mandavit in

mille generationes. quod disposuit ad abram etc. Sed istis in exitu de egypto promissit carnalia.

Deinde cum dicit. (Quoniam ipsi non etc.) ostendit defectum veteris testamenti ex eventu. et primo quantum ad culpam. et ideo dicit. Quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: quia scilicet non erat scriptum in cordibus ipsorum. Unde statim post legem data fecerunt vitulum constabile. Exo. 32. et ps. Secerunt vitulum in ore et adoraverunt sculptile. Et quantum ad penam. Ideo dicit. Et ego neglexi eos. Illud enim aliquid dicitur negligere quod permittit perire. Et sic neglexit eos. quia permittit eos perire ab exterminatore ut dicit. i. Lozi. 10. et ps. Spreverunt omnes discedentes a iusticijs tuis. Alia ista. Et ego dominatus sum eorum. id est puniendo ostendi me esse dominum ipsorum.

Deinde cum dicit. (Quia hoc est testamentum etc.) Describit conditiones novi testamenti. Et circa hoc facit duo. Primo ponit modum editionis eius. Secundo effectum ipsi ibi. (Et ero eis in deum etc.) Dicit ergo. Quia hoc est id est tale est testamentum quod disponat domum israel etc. dispositio importat congruitatem ordinis. Et ideo dicit post dies illos id est post legem datam. Debui enim post legem veterem dari nova lex. sicut primo datur pedagogus: postea magister: ut prius homo recognoscat infirmitatem suam. In hoc ergo patet congruitas temporis dandi novum testamentum. Modus autem tradendi duplex est. Unus per exteriora. sicut proponendo verba ad cognitionem alienius. Et hoc potest homo facere. et sic traditum fuit vetus testamentum. Alio modo interior operando. Et hoc proprium est dei. Job. 32. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Et hoc modo datum est novum testamentum. quia assistit in infusione spiritus sancti qui iterum instruit. Non autem sufficit tantum cognoscere: sed requiritur operari. Et ideo primo illuminat intellectum ad cognoscendum. Et ideo dicit Dabo leges meas etc. Et dicit in plurali propter diversa precepta et consilia. Et hoc facit spiritus sanctus. i. Jo. 2. Unctio eius docet vos. Jo. 14. Ille vos docebit omnia etc. Item ad bene operandum inclinatur affectus. unde imprimi cordi. Et quantum ad hoc dicit. In corde eorum super scribam eas id est super cognitionem scribam charitatem. Super omnia autem charitatem habentes etc. Col. 3. et Ro. 5. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris etc. Et hec est epistola de qua subdit. 2. Corinthio. 3. Non atramento sed spiritu dei vivum: non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus.

Lectio.

III.



Ero illis in deum: et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum: et unusquisque fratrem suum dicens: cognosce dominum: quoniam omnes scient me a matris

nore usque ad maiorem: quia propicius ero iniquitatibus eorum: et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit prope interitum est.

Supra posuit apostolus conditiones novi testamenti ex editione ipsi nunc ponit tres effectus ipsi. Primo est hominis ad deum perfecta coniunctio. Secundus est dei perfecta cognitio ibi. (Et non docebit etc.) Tertius est peccatorum remissio ibi. (Quia propicius ero etc.) Circa primum sciendum est quod ad hoc quod homo iungatur deo requiritur auxilium divine gratie. quia ad hoc non potest propria virtute. Jere. 31. In charitate perpetua dilexi te ideo attraxi te miserans. Primo magis tangit illa coniunctio ex parte dei. Secundo ex parte hominis ibi. (Et ipsi erunt etc.) Dicit ergo. Ero illis in deum. Nomen dei significat universalem providentiam. Tunc ergo nobis deus qui habet curam

de nobis et corda nostra ad se trahit: et hoc est respectu iustorum spiritualiter. Et hoc quod ergo eis in deum sequitur. sicut ipsi erunt mihi in populum. i. exhibebunt se mihi in populum. Sicut enim dicit augustinus de civitate dei. cap. 21. Populus est ceterus multitudinis iuris consensu communione utilitatis sociatus. Quando ergo consentiunt in ius diuine legis ut sint adiuncte vitales ut tendant in deum tunc est populus dei. Apoc. 21. Ipsi populus eius erunt et ipse deus cum eis erit eorum deus.

Deinde cum dicit. (Et non docebitur.) ponit secundum effectum noui testamenti. Et circa hoc facit duo. Primum. non ponit signum effectus illius. Secundo effectum ipsum ibi. (Quia omnes tunc.) Signum perfecte cognitionis est quod quod non indiget doceri. quod doctrina est via ad acquisitionem scientie. et ideo cessat doctrina: acquisita perfecte scientia. Sed nunquam in nouo testamento vnum non docet alium: et vnum non per litteram istam. Sed quod apostolus vocat se doctorem gentium. per Timotheum. 2. et Ephe. 4. Alios pastores: et doctores. Ro. 12. Siue quod docet in doctrina. Respondeo. dicendum est quod hoc quod dicitur hic potest dupliciter intelligi. Uno modo de presbitero statu: et sic non verificatur vltiter de omnibus: sed tamen de primis fundatoribus noui testamenti. sicut apostolus quod immediate fuerit instructa deo quam aperuit illis sensus ut intelligerent scripturas. Luc. vltimo. Apostoli ergo facti sunt perfecte cognoscetes non ab aliis instructi: sed simul a christo acceperunt sapientiam infusam. Alio modo quod referat ad statum patrie futurum: ad quam per nouum testamentum introducimur non per vetus. Et sic vltimum verum est quod dicitur hic. Sed hoc. Doctores beati sunt equales angelis non maiores. sed secundum Dionysium vnum angelus docet alium illuminando ipsum. Ergo et hoc beatus alium docebit. Respondeo. dicendum est quod duplex est cognitio in beatis angelis. Una que beatus facit. sicut cognitio diuinitatis: que sola beatus facit. sicut dicit augustinus in libro confessionum. Beatus quod te nouit tunc. Alia est que est omnium que sunt aliud a deo: cuiusmodi sunt effectus dei: et ista non beatificat. Quantum ergo ad primam vnum non docet alium: quod vnum non beatificat mediante alio. sed a deo immediate. per. In lumine tuo videbimus lumen. Sed quantum ad aliam que est aliquorum mysteriorum vnum docet alium. Et hoc forte vltimum ad finem mundi quod durat executionem effectuum dei. et ideo addit dicens. Cognosce dominum. Quasi dicat. Non accipit dei cognitionem. Et dicit primum et fratrem suum: quod tunc et Augustinus omnes homines sint ex charitate diligendi. si tamen non possis omnibus presdesse. tamen illis spiritualiter debes presdesse quod tibi coniungunt. Vltimum sicut sunt sanguines: quos hic vocat fratres. Vltima coniunctione: et sic primum est. Quod enim sciens me a minimo vltimum ad maiorem eorum. Dec est causa que vnum non docebit alium. quod omnes noscunt dominum. i. Jo. 3. Videbimus eum sicuti est. In hac uisione consistit beatitudo. Jo. 17. Dec est uita eterna ut cognoscant te solum uerum deum tunc. Jere. 9. In hoc gloriatur quod gloriatur scire et nosce me tunc. Et hac doctrinam habet beatus non ab aliquo alio: sed a solo deo tamen. Esa. 54. Ponam uniuersos filios tuos doctos a domino. Illud autem quod dicitur a minimo. potest dupliciter intelligi. Uno modo quod dicantur maiores sancti antiquiores. Et sic maior et minor dicitur secundum ordinem temporis. Deus ergo cognoscit quod singuli accipiet singulos denarios. Mat. 20. Uel hoc dicit ad ostendendum differentias premiorum: quod licet omnes cognoscant: tamen vnum magis alio cognoscet. Mat. 5. Qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Premiū enim correspondet merito. et hoc contra illos quod dicitur penas et omnia merita esse equalia. et per consequens premia equalia. Contra quos dicitur. i. Lor. 15. Stella differt a stella in claritate.

Deinde cum dicit. (Quia propicius tunc.) ponit tertium effectum quod est culpe remissio quod non poterat vetus testamentum. i. fra. 10. Impossibile est sanguine thaurorum et hyrcorum auferri peccata. Dicit ergo. Propicius ero tunc. Differunt autem iniquitas et peccatum quod iniquitas opponit iusticie que quod proprie semper est ad alium. Ido iniquitas dicitur qua quis nocet alteri. Job. 35. Domini quod silis tui est nocet iniquitas tua tunc. Peccatum autem dicitur omnis defectus actionis

quod importat deordinationem. et sic iniquitas proprie est in primum sed peccatum est in seipsum: et hoc proprie loquedo: large tamen idem est iniquitas et peccatum. Et quantum ad hoc dicit. Quia propicius ero iniquitati eorum. sicut in presbitero pena relaxando: nec memorabor. sicut in futuro peccata puniendo. Ecce habet. 18. Diuini iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. ps. Propicius esto peccatis nostris tunc. Itene memineris iniquitatum nostrarum tunc. Ro. 11. Si ne penitentia enim sunt dona et uocatio dei tunc. i. deus non penitet quod hic peccata remiserit quasi iterum puniendo.

Deinde cum dicit. (Dicendo aut nouum tunc.) quasi posita auctoritate arguit ex ipsa et facit talem rationem. Nouum non dicitur nisi in comparatione ad vetus. sed omne quod dicitur vetus significat quantum sit prope cessationem. Ergo dicendo nouum veterauit. i. dedit intelligere quod prius sit vetus. Quod autem antiquat et senescit prope iterum est. Si ergo illud est vetus abiciendum est. Leuit. 26. Nouis superuenientibus vetera pericietis. Dicendo ergo nouum designat cessationem veteris. Proprie autem nihil antiquatur nisi quod subiacet tempori. que autem subiacent tempori cessant in tempore. Oportet ergo illud vetus cessare. Dicit autem antiquatur propter res inaiatas. sed senescit propter animatas. Sciendum tamen est quod ubi habemus peccatorum alia littera habet peccati. et tunc refertur ad peccatum originale quod omnibus est commune.

CAP. IX.



Habuit quidem et prius iustificatio- nes culture et sanctus seculare. Tabernaculum enim factus est primum in quo erant candelabra et mensa et propositio panis que dicitur sancta. post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum: aureus habens thuribulum et archam testamenti circumiectam ex omni parte auro: in qua urna aurea habens manna et virga aaron que fronduerat: et tabule testamenti super que erant cherubin glorie obumbrantia propiciatorum: de quibus non est modo dicendum per singula.

Supra ostendit apostolus dignitatem noui testamenti respectu veteris in generali: hic ostendit idem in speciali descendendo ad singula que erant in utroque testamento. Et circa hoc facit duo. Primum. non comparat ea que sunt veteris testamenti ad ea que sunt noui ut sit per hoc ostendat dignitatem noui. Secundo manifestat quodammodo que supposituerat. i. cap. 1. (Umbram enim habet lex tunc.) Circa primum tria facit. quod primum exponit illud quod fuit in veteri testamento. Secundo ostendit significatum suum ibi. (Doc significante spiritu sancto tunc.) Tertio ex his arguit ad propositum ibi. (Et ideo noui testamenti tunc.) Item primum in duas. Primum enim describit conditionem veteris testamenti. Secundo prosequitur ibi. (Tabernaculum enim factum est primum tunc.) Circa primum sciendum est quod tunc vetus que nouum testamentum ad hoc instituta sunt ut aia accedat ad deum. Ad hoc autem duo sunt necessaria. sicut recessus a peccato: et unio ad deum. Primum fit per iustificationem. Secundum per sanctificationem et in utroque testamento fit iustificatio et sanctificatio. Unde dicit sic. Dicitur est quod prius veterauit. Sed quod fuit illud vetus Tale quod habuit iustificationes culture. sicut latine secundum grecum. In veteri enim fuerunt quedam ablutiones per quas mundabantur: non quod a macula peccati: sed a quibusdam irregularitatibus quibus impediebantur a cultu dei sicut ex tactu mortui vel alicuius imundi non poterat intrare tabernaculum nisi expiati per aliquas ablutiones. Et ideo dicebantur iustificationes culture: quod sicut per ea fiebat idoneus ad cultum diuinum. Et de hoc habet Leuit. 22. Hieronymus. Iustificationes. i. ablutiones quibus purificatis licebat accedere. Sed sanctificatio eorum erat sanctum seculare. Secu-

lum quicquid sumit p quacumque duratiōe. ps. In seculum seculi. Quicquid significat mundū istuz. i. Zi. 4. Demas me dereliquit diligēs hoc seculū. Illa ergo sanctificatio p̄ dici secularis qz temporalis erat: et nō p̄petua. S3 lra greca nō sic accipit qz dicit sanctū mūdari. Un̄ est differētia iter nouū testamen tum et vetus. qz licet vtrūqz sit corporale: tñ nouum p̄inet grām. et sacrū ē in quo sub tegumento rez visibiliū diuina virtus salutē securius operat q̄ nō erat in veteri testamē to: qm̄ in se nullā p̄tinebat grāz. Sal. 3. Quō itez p̄uertimī ni ad s̄irma et egena elemēta.

¶ Deinde cum dicit. (Tabernaculū enī rē.) exponit illō qd̄ dixit. Et p̄io q̄tū ad dispositionē tabernaculi. Sc̄do quā tum ad mysteriū sacerdotū ibi. (Dis itaqz dispositis rē.) Circa p̄mūz p̄pter intellectū lfe sciēdum est q̄ dñs in deser to p̄cepit fieri tabernaculū qd̄ haberet. 30. cubitos vl̄ passus in lōgitudine. et decē in latitudine: ita q̄ hostiū erat ad oriētē ante qd̄ depēdebat velum sup̄ q̄tuor colūnas: et qd̄dam tē tozium in quo erat altare holocaustoz. sed de hoc nihil ad propositum: qz ap̄ls de hoc nō facit aliquam mētiōem. S3 in tabernaculo versus occidētē spacio decē cubitoz longi tudis. et decem latitudis appēdebat p̄ velum sup̄ q̄tuor co lumnas et istud diuidebat partē vnam decem cubitoz ab alia. 20. cubitoz. Pars autē. 20. cubitoz dicitur sanctā. et ta bernaculum primū: sed illa decē dicitur sancta sanctoruz: et tabernaculū sc̄dm. Ista distinctio dupliciter potest expo ni. Uno modo: qz ea que fuerūt in veteri testamēto fuerūt figura noui testamēti. Nouum etiaz est figura celestis pa trie. Sic ergo per primū tabernaculū vet̄ testm̄: et p̄z^m no tuuz. Alio mō p̄ primūz tabernaculum p̄fens ecclesia. per sc̄duz celestis gloria. Inquātum ergo significat vetus te stamētum est figura figure. sed iquātū significat presentes ecclesiam: que adhuc significat futurā gloriā est figura ve ritatis quātuz ad vtrūqz. Circa hoc ergo duo facit. qz p̄io describit illud qd̄ erat in p̄io. Sc̄do illud qd̄ erat in se cundo ibi. (Post velamētuz autē rē.) In p̄io autē tria erāt. s. cadelabrum aureum ad meridiez qd̄ ita erat factuz Ex vno enīz lōgo hastili procedebāt sex calami quasi sex brachia. s. tres a dextris: et tres a sinistris. Et sic i summita te erāt septem rami et in quolibet erat vna lucerna que ar debat. Item in quolibet calamo erāt quatuor. s. calamus q̄ erat ex tribus partibus quasi tribus petys. s. cyphi: sperule et lilia: quia ibi due partes iungebantur. In fine cuiuslibet partis erat quasi quidam cyphus in quo duo cyphi iungū tur in nucis modum: et due sperule volubiles: et duo quasi folia lily hinc et inde. Item in parte aquilonari erat mensa aurea in moduz altaris: super quā ponebātur i sabbato. iz. panes calidi: et super quemlibet thus luciduz in patena au rea. Et stabant illi panes qui dicebātur propositionis vsqz ad diem sabbati vbi oportebat illos amoueri et reponēbā tur aly loco illozum. Itē in medio erat altare aureum ad adolēdum thymiana boni odoris et hoc ad lram ne dom̄ feteret. p̄pter multitudinez i molaticy sanguinis. Per can delabrum autē qd̄ illuminat et per mensam designatur ad litterā q̄ q̄ altari seruit de altari viuat. Dicit ergo. taberna culuz p̄ius. idest anterior pars tabernaculi facta ē in quo erat cadelabrum qd̄ vnū erat quātū ad substātiāz: sed plura quātū ad ramos: et hoc ad meridiē. et mēsa ad aquilonem. et p̄positio panū. i. p̄ies p̄positōis p̄ pallagē: sic p̄flauit fistu la bucas. et illa ps̄ d̄r̄ sc̄tā. De B̄ h̄ diffuse. Exo. 25. 26. et 27.

¶ Deinde cū dicit. (Post velamētuz autē rē.) Describit ea que erāt i sc̄do tabernaculo. s. archa testamēti de lignis sethin imputribilib̄ circūrecta ex oi parte. i. tam itus q̄ extra au ro. In archa autem erāt tria. s. vna aurea h̄ns māna. et hoc in memoriā illius beneficiy eis p̄stiti. Exo. 16. Et virga aaron q̄ floruit Numeri. 17. In memoriā sacerdoty aaron

ne alius extranē p̄sumeret accedere. Et tabule testamēti Exo. 25. In memoriā legis. Itē sup̄ archā erāt duo cheru bin q̄ tāgebāt se duab̄ alis. et tāgebāt alyz duab̄ latera ta bernaculi. Inter duas autē alas qb̄ tāgebāt se erat tabula aurea ei lōgitudis et latitudis: cui et archa. s. duoz cubito ru in lōgitudine: cubiti. et semis i latitudine. et erat supeminēs q̄ dicebāt p̄piciatorū. Un̄ erat q̄si sedes de q̄ de^o exaudi ret ad repropiciādum pp̄lo. ps. Qui sedes sup̄ cherubin rē. Archa vō erat q̄si scabellū pedū. Illi duo cherubin versis vult: b̄ ad seipos respiciebāt. Dic autē addit ap̄ls q̄rtū. s. thuribulū aureū de q̄ dicit aliq̄ q̄ erat altare inter sancta vt dcm̄ ē. In sc̄tā qd̄ erat exteri^o irrobāt sacerdotes oi die ad expletionē mysterioz. s3 in sancta sanctoruz sacerdos sū mus semel in āno cū sanguie. et tūc iplebat thuribulū illud thymiamate ita q̄ ex fumo ascenderet nebula q̄ operiret sancta sanctoruz ne possent videri ab his q̄ extra erant. Ista ḡ sunt illa q̄ erāt post velamētū qd̄ erat s3 q̄ d̄ sancta sanctoruz p̄ dignitate. sicut d̄r̄ vgo v̄ginum anthonomafice. au reū h̄ns thuribulū. et archa in q̄ erat vna rē. sup̄ quā. s. ar chā n̄ q̄ hēret sup̄ eā pedes: s3 alas tñ cherubin glie. i. glo riose sc̄a obumbrātia. s. p̄piciatorū alis suis. de qb̄ oibus nō ē mō dicēdū. i. p̄sequēdū p̄ singula. S3 s. qz. 3. Reg. 8. d̄r̄ q̄ in archa nō ē aliud nisi due tabule. R̄ideo dicēdū ē q̄ vep̄ ē ex p̄cipali itētiōe: qz ad B̄ fuit archa p̄ncipalr sc̄a sic p̄z Exo. 25. ¶ Quid at̄ ista significēt. Sciēdū ē q̄ oēs ce rimōie legi ordiābāt ad vnū s3 statū illū. ad aliud vō s3 q̄ erāt figurātia. put. s. resp̄tabāt x̄ps. Quo ad p̄^m oia iustitia fuerit ad resp̄tādū magnificētiā di. Illa at̄ n̄ resp̄taban̄ nisi i effectib̄. Isti autē effect̄ h̄nt q̄si duplex seculū. Unū sup̄. s. substātiāz icorpeaz. et istud rep̄ntat p̄ sc̄tā sc̄toz Aliud ē istū mundi inferioris sensibilis. et istud rep̄ntat p̄ sancta. In mūdo autē superiori sunt tria. s. de^o: rōnes rez: et āgeli. De^o autē oio ē icōp̄hēnsibilis. et iō erat sedes sine seden te. qd̄ nō pōt p̄hēdi a creatura nisi ex effectib̄. Illa autē se des erat p̄piciatorū vt dictū ē. ¶ Angeli autē significātur p̄ cherubin pp̄ sapiētiā. Un̄ et p̄hi angelos dicit substātiās intellectuales. Erant autē duo ad designādum q̄ nō erāt ibi positi ad colēdū. qz dictū erat eis Deut. 4. Audi israel do minus deus tuus vn̄ est. ¶ Q̄ respiciūt in p̄piciatorūm d̄signat q̄ nō recedūt a rēplatiōe di. Mat. 18. Angeli eoz in celis semp̄ vidēt faciē patris rē. ¶ Rōnes rez signan̄ p̄ archā. Illa vō q̄ sunt in B̄ mūdo vl̄ p̄tinēt ad sapiētiā q̄ p̄ tabulas significat. Ul̄ ad potētiā q̄ p̄ virgā. Ul̄ ad boni tatem q̄ p̄ māna qd̄ erat dulce. qz gēgē ē dulcedinis i crea tura totū ē ex bonitate dei. Qz vō rōnes rez q̄ sūt itelligi biliter in deo sunt sensibiliter in creaturis corpālib̄: ideo sicut in tabulis erat lumē intellectuāle: ita in sanctis erat lu men corpale. Ibi māna: hic panes. Ibi v̄gā hic altare p̄tinet ad officiū sacerdotis. ¶ S3 in q̄tuz p̄ ista figurabatur x̄ps oia ista iueniunt in ipso. Et p̄io q̄tū ad sc̄tā. Ipse. n. ē cadelabrum luminis. Jo. 8. Ego luz lux mūdi. In isto sūt sex ordines. tres a sinistris. s. p̄fecti veteris testamēti. et tres a dextris. s. noui testamēti. Isti designāt Ec̄c̄. 14. Per noe plati. p̄ daniel rēplatiui. p̄ iob actiui. Isti calami lumē ac cipiūt et ifundūt: qz sicut d̄r̄. i. Pe. 4. Unusqzqz sic accepit gratiā in alterutrū illā ministrātes. Cyphi sunt p̄pian tes potū sapiētie. Sperule pp̄ p̄mptitudinē obediētie. Li lia pp̄ finē vite eterne. Septē lucerne sunt septē dona spi ritus sc̄ti. ¶ Itē x̄ps ē mēsa refectōis. Duodeci panes sūt doctrina duodeciz apostolorz et successorum suozum. Qui ponuntur in sabbato spei vsqz ad sabbatum spei. et si inte rim vnus remouetur per mortem: alter substituitur. Sed in magno sabbato remouebuntur omnes. ¶ In interiori erat repropiciatorūm et christus est p̄piciatio p̄ peccatis no stris. i. Jo. 2. Duo angeli sunt duo testamēta p̄corditer x̄ps

respicienda. Ut oēs angeli xpo seruiētes rēcorditer et vna
nimiter. Matth. 4. Accesserunt angeli et ministrabant ei.
Dan. 7. Milia milium ministrabant ei. supra. i. Oēs sūt ad
ministratoz spūs. Ipsi desiderāt in xps pspicere. i. pe.
i. Itē obūbrāt ppiciatoriu. idest xpi ecclesiā custodiūt.
Uel qz ipsoz ministerio fiebāt visiones et apparitiones
in qb' obūbratozie figurabāt xps Archa aurata d' lignis
serbin ē caro xpi pura et p'ciosissima: q' et d' vna aurea pp
sapiaz plena dulcedine diuinitatis. Tabule sūt ei' sapia
Virga ē sacerdotiu ei' eternū. Ut virga ē ptās xpi. Nā
na dulcedo gre q' dat p sacerdotiu xpi. vel p obedientiā
mādatozū sicut hō obedit potestati. Sed qz null' h' sic
gratiā qn peccet excepto xpo et matre ei'. Ideo necesse
est habere ppiciatoriu. Sciēdū est autē q' glo. sup locum
istuz multuz diffuse ista exponit.

Lectio.

II.



M Is vero ita compositis i priori qui
dem tabernaculo semper itroibant
sacerdotes sacrificozum officia con
summantes. in secūdo autem semel
in anno sol' pontifex nō sine sangui
ne quez offerret pro sua et populi ignorātia:
hoc significante spiritus sancto: nondum ppala
tam esse sanctorum viam adhuc priore taber
naculo habente statū. Que parabola est tem
poris instantis iuxta quam munera et hostie
offeruntur: que non possunt iuxta conscientiā
perfectum facere seruientem: solummodo in
cibus et potibus: et in varijs baptisimatibus
et iusticijs carnis vsqz ad tempus correctio
nis impositis.

Supra descripsit apostolus ea q' p'inet ad vet' testm
quātū ad dispōnē tabernaculi: hic p'egit de officio mini
stroz. Et p'mo de his q' spectāt ad facta. Scōo autē d' his
q' spectāt ad sancta sanctorz rē. ibi. (In secūdo autē rē.)
Ad intellectū autē l're hui' sciēdū ē q' sic supra dictū est in
pte anteriori ipsi' tabnaculi circa mediū erat altare thy
miamatis vel incēsi: qd idē ē: et cādelabrū. Ex pte v'o me
ridionali: et ex opposito mēsa ppositiōis. Sacerdos er
go quolibet die mane et vespe intrabat sancta pp duo. s.
ad parādū lucernas: et ad adolēdū thymiamata vt lumen
et bon' odor iugiter eēt in sanctis. Dicit ergo. Vis. s. q' p'ri
nēt ad spēs tabernaculi: ita dispositis idest ordiatīs quo
tidie: mane. s. et sero intrabāt sacerdotes cōsumātes offi
cia sacrificioz. nō tñ q' i sancta sacrificarēt: qz sacrificā
bāt sup altare holocaustoz: quod erat ante fores taber
naculi sub diuo: sed adoletiōē thymiamatis et deuotio
nem offerentiz vocat sacrificium.

Deinde cū dicit. (In scōo autē rē.) Ponit officiū ministro
ruz q' tū ad sancta sanctorz. Circa qd sciēdū ē q' sic dicit.
Leui. 16. Sūmus sacerdos in die expiatiōis q' fiebat de
cima die septimi mēsis. s. septēbris q' septim' ē a martio
nfo: q' apud hebreos p'currat p pte cū ap'zili in quo incipi
unt anni. Exo. ii. Mensis p'ncipium vobis mensum
primus erit in mensibus anni. ipsi enim incipiunt men
sem i lunatione que semper incipit i martio nisi ipediat
embolismus. offerebat p se et tota domo sua vitulum: et
hircū p peccato populi: et istis imolatis accipiebat d' san
guine ipsoz et iplebat thuribulū p'nis altaris holocau
stoz qd erat i atrio an fores tabernaculi et cū oib' his in
trabat in sancta sanctorz: et cū sanguine expiabat taber
naculū asp'gēdo sanguinē p' velū et post egrediebatur. Et

cū eodē sanguine: linebat cornua altaris thymiamatis.
Doc autē semel i anno faciebat. Ut dicit. In scōo autē. s. ta
bernaculo: qd d' sancta sanctorz semel i anno intrabat so
lus pōtifex. Glosa dicit q' pluries poterat sine sanguine: s.
nō cū sanguine nisi semel. De hoc tñ nō hētur nisi tñ qn
mouēda sunt castra: qz tūc intrabāt aaron et filij ei' et in
uoluebāt et dispēfabāt onera leuitatū: sic p' Numeri. 4.
Semel tñ i anno intrabat sūmus sacerdos sol' cū sāgu
ne qn offerebat p sua et populi ignorātia. idest p pecca
tis nris. puer. 14. Errāt q' opant malū. Dis. n. mal' igno
rat: vt hētur. 3. ethicoz. De hoc hētur. Leui. 16. Ubi tra
dit rit' iste. Mystice v'o p' p'mū tabernaculū designa
tur p'sens ecclesia in qua fideles debēt seipfos sacrificare.
Ro. 12. Exhibeatis corpa v'ra hostiā viuētē sanctā deo
placētē. ps. Sacrificiū deo spūs tribulat'. Itē debent
sacrificare sua i elemosynis. infra. 13. Talib'. n. hostys p
meret deus. S3 i sancta sanctorz. idest i patriā celestem
intrat sol' pōtifex. s. xps i aia et corpe. (Tame' p'm l'ram
intētiō apostoli ē q' p sancta itelligat' vetus lex p sancta
sanctorz stat' noui testi et celū: qz p nouā legē intrat i ce
lū. Et iō subdit. Doc significāte spū rē. Ubi exponit qd si
gnificat p hoc. Et p'mo q' tū ad vet' testm. Scōo quātū
ad nouū ibi. (Christus autē assistēs rē) Itē i p'ma pte pri
mo ponit officiū ministroz quātū ad p'mū. Scōo subdit
positiōis rōnē ibi. (Juxta quā munera rē.) (Sciēdū
autē q' in p'mo intrabāt sacerdotes quotidie: s3 in scōo qd
erat vltra velū nō nisi pōtifex sol' semel i anno. Ut quā
tū ad ministros illos erāt ibi duo. Unū q' i primo quoti
die intrabāt. Aliū q' h3 erat eis veluz. Ut interpositio
veli significat q' celestia erāt eis velata. Itē q' nō intra
bāt significat q' vet' testm nō ē via intrādi celū an aduē
tū xpi. Dicit ergo. dico q' hoc sic pfectū ē hoc significāte
spū sancto. 2. pe. i. Nō hūana volūtate allata ē aliqñ p
phetia: s3 spū sancto inspirati locuti sūt sancti dei hoies.
Et hoc ē d' hereticos q' dicūt vetus testm nō eē a spiritu
sancto: sed a deo malo. (Quid significāte: Nōdū ppa
latā eē sanctorz viā adhuc pōze tabernaculo. idest vete
ri testamēto significato p' p'mū tabernaculū hūte statū.
Durāte. n. veteri testō viā sanctorz. s. xps q' dicit. Jo. 14.
Ego sūz viā. Nōdū venerat. ipse. n. ē hostiū p qd p3 itroi
tus in sancta sanctorz. Jo. 10. Ego sūz hostiū. S3 nō erat
ppalatus: qz adhuc latebat sub figuris l're obūbrat' in
fra. 10. Umbra hūis lex futuroz rē. (Que pabola ē in
stantis. idest p'sentis t'pis. Uel instātis idest ducens nos
ad ea q' contingunt in presenti tempore.

Deinde cū dicit. (Juxta quā rē.) Ponit rōnez quare
durāte statu veteris legis nō patebat introitus i sancta
sanctorz. In illa enim sancta nullus intrat nisi pfectus.
Esa. 35. Via sancta vocabitur nō trāsibit p eā pollutus.
Et iō vbi nō erat mūdatio et pfectio: nec erat introitus i
illa. Sed vetus testm nō poterat perfectū facere seruiē
tem: qz nōdū erat oblatū sacrificiū satisfaciēs p peccato
totius humani generis. Et ideo dicit. Juxta quā. s. vl' pa
rabolā vel figurā offerunt munera et hostie. Qd refert
ad illud qd dicit sacrificioz officia sūmātes: qz oblatio
nes et munera que sunt de hominibus. hostie autē q' tan
tum sunt de animalibus nō offerebant in sancta sanctorz:
sed in sanctis vel ad fores tabernaculi. Ista autē nō pote
rāt mūdare: qz nō possunt facere pfectū seruiētē seruitū
ti latricie q' p'inet ad cultū diuinū. Perfectus dico iuxta
cōscientiā. Est. n. duplex mūdatio. Una a macula: et rea
tū peccati. Et ē quātū ad cōscientiā. Doc nō pōt lex. infra
10. Impossibile est sanguine thaurōz et hircōz auferri
pctā. Esa. 1. Ne offeratis vltra sacrificiū frustra. Mic.
6. Nunquid placari pōt deus in milibus arietuz aut in

milibus hircorum pinguium. Alia mundatio erat quā-
tum ad culturas: vt scilicet liceret eis ministrare in illis
sacrificijs. Et sic mundabat. Sed nunquid in veteri le-
ge nō fuerūt multi pfecti? Et vñ q sic. Dictū ē enī abrae
Gen. 17. Ambula corā me et esto pfectus. Moyses etiā et
multi alij valde sancti et pfecti fuerūt. Rñdeo dicēdū ē
q lz tunc multi pfecti et sancti fuerint: hoc n̄ fuit ex opi-
b legis supra. 7. Nihil ad pfectū adduxit lex. Sz B fuit
p fide xpi. Gen. 15. Credidit abraā deo et reputatū est illi
ad iusticiā. Hoc g nō erat vtute ceremoniarū legalium. Vñ
frequēter ibi dī. Quabit p eo sacerdos et dimittetur illi.
Leui. 5. Et in multis alijs locis. Qz g mādaret B erat ex
fide. Sz i nouo testō dī. Mat. vlt. Qui crediderit et ba-
ptizatus fuerit saluus erit. Sine sacrificiis enī noue le-
gis nō ē sal. Jo. 3. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua et spiritu
sancto rē. Sz qre nō mūdabāt psciaz: qz psciebāt i cibis
et potib⁹. pctm̄ vō ē i pscia. Illud aut qd ē pure corporale
nō mūdāt aiaz: qz nō agit i aiaz. In sacrificijs at illis erāt
cibi et pot⁹ rē. q ptinet ad corpus. et iō nō poterāt munda-
re psciaz. Dīc g in cibis et potib⁹. idest in discretiōe ciboz
et potuū interdictoz i veteri lege: qz abstinere ab his nō
mūdāt psciaz: vel vt hoc referat ad vsuz sacrificiorum:
qz comedebantur a sacerdotibus illa que offerebantur
pro peccatis: et ab alijs que pro alijs. Ita enī non mun-
dabāt pscientiaz. Jere. ii. Nūqd carnes sancte auferent
a te malicias tuas: Et varijs baptismatib⁹. idest lotio-
nib⁹: qz sic dī Mat. 7. Iudei suabāt baptismata calicuz
et yreoz et a foro redeūtes nō comedūt nisi baptizētur.
Cōtra quos dīc dñs Mat. 23. Ueb vobis scribe et pha-
risei ypocrite: q mūdatis qd deforis est calicis et parapsi-
dis. intus aut estis pleni rapina et imūdiā. Verūtamen
apls nō loq̄ hic de supstitutionib⁹ phariseoz. et iō oz curre-
re ad alias lectiōes pceptas in lege: sicut ē de aqua i qua
lauabāt sacerdotes: et de aq purificatiōis i mūdatiōe le-
prosi vel polluti. Vñ frequēter dī. Lauabāt vestimēta
sua rē. Et hec dñr hic baptismata. Et iusticijs carnis.
hoc addit vñ de oib⁹. Uocat ista ceremonialia iusticias
carnis. i. carnales: qz ptinebāt tm̄ ad corporale mūdiciā
nec erat i eis aliq vtus spūalis. Et ne alijs dicat qre er-
go instituta sūt si nō poterāt pficere: qz iam videre q
deus ea inutiliter instituerit. Hoc remouet cū dīc. Usqz
ad tēpus correctiōis ipostis. Quasi dicat. Hoc vep ē q
fuisent inutiliter instituta si semp deberēt durare. Sz
sicut puero pmo oz dare pedagogū. qñ aut iaz puenit ad
etate pfectā tūc dat ei mod⁹ se habēdi fm iudiciū recto-
ris reipublice. Ita i veteri lege ea q spectāt ad iperfectio-
nē instituta fuerūt. sz qñ venit tēpus pfectiōis: tūc debue-
rūt institui illa q ducūt ad pfectionē. Et iō dīc. Usqz ad
tēp⁹ correctiōis. idest in quo corrigent: nō qdē sic ma-
la: sed sicut imperfecta. Lex enim bona est. Ro. 7. ps.
Superuenit mansuetudo et corripimur.

Lectio.

III.

Chris⁹ autē assistens pontifex futu-
roz bonoz amplius et pfectius
tabernaculuz nō manufactuz idest
non huius creationis neqz p sangui-
nem hircorum aut vitulorum sed p
proprium sanguinē introiuit semel in sancta:
eterna redemptione inuenta. Si enī sanguis
hircorum aut thaurorum et cinis vitule asper-
sus inquinatos sanctificat ad emundationem
carnis: quanto magis sanguis christi qui per

spiritum sanctum semetipsum obtulit immia-
culatum deo: emundabit conscientiam no-
strā ab operib⁹ malis ad seruiēdū deo viuēti.
C Supra posuit apls significatiōe eoz q ptinet ad ve-
tus testm̄: et p̄mū tabernaculū: hic ponit additiōes eoz q
ptinet ad scōz tabernaculū: qd representabat nouū testm̄.
Et circa hoc fac duo. p̄mo. n. ponit illā significatiōem.
Scōo pbat qdā qd supposuerat ibi. (Si. n. sanguis hir-
coz rē.) Sciēdū ē at q si p̄siderēt supradicta gncz q di-
cta sūt d scōo tabnaculo. s. qs intrabat: qz solus p̄tifer.
Scōo dignitas et additiō loci quo intrabat: qz dicebat san-
cta sanctorū. Tertio quō intrabat: qz cū sanguine. Quarto
quō intrabat: qz semel in anno. Quinto quare intrabat
qz p expiatiōe peccatoz. Dic aut apls illa gncz expli-
cat. Et p̄mo qs sit ille q intrat: qz xps. p̄tifer. n. ē p̄nceps
sacerdotū. Talis aut ē xps. i. p̄. s. Luz apparuerit p̄in-
ceps pastoꝝ rē. supra. 4. Vñtes ḡ p̄tifice magnū q pene-
trauit celos iesus rē. Sz qlibet p̄tifer disp̄sator ē alicuius
testi. In quolibet aut testō duo p̄siderāda sūt. s. finis
reptomissus in illo testō. Bona aut reptomissa in veteri
testō erāt bona tēporalia. Esa. i. Si volueritis et audieritis
me bona terre comedetis. Ille ḡ p̄tifer erat bono-
rū t̄paliū. Sz xps ē p̄tifer bonoz celestiuū. Mat. 5. Hau-
dete et exultate qm̄ merces v̄ra copiosa ē i celis. Est ḡ p̄-
tifer sūmoz bonoz: qz p̄ p̄tificatū ei⁹ introducimur in
bona futura. ps. Replebimur in bonis dom⁹ tue. Itē in
veteri disp̄sabat figuralia: sz xps disp̄sabat spūalia q per
illa figurabāt. Luc. ii. P̄ vester de celis dabit spūz bo-
nū petētib⁹ se. Sic ergo p bona futura p̄nt itelligi vñ bo-
na celestia: et hoc respectu noui testi. Vñ bona spūalia re-
spectu veteris. respectu cui⁹ figura erāt. Ille p̄tifer nō
est negligēs: sz assistēs. p̄tifer. n. mediator ē iter deum
et populū. Xps vō mediator ē. i. Thi. 2. Mediator dei et
hoiuz hō xps iesus. Deutro. 5. Ego medi⁹ et sequester fui
inter dñm et vos. Et iō ipse assistit p̄ri ad interpellādum
p nobis. Supra. 7. Ro. 8. Xps iesus q ē ad dexterā p̄ris
ḡ et interpellat p nob. Itē assistēs nobis ad auxiliandū
ps. A dextris est mihi ne cōmouear. Act. 7. Ecce video
celos aptos et iesus stantē a dextris dei. Sic ergo p̄z qs
intrabat. C Scōo ostendit dignitatē interioris tabernaculi
qz dīc. Per amplius rē. qz istud ē pfectius: vtpote qz ē imo-
bile. Esa. 33. Oculi tui videbūt hierusalē ciuitatē opulē-
tā tabernaculū qd nequaqz vltra trāfferri poterit. Hoc
aut ē tabernaculū celestis glie. ps. Dñe qs habitabit in ta-
bernaculo tuo. Dicit aut tabernaculū: qz ē loc⁹ pegrino-
rum. Nō. n. debet nobis ex additiōe nature: sz tm̄ p grāz
Esa. 33. Sedebit popul⁹ me⁹ in pulchritudine pacis i ta-
bernaculis fiducie in requie opulēta. Est ergo amplius
pp multitudinē bonoz imēfaz: qd designat in auctorita-
te p̄dicta. Sedebit rē. Baruch. 3. D israēl qz magna ē do-
mus dei. Illud aut qd dī amplius dupl̄ legitur. Uno
mō q sit vna dictio qsi valde amplius. et sic p̄struit litte-
ra: xps assistēs p̄tifer futuroꝝ bonoz introiuit i sancta
sanctorū: dico q sūt tabernaculū amplius. Alio mō q ly
p sit p̄positio qd magis exprimit in greco: et tūc p̄struit
sic. Christus introiuit in sancta p tabernaculū amplius.
idest magis amplius et pfectū. Itē pfectius: qz ibi cessabit
ois iperfectio. i. Cor. 13. Lū venerit qd pfectū ē euacuabi-
tur qd ex pte ē. Itē ē alteri⁹ additiōis: qz vetus factū fuit
manu hois. hoc aut nō: sz manu dei. Exo. 15. Sanctuariū
tuū dñe qz fundauerūt manus tue. dñs rē. z. Cor. 5. Sci-
mus. n. qz si terrena dom⁹ n̄ra huius bitatiōis dissoluat
q edificatiōne habem⁹ ex deo domum nō manufactaz
sed eternā in celis. infra. ii. Expectabat. n. fundamenta

habere ciuitate: cuius artifex est: et conditor deus. Et ideo dicit. Non manufactum. id est non huius creationis: quia non est manu factum: sicut vetus. nec est huius creationis. id est in bonis sensibilibus creatis: sed est in bonis spiritualibus. Uel per tabernaculum potest christi corpus intelligi. in quo per dyabolus pugnavit. per. In sole posuit tabernaculum suum. Quod est amplius: quia in ipsa habitat omnis plenitudo diuinitatis corporalis. Col. i. Ite perfectus est: quia vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratie et veritatis. Jo. i. Ite non manufactum quia non ex virili semine. Dan. 2. Abscisus est lapis de monte sine manibus. Tertio ostendit quod intrabat: quia non sine sanguine: sed ille cum sanguine vitulorum et hircorum: sicut dicitur Leui. 16. Sed christus non sic. sanguine alieno: sed per proprium sanguinem quem pro salute nostra immolauit in cruce. Mat. 26. Dicitur est sanguis meus noui testamenti pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dicitur autem pluraliter vitulorum et hircorum: non quod simul essent plures: sed quia per diuersos annos pluries intrabat. Christus autem significat per hircum per similitudinem carnis peccati. Ro. 8. Ite per vitulum per fortitudinem. Et quia vitur duobus testamentis tamquam duobus cornibus. Abachuc. 3. Cornua in manibus eius. Quarto quoniam intrabat: quia semel in anno. christus autem per totum tempus quod est quasi unum annum intravit semel in sancta: et semel effudit sanguinem suum. Pe. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Ro. 6. Quod non mortuus est peccato mortuus est semel. Ite semel intravit ex quo intravit celestia semper est ibi. Et ideo dicit quod intravit semel in sancta. Quinto ostendit quare intravit: quia ad offerendum pro populi ignorantia non pro sua: quia non habebat. Sanguis enim christi magis quam ille valet ad hoc: quia per ipsum inuenta est eterna redemptio. Quasi dicat. Per istum sanguinem redempti sumus et hoc in perpetuum: quare vitus eius est infinita. Ifra. 10. Una oblatio consummavit in sempiternum sanctificatos. per. Redemptio enim sit dominus populo suo. Hoc autem quod dicit inuenta ad duo potest referri. scilicet ad desiderium dei quod habebat de salute nostra. Job. 33. Inueni in qua ei propicius. Ezech. 18. Nolo mortem peccatorum. Ite ad desiderium patrum quod desiderabant redimi. Nullus autem inuenit modum ita congruum sicut christus. Et ideo signat dicit inuenta. Deinde cum dicit. (Si enim sanguis etc.) Probat unum quod super posuit. scilicet istud vltimum. Eterna redemptio inuenta. Quasi dicat. Ita dixi quod per proprium sanguinem fecit eternam redemptionem: in qua apparet eius maxima efficacia. Quod autem ita sit probat per locum a minoribus: quia si sanguis brutorum animalium faciebat quod minus est: sanguis christi poterit facere quod maius est. Unum circa hoc facit duo. Primo. non potest accedere. Secundo sequens ibi. (Quanto magis sanguis christi etc.) Circa primum sciendum est quod in veteri lege erat duplex mundatio. Una que fiebat in die expiationis de qua habetur Leui. 16. Et de ista iam dictum est. Et ista videbatur directe ordinari ad emundationem a peccato. Alia erat irregularitas legis de qua dicitur Numeri. 16. Quod precepit dominus quod Eleazar acciperet vaccam rufam a moysi sine macula etatis integre que non traxisset iugum et eductam extra castra immolaret in conspectu populi: et tingeret digitum in sanguine eius et aspergeret septies contra tabernaculum: et quod cuberetur tota. scilicet carne pellere: et et simum eius cum yfopo ligno cedrino et cocco bis tincto. quo facto vir mundus colligebat cineres: et in loco mundo effundebat extra castra. Et de ipsis ponebantur in aqua que immunda: quod si tetigisset cadaver mortui aspergebatur die tertio et septimo cum yfopo: et ita mundabatur. nec aliter poterat mundari. Ista est sententia apostoli. Itaque quantum ad primum dicit. Quod si sanguis hircorum et thaurorum. Quantum vero ad secundum dicit. Et cinis vitule aspersus sanctificat ingnatos. non gratia offerendo: sed ad emundationem carnis. id est ab irregularitate qua carnaliter impediebatur quasi mundi a cultu diuino: non tamen auferebatur peccata. Sed tamen ut dicit Augustinus aliquam virtute illius asperfusionis mundabantur a lepra corporali. Et

ideo dicit. Ad emundationem carnis.

Deinde cum dicit. (Quanto magis etc.) Ponebat dominus. Quasi dicat. Si sanguis et cinis hoc possunt: quod poterit sanguis christi. Certo multo plus. Et ponit apostolus tria que ostendunt efficaciam sanguinis christi. Primo quod est ille cuius est sanguis iste: quia. scilicet christus. Ex quo per ipsum est sanguis mundatus. Mat. i. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Secundo causa que christus sanguinem suum fudit: quia hoc fuit spiritus sanctus cuius motu et instinctu. scilicet charitate dei: et primi hoc fecit. Esa. 59. Tu venerit quasi flumen violentus quem spiritus domini cogit. Spiritus autem mundatus. Esa. 4. Si abluerit dominus sordes filiarum syon: et sanguinem hierusalem lauerit in medio eius in spiritu iudicij et spiritu ardoris. Et ideo dicit. Per spiritum sanctum obtulit semetipsum. Eph. 5. Christus pro dilexit nos: et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Tertio additionem eius: quia est immaculatus. Exo. 12. Erit agnus absque macula maculus animalium. Ecclesi. 34. Ab immundo quod mundabitur. Sed nunquam sacerdos immundus potest mundare: Rursum dicitur quod non si ageret in propria virtute: sed agit virtute sanguinis christi. quod est sicut causa prima. Et ideo non egisset nisi fuisset immaculatus. Sciendum tamen quod sanguis illorum animalium mundabat tamen ab exteriori macula. scilicet a tactu mortui: sed sanguis christi mundat interiorem conscientiam: quod fit per fidem. Act. 15. Sicut purificas corda eorum. In quantum. scilicet facit credere quod omnes qui christo adherent per sanguinem eius mundantur. Ergo iste emundat conscientiam. Ite ille mundabat a tactu mortui: sed iste ab operibus mortuis. scilicet peccatis que tollunt deum ab anima: cuius vita est per unionem charitatis. Ite ille mundabat ut possent accedere ad figurale ministerium: sed sanguis christi ad spirituale obsequium dei. per. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Et ideo dicit. Ad fruendum deo. Ite deus est vita. Jo. 14. Ego sum vita. Et deut. 32. Vivo ego in eternum. Loueniens ergo ut seruient ei sicut viuens. Ideo dicit viuenti. Et secundum rectorem vel iudicem populi sic et ministri eius ut dicitur. Ecclesiasti. 10. Qui ergo vult deo digne seruire deus esse viuens sicut et ipse. Totam istam figuram diligenter exponit glofa et est augustini de questionibus numeri.

Lectio.

III.



ideo noui testamenti mediator est ut morte intercedente in redemptionem earum preuaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiunt qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est. alioquin nondum valet dum viuunt qui restant est. Unde nec primus quidem sine sanguine dedicatus est. Lecto enim omni mandato legis a moysi uniuerso populo: accipiens sanguinem vitulorum et hircorum et aqua et lana coccinea et yfopo: ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens. Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur. et sine sanguinis effusione non fit remissio.

Supra exposuit apostolus illa que agebantur in veteri testamento et aperuit illorum mysticam expositionem: hic ex his arguit ad propositum. scilicet quod nouum testamentum preferat veteri: quia potest quod non poterat vetus. Et circa hoc facit duo. primo enim proponit con-

elusione intentā. Scdo pbat qdā qd supposuerat ibi. (Ubi. n. testm̄ ē rē.) Itēz p̄ma i duas. p̄rio. n. cludit ex dictis qd xps ē mediator. Scdo hoc ondit nō potuisse ver^o testm̄ ibi. (Que erāt sub p̄ori rē.) Dic̄ ḡ. Et iō qz. s. xps intravit in sancta eterna redēptiōe inuēta. idest pduces ad eterna: qd ver^o nō poterat facere. Un̄ oīz qd istud testm̄ sit aliud ab illo: sic nouū a veteri. Jere. zi. Seriaz domui israel r̄ domui iuda rē. Apo. zi. Ecce noua facio oīa. Ideo hui^o noui testm̄ mediator ē xps iter deus r̄ hominē. i. Thi. z. Mediator dei r̄ hominum homo christ^o iesus. In omni aut̄ testō ē aligd qd p̄mittit: r̄ aligd per qd testm̄ p̄firmat. In nouo autem testō p̄mittunt celestia r̄ spūalia. Itē ista p̄missio p̄ mortē xpi p̄firmata est. Et iō xps mediator ē noui testm̄ r̄ repromissionez eterne beatitudinis ac hereditatis eterne accipiāt q̄ vocati sūt. Et dic̄ vocati: qz hoc mun^o nō ē ex opib^o: s̄z ex vocatione dei. Ro. 8. Quos aut̄ p̄destinavit hos r̄ vocauit. i. The. z. Cōtestati sum^o vt ambularetis digne deo q̄ vocauit vos i suū regnū r̄ gloriā. Un̄ dic̄. Eterne hereditatis. idest eterne glorie q̄ ē hereditas n̄ra. i. Pe. i. Regenerauit nos in sp̄e viuā p̄ resurrectionē iesu xpi ex mortuis in hereditatē incorruptibilē r̄ incontaminatā r̄ imarcescibilē p̄seruatā i celis. ps. Ecce hereditas dñi. Itē dñs ps hereditatis mee. Itā aut̄ hereditatē habemus p̄ mortē xpi. Un̄ dicit. Ut morte itercedēte. i. Pe. 3. In hoc vocati estis: vt b̄ndictionē b̄nditate possideatis. Qui^o at̄ mortis effectus ē redēptio a p̄uaricationē peccati. i. Pe. i. Nō corruptibilibus auro r̄ argēto redēpti estis de vestra vana cōuersationē: s̄z p̄cioso sanguine agni immaculati. S̄z nūgd in veteri testō poterat fieri ista redēptio a peccatis: Et nūdet qd non: qz ille p̄uaricationes erāt sub p̄ori testō. Quasi dicat. Quia v̄tute sacramētoz p̄ioris testm̄ remoueri non poterāt. Ro. 3. Lausati sumus iudeos r̄ grecos oēs sub peccato eē. S̄z d̄: qz dauid r̄ multi alij sancti habuerūt remissionē peccatoz. R̄ n̄deo dicēdū ē qd quātū ad istū effectū qd ē introit^o celi non: qz p̄ mortē xpi apta est ignua vite. Null^o n. an̄ mortē xpi intravit. Zach. 9. Tu v̄o in sanguine testam̄ti tui eduxisti vincos tuos de lacu in quo non ē aq̄. S̄z quātū ad maculā sic ipsi p̄secuti sunt: s̄z non v̄tute sacramētoz veteris legis. s̄z i fide xpi. Sic ergo nouū testm̄ ē excellēt^o q̄ ver^o: qz p̄firmatū est morte xpi: p̄ quā remittūt p̄ctā: r̄ qz exhibet p̄missionē.

¶ Deinde cū dic̄. (Ubi. n. testm̄ rē.) Probat illud qd suppositū. s. qd nouū testm̄ sit p̄firmatū p̄ mortē xpi. Et p̄mo pbat hoc p̄ auctoritatē legis hūane. Scdo p̄ auctoritatē legis diuine ibi. (Un̄ nūc p̄mū rē.) Dic̄ ḡ. Dictum est qd nouū testm̄ p̄firmat p̄ mortē xpi itercedēte: qz ad hoc qd testm̄ valeat oīz qd mors testatoris interueniat. Et ideo nouū testm̄ nō hēret robur: nisi interuenisset mors xpi. Un̄ ille dixit. Jo. ii. Expedi vobis vt vn^o moriat hō p̄ populo. Mors aut̄ p̄ duo necessaria ē. p̄mo vt testm̄ hēat firmitatē: qz cū sit expressiū v̄ltimē volūtatis pōt semp̄ mutari ante mortē. Un̄ dic̄ qd testm̄ p̄firmatū est cū mortuis. idest p̄ mortē. Et isto mō p̄firmatū ē nouū testm̄ p̄ mortē xpi. Mat. 26. Dic̄ ē sāguis me^o noui testm̄. s. p̄firmator r̄ dedicator. Scdo necessaria ē mors testatoris ad hoc vt testm̄ valeat r̄ hēat efficaciaz. Un̄ dicit. Aliogn nōdū valet: qz null^o pōt petere aliqd: nec ēt heres hereditatē ex vi testm̄ nisi post mortē testatoris. Jō xps voluit mortē suam p̄o nobis interponere.

¶ Deinde cū dic̄. (Un̄ nec p̄mū rē.) Hoc idē pbat p̄ auctoritatē legis diuine. s. p̄ illud qd hētur i veteri testō. Et circa hoc duo facit. p̄rio. n. ondit que niētā iter v̄trūqz testm̄. Scdo ondit dñiaz ibi. (Necesse ē ḡ rē.) Circa p̄mū duo facit: qz p̄mo p̄ponit. Scdo manifestat ibi. (Le

cto eni rē.) Dicit ergo. Ita dictū ē qd ad hoc qd testm̄ valeat necesse ē qd mors testatoris interueniat. Nec hoc oīz videri mirū: qz nec p̄mū testm̄ p̄firmatū est sine sanguine. Ille autem sanguis figurabat sanguinē xpi. Omnia enim in figura contingebant illis. i. Cor. 10.

¶ Deinde cum dic̄. (Lecto. n. rē.) Probat p̄positū. s. qd illud testm̄ nō ē p̄firmatū sine sanguine. Et pbat h̄ quātū ad tria i q̄b^o fuit vsus sanguinis. p̄rio quātū ad legis editionē. Scdo quātū ad tabernaculi cōsecrationē ibi. (Etia tabernaculū rē.) Tertio quātū ad vasoz expiationem ibi. (Et oīa pene in sanguine rē.) Circa p̄mū sciēdū est qd apls tāgd h̄ bystoria q̄ hētur Exo. 24. Ubi d̄r qd postq̄ moyses legerat corā p̄plo mādata dñi ipsiqz r̄ dētib^o oīa q̄ locut^o ē dñs faciem^o r̄ erim^o obediētes. Ac cepit moyses sanguinē quē p̄ceperat fuare de duodecim vitulis r̄ aspsit libzū legis r̄ pplin q̄si i p̄firmatiōe testm̄. Et iō dic̄. Lecto. n. rē. qz necessariū fuit vt legere^t. Illa eni lectio fuit legis p̄mulgatio. Oportebat. n. legē p̄mulgari. ¶ Accipies rē. Dic̄ ē duplex obiectio litteral^o. Una qz Exo. 24. Nulla fit mēto de byrco: s̄z de duodecim vitulis. Scdo qz ibi ēt nō fit mēto de aq̄ r̄ cocco et ysopo. R̄ n̄sso ad ista duo ē duplex. Una. s. qz apls nutritus erat i lege. Un̄ sciebat qd ille vsus erat i emūdationib^o s̄z legē qd aspsit fiebat de sanguine byrcoz r̄ vituloz r̄ aq̄ admixta cū ysopo r̄ lana coccinea tāqz aspsio r̄ iō lz nō agat de his in exod. tñ apls hoc accepit ex consuetudine ritus legalis. Vel pōt dici qd ista fuit prima cōsecratio. Et iō q̄si v̄tute p̄tinebant i ipsa alie sanctificationis future: iter q̄s potissime fuit illa q̄ fiebat in die expiationis: de q̄ Leui. 16. Et alia d̄ vitula rufa Numeri. 16. In p̄ma aut̄ erat sanguis vituli r̄ byrci. In secūda v̄o aq̄ r̄ lana coccinea r̄ ysopus. Quia ḡ illa p̄tinebat istas duas: iō apls totū retulit ad istā. Dic̄ ḡ. Accipies sanguinē rē. Aspsit dicēs. Dic̄ ē sanguis testm̄ qd mandauit ad nos de^o. s. p̄firmator testm̄. Eccl̄ci. 24. Legē mādaui no bis moyses i p̄ceptis iusticiāz. Itē. n. sanguis fuit figura sanguis xpi p̄ quē nouū testm̄ p̄firmatū ē. Et iō xpus v̄bis istis vsus ē. Mat. 26. Dic̄ ē sāguis noui testm̄ p̄firmatiuus. s. figurabat aut̄ p̄ sanguinē byrci p̄ similitudinē carnis peti: r̄ vituli p̄ fortitudinē. Misce^t aut̄ cū aqua: qz baptis^m a sanguine xpi efficaciaz h̄z: aspsit aut̄ cū ysopo qd mūdatur p̄ctā: p̄ qd significat fides. Act. 15. Si de purificas corda eoz. Et lana coccinea: q̄ ē rubei coloris p̄ quā significat charitas. Lan. 5. Dilect^o me^o cādīd^o r̄ rubicūdus: qz p̄ fidē r̄ dilectionē passiois xpi mūdatur popul^o. Aspsit r̄ liber legis: qz passio xpi adimpleuit legem. Jo. 19. Consummatum est. Mat. 5. Non veni soluere legem sed adimplere.

¶ Deinde cū dic̄. (Etia tabernaculū rē.) Ponit p̄secrationez tabernaculi: qz tabernaculū r̄ oīa vasa ministerioz similiter aspsit sanguine. S̄z d̄: qz nōdū factū erat tabernaculū: sed. 25. cap. mādat de p̄secratione tabernaculi. R̄ n̄deo dicēdū ē qd lz nō sit idē sanguis quo aspsus est p̄pls r̄ tabernaculū: tñ etiā tabnaculū mūdatur ē sāguis. Un̄ pōt sic p̄strui. vsus ē sanguis ēt q̄si scificauit tabernaculū. S̄z d̄: qz numeri r̄ leuitici. 8. d̄r qd vnxit tabernaculum oleo. R̄ n̄deo dicēdū ē qd nō loq̄t de illa sanctificatione qua p̄mo p̄secratū ē tabernaculū r̄ vasa eius: s̄z de illa q̄ fiebat in die expiationis. Vel melius dicēdū ē qd ēt in p̄ma vsus ē sanguine: qz ibi d̄r qd vnxit illud oleo: r̄ p̄stea qd aspsit. Oleū aut̄ nō ē aspsiuū. vñ intelligit qd p̄mo vnxit illud: r̄ postea aspsit sanguine. Et ista duo sunt necessaria ad sanctificationē. s. virtus sanguinis christi r̄ oleus misericordie quibus sanctificatur tabernaculū. idest ecclesia. r̄ vasa idest ministri.

Deinde cuius dicit. (Et oia pene rē.) Exequitur de ceteris mundationibus legalibus. Erat autem duplex mundatio. Una a corporali macula sicut leprosi. Alia a spirituali. s. p. c. p. t. o. p. m. a. poterat pertinere ad res manifestas: sicut p. z. de lepra doctorum. Et mundatio ab ista immundicia fiebat cum sanguine animalis imolati vel aqua expiationis que erat perfecta cum sanguine vitule rufe. Et id dicit. Pene oia et non oia simpliciter. vel pene oia. ita quod ly pene sit determinatiuum de ly mundant id est pene mundant: quia non perfecte mundabant sanguine: quia ut dicit Numeri. 31. Quicquid potest igne sustinere purgatur per ignem: quod non poterat purgatur aqua expiationis. Sed ad mundationem a macula peccati necessaria est sanguinis effusio: quia requirebat ad sacrificium. Et ideo dicit quod sine sanguinis effusione non fit peccatorum remissio. Per quod figurabat quod remissio peccati erat fides per sanguinem christi. Unde in veteri lege non virtute sacramenti sed virtute fidei: christi fiebat remissio peccatorum. Unde frequenter ibi dicitur. Rogabit pro eo sacerdos et remittetur.

Lectio.

V.



Necesse est ergo exemplaria quidem celestium bis mundari: ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta ielus introiit exemplaria verorum: sed in ipsum celum: ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semetipsum quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori. post hoc autem iudicium. sic et christus semel oblatus est ad multorum exbaurienda peccata. secundo sine peccato apparebit omnibus expectantibus se in salutem.

Supra ostendit apostolus quid sit cōe nouo et veteri testamento in quantum vetus et nouum cōueniunt: hic ostendit differentiam utriusque. Et circa hoc duo facit. Primo. n. ostendit quod in nouo est melior mundatio. Secundo quod perfectior ibi. (Neque ut sepe rē.) Iterum prima in duas. Primo enim ostendit quod quantum ad illud quod mundatur: et quantum ad id quo mundatio efficitur sit melior mundatio in nouo. Secundo manifestat quod dixit ibi. (Non enim in manufactis rē.) Dicit ergo. Necesse est ergo exemplaria celestium scilicet ipsum tabernaculum quod quo ad nos est exemplar: licet simpliciter sit exemplatum et figura illius. et ideo minoris dignitatis: quia figuratum nobilius est quam figura: sicut corpus quam umbra: bis. s. sacrificijs mundari. Ipsa autem celestia. s. nouum testamentum melioribus hostiis quam istis. melioribus quidem: quia illa mundabantur sanguine animalium: sed in nouo testamento fit mundatio sanguine christi. Semper autem meliora melioribus mundant. Illa autem erant figura celestium. Si ergo illa mundabantur sanguine oportet illa celestia mundari meliori sanguine. Sed contra. in celo nulla est mundicia. Respondeo dicendum est quod celestia intelliguntur secundum gloriam. ea que pertinent ad statum presentis ecclesie que dicuntur celestia. Item homines fideles gerunt ymaginem celestium in quantum me-

te conuersantur in celis. Vel aliter et melius quod per celestia intelligatur celestis patria. Et loquitur hic apostolus eo modo quo in veteri testamento dicebatur emundari tabernaculum: non quod haberet in se aliquam immunditiam: sed quia mundabatur quodam varietates: quibus impediebatur accedere ad sanctuariū. Et dicitur mundari celestia in quantum per sacramentum noue legis purgantur peccata: que impediunt ab ingressu celestium. Item dicit. Hostiis in plurali. Contra. quia tantum est vna hostia christi. infra. io. Una enim oblatione consummavit in eternum sanctificatos. Respondeo licet sit vna in se: tamen pluribus hostiis veteris legis figurabatur. Ex hoc loco habetur quod hostie veteris legis erant bone. Melius enim non dicitur nisi respectu boni.

Deinde cuius dicit. (Non enim in manufactis. rē.) Ostendit quod celestia mundantur melioribus hostiis. Pontifex enim expiabat sanctuariū quod erat manufactum: sed christus intravit non in manufacta sancta que erant que ad nos exemplaria verorum: sed in ipsum celum quod non in se: sed que ad nos expiavit ut dicitur sed non expiavit carnalibus hostiis: quia christus non venit ad offerendum talia. ps. Volocauisti et per peccato non postulasti. Item holocaustis non delectaberis. Item supra. 7. Manifestum quod de tribu iuda ortus est dominus: quod qua nullus prelo fuit altario sed introiit in ipsum celum. Mat. vlt. Dominus quod dicitur iesus assumptus est in celum. Act. i. Sic iesus qui assumptus est a vobis in celum. Sed quare: Ut appareat pro nobis vultui dei. Et loquitur apostolus alludendo ritui veteris legis: secundum quod pontifex qui intrabat sancta sanctorum: stabat coram propitiatorio ut ozaret pro populo: ita et christus intravit celum secundum quod homo: ut astaret deo pro salute nostra: sed differenter: quia sacerdos ipse diete fumo qui ascendeat de thuribulo non videbat sancta sanctorum: nec videbat aliquem vultum: sed christus apparet vultui dei: non quod sit ibi facies corporalis: nec aliquid nebula: sed cognitio manifesta. Sed nunquam christus existens in terra non poterat apparere vultui dei: cum deus oia videat. Respondeo dicendum est quod sicut Augustinus loquens deo dicit: mecum eras et tecum non eras: quia. s. deus est in omnibus per essentiam presentiam et potentiam. mali autem non sunt cum deo per gratiam. ita dicitur christus introisse ut appareat vultui dei: quia licet semper videret eum clara visione: ut perfecte beatus: tamen status viatoris in quantum huiusmodi non habet hoc: sed tantum status celestis. Et ideo quando ascendit perfecte beatus in corpore et anima intravit ut appareat vultui dei. id est intravit locum ubi deus manifeste videtur: et hoc pro nobis. Ad B enim ascendit ut pararet nobis viam. Jo. 14. Vado parare vobis locum. Item iterum veniam et assumam vos ad me ipsius Mich. 2. Ascendit patens iter ante eos. Corpus. n. debet sequi caput suum. Mat. 24. Ubicumque fuerit corpus ibi congregabuntur et aquile.

Deinde cum dicit. (Neque ut sepe offerat rē.) Ostendit quod mundatio noui testamenti est perfectior quam veteris. Hoc autem ostendit per duo. Primo per hoc quod illa reiterabat quolibet anno: hec autem tantum semel. Item quantum ad effectum: quia illa non poterat auferre peccata: quod ista potest. Circa hoc ergo duo facit. Primo enim ostendit primum. Secundo secundum ibi. (Umbra habes lex rē.) Sciendum est autem quod apostolus supra dixerat tria de christo. Primo scilicet quod est pontifex. Secundo que sit dignitas loci quem intravit. Tertio quomodo intravit. hic declarat quomodo intravit: quia sicut pontifex legalis semel in anno: ita christus semel tantum: et hoc erat quartum. Unde circa hoc tria facit. Primo. n. ostendit quid fiebat in veteri testamento. Secundo quod esset incommuniens istud fieri in nouo testamento ibi. (Alioquin rē.) Tertio ostendit quod fiat in nouo testamento ibi. (Nunc autem semel.) In veteri enim testamento pontifex licet non intra-

Ad hebreos

ret nisi tñi semel in anno. tamē quolibet anno ex pcepto legis oportebat ip̄s intrare cū sanguine alieno sic d̄r. *Leui. 16.* X̄ps at̄ intravit nō i manufacta rē. nec vt sepe offerat seip̄s quēadmodum pontifex intrabat in sancta p̄ singulos annos cum sanguine alieno.

¶ Deide cū dīc. (Aliogn oportebat rē.) Probat q̄ esset incōueniēs istud fieri i nouo testō: q̄ sequeret̄ maximū incōueniēs: q̄ cū x̄ps intraret p̄ pp̄uz sanguinē: sequeret̄ q̄ oportuisset cū frequēter pati ab origine mūdi. Nō sic aut̄ ē de veteri hostia: q̄ illa offerebat̄ p̄ peccatis filioz̄ isrl̄. Ille aut̄ popul̄ i cepit sp̄ualiter q̄n̄ data fuit lex. r̄ iō nō ōz eā offerri ab origine mūdi. X̄ps aut̄ seip̄s obtulit p̄ peccatis toti⁹ mūdi: q̄ ipse pp̄iciatio n̄ra fact⁹ ē p̄ peccatis n̄ris: r̄ toti⁹ mūdi. i. *Jo. 2.* Et sic si sepe offerret̄ oportuisset ip̄s nasci r̄ pati ab origine mūdi: q̄d fuisset maximū incōueniēs. S̄z *3. Apo. 13.* Agn⁹ q̄ occisus ē ab origine mūdi. R̄ñdeo verū est. occisus. idest figuratus ab origine mundi occidi sicut in occisione abel.

¶ Deide cū dīc. (Nūc at̄ rē.) D̄ndit qd̄ fiat i nouo: r̄ circa hoc facit duo. P̄rio q̄re nō iterat̄ hostia in nouo testō dat̄ duas causas. Sc̄do explicat̄ eas ibi. (Et quēadmodū rē.) Dīc̄ ḡ. Nūc ḡ x̄ps semel apparuit i p̄sumatiōe seculoz̄. i. *Cor. 10.* Nos sum⁹ i q̄s fines seculoz̄ deuenerūt. Et h̄ dīc̄ pp̄ numer⁹ annoz̄: q̄ iaz̄ sūt plus q̄ mille anni ex quo hoc dixit. Etates. n. mūdi accipiūt sc̄dz etates hominis q̄ p̄ncipalr̄ distinguunt̄ s̄z statū p̄ficiēdi nō s̄z numer⁹ annoz̄. Ita p̄ma etas fuit ante diluuiū in q̄ nec lex scripta: nec punitio sic i s̄fātia. Alia a noe vsq̄ ab abraā. r̄ sic de alijs. ita q̄ vltia etas ē stat⁹ p̄sens post quē nō ē ali⁹ stat⁹: sic nec post seniiū. Sic aut̄ i alijs etatib⁹ ē numer⁹ annoz̄ determinat⁹: nō at̄ i senio: q̄ seniiū icipit a. 60. anno r̄ aliq̄ viuūt p̄ cētū r̄ 20. annos. ita nō ē determinat⁹: q̄tū iste stat⁹ mūdi debeat durare: tñ ē p̄sumatio seculoz̄: q̄ nō restat ali⁹ ad salutēz. In isto aut̄ x̄ps semel apparuit cuius ponit̄ duas rōnes: q̄re. s. semel tñ offerebat̄. P̄ria ē: q̄ in veteri testō nō auferebat̄ pctā qd̄ fit p̄ hostiā x̄pi. Alia ē: q̄ sacerdos legalis nō offerebat̄ pp̄uz sanguinē sic x̄ps. Un̄ dīc̄ q̄ apparuit ad destitutiōne peccati p̄ hostiā suā. s. suiip̄s. r̄ iō illa reiterat̄: nō aut̄ ista. i. *Pe. 3.* X̄ps semel p̄ peccatis nostris mortuus est.

¶ Deide cū dīc. (Et quēadmodū rē.) Explicat̄ istas rōnes. r̄ p̄mo secūda. Sc̄do p̄mā ibi. (Umbrā h̄ns lex rē.) Secūda explicat̄ p̄ similitudinē alioz̄ hoīuz̄. Un̄ circa hoc facit duo. P̄rio. n. oīdit qd̄ accidit alijs hoīb⁹. Sc̄do ostēdit qd̄ accidit x̄po ibi. (Sic r̄ x̄ps semel rē.) In quolibet enī hoīe duo inuenim⁹. s. necessitatē moriēdi. Itēz q̄ resurgat nō vt emūdet̄: s̄z vt iudicet̄ de factis ei⁹. P̄rimuz̄ tāgit cū dicit. Et quēadmodū statutū est rē. Sed h̄ videt̄ q̄ hoc nō sit statutū: s̄z magis hō peccādo hoc fecerit: q̄ *Sap. 1.* Dicit̄ q̄ deus mortē nō fecit: nec letat̄ in p̄ditiōe viuoz̄. Et paulo post. Impy aut̄ manib⁹ r̄ verbis accersierūt sibi illā. R̄ñdeo dicēdū ē q̄ i morte tria sunt p̄siderāda. s. cā nālis: r̄ quātū ad hoc ex p̄ditiōne nature statutū ē hoīez̄ semel mori: in quātū cōponit̄ ex contrarijs. Sc̄do donū inditū: r̄ quātū ad hoc in p̄ditionem datū ē homini b̄nficiū originalis iustitie p̄ quā aīa p̄tinebat corpus: vt posset non mori. Tertio meritū mortis. r̄ sic hō peccādo meruit illud b̄nficiū amittere: r̄ sic mortēz̄ incurrit. Un̄ dicit̄ q̄ impy manib⁹. s. pomū vetitum p̄tractādo accersierūt mortē. Nō ergo demerēdo cā est mortis: s̄z de⁹ vt iudex. Stipēdia enī peccati mors. *Ro. 6.* Semel. Nō qd̄ verū ē de cōi p̄suetudine: s̄z aliq̄ fuerint resuscitati: sicut lazarus r̄ filius vidue q̄ postea mortui sunt. Quātū aut̄ ad secūdū dicit. Post hoc aut̄ iudiciū: q̄ postq̄ resurget nō itēz moriet̄: s̄z statiz̄ iudiciū se-

queret̄. Dēs. n. manifestari ōz ante tribunal x̄pi vt referat̄ vnusquisq̄ pp̄ria corporis put̄ gessit. vt d̄r. *z. Corin. 5.* Deide cū dīc. (Sic r̄ x̄ps rē.) D̄ndit quōd̄ hec uenit x̄po. Et q̄tū ad p̄mū dīc. q̄ sic x̄ps semel oblat⁹ ē. Et in hoc uenit cū alijs. Sed differt i duob⁹. p̄mo q̄ cū x̄ps nō descēderit ab adā p̄ rōne seminalē: s̄z q̄tū ad corpulē taz̄ substātiā non h̄xit peccatū originale. r̄ iō nō fuit debitor illius statuti. *Hei. 2.* In quacūq̄ die comederis ex eo morte morieris. S̄z p̄pa uolūtate mortē assūpsit *Jo. 10.* Nemo tollit a me aīaz̄ meā. rē. Ideo dīc̄ q̄ oblat⁹ ē. *Esa. 53.* Oblat⁹ ē q̄ ipse uoluit. Et. i. *Pe. 3.* X̄ps semel p̄ peccatis n̄ris mortu⁹ ē. Sc̄do differt: q̄ mors n̄ra est effectus peccati. *Ro. 6.* Stipēdia peccati mors est. Sed mors christi est destructiua peccati. Ideo dīc̄. Ad multoz̄ exhauriēda pctā. idest remouēda. Nec dīc̄ oīz̄ q̄ mors x̄pi: r̄ si sit sufficiens p̄ oīb⁹: nō tñ h̄z efficacīā nisi quātū ad saluādos. Nō. n. oēs subiciunt̄ ei p̄ fidē r̄ bona opa. Quātū ad secūdū dīc. Sc̄do aut̄ sine pctō rē. De sc̄do aduētū dīc̄ duo. P̄rio ponit̄ d̄riaz̄ ei⁹ ad p̄mu: q̄ secūdus erit sine peccato. in p̄mo enī r̄ si peccatū non habuerit: tñ uenit in similitudinē carnis peccati. *Ro. 8.* Itē in p̄mo factus est hostia p̄o peccato. *z. Cor. 5.* Euz̄ q̄ peccatū nō nouerat̄ pro nobis peccatū fecit. In secundo uero ista non erūt. ideo dicit̄ q̄ apparebit̄ sine peccato. Secūdo ponit̄ illud qd̄ ē pp̄uz secundo aduentui: q̄ nō apparebit̄ vt iudicet̄: s̄z vt iudicet̄ remunerans p̄ meritis. Unde dīc̄ q̄ apparebit̄. Et qd̄ ē oīb⁹ etiā his q̄ cū pupugerunt sc̄dz carnē. tñ s̄m̄ diuinitatē solū electis expectantibus eū p̄ fidē in salutē eoz̄. *Esa. 30.* Beati oēs q̄ expectant eum. *p̄ bil. 3.* Saluatorem expectamus dñm̄ iesum x̄p̄z qui reformabit̄ corpus humilitatis nostre: cōfiguratum corpori claritatis sue. CAP. X.



V Abram enim habēs lex futurorum bonorum nō ip̄am ymaginē reruz̄ p̄ singulos annos eisdez̄ ip̄s hostijs quas offerūt indefinenter nūq̄ potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo q̄ nullam haberent vltra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile. n. ē sanguinē thauroz̄ r̄ hircoz̄ auferre peccata. Ideo ingrediēs mundū dicit̄ Hostiaz̄ r̄ oblationem noluiſti: corpus autē aprasti mihi. Holocauſtomata r̄ pro peccato nō tibi placuerunt. Tunc dixi. Ecce uenio. In capite libri scriptum est de me: vt faciaz̄ deus uolūtatem tuā: Superius dicens: quia hostias r̄ oblationes r̄ holocauſtomata r̄ pro peccato noluiſti. nec placita sūt tibi q̄ s̄m̄ legē offeruntur tunc dixi. ecce uenio: vt faciā deus uolūtatem tuam. aufert primuz̄ vt sequens statuat. In qua uoluntate sanctificati sumus p̄ oblationem corporis x̄pi iesu semel. Et oīs quidem sacerdos p̄ſto est quot̄tidie ministrans et caſdē sepe offerens hostias que non possunt auferre peccata. H̄ic autem vnam pro peccatis offerens hostiam in sempiternū

feder i dextera dei: decetero expectans donec ponant inimici eius scabellum pedu ei⁹. Una enim oblatioe consummauit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autē nos ⁊ spiritus sanctus. Postq̄ enim dixit. Hoc autez testamētuz quod testabor ad illos post dies illos dicit domin⁹. dabo leges meas i cordibus eorum ⁊ in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum ⁊ iniquitatum eorum iam nō recordabor amplius. Abi autē boz remissio: iam nō est oblatio pro peccato.

¶ **S**upra apostolus consideratis bis q̄ agūt i vtroq̄ testō oñdit preeminētiā noui testi ad vet⁹: hic pbat vnuz qd̄ supponit. s. q̄ vet⁹ nō poterat mūdare pctā. ⁊ hoc ē vltimū illoz q̄ q̄ p̄miserat de xpo. Et circa hoc duo fac. Primo. n. oñdit defectū veteris testi circa abolitionem culpe. Scdo ex hoc cōparat sacerdotē noui testi ad sacerdotē veteris testi ibi. (Dis qd̄ sacerdos rē.) Iteruz p̄ma i duas. Primo. n. pponit qd̄ intēdit. Scdo pbat p̄ auctoritatē scripture ibi. (Ideo ingrediēs mundum rē.) Itē p̄ma i duas. Primo. n. pponit intētū suū. Secundo pbat ibi. (Aliogn cessassent rē.) Circa p̄mū sciēdū ē qd̄ apostolus ex cōditiōe ⁊ ritu veteris legis cludit ip̄s defectū. Per pctm̄ aut̄ fit p̄uatio futuroz bonoz. ⁊ iō quā si illud peccatū ptineat ad bona futura. s. celestia. ad illa bona se h̄z lex vet⁹: sic ymbra ad corp⁹: s̄z noua lex sicut ymago. Umbra autē ⁊ ymago quātū ad hoc xueniūt qd̄ vtrūq̄ representat. Sed ymbra i cōi. ymago vō i p̄iculari: ⁊ quātū ad nām indiuidui ⁊ in sp̄ali. Sic ēt noua lex quātū ad bona futura representat. Primo qz in v̄bis noui testi fit expressa mētiō de bonis futuris ⁊ p̄missio: nō autē i veteri: s̄z t̄m̄ de carnalib⁹. Scdo qz v̄t⁹ noui testi cōsistit in charitate q̄ ē plenitudo legis. Et ista charitas s̄z sit ip̄fecta rōne fidei cui inheret: t̄m̄ ē simills charitati patrie. Un̄ noua lex d̄ lex amoris. Et iō d̄ ymago: qz h̄z similitudinē expressaz bonoz futuroz: s̄z lex vetus illā representat p̄ qd̄ carnalia: ⁊ valde a remotis. Et ideo d̄ ymbra. Col. 2. Que sunt ymbra futuroz. Nec ē ergo cōditiō veteris testi qz h̄z ymbra futuroz nō rez ymaginē. Ritus autē erat qz p̄ singulos annos offerebāt i festo expiatiōis easdē hostias. s. sanguinē byrcoz ⁊ thaurouz pro eodē. s. p̄ pctō sicut ps. Leui. 23. Ex his duob⁹ cludit itētū. s. qz lex h̄is ymbra futuroz bonoz nō rerum ymaginem nō pōt facere p̄fectos accedētes. s. p̄tifices easdē hostias: quas offerūt p̄ singulos annos. supra. 7. Ne minē ad p̄fectū adduxit lex. S̄z ista p̄fectio referuat no ue legi q̄ assistit i charitate q̄ ē vinculū p̄fectionis. Col. 2. Ideo d̄. Mat. 5. Estote ergo perfecti.

¶ **D**eide cuz diē. (Aliogn cessassent rē.) Probat ex duobus intentū. ⁊ p̄mo ex ritu. Secūdo ex cōditiōe oblatoz ibi. (Impossibile. n. rē.) Ad p̄bādū autē qz lex nō mūdabat p̄fecte assumit duo. Primū est qz i ipsa fiebat frequēs reiteratio earūdē hostiaz: ⁊ ē rō talis. Cultozes si fuissent p̄ easdē hostias semel mūdati: qz nō haberēt vltra sciaz peccati: cessassent offerre. Et si non cessassent: offerre indigerēt. Nūc autē nō cessabāt: qz vt dictū est p̄ singulos annos easdē hostias offerebāt. Quia ergo non cessabāt idē semp offerre signū ē qz nō mūdabāt. Mat. 9. Nō ē op⁹ valētib⁹ medic⁹: s̄z male hētib⁹. S̄z qz pot̄et dici qz rō nō ē efficac. Posset. n. dici qz mūdabat illa oblatio a p̄teritis nō a futuris. ⁊ iō qz frequēter peccabāt oportebat frequēter iterari oblationē. R̄ndeo dicēdus

est qz mod⁹ loquēdi apli hoc excludit: qz cū pctm̄ sit qd̄ dā sp̄iale. qd̄ opponit celesti: ōz illud p̄ qd̄ mūdāt pctm̄ eē sp̄iale ⁊ celeste: ⁊ p̄ ōis hēre v̄tutē p̄petuā. Un̄ supra loquēs de v̄tute sacrificij xpi attribuit ei v̄tutē p̄petuaz dicēs. Eterna redēptiōe innēta. Qz autē h̄z v̄tutē p̄petuā sufficit ad cōmittēda ⁊ cōmissa. ⁊ iō nō ōz ip̄m amplius iterari. Un̄ xps vna oblatiōe mūdauit in eternū sanctificatos: sic d̄ ifra. Itē d̄ hoc qd̄ h̄ d̄ qz nō iteret: qz nos q̄ri dic offerim⁹. R̄ndeo dicēdū ē qz nō offerim⁹ aliā q̄ illā quā xps obtulit p̄ nob. s. sanguinē suū. Un̄ nō ē alia oblatio: s̄z ē cōmemoratio illi⁹ hostie quā christus obtulit. Mat. 26. Hoc facite i meā cōmemorationē. Scdo qd̄ p̄mittit ē: qz i veteri testō fiebat cōmemoratio p̄ singulos annos de peccatis suis ⁊ ppli. Ergo nō erāt abolita. Un̄ diē qz i ipsi sit cōmemoratio rē. qd̄ v̄ez ē. In gnālī. n. fiebat mētiō d̄ peccatis. s. qz erat scius peccati: s̄z i sp̄ali fit mētiō i nouo. Ja. 5. Cōfitemini alterutrū pctā vestra.

¶ **D**eide cū diē. (Impossibile ē enī rē.) Probat idem ex cōditiōe oblatoz. Solēni⁹. n. qd̄ erat iter ip̄a: erat oblatio byrcoz ⁊ vituloz q̄ fiebat i die expiatiōis. Et cū ista eēt qd̄ representatio obscura ⁊ ip̄fecta celestij: sic ymbra: im possibile ē sāguie istoz auferri pctā. Qd̄ v̄ez ē p̄pā v̄tute. S̄z si alicui dimittebāt. H̄ erat v̄tute sāguis xpi q̄ illo p̄figurabāt. Jere. ii. Nūqd̄ carnes sancte auferēt a te malicias tuas in qb⁹ gliata es: Quasi dicat. Non.

¶ **D**eide cū diē. (Ideo ingrediēs mundū rē.) Inducit auctoritatē scripture. ⁊ circa hoc fac duo. Primo. n. ponit eā. Scdo exponit eā ibi. (Supi⁹ dicēs rē.) Ista auctoritas pōt diuidi i duas s̄z glo. qz p̄mo agit de icarnatiōe xpi p̄figurata in legalibus. Scdo de passione xpi ibi. (Tunc dixi rē.) Un̄ h̄z itētiōne apli pōt aliter dici: qz p̄mo tagit illud qd̄ ptinet ad reprobationē veteris testi. Scdo illud qd̄ ptinet ad acceptionē noui testi ibi. (Tunc dixi rē.) Ista autē auctoritas xuenit xpo s̄z qz ingredi i mūdū. Diēit ergo: qz illa nō poterāt auferre pctā. iō fili⁹ dei ingredi ens i mūdū rē. Cōtra. qz d̄. Jo. i. In mūdō erat. R̄ndeo dicēdū ē qz v̄ez ē qz erat i mūdō q̄si regēs totū inquatū d̄ cē i oib⁹ p̄ essentiā p̄sentia ⁊ potētiā: s̄z ē extra mūdū qz a mūdō nō cōprehēdit: s̄z h̄z bonitatē separatā a toto mūdō a q̄ catur bonitas vniuersi. S̄z qz p̄ nos fact⁹ est hūane nature suppositū d̄ ingredi in mūdū p̄p̄ci⁹ assumptionē. sic supra. i. Cū iterū introducit p̄mogenitū i orbē terre rē. ¶ **I**ngrediēs q̄ i mūdū diē. Sed qd̄ diē: Hostiā ⁊ oblationē noluiisti. Ponit autē quatuor q̄ erāt in veteri testō: qz sacrificiū aut erat de inanimatis. puta pane v̄l thure: et tūc dicebāt oblatio. Un̄ de aiatis: ⁊ tūc vel ad placādū deū vt d̄ holocaustū qd̄ erat dignissimum: qz totum cōburebāt ⁊ cedebat in honore dei. Aut erat pro emūdationē peccati: ⁊ dici⁹ sacrificiū p̄ peccato. Et istud habebat duplicē p̄tē: qz vna ps cōburebāt in altari. altera cedebat in vsuz ministroz. Aut erat p̄ beneficij dei ⁊ istud min⁹ dignū: qz t̄m̄ tertia ps cōburebāt ⁊ dabāt ministris vna: alia offerētib⁹. Et istud d̄ sacrificiū paci ficoz. Istis oib⁹ in nouo testō r̄ndet oblatio corpis xpi: qz p̄ corp⁹ xpi placat⁹ ē de⁹. s. i oblatione ip̄suis in cruce. Ro. 5. Cū inimici essem⁹ recōciliati sumus deo per mortē filij eius. Itē p̄ ip̄m ablatū est peccatū. i. Pe. 3. Christ⁹ semel pro peccatis vestris mortuus est. Itē p̄ ip̄m introducimur in bona eterna ⁊ promeremur beneficia dei. Diē ergo. Hostiā. s. sacrificiū ⁊ oblationē noluiisti. Et iter ponit post. Corpus autē aptasti mihi. i. aptū fecisti imolationi. Et hoc q̄tū ad duo. Primo qz fuit purissimū vt de leret omne peccatuz. Exo. 12. Erit agnus absq̄ macula. Itē qz fuit passibile vt posset imolari. Ro. 8. Misit deus filiū suū in similitudinē carnis peccati. Istud autē cor

Ad hebreos

pus est vera hostia et vera oblatio. Ephe. 5. Tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odore suavitatis. **C** Holocausta et pro peccato non tibi placuerunt. Manus est placere quod velle: quia illa placet quod se habet aliqd ut ea velim. Voluntatem autem aliquam aliquid non pro se: sed pro alio. Quia ergo holocausta digniora erant de quibus tunc dicit quod non placuerunt: multo minus alia. **S** 3. q. 2. Leui. i. dicit quod adolebit ea sacerdos super altare in holocaustum: et suauem odorem domino. Preterea si noluit ea: quare precepit hec sibi offerri? Ratione deo dicendum est quod hoc quod dicit illa nolle potest dupliciter intelligi. Uno modo quod non vult ea pro tempore isto in quo adueniente veritate cessat ymbria. vnde modo peccaret qui ea offerret. Alio modo quod non vult ea pro peccato offerri. Esa. i. Manus. n. vire sanguine plene sunt. **T**ertia ratio ad quam apostolus intendit est: quia ista nunquam se placuerunt deo nec accepta fuerunt: sed pro duo dicuntur accepta. Primum quod erant figura christi cuius passio deo accepta fuit. Non enim delectabatur in occisione animarum: sed in fide passionis eius. **D**ia. n. in figura contingebant illis. i. Cor. 10. Secundo ut nos ab ydolatria reuocaret per ista sacrificia. vnde in prima legis datione nulla fit mentio de sacrificiis: sed tamen postquam fecerunt vitulum. Vnde Iere. 7. Non super locutus cum patribus vestris: et non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egypti de ydolo holocaustorum et victimarum.

C Deinde cum dicit. **T**unc dixi etc. Prosequitur de approbatione noui testis. et sic legitur. **T**unc. scilicet quoniam apertus corpus mihi. scilicet in reptione dixi. id est venire propositum. scilicet ad passionem. i. Jo. 5. Vixit et venit per aquam et sanguinem iesus christus. **U**t melius est quod transferat ad aduentum in mundum sic. **T**unc. scilicet quoniam holocausta non placuerunt tibi dixi venio per incarnationem. Jo. 16. Exiit a patre et venit in mundum. **E**t hoc ut offerat me ad passionem. **E**t id dicit. **E**cce. **S**ed nunc istud sacrificium erit acceptum: **L**erte sic: quia in capite libri scriptum est de me. **I**ste liber est christus secundum humanam naturam in quo scripta sunt omnia necessaria homini ad salutem. Esa. 8. Sume tibi librum gratie. **C**aput autem christi est deus. i. Cor. 11. In capite gratie libri. id est in ordinatione dei quod est caput christi quod est liber: scriptum est quod filius dei incarnari deberet et mori. **U**t liber id est psalterium cuius primum psalmus est de christo. **U**t melius liber vite quod nihil aliud est quam noticia quas deus habet de predestinatione sanctorum quod saluantur per christum. **E**rgo in isto libro. scriptum est de me: quia sci per me predestinati sunt. **E**ph. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. **R**o. 8. Quos predestinavit et predestinavit conformes fieri ymaginis filii sui. **S**i ergo predestinatio dei liber: manifestum est quod christus caput est libri. **A**post. 21. Qui non sunt scripti in libro vite agni. **Q**ui simpliciter est predestinatus. **R**o. 1. Qui predestinatus est filius dei in virtute. **E**rgo in capite libri. i. in me secundum diuinam naturam scriptum est de me secundum naturam humanam: ut faciam voluntatem. scilicet tuam. i. hoc preordinatum est ut per gratiam tuam faciam voluntatem tuam offerendo meipsum ad redemptionem humani generis.

C Deinde cum dicit. **S**uperius dices etc. **E**xponit auctoritates premissas: et circa hoc facit duo. **P**rimo. n. assignando ordinem dictionum ponit duas iter nouum et veteris testis. **S**ecundo exponit spiritualiter quoddam suppositum in auctoritate ibi. **I**n qua voluntate etc. **D**icitur est autem quod duo tangebant in auctoritate allegata. **U**num quod pertinet ad reprobationem veteris testis. **A**liud autem ad approbationem noui testis. **R**eprobatur autem veteris testis dupliciter: tunc quod de sacrificiis eius non vult: tunc quod sibi non placet: et sic dauid propheta dices superius. i. in principio quod dicit: **Q**uia hostias et oblationes et holocausta mactata et pro peccato noluit etc. Esa. 1. Holocaustum arietum et adipem pinguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum noluit etc. **N**oluit. **v**erum est secundum se: nec placita sunt tibi quod secundum legem offeruntur. id est in his non delectaris. **p**s. Holocaustis non delectaberis: nisi quia sunt figura vel in quantum per ipsa retraherentur ab ydolatria. **D**oc igitur primo dices subiungit. **T**unc dixi. scilicet quoniam

carnem apertus mihi ad passionem: vel quoniam ista non placuerunt: ecce venio. vel ad incarnationem vel ad passionem: sed ad quod. **U**t faciam voluntatem tuam. Jo. 6. Descendi de celo ut faciam voluntatem eius quod misit me. Jo. 4. **M**erito est ut faciam voluntatem eius quod misit me etc. **P**ropheta igitur hoc dicens refert primum ut sequens statuatur in quo ostendit duas veteris et noui testis: quod loquens de veteri dicit quod non vult nec placet deo. scilicet secundum se. **E**rgo auferuntur. scilicet quoniam de nouo loquitur dicit quod vult: quod ad hoc venio ut faciam voluntatem tuam. **E**rgo nouum statuimus. i. firmat esse secundum voluntatem dei. **L**eu. 26. **V**etera nouis superuenientibus proicietis.

C Deinde cum dicit. **I**n qua voluntate etc. **E**xponit illud quod dixerat de voluntate dei ad quam implenda venit christus. scilicet quod sit illa voluntas. **D**ec autem est sicut dicitur. i. **T**he. 4. **D**ec est voluntas dei sanctificatio vestra. ideo dicit. **I**n qua voluntate sanctificati sumus: et hoc pro oblatione corporis christi iesu semel. scilicet factam. **E**phe. 5. **O**btulit semetipsum oblationem et hostiam deo etc. **E**t hoc semel. i. **p**e. 3. **C**hristus semel pro peccatis nostris mortuus est.

C Deinde cum dicit. **E**t ois quod sacerdos etc. **O**stendit comparationem sacerdotis noui et veteris testis. **S**ciendum autem quod in lege erant duo solennia sacrificia. **U**num in die expiationis quod fiebat pro solis summi pontificis de quo multa iam dicta sunt. **A**liud erat iuge sacrificium in quo vnum agnus offerrebat in mane: et alius in vespe. de quo numeri. 28. **D**e isto est intendit huius apostolus. et circa hoc tria facit. **P**rimo. n. ponit illud quod pertinet ad sacerdotem veteris testis. **S**ecundo ponit illud quod pertinet ad sacerdotem noui. **S**ecundo confirmat per auctoritatem. scilicet ibi. **D**icit autem vna etc. **T**ertium ibi. **L**ocustas autem etc. **D**icit ergo. **O**mnis sacerdos etc. **D**icit ois ad duas sacrificii expiationis: quod tamen per summi sacerdotem fiebat: sed in isto ois sacerdos pro isto est tota die ministras et sepe offerens eandem hostias: quod semper offerrebat agnus: quod si hostie feriales non poterat auferre peccata: quod non iterabatur. **I**ere. 11. **N**unc carnes sancte auferet a te malitias tuas in quibus gliata es. **P**er istud iuge sacrificium figuratur christus: et eternitas eius qui est agnus immaculatus.

C Deinde cum dicit. **V**ic autem vna pro peccatis etc. **O**stendit illud quod pertinet ad sacerdotium christi. **E**t circa hoc facit duo. **P**rimo enim ponit iterum. **S**ecundo assignat rationem ibi. **U**na. n. etc. **D**icit ergo. **V**ic autem. scilicet christus offerens vnam hostiam pro peccatis auferet. scilicet peccata. **I**lla vero veteris lex multas offerens hostias non expiatis peccata. hec ergo. scilicet presens offerens vnam hostiam: quod semel pro peccatis nostris seipsum obtulit. **S**ed non tamquam minister sicut sacerdos legalis quod semper pro isto est: sed tamquam dominus presens. **D**ixit dominus domino meo sede a dextris meis. **M**at. 23. **S**ede a dextris dei. **A**d dexteram dei presens: quod tamen ad equalitatem patris secundum diuinitatem: sed in potioribus bonis secundum humanitatem. **S**upra. i. **S**edet ad dexteram maiestatis etc. **E**t hoc in semper pitemum. **N**on enim iterum morietur: quod christus resurgens ex mortuis iam non morietur. **R**o. 6. **D**an. 7. **P**otestas eius potestas eterna etc. **D**ecetero expectas donec ponatur inimici eius scabellum pedum eius. **I**sta expectatio non innuit aliquam anxietatem in christo sicut in hominibus spes quod differet affligit animas: ut dicitur puer. 13. **S**ed designat voluntatem miserendi quam deus habet erga nos. **E**sa. 30. **E**xpectat dominus ut misereatur nostri. **S**ubiciunt ergo pedibus eius. id est humanitati christi aliquid volentes et hoc saltem ipso conuincit in faciendo voluntatem eius. **E**xo. 10. **U**squequo non vis mihi subiacere. **S**ed mali nolentes ipsi subditi sunt: quod et si voluntatem eius pro se non implent. tamen de ipsis impletur quantum ad opus iusticie. **E**t sic omnia sunt ei subiecta aliquo istorum modorum. **p**s. **D**ia subiecisti sub pedibus eius.

C Deinde cum dicit. **U**na enim oblatione etc. **A**ssignat rationem. scilicet quare sedet tamquam dominus: et non tamquam minister: sicut sacerdos legalis: quod ille per hostiam vnam non

auferebat peccata: ideo oportebat plures alias offerre & frequenter supra. 8. Omnis enim pontifex ad offerenda munera & hostias constituitur: sed hostia quas christus obtulit aufert omnia peccata. supra. 9. Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Et ideo dicit quod una oblatio consummavit. i. perfecit. quod fecit reconciliando & coniungendo nos deo tamquam principio: sanctificatos in sempiternum: quia hostia christi quod deus est & homo habet virtutem eternam sanctificandi. Infra. 13. Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum etc. Per christum enim perficimur & coniungimur deo. Roma. 5. Per quem accessum habemus ad deum.

¶ Deinde cum dicit. (Testatur autem nos etc.) Confirmat quod dixerat per auctoritatem que sumpta est ex Jere. 31. quod supra. 8. opposita est ad presens intermittatur. Et tamen potest diuidi in duas partes. Primo ponit auctoritatem. Secundo ex ea arguit ibi. (Ubi autem hoc remissio etc.) Et facit tale rationem: quia in nouo testamento remittuntur peccata per oblationem christi: quia in remissione peccatorum effusus est sanguis christi. ergo in nouo testamento in quo peccata & iniquitates remittuntur: ut dictum est in auctoritate non est oblatio pro peccato supple amplius iteranda. Mat. 9. Non est opus valentibus medicus: sed male habentibus etc. Ubi ergo est horum remissio etc. Sieret enim iniuria hostie christi.

¶ Lectio.

II.



Abentes itaque fratres fiduciam: in introitu sanctorum in sanguine christi: quam initiavit nobis viam nouam & viuentem per velamen id est carnem suam: & sacer-

dotem magnum super domum dei accedamus cum hoc corde in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia mala & abluti corpus aqua munda: reneamus spei nostre confessionem indeclinabilem. Fidelis enim est qui repromisit. Et confideremus inuicem in prouocatione charitatis & bonorum operum: non deserentes collectionem nostram sicut consuetudinis est quibusdam: sed solantes: & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

¶ Postquam ostendit apostolus multiplicem eminentiam sacerdotum christi respectu sacerdotum legalis: hic consuetudinem suam concludit monendo quod isti sacerdotio fideliter inherendum est. Hoc enim semper supra fecit quod post commendationem ponit admonitionem: quia ad hoc susceperat commendare gratiam christi ut alligat eos ad obediendum christo & recedendum a ceremonialibus legis. Circa hoc quod duo facit. Quia primo ponit monitionem. Secundo assignat rationes ibi. (Voluntarie enim etc.) Sciendum est autem circa primum quod duo dixerat de sacerdotio christi. scilicet virtutem ritus eius: quia per proprium sanguinem. Item dignitatem ipsius: quia pontifex in eternum. Et ideo in monitione sua reseruit ista duo. Unum monendo quod fideliter obediendum est deo christo. Primo ponit illa duo. Secundo ponit suam monitionem ibi. (Accedamus cum bono corde etc.) Item prima in duas: quia primo reseruit ritum sacerdotum eius. Secundo dignitatem ibi. (Et sacerdotem magnum etc.) Dicit ergo. Itaque fratres: scilicet per mutuas charitates habentes fiduciam in introitu etc. Ephe. 3. In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia etc. Exod. 15. Introduces eos & plantabis in monte hereditatis tue firmissimo habitaculo etc. ps. Letatus sum in his que dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Et hoc per sanguinem christi: quia hic est sanguis noui testamenti. i. noue promissionis: scilicet celestium. Sed quod habemus fiduciam introducenti ostendit: quia christus per suum sanguinem initiavit. i. inchoauit nouam viam. Mich. 2. Ascendit pan deus iter ante eos. Joa. 14. Si abiero & parauero vobis

locum etc. Esa. 35. Sancta via vocabitur & pollutus non transibit per illam. Nec est quod via eundi in celum & est noua: quia ante christum nullus inuenit eam: quia nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo. Jo. 3. Et ideo qui vult ascendere debet ipsi tamquam membrum capiti suo adherere. Apoc. 2. Vinceti dabo edere de ligno vite qui est in paradiso dei mei. Et ca. 3. Et scribam super eum nomen nouum & nomen ciuitatis noue hierusalem: quia. f. de nouo introducentur. ¶ Semper viuente. i. semper perseuerante in quo apparuit virtus deitatis: quia semper viuunt. Sed que sit ista via ostendit subdicens. Per velamen. i. carnem suam. Sicut enim sacerdos per velum intrabat in sancta-sanctorum: ita si volumus intrare sancta glorie oportet intrare per carnem christi que fuit velamen deitatis. Esa. 45. Vere tu es deus absconditus. Non enim sufficit fides de deitate si non assistit fides de incarnatione. Joa. 14. Creditis in deum & in me credite. Vel per velamen. i. per carnem suam datam nobis sub velamento speciei panis in sacramentum. Non enim proponitur nobis sub specie propria propter horrorem & propter meritum fidei.

¶ Postquam ostendit commendat dignitatem sacerdotum cum dicit. Et sacerdotem magnum: qui scilicet nobis initiavit viam. Quasi si dicat. Habentes fiduciam intrandi per sacerdotem scilicet ierusalem. ps. Tu es sacerdos in eternum. Qui dicitur magnum: quia sacerdotium eius non est tantum super unum populum sicut aaron: sed super domum dei: totam. scilicet ecclesiam militantem & triumphantem. ps. Tibi. 3. Ut scias quomodo oporteat te conuersari in domo dei: quod est ecclesia. Et dicit super: quia moyses fuit fidelis in omni domo tanquam famulus. Numeri. 12. Sed christus super totam domum sicut filius quod est dominus omnium. Mat. vlt. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. De hoc etiam supra. 3.

¶ Deinde cum dicit. (Accedamus etc.) ponit monitionem suam: ut scilicet ex quo talis & tantus est fideliter est ei adherendum: quod fit tribus modis. scilicet per fidem: spem: & charitatem. ps. Cor. 13. Nunc autem manent fides spes charitas. Primo ergo monet ad ea que sunt fidei. Secundo ad ea que sunt spei ibi. (Teneamus spem.) Tertio ad ea que sunt charitatis ibi. (Et confideremus etc.) Sed quantum ad primum duo sunt necessaria: scilicet ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Et fidei sacramentum. Quantum ad primum dicit. Accedamus ad ipsum cum vero non ficto corde. quarti Reg. 20. & Esa. 38. Memoro quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto. Hoc autem fit quando opus concordat cordi. Accedamus etiam in plenitudine fidei. Infra. ii. Accedente ad deum oportet credere etc. Nec sufficit qualiscumque fides: sed requiritur fides plena: quod fit duobus modis. scilicet quantum ad materiam fidei ut credant omnia que proponuntur ad credendum & quod sit fides formata: quod est per charitatem. Ro. 13. Plenitudo enim legis est dilectio. Quantum ad sacramentum fidei dicit. Aspersi corda vestra: quod alludit ei quod dicitur Num. 19. Ubi ponitur ritus vitule rufe: de cuius aqua aspergebatur mundandum die tertio: sed die septimo alia aqua lauabatur corpus eius & vestimenta. Per asperionem aque vitule rufe figurabatur passio christi: quia die tertia. scilicet in fide trinitatis in baptismo mundamur a peccatis. Et quantum ad hoc dicit. Aspersi corda non corpora. Infra. 12. Accessistis ad sanguinis asperionem. Aspersi ergo corda non a tactu mortui sicut per aquam vitule rufe: sed a conscientia mala. ¶ De ablutione que fiebat septima die dicit. Et abluti corpus aqua munda. Non enim in baptismo operatur tantum virtus passionis: sed et infunduntur in ipso dona spiritus sancti. Unum in septima die. i. in plenitudine donorum spiritus sancti totus homo abluitur intus & extra ab omni peccato tanquam actuali quod originali quod est quasi corporale: quia anima ipsam contrahit per unione ad carnem secundam. De autem spiritus sanctus aqua quia mundat. Act. 15. Side purificans corda ipsorum. Ecce. 36. Effundam super vos aquam mundam & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris & ab uniuersis ydolis vestris mundabo

Ad hebreos

vos Zach. 13. Erit fons patēs domui dauid ⁊ habitātibz hierusalē in ablutionē peccatorz ⁊ mēstruate. Tit. 3. Per lauacru regneratiōis ⁊ renouatiōis spiritus sancti. Et in h^o signū sup xpm bapticatū descēdit spūs scūs i corpali spē.

¶ Deide cuz dicit. (Teneamus spei nostre rē.) ponit illud quod ptinet ad spem. Et circa hoc facit duo. P^oio eni hoz tatur ad spei certitudinē. Scdo subdit rōnē ibi. (Fides. n. est que rē.) Sciēdū est autē q^o p fidē xpi datur nobis spes salutis eterne ⁊ introitus in celum. p^o Pet. p. Regeneratio nis in spem viuam. Un^o dicit. Teneamus: ⁊ nō dicit spem; sed spei nostre cōfessionē qz nō sufficit habere spem in cor de: sed etiā oportet cōfiteri ore. Rom. 10. Corde credif ad iusticiā ore aut cōfessio fit ad salutē. Itē oportet cōfiteri eā nō solū vbo sed etiā factis: contra quosdā. de quibus. Tit. pmo. Cōfitentur se nosce deum: factis autē negāt. Sit autē ista cōfessio per opera p que tendit ad res speratas. Apoc. 3. Tene qd habes ne alius accipiat coronā tuaz. **¶** Inde clinabile. i. vt ab ista cōfessioe nō declinemus neqz per p^o spera neqz p aduersa. ps. Declinātes autē in obligatiōes ad ducet dñs cuz operātibz iniquitatē. Esa. 30. Nec est via ambulate in ea ⁊ nō declinetis neqz ad dexterā neqz ad si nistrā. Et rō huius est: qz ille qui pmissit est fidelis. ⁊ iō mē tiri nō pōt. ps. Fidelis dñs in oibus vbis suis. Deuter. 32. Deus fidelis ⁊ absqz vlla iniquitate.

¶ Cōsequēter cum dicit. (Et cōsideremus rē.) ponit illud qd ptinet ad charitatē: ⁊ circa hoc facit tria. P^oimo eni fa cit qd dictū est. Scdo remouet cōtrariū charitati ibi. (Nō deserētes rē.) Tertio assignat rōnē ex cōgruitate tēporis ibi. (Et tāto magis rē.) Circa p^omū sciēdū est q^o licz chari tas pncipalr inhereat deo: tamē manifestat p charitatem pximi. p^o Jo. 4. Qui eni nō diligit frēs suū que videt: deū que nō videt quō pōt diligere: Ergo ad charitatē pertinet q^o diligit pximus. Jo dicit. Cōsideremus inuicē: vt scz ea que sunt pximi sollicite faciamus. Eccl. 1. 7. Et vnicuiqz mādauit deus de pximo suo: sed qz aliqui ea que sunt p^o pximi cōsiderāt celo inuidie: aliqui vero celo ody: Cōtra qz dicit puerbioz. z. 4. Ne queraz impietatē in domo iusti: ideo dicit. In puocatiōe charitatis. i. vt puoocemus eos ad charitatē. Rom. 12. Quādiu aplus gētiuz sum ministe rium meuz honorificabo si quo modo ad emulādūz puo cem carnē meā: ⁊ saluos faciam aliquos ex illis. Ista autē puocatio pcedit ex dilectione que requiritur ad opus exte rius. p^o Jo. 3. Nō diligamus verbo neqz lingua sed opere et veritate. Sicut eni dicit Gregorius. Nō est amor dei ocio sus. Operatur eni magna si est. Si autē opari renuit amor nō est. Probatio g dilectiōis exhibitio est opis. Ideo sub dit. Et bonoz operuz. Col. pmo. In omni opere bono fru ctificātes. **¶** Deide remouet cōtrarium charitatis cuz di cit. Nō deserētes rē. Quia eni charitas est amor: p^oxiū au tem amoris est vnire: qz vt dicit Dionysius. Amor est vis vnitiua. Jo. 17. Ut sint vnū sicut ⁊ nos vnum sumus: ⁊ co gnoscat mūdus: qz dilexi eos sicut ⁊ me dilexisti. Jo rece dere abinuicē est directe oppositum charitati. Et iō dicit. Nō deserētes collectionē nostraz: scz ecclesie quā aliq de serunt triplr: scz ppter psecutiōes apostatantes a fide. Et isti significant per illos de quibus dicit Jo. 6. q abierunt retro ⁊ iam cuz illo nō ambulabāt. Mat. 13. Facta tribula tiōe ⁊ persecutionibus ppter vbu stinue scandalizantur. Luc. 8. Ad tempus credūt ⁊ in tēpore tentatiōis recedūt Scdo mali prelari q dimittūt oues in piculo. Jo. 10. Mer cennarius fugit: qz mercēnarius est. Aliq vō ex supbia: qz cū possent eē vtilēs ad regēdū cū nota superbie ab alyz se separāt. Jude. p. Vi sunt qui segregāt se ab alyz aiales spi ritum nō habētes. Quasi sub specie maioris pfectiōis. Et forte tales erāt in tempore illo: cōtra quos d^o p^o Cor. 11. Si

quis v^o cōtentiosus eē nos tales cōsuetudinē nō habem^o in ecclia dei. S3 qd debēt facere. Subdit. S3 solātes. Qua si dicat. Si videas q soci^o tu^o male se h3 nō deseraz euz s3 solare: nō sic illi q deserūt collectionē de qb^o dicit. Sic est cōsuetudinis qbusdā q vt dicit est forte erāt in illis dieb^o. **¶** Cōsequēter cuz dicit. (Et tāto magis rē.) assignat cām h^o p^ossz. n. aliqz dicere qre debemus nos in fide p^oficere: qz mot^o nālis qto plus accedit ad terminū magis itēdit. Er go ē de violēto. H3a autē iclinat i modū nāe. qz sunt in grā qto plus accedūt ad finē plus debēt crescere. Et iō ita di xit. Nō deserētes sic qdā s3 cōsolātes. Et hoc tanto magis qto videritis appropinquantē diem. i. terminū. Rom. 13. Nō p^ocessit: dies autē appropinquauit. puer. 4. Iusto rū semita quasi lux fulget ⁊ proficit ⁊ crescit vsqz ad perfe ctum diem.



¶ Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam noticiāz veritatis: iaz nō relinquūt p pctis hostia: terribilis autē quedā expectatio iudicij ⁊ ignis emulatio. q cōsumptura est aduersa rios. Irritam quis faciens legē moysi sine vlla miseratiōe duobus vel tribus testibus morif. quanto magis putatis deteriora mereri suppli cia qui filium dei pculauerit: ⁊ sanguinē testa menti pollutū duxerit in quo sanctificatus est. ⁊ spūi grē cōtumeliā fecerit. Scimus eniz qui dixit: mibi vindictā. ⁊ ego retribuā. Et iterum qz indicabit dñs populum suum. Horrendum est icidere in manus dei viuentis.

¶ Supra apls posita cōmēdatiōe excellētie sacerdotij xpi ⁊ subiūcta admonitiōe vt illi^o sacerdotio adherēat p fidē ⁊ charitatē: hic pbat monitiōez suā p rōnē. Et h^o fac duplr. P^oio terrēdo. Scdo demulcēdo ibi. (Remēoramini autē p^olinos dies rē.) Circa p^omū duo fac: qz p^o terret eos ad ob seruādū monitiōez suā pp subtrahēdoz remēdy. Scdo pp expectatiōē iudicij ibi. (Terribilis autē rē.) Dic g. Volū tarie rē. Qd duplr exponit. Vno^o h3 glo. q vt facere dñiaz iter peccare volētes ⁊ volūtarie: ita qz volēs peccat: q qsi passiōe duct^o cōsentit in pctū de q an nō cogitauit: volūta rie autē q ex certa malicia cui^o volūtas pna ē ad peccādū: vt statiz cēdat. Jere. 8. Omnes cōuersi sunt ad cursuz suū qsi equus vadēs ipetu ad preliū: nec postea penitet. puer. 2. Letant cū malefecerit ⁊ exultāt in reb^o pessimis. Ergo volūtarie peccātib^o. i. in volūtate peccādi pmanētib^o. Et exaggerādo subdit. Post acceptā noticiā vitatis. z. pe. z. Melius erat illis viā iusticie nō agnoscere qz post agnitio nē retrostuz cōuerti. **¶** Itē nō relinquūt hostia p pctis. i. hostia quā xps obtulit p remissiōe pctoz nō est nobis vti lis qz illis dimittunt peccata q de ipsis penitēt. Mat. 26. Dic ē sanguis noui testamēti q p multis effundē. s. effica citer: s3 de malis d^o Esa. 49. In vacuiuz laborauit sine cā ⁊ vane fortitudinē meā cōsumpsi. Jere. 6. Frustra cōstatuit cō flator: malicie ei^o nō sunt cōsumpte. S3 meli^o pōt dici ⁊ h3 itētiōē apli: qz fm Aug. liberū arbi. h3 multiplicē statuz: qz in statu nāe lapsē anteqz repare^o p grāz est in ptāte nra peccare mortāl^o vel nō peccare: ⁊ h^o ppter pconceptionez finis ⁊ habitū iclinantē. Qd quidē verū est fm magnū tē pus: sed per aliquam moram si operetur ex pmeditatiōe nō pōt vitare hoc peccatū vel illud. Sed postqz per grām reparatus omnino in ptāte eius est vitare peccatū morta le: ⁊ etiā veniale in particulari: nō aut oīno in vniuersali: ⁊

hoc est ppter auxiliū gratie saluatiōis. Et ideo dicit. Nobis peccantibus voluntarie post acceptā noticiā veritatis. i. post acceptā grāz p quā habet noticiā pcti: qz ante noticiā pcti pctm nrm a deo nobis nō imputat: vñ qsi dī ipm ignorare: qz nō imputat nobis. Sed post iam nō est p pctis hostia: ante enī reparatiōe que facta est per xpm relinquebatur hostia ista que expectabat: sed nunc iam non expectatur alia mors eius: ita nec post baptismum semel acceptus expectatur alius baptismus.

Deinde cum dicit. (Terribilis autē rē.) Deterret expectatiōe diuini iudicij. Et circa hoc facit duo. Primo enī terret. Scōdo subdit rōnē ibi. (Irritam quis faciens rē.) Sic g̃ dicitur est qz nō relinquit vltra hostia. Quid g̃: Illud qd supra dictū est. 9. ca. qz post mortē est iudiciū. Job. 19. Sciote esse iudiciū. Istius iudicij expectatiō est valde terribilis: tuz ppter cōsciaz pctōz. Jac. 3. In multis offendim omnes: tuz etiam ppter iperfectionē iusticiāz nrāz. Esa. 64. Iusticie nostre quasi pānus mēstruatiōis. ps. A iudicij tuis timui. Abachuc. 3. Audiui et turbatus est vter me. Est et afflictiua. Un̄ dicit. Et ignis emulatio. i. pena ignis que infligit ex celo et emulatiōe diuine iusticie. Exo. 20. Ego sum deus deus tuus fortis celotes rē. Zelus autē est amor sponsi. Sic g̃ sponsus nō parcat sponse male: sic nec deo aīe peccatrici. puer. 6. Zelus et furor viri nō parcat in die vindicte rē. Segitur. Que cōsumptura est aduersarios. ps. Ignis ante ipz pcedet et inflāmabit in circuitu inimicos ei: qz ignis qz pcedet faciē iudicis corpa viuētū incinerabit et reprobos detrudet in infernū et corpa eoz cōsumet nō totaliter cōsumēdo sed in perpetuū cruciando.

Cōsequēter cū dicit. (Irritaz quis faciens rē.) pbat qd dixerat de terrore iudicij: et pmo per locuz a minori. Scōdo per auctatē ibi. (Scim̄ autē illuz rē.) Primū accipit ex lege. Tāto enī aliqz est reus maioris pene q̄to rez magis sacram cōtemnit. Luz g̃ vetus testamētū nō sit ita scim̄ sic nouum et trāsgressoz illius grauissime puniebat. Ergo trāsgressoz noui loge grauius oīz puniri. Circa istud argumētū duo facit. Primo enī ponit istud qd fiebat in veteri. Scōdo illud qd fiendū est in nouo ibi. (Quāto magis rē.) Quantum ad vetus ponit culpā et penam. Culpam euz dicit. Irritam quis faciens legē moysi. Irritū dī qd nō sortitur debitum finē. Lex autē nō soluz vetus: sed etiā q̄libet datur vt inducat hoies ad virtutē et faciat abstinētes a vitijs. Et iō qui trāscreditur legem et vacat vitijs q̄tum est in se legez irritā facit. Mat. 15. Irritum fecistis mādatum dei ppter traditiōes vras. Hen. 17. Māculus cuius pputy caro circūcisa nō fuerit peribit de populo suo: qz pactū meum irritus fecit. Et penā ostēdit cū dicit. Sine vlla miseratiōe rē. Et ista pena ē valde grauis: qz infligit mortē. Un̄ dicit. Moritur. Exod. 22. Maleficos nō patieris viuere. Itē qz irremissibilis. Un̄ dicit. Sine vlla miseratiōe. Deute. 19. Morietur nec misereberis ei. S3 nunqd lex dei excludit misericordiā. Cōstat qz nō. Dsec. 6. Māz volui et nō sacrificiū. Rūdeo dōz est qz differūt misericordia clemētia et venia. qz misericordia est quādo homo ex quadaz passiōe cordis et animi mouet ad remittendū penam: et hoc aliquādo est cōtra iusticiā: et istam pbibet. Venia autē est quādo ppter aliquā utilitatē publicā remittit aliqd de pena dbita. Clemētia est quādo nō soluz de pena aliqd remittit sed etiam de culpa remissius iudicat. Ista duo nō pbibent s3 misericordia pmo modo dicta: qz est cōtra iustitiā et iducit dissolutionē. Morietur g̃. et hoc duobz vel tribus testibus supple cōuictus. Deutero. 17. In ore duoz vel triū testiuū stat oē verbū. Cā autē qre lex numerz testiuū determinat s3 Aug. est vt per hoc designet immobilitas vitatis q̄ ē in sancta trinitate. Nec refert si nominent due psonē vel tres: qz semp

in duobz intelligit tertia. s. spūscūs qz ē nexus amboz. Ista ratio mystica est: s3 lrālis est vt qz in iudicio vnus affirmat alter negat nō plus credenduz est vni q̄ alteri. Multitudi dī autē est credendum. Dis autē multitudo cōplet numero ternario. Et ideo sufficit qz sint duo euz accusante: s3 tertius superadditur ex abundantia.

Deinde cū dicit. (Quāto magis rē.) ponit id qd spectat ad nouū testamētū. Et pmo ponit penam. Scōdo culpam ibi. (Qui filiū dei rē.) Quātū ad penā dicit. Quāto magis putatis deteriora mereri supplicia. Qz enī in nouo testō p xpm p̄dicatū est. Iō peccās in ipso grauus punif. Mat. 11. Veritatem dico vobis qz tyro et sydoni remissus erit qz vobis in die iudicij. S3 nunqd plus punitur peccator xpianus qz ifidelis: Qz si sic melius esset qz omnes essent ifideles. Rūdeo dicēdum est qz aliud est de illis qz dē p̄temunt: qz isti pprie sunt cōtemptozes. Aliud de illis qui ex ignoratiā fidem nō annūciatam nō tenēt: et talibus peccatū infidelitatis nō imputatur. Sed qui fidē annūciat: cōtemnit grauus punif: qz peccatū ifidelitatis maximū est. Si ergo comparamus iudeū et xpianū qui nō cōtēnit et vterqz sit adulter tūc grauus puniet xpianus qz iudeus: qz nō soluz pro adulterio: sed etiā qz magis ingratus est. S3 nunquid vlt verum est qz semper idem peccatus in specie grauius punif in maiorē. Respōdeo dicēdū est qz dupl̄ peccatur. Uno modo ex surreptione. Et sic quāto aliquis dat se operibus diuinis: si ex surreptione peccat minus punitur secūdi. Paralip. 30. Dominus bonus propiciabitur conuictis qui in toto corde requirūt deum patrum suoz. psal. Luz ceciderit nō collidetur. S3 si ex cōtemptu magis peccat: qz euz sit in statu altiori magis p̄temnit. Et de talibus loquitur hic qui sunt magis ingrati. Quātū vero ad culpā dicit. Qui filiū dei rē. Sciēdūz vero est qz apostolus grauitatē culpe eoz qui peccāt in nouo testamēto ostēdit ex beneficis nobis a deo in illo collatis. Deus autē nobis dedit quicquid maximuz et p̄ciosuz habebat scz filiū suū vnigenitūz. 2. Pet. pmo. Per quē maxima nobis et p̄ciosissima promissa donauit rē. Dedit etiā de spūscō. Joel. 2. Effundaz de spiritu meo super omnez carnē. Rom. 5. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spūscū sanctū qui datus est nobis. Ingratitudo autē super tātis b̄ficij aggrauat peccatūz. Circa ingratiūz vero super datione filij duo cōsiderāda sunt ac pōderāda: scz mysteriūz incarnatiōnis: in qua datus est nobis. Esa. 9. Et sacramētūz passionis in qua pro nobis se obtulit. supra. 6. Sāguis christi qui per spūscū semetip̄s obtulit immaculatuz deo rē. Et ideo q̄tūz ad p̄mūz dicit. Qui filiū dei: scz pro nobis incarnatū cōcūcauerit. i. vilipēderit: scz nō credēdo qz fides filij dei sit sufficiens ad salutē: sicut illi qui legalia seruabāt. Gal. 3. Ante quoz oculos christus proscriptus est. Itē nō obediēdo eius mādati nec viuēdo s3 doctrināz eius. primi Reg. 10. Qui autē cōtemnūt me erūt ignobiles. Quātū ad secūdū dicit. Et sanguinē testamēti. i. christi sanguinēz cōfirmatiūz noui testamēti. Mat. 26. Dicit est sanguis meus noui testamēti rē. Pollutum duxerit. i. reputauerit pollutuz: vt scz nō possit mūdari sicut pollutus in se nō mūdatur. Eccl. 1. 34. Ab imūdo qd mūdabit: Quasi dicat. Nihil scz s3 qz mūdatio tātūz fiebat per sanguinē aialiuū. Itē pollutū cū dicit. Qui in virtute eius in baptisimo ablutus peccat redeundo ad vomitū. Apoca. pmo. Dilixit nos et lauit nos a peccatis nr̄is in sanguine suo. Et ideo dicit. In quo sanctificatus ē. i. per quē sanctificatus est. p. Cor. 6. Abluti estis sanctificati estis in nomine dñi nostri iesu xpi. Itē qz peccat post alia sacramēta. Malach. pmo. In oī loco offertur oblatio mūda nomini meo: qz magnuz est nomē meū in gētibus. Itē aggrauatur pctū ex cōtēnū

Ad hebreos

ptu spūsancti. Et ideo dicit. Et spūi gratie iniurias fecerit .i. cōtumeliaz. Quā facit qui nō credit q̄ gratia spūsancti data per xpm. Jo. i. 4. Rogabo patrē et aliūz paraclytū dabit vobis. sufficiat ad salutes sine legalib⁹. vt. s. remissionē pctōz ascribat obseruātys legis. Uel calcet xpm qui libere absq; timore peccat: sanguinē xpi polluit qui eo indigne cōmunicat spūi gratis dato. Ephe. 2. Donū enī dei est et nō ex operibus: iniurias facit: qui xpm per pctm̄ a se abicit. Sap. p̄mo. Corripies. i. expellet a superueniēte iniquitate. Eph. 4. Nolite cōtristare spūscm̄ dei. p̄me Thef. 5. Spiritum nolite extinguere.

Deide cū dicit. (Scimus enī qui dixit rē.) pbat qd̄ dixit per auctates. Et circa hoc facit duo. Primo enī pbat ponēdo auctates. Scdo cōcludit ex eis ibi. (Horrendum est rē.) Dicit ḡ. Scimus illuz qui dixit. Deuterono. 32. fm̄ alias litteraz. Mibi vindictaz supple seruate. Littera nostra habet. Mea est vltio. Et nunq̄ reddes: imo et ego retribuam. S; cōtra. Si soli deo seruetur vindicta quare iudices vindicāt: R̄ ideo ad hoc r̄idet apostolus. Rom. 13. q̄ iudex est minister dei. Un̄ nō iudicat p̄pria auctoritate s; dei. (Scda auctoritas est ibidem. Iudicabit dñs pplm̄ suū. Si suuz ḡ multo magis inimicos. p̄. Pet. 4. Si iustus vix saluabitur impius et peccator vbi parebit: Uel pplm̄ suū. i. qui fidem suā nō cōtemnunt: q; ifideles dānabunt et nō iudicabunt iudicio discussiōis. In iudicio enī vt dicit Grego. quattuor erunt ordines. Quidaz qui nō iudicabunt s; saluabunt. s. apostoli et apostolici viri. Quidā qui iudicabunt et saluabunt vt mediocriter boni. Quidā qui iudicabunt et damnabunt vt mali fideles. Quidā qui nō iudicabunt et damnabunt vt omnes ifideles.

Deide cū dicit. (Horredū est rē.) ponit conclusionē. ex quo enī vindicta referuāda est deo q̄ iudicabit pplm̄ suuz horredū est icidere in manus dei viuētis. Quāto enī iudex iustior et fortior est tāto magis timēdus est. ps. De⁹ iudex iustus et fortis. Ergo horredū est icidere in manus ei⁹. Dan. 13. Meli⁹ ē mibi absq; ope icidere in man⁹ vras. Eccl. 12. Si p̄niaz nō egerim⁹ icidem⁹ in man⁹ dñi et nō i manus hoīuz. S; cōtra. scdi Reg. vlti. Dauid tanq̄ melius p̄elegit icidere in manus dei. Respōdeo. dñm est q̄ hō peccat offendēdo hoīez et offendēdo deū. Melius autē est icidere in manus hoīs offendēdo ipm̄ q̄ in manus dei ipz offendēdo. Uel dñm est q̄ melius est peccātē et cōtemnētē icidere in manus hoīs: peccātē vō s; penitētē in man⁹ dei. Et sic elegit Dauid. Uel dñm est q̄ vsq; ad iudiciū nō est horredū in manus dei icidere qui iudicat misericorditer q̄ diu est pater miarū: s; post iudiciuz horredū est icidere in manus dei quādo sicut deus vltionum iusticias iudicabit. Modo enī sic circūdatus ifirmitate quā aliq̄ expertus est ex compassione misericorditer iudicat.

Lectio.

III.

Rememoramini autēz pristinos dies in quibus illuminati magnum certamen sustinistis passionū: et in altero quidē opprobrijs et tribulationibus speculuz facti: in altero autē socij taliter conuersantius effecti. Nā et vincitis compassi estis: et rapinam bonoz vroz cū gaudio suscepistis cognoscentes vos h̄c meliōrē et manētē subam. Nolite itaq; amittere confidentiaz vram: que magnaz habet remunerationē. Patientia enīz vobis necessaria est: vt voluntatem dei facientes reportetis promissionē. Adhuc enīz modi-

cuz aliquantulūq; qui venturus est veniet et nō tardabit: iustus autē meus ex fide vinit: q; si subtraxerit se: non placebit aie mee. Nos autēz nō sumus subtractiōis filij in perditionez sed fidei in acquisitionez anime.

Supra aplius monuit ad inherēdū christo per fides spes et charitates qd̄ iduxit per rōnes terrētes: hic ponit rōnes demulcentes sicut bonus medicus postq̄ secuit ponit vntiones lenientes. Inter omnia enīz cōmendatio de beneficijs est vnuz qd̄ maxime puocat ad bonuz iceptuz cōtinuandū. Virtus enī laudata crescit in imensuz: et imensuz glorie calcar habet. Et circa hoc facit duo. Primo enīz cōmemorat eis bona que fecerant. Scdo hortat ad implenduz qd̄ restat ibi. (Nolite itaq; omittere rē.) Circa p̄mūz tria facit. Primo enī in generali cōmemorat tribulatiōes quas pro fide passi sunt. Scdo describit tribulationū modos ibi. (Et in altero rē.) Tertio exponit eas in spūi ibi. (Nam et vincitis rē.) Quia ergo ex beneficijs hō exercitat ad melius aliquādo sicut ex malis econtrario desperat de seipso: iō recitat bona eoz dicens. Rememoramini. Jere. 2. Recordatus sum tui. i. bonoz que egisti. (Dies pristinos. i. p̄mordia cōuersionis v̄re: in quibus illuminati p̄ fidē que illuminat aiam. Act. 15. Side purificās corda eozū. Esa. 60. Surge illuminare hierlm̄. Doc autē est p̄ fidem xpi. Ephe. 3. Dabitare xpm p̄ fidē in cordibus vris. Luc. p̄. Illuminare his qui in tenebris et in vmbra mortis sedēt. P̄mū enī lumē aie ē fides. (Sustinuistis magnū certamē passionis. i. magnas passiōes cōtra vos certātes vobis illatas ab his q̄ xpm p̄sequēbant in vobis. Act. 9. Saule saule quid me p̄sequeris. i. me in mēbris meis: q; vt dicit Augu. in finone sup verbo isto. Membris in terra positus caput de celo clamat. Sap. 10. Certamē forte dedit illi vt vince- ret. 2. Th. 4. Certamē bonū certamen fidei. Sicut enī d̄ Act. 8. Facta est p̄secutio magna in ecclia post mortem ste phani p̄ Thef. 2. Vos enī imitatores facti estis eccliarū dei que sunt in iudea: quā eadē passi estis et vos a cōtribulibus vestrīs sicut et ipsi a iudeis rē. Si ḡ a p̄ncipio icepistis sustinere vitupabile eēt mō deficere.

Cōsequēter cuz dicit. (Et in altero qd̄z rē.) ostēdit q̄ fuerint ille tribulatiōes. Dupl̄ enī patitur aliqs. s. et se tribulationē sustinēdo et in alio aliene tribulatiōi compatiēdo. Utroq; autē modo illi passi sunt. Quātū ad p̄mū dicit. In altero. s. q̄tū ad vos facti estis spectaculū qd̄ grauissimū est sapiētī. Quia enī vnus fatū⁹ irridet nō est graue: et si multa tribulatio iferat: sapiētī vō graue ē: s; si tribulet et irrideatur a tribulāte: hoc grauissimū ē. In hoc ḡ ostēdit magnitudinē afflictionis ipsoz: q; facti erāt spectaculuz. i. q; nullus eis patiebatur: imo magis cōgaudebāt in afflictionib⁹ ipoz s. in opprobrijs. ps. Opprobria exprobrātū tibi ceciderūt sup me. (Et tribulatiōib⁹. ps. Multe tribulatiōes iustoz rū. p̄. Cor. 4. Spectaculū facti sum⁹ mūdo. s. ad irrisionē: et āgelis ad p̄gratulationē et hoīb⁹. s. rōne v̄rētib⁹ ad imitationē. Quātū ad 2m̄ dicit q; i altero effecti sūt socij taliter conuersantius. i. eoz q̄ talia patiebant: et h̄ p̄ cōpassionē et p̄ submissionē. Ro. 12. Necitātib⁹ scōz cōicātes.

Deide cū dicit. (Nā et vincitis rē.) Exponit qd̄ dixerat: et p̄mo q̄rū ad 2m̄. s. quō sūt passi. Inter iudeos. n. ml̄ti erāt vinciti sic de paulo d̄. Act. 8. q; deuastabat eccliam tradēs in custodia viros et ml̄ieres. Istis passi sūt ministrādo necessaria. Mat. 25. In carcere eras et venistis ad me. Quātū ad p̄mū dicit. Et rapinā bonoz vroz. s. p̄ hac cā facta: q; s. vincitis ministrabāt. Lū gaudio suscepistis. Jac. p̄. De gaudio existimate frēs rē. Act. 5. Ibant apostoli gaudētes rē. S; quare cuz gaudio. Nūquid amāde sunt tribulatiōes?

Lerte nō: quia dicit Augu. Tolerari iubes eas nō amari.
 Rūdeo dōm ē q nō amāť pp se s; pp aliud. 2 sic isti ama
 bāt eas. Un̄ subdit. Lognoscentes eos h̄re melioze 2 ma
 nētē subam. s. alias diuitias pncipaliozes q augēť ex sub
 tractioe istaz qb̄ dicūt meliozes. T̄pales enī vane sunt
 qz sunt in his que sūt ifra hoīem: spūaliozes at̄ in ipō deo
 s. in fruitioe dei. Esa. 33. Diuitie salutis sapia 2 scia tior
 dñi ipse thesaur̄ ei⁹. Itē sūt manētes qz iste deficiunt in
 se: 2 auferri pñt: ille vō nō. Matth. 6. Nolite thesaurizaf
 vobis thesauros i terra vbi eruga 2 tinea demolif: 2 vbi
 fures effodiunt 2 furaf 2c. ¶ Deinde cum dicit (Nolite
 itaq; 2c) Qñdit quid eis restat faciēdū. s. fidētia acce
 ptam ex bonis opib⁹ seruare. Et circa hoc fac̄ tria. P̄rio
 enī ponit monitiōem. Sc̄do docet modū monitiōez ser
 uādi ibi (Patiētia enī vobis 2c) Tercio pbat p auctori
 tatē ibi (Adbuc enī modicū 2c) Dicit ḡ. Ex quo tot bona
 in p̄mordys p̄sertatiōis v̄re opati estis ex qb̄ multā cō
 fidētia debetis h̄re apud deum nolite itaq; amittere cō
 fidētia v̄ram: qđ p̄fecto sequerēť si a bonis defisteret
 que magnā h̄nt remuneratiōem. Mat. 5. Haudente i illa
 die 2 exultate qm̄ merces v̄ra copiosa ē in celis. Heñ. 15.
 Ego p̄tector tu⁹ s; 2 merces tua magna nimis. ¶ Mo
 dus seruādi ē patiētia. Un̄ dicit. Patiētia enī vobis neces
 saria ē. Sicut at̄ mansuetudo ē moderatiua ire ita patien
 tia ponit modū i tristituz: vt. s. nō excedat moduz rōnis.
 Cōtingit at̄ aliqñ tristitia ex malis illatis: aliqñ vero ex
 bonis dilatis. Prouer. 13. Spes que differť affligit aīaz.
 Quātū aut̄ ad p̄mū pp̄ie d̄r patiētia: sed quātū ad sc̄dm
 d̄r lōganimitas. s; hic accipit̄ patia p̄yroq; 2 quantum
 ad sufferētia maloz: 2 q̄tū ad lōganimitatē bonozū dila
 torum. Dicit ḡ qz quātū ad v̄rūq; patientia nobis neces
 saria. Prouer. 16. Melior est patiens forti viro. Luc. 21.
 In patiētia v̄ra possidebitis aīas v̄ras. Ja. primo. Patiē
 tia op⁹ p̄ficiēť h̄z. Et ad quid ē necessaria? Ut volūtatem
 dei faciētes repositetis reppromissionē id ē implētes volū
 tatē dei. s. voluntatē signi. Sic. n. aliqñ accipit̄ voluntas
 dei in scriptura. ps. Ministri ei⁹ qui facitis volūtātē ei⁹
 Et sic repositabit̄ p̄missionē. i. rē p̄missam q̄ opantib⁹
 dat̄. Mat. 20. Uoca oparios 2 redde illis mercedē suā.
 Lu. 21. In patiētia v̄ra possidebitis aīas v̄ras. Mat. 24.
 Qui perseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit. Jere. 18.
 Repēte loquar aduersus gēte 2 aduersus regnū vt era
 dice 2 disperdā illō 2c. ¶ Deinde cū dicit (Adbuc autē
 modicū 2c) probat qđ dixit per auctoritatē. Et circa hoc
 facit duo. P̄rimo enī ponit cē. Sc̄do applicat ad p̄posi
 tū ibi (Nos at̄ nō sum⁹ 2c) P̄rima in tres. P̄rimo enī p
 ponit p̄ximū aduētū remunerationis. Sc̄do ostendit cō
 ditiōem remuneratiōis ibi (Iustus at̄ me⁹ 2c) Tercio de
 clarat piculū ne pdatur remuneratio ibi (De si s̄traxerit
 se 2c) Circa p̄mū sciēdū ē qz auctoritas ista sumpta v̄r de
 abacuc. 2. tñ p̄ncipiū sumptū ē de aggeo. 2. capi. Qđ ideo
 forte fecit qz v̄rūq; itellexit de eodē aduētū. Abacuc. n.
 sic dixit. Adbuc vilis p̄cul. Aggeus at̄. Adbuc modicuz
 Et iō v̄r̄ verbis vni⁹ quasi verbis alteri⁹. Vel meli⁹ qz
 ap̄ls logtur p̄ tpe suo. s. post incarnatiōem 2 resurrectio
 nē a qua min⁹ restat vsq; ad iudiciū q̄ a tpe p̄phete. Et
 iō magis v̄r̄ v̄bo aggei quātū ad p̄ncipiū: tñ in fine au
 ctoritatis 2cordat. Vel et̄ qz logtur quasi ex seipō cui nō
 min⁹ credēdū ē qz p̄phete. Est at̄ duplex aduētus domi
 ni s̄m duplex iudiciū. Un⁹ ḡn̄alis. s. in fine in v̄l iudicio
 Ali⁹ sp̄alis in morte vniuscuiusq; quātū ḡ ad v̄rūq; dicit.
 Adbuc modicū: quātū ad breuitatē t̄pis. Et quidē
 quātū ad p̄mū. 2 si multū sit quātū ad tractū t̄pis 2 q̄ ad
 nos: breue tñ ē quātū ad eternitatē. ps. Mille anni ante
 oculos tuos tāq; dies besterna q̄ preterit. Apoc. vltimo

Ecce venio cito. S; q̄tū ad sp̄alē qui ē in morte. de quo
 Joā. 14. Iteꝝ veniā 2 accipiā vos ad meipm̄ nō multuz
 refert: v̄r; sit paz vel multū: qz talis erit vnusquisq; in
 iudicio qualis exibit. Et iō studēdū ē vt in morte appa
 ream⁹ boni: qz vbi te inuenero ibi te iudicabo. Et iō dic̄
 modicū 2 aliquātulū qz tribulatiōes nō sūt multum ma
 gne duratōe: qz si multū p̄mūt iterimūt: si vero paruz
 p̄mūt nō cito finiūt. 2. Cor. 4. Id enī qđ in p̄nti ē tribula
 tionis momētaneū 2 leue s̄p̄ra modū opat̄ in nob̄ eter
 nū ḡlie pondus. Veniet ḡ cito siue i morte siue i iudicio
 Jac. 5. Ecce iudex añ iannā assistit. ¶ Qui sunt et̄ remu
 nerādi oñdit cū subdit. Iustus at̄ me⁹ ex fide viuuit. Dec
 eadē auctoritas h̄r̄ Ro. 2. 2. Hal. 3. Solis aut̄ iustis debe
 tur remuneratio. ps. Salus at̄ iustoz a dño. Est at̄ duplex
 iusticia. Una q̄ ad humanū iudiciū. Ro. 10. Ignorantes
 dei iustitiam 2 suā querētes statuere. Alia quo ad dñū.
 Luc. p̄rio. Erant at̄ iusti ante deū. Istam aut̄ iusticiā req
 rit de⁹. Et ideo dicit. Iust⁹ me⁹. i. iusticia que ad me ordi
 natur. i. qui ē mihi iust⁹ 2 pp̄ me. Illud aut̄ per qđ homo
 iustificat̄ ē fides. Ro. 3. Iusticia dei ē per fidem ih̄u xp̄i.
 Cui⁹ rō ē: quia per hoc ē hō iustus qz ordiatur ad deum:
 illud at̄ per quod primo ordinať in deū ē fides. Et ideo
 dicit. Iustus meus ex fide infra. ii. Accedētem ad deum
 opz credere. Nec solum per fidē iusticia s; et̄ per fidē iu
 stificatus viuuit. Sicut enī p̄ aīaz viuuit corp⁹: ita anima p
 deū. Un̄ sicut per illud p̄ qđ primo vnif̄ aīa corp⁹ viuuit
 corp⁹: ita p̄ id p̄ quod primo vnitur de⁹ aīe viuuit aīa: hoc
 at̄ est fides: qz fides ē p̄mū in vita sp̄ali. Esa. 7. Si non
 credideritis nō permanebitis sicut dom⁹ nō permanet
 destructo fundamēto. Hal. 2. Oz aut̄ nūc viuo in carne i
 fide viuo filij dei. Fides at̄ si nō ē formata charitate mō
 tua ē. Et iō nō viuificat aīaz sine charitate. Hal. 5. Fides
 q̄ p̄ charitatē opat̄. p̄rie Joā. 3. Nos scim⁹ qz translati su
 mus de morte ad vitā: qm̄ diligim⁹. Rex iustus me⁹ ex
 fide viuuit. i. apud me reputatur 2 habz vitam glorie sine
 actuali passione si non datur oportunitas patiēdi.

¶ Deinde cū dicit (De si s̄traxerit se 2c) Qñdit piclm̄
 iminēs nō p̄manēti in iusticia fidei. Quia. n. in p̄tate ha
 bētis fidē ē ipam perdere vel seruare. iō dicit. Si s̄tra
 xerit se. s. a fide 2 a iusticia nō placebit aīe mee. L̄ra n̄ra
 h̄z. Non erit recta aīa ei⁹. Et est idē sensus. Dicit Hiero
 nym⁹ qz v̄bicūq; alr̄ scriptū ē in hebreo q̄ in septuagita
 apl̄is v̄r̄ sicut didicit a gamaliele ad c̄pedes didic̄ le
 gem. Nō placebit ergo aīe mee. i. voluntati mee. Volun
 tas enim dei d̄z eē regula actionū nostraz. Qui ergo nō
 2cordat volūtati dei nō ē recta aīa eius.

¶ Deinde cū dicit (Nos at̄ nō sumus 2c) Adaptat ad p̄
 positū. Quasi dicat. Sic eris his qui se fidei s̄trahunt.
 Sed nos non sumus filij subtractionis in p̄ditiōez. Ille
 d̄r filius alicui⁹ qđ in ipō dñatur. Et sic d̄r aliquis filius
 mortis. s. i quo dñatur illud per quod a deo reprobatur.
 Canonica iude. Di sunt q̄ segregant semetip̄os aniales
 sp̄m̄ non habētes. In perditioe. s. aīe. ps. Perdidisti oēs
 qui fornicātur abs te. ps. Et iter impioꝝum peribit. Sed
 filij dei. renati in xp̄o per fidem in acquisitionem. i. in sa
 lutem aīe. Qui enim mandata dei custodit: saluat aīam
 suam. Mat. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mādata.
 p̄ime Thef. 5. Nō sum⁹ filij noctis neq; tenebraz. Ergo
 nō deficiamus a fide.

CAP. XI.



St autem fides sperandaruz sub
 stantia rerum argumentuz nō ap
 parentium.

¶ Supra apostolus multipl̄r oñdit ex
 cellētia xp̄i p̄ferēs ipm̄ angelis Moyfi 2

aaron: et monuit iungi ipsi christo: que coniunctio: quod precipue et
 inchoatiue fit per fidem: Eph. 3. Vitare christum per fidem in cor
 dibus vestris. Iohannes apostolus procedit ad commendationem fidei. Et cir
 ca hoc facit tria. Primo enim describit fides. 2. ponit exem
 pla diuersa de ipsa ibi (In hoc enim) 3. hortatur ad ea que
 sunt fidei. id est. ca. ibi (Ideo quod vos tanta etc.) Diffinitionem
 fidei ponit complete quod est obscure. Unum sciendum est quod volens
 perfecte diffinire virtutem aliquam oportet quod tangat materiam eius pro
 priam circa quam est et finem eius: quod habitus cognoscitur per
 actum et actus per obiectum. Et ideo oportet tangere actum et ordinem ad ob
 iectum et finem. Sicut volens diffinire fortitudinem oportet tange
 re propriam eius materiam circa quam est. scilicet timores et audacias et fi
 nem. scilicet bonum reipublice: ut dicat quod fortitudo est virtus mo
 deratina illorum pro bonum reipublice. Cum autem fides virtus
 theologica habeat idem pro obiecto et fine. scilicet deum. Primo er
 go ponit ordinem et finem. Secundo materiam propriam ibi (Argumen
 tum non apparetium) Sciendum vero est quod actus fidei est cre
 dere qui est actus intellectus determinati ad unum ex imperio
 voluntatis. Unum credere est cum assensu aliquid cogitare: ut
 dicit Augustinus in libro de predestinatione sanctorum. Et ideo obiectum fidei
 et finis voluntatis oportet sibi considerare. Veritas autem propria est
 obiectum fidei: in qua quod consistit finis voluntatis. scilicet beatitudo que
 differretur est in via et in propria: quia in via veritas prima non est
 habitata: et per omnes nec visa: quia in his que sunt supra naturam: ideo
 est videre et habere: ut dicit Augustinus 83. q. sed tamen est sperata. Ro.
 8. Quod enim non videmus speramus. Quod enim non videt quis quod spe
 rat. Ergo veritas prima non visa sed sperata est finis voluntatis in
 via: et per omnes obiectum fidei: quia idem est sibi pro fine et obiecto.
 Finis autem ultimus simpliciter ipsi fidei in propria que inten
 dimus ex fide est beatitudo que in astra visione dei consistit. Iohannes
 17. Nec est vita eterna ut cognoscant te solum verum deum etc. Et
 20. Beati qui non viderunt et crediderunt. Deus autem est spes fidei
 huius. Petrus 1. Regenerauit nos in spiritu viuam. Finis ergo
 fidei in via est affectio rei sperate. scilicet beatitudinis eterne.
 Et ideo dicit. Speranda res. Sed queritur hic quomodo
 cum fides sit prior que spes diffinitur per ipsam: quod posteriori debet
 diffiniri per ipsam et non e converso. Respondetur deum est quod ex iam dictis per
 solo: quod deum est quod ideo est obiectum et finis fidei. Cum affectio rei
 sperate sit finis eius oportet quod sit obiectum ipsius. Dicebat autem
 supra quod omnis habitus debet diffiniri per ordinem actus ad obiectum.
 Verum autem et bonum et si in se considerata reuertantur quantum ad super
 positam: tamen in quantum ad rationem diuerso ordine se habent ad inuen
 tione: quod et verum est quoddam bonum: et bonum est quoddam verum.
 Et sicut intellectus et voluntas que distinguuntur penes distinctio
 nem veri et boni habent inter se diuersum ordinem. In quantum enim
 intellectus apprehendit veritatem et quicquid in ipsa continetur sic ve
 rum est quoddam bonum: et sic est bonum sub vero. Sed in quantum
 voluntas mouet sic verum est sub bono. In ordine ergo cognoscendi intellectus
 est prior: sed in ordine mouendi voluntas est prior. Quia ergo intellectus mouetur ad actum fidei ex imperio
 voluntatis ut dictum est in ordine mouendi voluntas est prior
 Iohannes non diffinitur prius per posterius: quia ut dictum est in
 diffinitione fidei oportet ponere ordinem actus ad obiectum
 quod idem est quod finis. Finis autem et bonum idem sunt: ut
 habetur secundo philosophorum. In ordine autem ad bonum volun
 tas cuius est spes sicut subiecti est prior. Quare autem
 non dicitur diligendarum. Respondeetur quod charitas est proprium et absens.
 Quia ergo finis non habitus est obiectum fidei: ideo dicitur. Spe
 randam res. Nec obstat quod res speranda est obiectum spei. Quia
 oportet quod fides sicut ad finem ordinem ad obiectum illarum virtutum
 quibus perficitur voluntas: cum fides pertineat ad intelle
 ctum sicut imperatur a voluntate. Sed cum fides sit
 yna quod ab unitate obiecti obiectum habitus vnus: quare non dicitur
 rei sperande sed res speranda. Respondeetur deum est quod beatitudo
 que in se essentialiter est yna quia consistit in deivisione

ne que in se est yna: est principium et radix ex qua multa bo
 na deriuantur que sub ipsa continentur sicut partes corporis: socie
 tas sanctorum: et multa alia. Ut ergo ostendat omnia ista perti
 nere ad fidem loquitur in plurali. Illud autem quod dicitur suba potest
 multiplari exponi. Uno modo caliter: et tunc habet duplicem
 sensum. Unum quod est substantia id est facies in nobis sub
 stare res sperandas: quod facit duobus modis. Uno modo
 quasi merendo. Ex hoc enim quod captiuatur et submittitur intel
 lectum suum his que sunt fidei meretur quod aliqui pueniat
 ad videndum hoc quod sperat. Visio enim est merces fidei.
 Alio modo quasi per suam proprietatem partialiter facit quod id quod
 creditur futurum in re aliquo modo iam beatur dummodo
 credit in deum. Alio modo exponi potest suba essentialiter quasi
 fides sit suba id est essentia rerum sperandarum. Unum in gre
 co habetur ipostasis rerum sperandarum. Essentia enim bea
 titudinis nihil aliud est quam visio dei. Iohannes 17. Nec est vita eter
 na ut cognoscant te solum verum deum etc. Unde prior de tri
 nita. cap. 10. dicit Augustinus. Nec contemplatio permittitur nobis
 actionum omnium finis etc. Ipsa ergo plena visio dei est essen
 tia beatitudinis. Hoc autem videmus in scientiis liberali
 bus quod si quis aliquam velit adiscere operam cum primo acci
 pere principia ipsius: que oportet credere cum sibi traduntur
 a magistro. Operam enim credere eum qui dicitur: ut habet primo
 priorum. Et in illis principis quodammodo continetur to
 ta scientia: sicut conclusiones in principis: et effectus in causa.
 Qui ergo habet principia illius scientie habet substantias
 eius. puta geometria. Et si geometria esset essentia beati
 tudinis qui haberet principia geometrie haberet quodammodo
 substantiam beatitudinis. Fides autem nostra est ut creda
 mus quod beati videbunt et fruuntur deo. Et ideo si volu
 mus ad hoc peruenire oportet ut credamus principia istius co
 gnitionis. Et hec sunt articuli fidei qui continent totam suam
 materiam huius scientie: quia beatos nos facit visio dei trini
 et vnus. Et hic est vnus articulus. Unde hoc credimus: et ideo
 dicit. Substantia res speranda. prime Cor. 13. Videmus
 nunc per speculum et in enigmate: tunc autem facie ad faciem
 Quasi dicat. Tunc erimus beati quando videbimus faciem
 ad faciem illud quod nunc videmus in speculo et in enigma
 te. In his ergo verbis ostenditur ordo actus fidei ad finem
 quia fides ordinatur ad res sperandas quasi quoddam
 inchoatiuum in quo totum quasi essentialiter continetur sicut
 conclusiones in principis. Consequenter cum dicit. Argu
 metum non apparetium: tangit actum fidei circa propriam
 eius materiam. Actus autem proprius fidei et si sit in ordine ad vo
 luntatem. ut deum est: tamen est in intellectu sicut in subiecto:
 quod obiectum eius est verum: quod proprie pertinet ad intelle
 ctum. In actibus autem intellectus differretur est. Quidam
 enim sunt habitus intellectus qui important omnimodam cer
 titudinem ad completam visionem eius quod intelligitur si
 cut per de intellectu qui est habitus primus principiorum: quod qui intel
 ligit quod omne totum est maius sua parte: videt hoc et est certus. Hoc
 etiam facit habitus scientie: et sic intellectus et scientia faciunt certitu
 dinem et visionem. Quaedam vero alia sunt que neutrum faci
 unt. scilicet dubitatio et opinio. Fides vero tertium iter ista
 quia deum est quod fides facit assensum in intellectu: quod potest
 esse dupliciter. Uno modo quod intellectus mouetur ad assen
 tiendum ex euidentia obiecti quod est per se cognoscibile: sicut
 in habitu principiorum: vel cognitum per aliud quod est per se co
 gnoscibile. Sicut per in scientia astronomie. Alio modo assen
 titur alicui non propter euidentiam obiecti a quo non mouetur
 sufficienter. Unde non est certus. sed vel dubitat quando non
 plus habet rationem ad vnam partem quam ad aliam. Vel opina
 tur si habet quidem rationem ad vnam partem non omnino quietam
 tem ipsam: sed cum formidine ad oppositum. Fides autem
 neutrum horum dicit simpliciter: quia nec cum primis est sibi euidentis

nec cū duob⁹ vltimis dubitat: sed determinat ad alterā partē cū quadā certitudine et firma adhesionē p quadā electiōem volūtariā. Hanc at electiōem facit dīna auctoritas p quā electiōem determinat intellectus vt firmiter inheret his que sūt fidei: et eis certissime assētiat. Et iō credere ē cū assensu cognoscere. Propā g mā habitus fidei sunt nō apparētia. Apparētia enī agnitōez hnt nos aut fidē vt dicit gregorius. Act⁹ at fidei ē certa adhesio quā vocat apls argumētū accipiēs cām p effectū: qz argumētū facit fidē de re dubia. Est enī argumētū ratio rei dubie faciens fidē. vt dicit Boetius. Uel si sequamur expositiōez noīs q̄ dī argumētū quasi arguēs mētē: et tūc accipit effectū p cā: qz ex certitudine rei puenit q̄ mens cogat ad assentiēdū. Unī argumētū dī non apparētium .i. certa apprehēsiō eoz que nō videt. Quā si qs velit verba ista ad debitā formā reducere posset dicere q̄ fides ē habitus mētis qua inchoat vita eterna in nobis faciens intellectū assentire nō apparētibus. Ubi enī nos argumentum bēm⁹ bz alia lra diuictio: qz p auctoritatē dīnā cōiūciat intellectū ad assentiēdū his q̄ nō videt. Pz g q̄ apls cōplete diffinit fidē lz obscure. Per istā enī diffinitiōem distinguunt fides ab opinione: dubitatiōe: et suspitiōe: qz per istā nō hī firma adhesio itells ad aliqd. Per h̄ at qd dī non apparētū distinguunt ad hitū pncipiorū et scia. Et p h̄ qd dī rex sperādaz distinguunt a fide cōiter sūptā q̄ nō ordīnatur ad bīrudinē. Nā p ppiā diffōnem vnde cūqz innotescit et distinguunt a quolibet alio sicut ē hic. Unde et ad istā oēs alie reducūt. ¶ Sz vt q̄ male dicat non apparētū: ga vt dī Jo. 20. Thomas vidit et credidit. Item credim⁹ eē deū vni qd tū demā a pphetis. Respōdeo dicēdū est q̄ fides duplī accipit. Uno mō ppe: et sic ē nō visoz et nō scitoz: vt pz ex pcedis. Et ppter ea nō p̄t maior certitudo hēri de cōclusionē q̄ de pncipio a quo elicitur: ga sp pncipia sūt notiora cōclusionib⁹. Et iō cū pncipia fidei nō hēant euidentia: nec p p̄is cōclusiones. Et iō intellectus nō assentit cōclusionib⁹ tanq̄ scitis nec visis. Alio mō cōiter: et sic excludit oēm certā cōclusionē. Et sic loq̄t augustin⁹ i q̄stionib⁹ euāgely q̄ fides ē de q̄busdam que vidēt. Apl̄s at loq̄t de p̄ia. Et qd dī de Thoma dicēdū ē q̄ sicut dī gregorius. Aliud vidit aliud credidit: qz vidit hūanitatē et credidit diuitatē. ¶ Ad istud de demōstratione dōm ē q̄ nihil p̄hibet aliqd eē visum vni qd ē creditum alteri sicut pz in diuersis statib⁹. Qd. n. nō est visū in via vī in p̄ia. Unī qd ego credo angelus videt. Sicut qd ē visum a pphetis vt qd de⁹ ē vni incorpore⁹ hoc ē creditū ab ydeotis sicut ydeota credit eclypsim quā astrolog⁹ videt. Et de talib⁹ ē fides fm quid tm. Quedā at sūt que simplr excedūt statum p̄ntis vie. Et de talibus est fides simpliciter. Lectio. II.

In hac enī testimoniū cōsecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei vt ex inuisibilib⁹ visibilia fierent. Fide plurimā hostiaz abel q̄ cayn obrulit deo: per quas testimoniū cōsecutus est esse iustus: testimoniū p̄hibente muneribus eius deo et pillaz defunct⁹ adhuc loquit. Fide enoch translatus ē ne videret mortem: et non inueniebat: quia transtulit illū dominus: Ante translationem enim testimoniū habuit placuisse deo. Sine fide autē impossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus

se remunerator sit. Fide: noe respōso accepto de his que adhuc non videbant meruens aptauit archam in salutē domus sue per quā diminuit mūdus: et iusticie que p fidem ē heres est institutus.

¶ Supra posuit descriptiōem fidei: hic ostendit eam p exemplum. Et circa hoc facit duo. Primo enī in ḡnali manifestat ppositū suum. Scdō i sp̄ali ibi (Fide intelligim⁹ et.) Quantum ad p̄mū sic cōtinuat. Sic ḡ describo et cōmendo fidem: nec hoc ē d nouo. in hac enī. s. fide senes. i. facti patres crediderunt: et per fidē instituti sunt. Hēn. 15. Credidit abzaam deo et reputatū est illi ad iusticiam. ps. Credidi p̄ qd locut⁹ sū. Inter oēs at p̄res veteris testamēti illi duo sp̄aliter. s. dauid et abzaam hnt testimoniū fidei.

¶ Fide intelligim⁹ et. In sp̄ali declarat ppositū p exemplū antiquoz. Et primo q̄tum ad id qd crediderūt et docuerunt. Scdō q̄tum ad id qd fecerūt ibi (Fide abel et) Tertio q̄tum ad id qd passi sunt ibi (Aly autes distenti sunt et.) Doctrina aut in veteri testamēto duplex fuit. Una aperte posita. Alia vero sub velamine figurarū et mysterioz velata fuit. Prima de vnitāte dei et creatiōe mundi. Scdō de mysterio incarnationis et reparationis. Unde sicut ipsi in memoriā creatiōis colebāt sabbata: ita nos in memoriā resurrectiōis seruam⁹ dīcam. Quātum ergo ad doctrinā de mūdi creatiōe dicit. Fide intelligimus et. Quod p̄t duplī legi. Uno modo q̄ vbo dei sit ablatiui casus. Et est sensus. Nos sicut antiqui fide. i. per doctrinā fidei. s. veteris testamēti. Hēn. 1. Dixit deus fiat et. ps. Ipse dixit et scā sunt. Secula esse aptata id est disposita verbo dei. i. p̄perū dei. Hoc at p̄tinet ad fidē q̄. s. hoc intelligam⁹: quia cum fides sit de inuisibilib⁹ secula facta sunt de inuisibilib⁹. s. de mā prima que nuda et priuata oī forma inuisibilis est et oī specie et dispōne carens. Jō dicit. Ut ex inuisibilib⁹ visibilia fierēt. Sz hoc ē satis ruditer dictum lz sit verum. ¶ Scdō mō q̄ verbo sit datiu casus. Et tunc ē sensus. Intelligimus p fidē vt prius secula eēt aptata id est cōueniētia et cōrūdiētia verbo vt ex inuisibilib⁹ et. Propter qd sciēdū ē q̄ vbo dei ē ipse cōceptus dei quo scipm et alia intelligit. De at comparatur ad creaturā sicut opifex ad opus suum. Hoc at videm⁹ q̄ artifex illud qd producit extra pducit i similitudinē conceptus sui. Unde facit domū in mā ad similitudinē domus quā in mēte sua formauit. q̄ si domus extra conueniat domui p̄concepte ē op⁹ debito modo ordinatū: si non: nō. Quia vero tota creatura optime disposita ē vtpote pducta ab artifice in quo nō p̄t cadere error vel aliquis defectus. iō plenissime fm modū suum veniit dīno cōceptui. Unī Boetius de consolatione. Pulcrum pulcerrimus ipse mundū mente gerens similiq̄ imagine formās. Ideo dicit. Intelligimus fide secula id est totā vniuersitatē creature aptata. i. conueniēter ridentia vbo id est conceptui dei sicut artificiatum arti sue. Ecclēci. p̄rio. Effudit illa. s. sapiam suam super oia opera sua. ¶ Sequitur. Ut ex inuisibilib⁹ et. Sed ga apud antiquos cōmunis animi conceptus erat q̄ ex nihilo nihil fit. ii. physicoz. Ideo quando videbant aliqd nouum opus dicebant q̄ eēt factum ex aliquibus inuisibilib⁹. Unde vel ponebant quodlibet esse i quolibet: sicut empedocles et anaxagoras d quo nihil ad presens. Aly vero latitationem formarum sicut ipse anaxagoras Aly ab ydeis sicut plato. Aly ab intelligentia sicut Aui cēna. Unde fm omnes istos visibilia facta sūt ex inuisibilib⁹ rationibus ydealibus. Nos autem dicimus fm modū p̄cām q̄ ex inuisibilib⁹ rōnibus ydealibus in vbo

dei: per quod omnia facta sunt: res visibiles sunt producte. Quae rationes et si idem sunt: tamen per diuersos respectus connotatos respectu creature duntaxat sunt rationem. Unam aliam rationem conditus est homo: et alia equus: ut dicit Augustinus in libro 83. q. Sic ergo secula aptata sunt verbo dei: ut ex inuisibilibus rationibus ydeatibus in verbo dei visibilia. i. omnis creatura fieret. Quia autem ista verba expressisse sunt contra manicheos. Ipsi enim dicunt quod non est curaduz quod homo credat: sed tamen quod faciat. Sed apostolus principium omnis operi ponit fidem. Unde dicit quod est suba. i. fundamentum. Sine fide ergo frustra sunt opera. Item dicunt quod non est credendum nisi verum habet rationem. Contra quod dicit non apparerunt. Item dicitur dicitur testimonium te flammatum dicitur quod a malo principio. i. a diabolo coeditum sit. Contra quod dicit quod in hac fide testimonium persecuti sunt senes.

Deinde cum dicit (Fide abel etc.) Oñdit quid presens anti qui fecerunt. Et primo hoc ostendit de presens anti diluuium. 2º de patribus qui fuerunt ante legem ibi (Fide quod vocat abraham etc.) 3º de his qui fuerunt sub lege ibi (Fide moyses etc.) Ante diluuium fuerunt tres specialiter deo accepti. scilicet abel. Henoch. 4. enoch. Henoch. 5. noe. Henoch. 6. Primo ergo ponit fidem abel. Secundo fidem enoch ibi (Fide enoch etc.) 3º fidem noe ibi (Fide noe etc.) De abel autem ostendit quid per fidem fecerit: et quid inde consecutus sit. Per fidem abel obtulit sacrificium. Unde sicut confessio est testimonium fidei interioris: ita ex cultu exteriori in sacrificio commendat fides eius. Et ex eo quod obtulit sacrificium electum: quod de primo genitis gregis et de adipibus eorum ostenditur electa fides eius. Optimum enim sacrificium signum fuit electe fidei et probate. Mal. i. Maledictus fraudulētus qui habet in grege suo masculum et votum faciens imolat debile domino. De sacrificio autem cayn nulla fit mentio quantum ad excellentiam sed solum quod obtulit de fructibus terre. Dicit ergo quod abel fide obtulit plurimam hostiam: non quantitate sed preciositate quam cayn. i. meliorem hostiam obtulit quam cayn. scilicet deo. quia ad honorem dei. Aliter enim non placuisset deo. Glofa dicit. Fide plurima: sed hoc non habet in greco: quia plurima est ibi accusatiui casus: quod per ex modo loquendi qui est comparatiuus: nisi dicatur fide plurima. i. meliorem et prestantiorem quam cayn obtulit: scilicet quod ut deum est sacrificium exterior signum fuit fidei interioris. Ex fide autem duo sequuntur. unum in vita. scilicet testimonium iusticie. Unum dicit. Consecutus est testimonium esse iustus. scilicet per fidem. Matth. 23. A sanguine abel iusti etc. tamen non propter hoc testimonium christi dicit ipsum consecutum fuisse testimonium iusticie. quia non intendit hic inducere nisi auctoritates veteris testamenti: sed propter id quod dicit Henoch. 4. Respexit dominus ad abel et ad munera eius: quia respectus domini est specialiter super iustos. ps. Oculi domini super iustos. Et hoc testimonium perhibete deo mueribus eius. Quod forte fuit quia igne celesti incēdebatur munera. Et hoc fuit respectus dei. Prius tamen respexit ipsum offerente quam oblationem eius: ga ex bonitate offerentis acceptat oblatio: que non est sacramentalis: quia sacramentalē bonitatē non imutat malicia ministrum: quantum autem ad offerente ut sibi proffit oblatio requirit in ipso. Aliud sequitur post mortem. Unde dicit. Et per illam defunctus adhuc loquitur: quia ut dicit glofa post mortem adhuc comedatur fides eius: quia datur nobis manna loquendi de ipso ut de fide eius et patientia demus exempla ad exhortandum alios ad patientiam. Sed hec non est intentio apostoli. quia omnia que accipit habet sumit ex scripturis. Unum intelligitur de eo quod dicit Henoch. 4. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. infra. ii. Meliorem loquente quam abel. Hoc enim accepit per illam: id est per meritum fidei: quod defunctus: id est sanguis defuncti clamat ad deum et loquatur deo.

Deinde cum dicit (Fide enoch etc.) Comēdat enoch. Et primo ponit intentum suum. 2º probat ibi (Et non inueniebatur etc.) Non facit autem apostolus mentionem de operibus eius: quia scri-

ptura modicum loquitur de hoc: sed tamen ostendit quid ei fecerit deus: quia fide id est per meritum fidei translatus a conuersatione huius vite in aliam conseruatur a morte. Unde dicit. Ne videret mortem. Henoch. 5. Non apparuit quia tulit eum deus. Et verum est quod nondum est mortuus: sed tamen quia morietur: quia inia quam dominus primis parentibus peccantibus infligit. quocumque die comederis etc. in omnes quocumque modo nascatur ex adam permanebit etiam in christo. ps. Quis est homo qui viuere et non videbit mortem: mors autem duorum dilata est. scilicet enoch et helye. Et ratio est quia doctrina veteris testamenti ordinatur ad promissa noui testamenti in quo nobis spes vite eterne permittit. Matth. 4. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. Et ideo data inia mortis voluit dominus ducere homines in spem vite: quod fecit in presens anti vtriusque status. scilicet nature legis et gratie. Unde in presens anti statu dedit spem euadendi necessitatem mortis: et hoc in enoch. in lege in helye. In tpe gratie in christo per quem datur nobis effectus huius promissionis. Et ideo alij morientur: sed christus resurgens ex mortuis iam non morietur. Sed duo primi morietur per anti christum. Sic ergo translatus est ne videret mortem non ut solum non sentiret mortem: et hoc in illa generatione.

Deinde cum dicit (Et non inueniebatur etc.) Probat quod habuit per meritum fidei: et primo probat quod translatus est. scilicet hoc propter fidem habuit ibi (Ante translationem enim etc.) Et primo probat per auctoritatem Henoch. 5. Quia sub alijs verbis ponit: quia ibi dicitur non apparuit: quia tulit eum deus. Dic autem dicit. Et non inueniebatur: quia translulit eum deus. Et idem est sensus. Sap. 4. Placens deo factus est dilectus et viuens inter peccatores translatus est. Sic enim iueniens fuit quod homo propter peccatum expellere de paradiso: ita quod iustus introduceretur. Iste enim per seth septimum ad adam optimus fuit: sic lamech per cayn septimum ad adam pessimus fuit: utpote qui contra naturam primam intro duxit bigamiam.

Deinde cum dicit (Ante translationem etc.) Probat quod propter meritum fidei fuerat translatus: quia antequam transferretur dicit de ipso scriptura quod ambulauit cum deo: quod est consentire et placere deo. Propter hoc autem tulit eum deus: sed sine fide impossibile est ambulare cum deo et deo placere. ergo etc. Totam istam rationem quantum ad promissas ponit. Et primo maiorem: quia habuit testimonium ante translationem placuisse deo. Et ideo translulit eum deus. Eccl. 4. 4. Enoch enim placuit deo et translatus est in paradysum ut det gentibus sapientiam. Quod autem placuerit ostendit scriptura que dicit quod ambulauit cum deo. Mal. 2. In pace et in equitate ambulauit mecum. ps. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Minorem subdit dicens. Sine fide autem impossibile est placere deo. Eccl. 1. In placitum est illi fides. Ro. 3. Arbitramur iustificari hominem per fidem. Probat autem minorem cum dicit. Accedetem ad deum oportet credere. Nihil enim potest deo placere nisi accedat ad ipsum. Jac. 4. Appropinquate deo et appropinquabit vobis. ps. Accedite ad eum et illuminamini. Sed nullus accedit ad deum nisi per fidem: quia fides est lumen intellectus. Ergo nullus potest deo placere nisi per fidem. Accedete autem per fidem oportet credere deo. Sicut enim videmus in quolibet motu naturali quod opus quod mobile ex motu duo intendat ne motus sit frustra. scilicet aliquem certum terminum et certam causam quare moueatur: prius autem terminus quam effectus motus consequatur: sic et in motu quo aliquis accedit ad deum terminus motus est ipse deus. Unum dicit. oportet credere accedete quia est. Quod dicit propter eius eternitatem. Exo. 3. Qui est misit me. Secundo quod sciat quod deus habeat prouidentiam de rebus. Aliter enim nullus iret ad ipsum si non speraret aliquam remuneracionem ab ipso. Unde dicit. Et ingrentibus etc. Ecl. 4. 0. Ecce dominus veniet. ecce merces

eius cū eo. Merces at̄ ē illud quod hō querit ex labore. Matth. 20. Uoca oparios ⁊ redde illis mercedē suam. Que merces nihil est aliud q̄ deus: quia nihil extra ip̄m d̄z hō querere. Heñ. 15. Ego p̄tector tuus sū ⁊ merces tua magna nimis. De⁹ enī nihil aliud dat nisi seip̄m. ps. Dominus p̄s hereditatis mee ⁊ calicis mei. T̄ren. 3. Pars mea d̄ns dixit aīa mea ⁊c. Et iō dicit. Remunerator est inquirētib⁹ eū. Nō aliud. ps. Querite d̄nm ⁊ cōfirmamini. q̄rite faciē eius semp. S̄z nūqd duo hec sufficiūt ad salutē. R̄ideo d̄m ē q̄ post p̄t̄m p̄mi parētis n̄o ponit saluari a reatu culpe originalis nisi p̄ fidē mediatoris: s̄z ista fides diuersificata ē q̄tū ad modū credēdi s̄z diuersitate tēpor̄ ⁊ statū. Nos aut̄ q̄b⁹ ē t̄m b̄nificiū exhibitū magis tenemur credere q̄ illi qui fuerūt aī aduentum x̄pi. Tūc ēt aliq̄ magis explicite: sicut maiores: ⁊ illi q̄b⁹ sc̄a fuit aliqua reuelatio sp̄alis. Illi ēt qui sub lege magl̄ explicite q̄ ante legē: q̄ data fuerūt eis aliq̄ sacramenta ḡbus quasi per figurā rep̄ntabat̄ x̄ps: s̄z gentiles qui fuerunt saluati sufficiebat eis q̄ crederēt deū eē remuneratorem: q̄ remuneratio nō fit nisi per x̄pm. Un̄ implicite credebant imediatorē. Contra at̄ illud q̄ dicit q̄ ōz credere q̄ de⁹ est: q̄a d̄m̄ est supra q̄ creditū non potest eē scitum nec visum. deū at̄ eē ē demonstratū. R̄ideo dicēdū ē q̄ d̄o pot̄ multipl̄ haberi noticia. Uno modo per x̄ps: in q̄tū. s̄ ē p̄ vnigeniti ⁊ consubstantialis: ⁊ alia q̄ sp̄aliter x̄ps de deo p̄ri ⁊ filio ⁊ sp̄sancto docuit q̄tuz ad vnitate eēntie ⁊ eternitate personar̄. Et hoc t̄m est creditum nec in veteri testamēto fuit explicite credituz nisi a maioribus t̄m. Sc̄do modo q̄ solus deus colēdus ē: ⁊ sic ē t̄m creditū ēt a iudeis. Tertio mō q̄ ē vn⁹ deus: ⁊ b̄ notum ē ēt ip̄s philosophis: ⁊ nō cadit sub fide.

Deinde cū dicit (S̄de noe ⁊c.) Oñdit quid noe fecit p̄ fidē: ⁊ quid inde p̄secut⁹ ē ibi (Et iusticie ⁊c.) De ip̄o aut̄ narrat quinq̄ que fecit. Primo q̄ dictis dei credidit de futuro iudicio: quod t̄m nōdū videbatur. Unde dicit. S̄de noe r̄iso accepto de his que adhuc nō videbant̄ sup̄ple crediderat. Sc̄do ex fide timuit. Fides enī est principium timoris. Ecclesi. 25. Timor d̄ni initiū dilectiōis ei⁹. Fidei at̄ initiū agglutinādū ē illi. s̄ timori. Et ideo dicit. Metuēs. s̄. diluuiū p̄missum: q̄b̄ t̄m nō videbat̄. Ergo fides ē de inuisibilibus. Tertio mādātū dei impleuit faciēdo archā. Unde dicit aptauit archā. i. sc̄dm disp̄nem dei ueniētē fecit. Quarto a deo salutē sperauit. Un̄ dicit. In salutē dom⁹ sue. i. familie sue: q̄z illi soli salui facti sūt. i. p̄. 3. Pauci idest octo aīe salue facte sūt per aquam. Quinto ex b̄. q̄ pp̄ fides predictā fecit damnauit mūdū. i. mūdānos dānabiles oñdit. Reuelato autē sibi de fabricāda archa r̄isū fuit desiderio ei⁹ ⁊ iusticie q̄ ē p̄ fidē.

Deinde cum dicit (Et iusticie que ⁊c.) Oñdit quid per fidē p̄secutus ē. Sicut enī p̄ mortē alicui⁹ aliquis succedit in hereditate eius sic ēt q̄a p̄ncipio mūdi nō totalr̄ defecerat iusticia in mūdo: q̄z adhuc durabat mūdus: s̄z diluuiū quasi tot⁹ perijt mūdus. iō ip̄s noe quasi heres factus ē p̄pter fidem suā. Vel iusticie que h̄r per fidem. vel sicut patres sui iustificati fuerunt per fidem: ita ip̄s factus heres est iusticie per fidem sc̄lz imitator: per fidē paternē iusticie. Lectio. III.

Ide qui uocatur abraaz obediuit in locum exire quez accepturus erat in hereditatez: ⁊ exijt nesciēs quo iret. Fide demoratus est in terra reppromissionis tanq̄ in aliena: in casulis habitādō cum ysaac ⁊ iacob coheredibus repromissionis

eiusdem. Expectabat enī fundamenta habentem ciuitatē: cuius artifex ⁊ cōditor de⁹. Fide ⁊ ipsa sara sterilis uirtutem in conceptione seminis accepit etiam p̄ter tēpus etatis: quoniā am fidelem credidit esse eū qui repromiserat. Propter quod ⁊ ab vno ori sūt: ⁊ hoc emoz tuo tāq̄ sidera celi ī multitudinē: ⁊ sicut arena que est ad oraz maris innumerabilis.

Supra posuit ap̄lus exēplū fidei in patrib⁹ qui fuerunt aī diluuiū qui fuerūt cōiter patres tā gētiliū q̄ iudeorū: hic sp̄aliter descēdit ad patres q̄ fuerūt post diluuiū qui sp̄aliter fuerūt patres iudeorū. Et primo ponit exemplum fidei abraaz q̄ fuit p̄ credētū. Unde ⁊ primus accipit signaculum fidei aī legē. Et p̄io oñdit quid fecerit abraam. Sc̄do quid fecerit Isaac. Tertio qd fecerit Jacob. Quarto quid fecerit ioseph. Sc̄z ibi (S̄de ⁊ de futuris) Tertio ibi (S̄de iacob ⁊c.) Quartū ibi (S̄de ioseph ⁊c.) Itēz prima in duas. Primo enim ponit qd fecerit q̄tū ad exteriorē ⁊ humanā cognitionem. Sc̄do quid fecerit q̄tū ad deū ibi (S̄de obrulit ⁊c.) Circa p̄mūria facit. Primo. n. oñdit quid fecerit q̄tū ad habitatiōem. 2. quid fecerit q̄tū ad ḡnationē ibi. (S̄de et ipsa sara ⁊c.) 3. quid fecerit q̄tū ad suā uersatōez ibi. (Iuxta fidē ⁊c.) Itēz q̄tuz ad hitationē duo oñdit. P̄io qd fecerit q̄tū ad p̄mā loci mutatiōem. 2. q̄tū ad alterius inhabitationē ibi (S̄de moratus ⁊c.) Ut autem oñdat exēplū suū de abraam magne auctoritatis esse. Primo ponit celebritatē nois dicēs. Ille qui uocatur. s. a deo. Heñ. 17. Uocaberis abraam. Itē uocatur ab hoib⁹ Ecclesi. 4. 4. Abraaz magn⁹ p̄ multitudinis gētiū. Talis ḡ a deo uocatus ⁊ ab hominib⁹ p̄dicatus dignus ē exēplo. 2. ponit exēplum ei⁹ dicēs. (Quia fide obediuit ⁊c.) Per fidē. n. informamur ad obediēdū deo de inuisibilibus. Ro. 1. Ad obediēdū fidei ⁊c. Exire ī locū quē accepturus erat in hereditatē. de quo Heñ. 12. Egredere de terra tua ⁊ de cognatōe tua ⁊ de domo p̄ris tui ⁊ ueni in terrā quā monstrauero tibi. D̄ns autē terrā illaz debebat sibi dare in hereditatē Heñ. 13. D̄m terrā quā conspicias tibi dabo. S̄z nūquid non ip̄s cum p̄re suo thare exierat de terra sua. Ergo non exiuit ex p̄cepto domini: sed per patrē. R̄ideo dicēdū ē q̄ cuz p̄re exiuerat reuerturus itēz: s̄z ex p̄cepto d̄ni exiuerat in mesopotamiā syrie ubi mortuo patre itēdebat remanere: s̄z ex mādato d̄ni uenit in terrā chanaan. Et nungd erat hoc mirabile: vt sic d̄ hoc oporteret h̄re fidē ⁊ credere deo. Sic: quia nesciēs quo iret. i. vt iret ad rē ignotaz. Quod at̄ ē ignotū ē inuisibile. Per illā obediētiam abraaz nob. designatur q̄ debemus ab omni affectione carnali exire si uolum⁹ hereditatē nostrā h̄re. ps. Obluiscere ppl̄z tuum ⁊ domum p̄ris tui. Esa. 64. Oculis nō uidit deus absq̄ te que p̄parasti expectantib⁹ te. Un̄ hereditas ista ē nobis ignota.

Deinde cum dicit (S̄de moratus ē ⁊c.) Oñdit quid p̄ fidē fecerit q̄tū ad inhabitationē. Et primo qd fecerit oñdit. 2. subdit cām quare. ibi (Expectabat enī ⁊c.) Uidem⁹ enī q̄ aliq̄n aliq̄s exire de terra natiuitatis sue ⁊ vadit alibi ubi facit māsiōnē suam p̄petuam. Sic non fecit abraam: s̄z sicut aduena fuit in terra chanaan: ⁊ sic aduena mortu⁹ ē in ipsa: q̄b̄ p̄z q̄z nō fecit ibi domum nec firmam māsiōnē: s̄z hitauit ī casulis ⁊ tabernaculis que sunt habitacula mobilia. Un̄ sp̄ fit mētio de tabernaculis q̄n loquit̄ de abraā. Un̄ ex p̄cepto d̄ni habitauit ibi vt aduena. Act. 7. Non dedit illi in ea hereditatem nec

Ad hebreos.

passum pedis. Heñ. zi. Sicut colonus terre philistinorum diebus multis. Quod quidem verum est quantum ad id quod dominus ei gratis donaturus esset non quantum ad id quod emit. Unde dicitur quod fide demoratus est in terra repromissionis: quia fuit ei frequenter promissa: sicut patet Heñ. iz. vsq; ad. zi. capitulum: sicut in aliena: quod patet: quia habitudo in casulis que dicitur a cadendo et in tentorijs mobilibus: et quod animo non redeundi in patriam suam etiam si plus vixisset: patet quia cum isaac et iacob habitavit non quidem simul sed successiue et erant filij promissionis: quis ipsis sancta est promissio. Heñ. i7. et 28. Et dicitur coheredibus repromissionis: in quo datur nobis intelligi quod in mundo isto debemus conuersari sicut alieni et aduene. prime Loe. 7. Qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. infra vitimo. Non enim habemus hic manentem ciuitatem sed futuram inquirimus.

Deinde cum dicit (Expectabat enim etc.) Oñdit quod morabantur sicut aduene: quia. sicut non reputabat se aliquid habere super terram: sed querebat hereditatem celestem ciuitatem. ps. Statentes erant pedes nostri in atrijs tuis hierusalem. hierusalem que edificatur vt ciuitas. Esa. 33. Oculi tui videbunt hierusalem habitaciones opulentas tabernaculorum quod nequaquam ultra transferri poterit etc. Non tabernaculum mobile. Et dicitur ciuitas primo propter ciuium vnitatem: que vnitatis est per pacem. ps. Lauda hierusalem dominum: lauda deum tuum syon. Et sequitur. Qui posuit fines tuos pacem. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulenta. Ioan. i7. Ut sint vnum sicut et nos vnum sumus. Secundo est ordinata: quod fit maxime propter iusticiam: et non ad malum faciendum. Ibi autem est perpetua iusticia. Ezech. 48. Nomen ciuitatis ex illa die dominus ibidem. Tertio per se sufficiens ad omnia que sunt necessaria. Quod perfectissime ibi erit: quia ibi est status bonorum omnium aggregatio perfecte. ps. Hierusalem que edificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in id ipsum. Ista ciuitas habet fundamenta in quo significat eius stabilitatem. Esa. 33. Tabernaculum quod nequaquam ultra transferri poterit. Sunt autem fundamenta prima pars edificij. Unde angeli sunt eius ciuitatis fundamenta. ps. Fundamenta eius in montibus sanctis. Domines enim assumentur ad ordines angelorum. Ecclesie vero fundamenta sunt apostoli. Apoc. zi. Actor autem huius ciuitatis est ipse deus non humane artis sapientia. z. cor. 5. Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitacionis dissoluatur quod edificacionem a deo habemus domum non manufactam sed eternam in celis. Ad cuiuslibet autem ciuitatis edificacionem duo requiruntur. Primum est auctoritas principis qua mediante firmetur qui dicitur conditor eius a quo et ipsa nomen accipit. sicut a Romulo roma. Et sic illius ciuitatis deus conditor eius. ps. In ciuitate dei nostri deus fundauit eam eternum. Secundum est modus disponendi ipsam qui commendat sapientiam artificis. Et sic deus dicitur artifex eius: quia ordinata est secundum dispositionem et sapientiam dei. ps. Magnus dominus et laudabilis nimis in ciuitate dei nostri etc. Debita enim dispositio operis commendat operis. Nusquam autem ita relucet diuina sapientia sicut ibi. Et ideo ibi nimis laudabilis dicitur.

Deinde cum dicit (Sara fide et ipsa etc.) Oñdit quod ibi per fidem vxor eius secuta est. Et circa hoc duo facit: quia primo oñdit quod secuta est ipsa. z. quod secuta est in filiis ibi (Propter quod et ab vno etc.) In vxore autem eius sara duo defectus erant propter quos oio videbat quasi ipse posse concipere. Vnus credere illa fuit magne fidei. Unum erat quia sterilis. Heñ. ii. Erat autem sara sterilis. Aliud quia iam propter defectum etatis non erat naturaliter apta ad generationem. Heñ. is. Desiderant sara fieri muliebria. Item ipsa dicit ibidem. Ego iam

seniu: et dominus meus vetulus est. Istos duos defectus tangit apostolus. Primum cum dicit (Sara sterilis) secundum cum dicit. (Et propter tempus etatis etc.) Tamen his non obstantibus ipsa accepit virtutem in conceptione seminis fide. s. vel sua vel abrae. quia et si erat ipse secundum naturam quod nonagenaria decenario conciperet: tamen uterque credidit deo: cui nihil est difficile. Unde dicit quod fideliter credidit eum qui repro miserat. Et contra quantum ad abraam et videtur quod non credidit: quia Heñ. i7. dicit quod risit dicens in corde suo. Putasne centenarius nascentur filius: et sara nonagenaria pariet. Item quantum ad saram. Heñ. is. dicitur quod risit occulte dicens. Postquam ego seniu et dominus meus vetulus est voluptati operam dabo. Rñdeo: dominus est quod quantum ad abraam risus eius non fuit dubitationis: sed admirationis. Unde Ro. 4. Non desistat diffidentia: sed confortat est fide dans gloriam deo plenissime sciens quod quicquid potes est et facere. Unde nec reprehenditur risus eius a deo quod corda omnium nouit. Sara autem primo dubitauit in primo promissione. sed quando angelus recurrit ad potentiam dei cum dixit. Nihil deo quicquid est difficile: tunc credidit. et hec fuit quasi secunda promissio. Et ideo dicit quod repromisit: quia in promittendo primo non credidit: sed in repromittendo. Sed sciendum est quod omnes ceptus miraculosi qui fuerunt in veteri testamento fuerunt quasi si figura illius maximi miraculi quod fuit in christi incarnatione. Oportuit enim natiuitatem eius ex virgine per aliquam figuram ad preparandos animos ad credendum. Non tamen potuit figurari ex equo: quia necessario figura desit a figurato. Et ideo scriptura per virginem oñdit per partum sterilium. s. sara anne et elizabeth. Et dicitur quia sara a deo miraculose accepit virtutem concipiendi: sed tamen ex humano semine. Et ideo dicitur hic in conceptione seminis. Hec vero virgo sine semine. Unde in sara virtus diuina preparauit materiam ad concipiendum tamen ex sanguine: sed in beata virgine etiam preparauit illam purissimam materiam: et cum hoc fuit ibi virtus spiritus sancti loco seminis. Non enim ex virili seie: sed mystico spiramine factum est verbum dei caro.

Deinde cum dicit (Propter quod et ab vno etc.) Oñdit quod secuta est in filiis ex virtute dei. s. multiplicatio seminis. Vbi per consideranda est radix huius multitudinis que fuit vna. s. abraam. vbi dicit. Propter quod. s. meritum fidei ab vno. s. abraam. Esa. 51. Unum vocaui eum et bñdixi ei multiplicari eum. z. consideranda est radix eius quia iam emortuo. Unde dicit. Et bñdixi tuo: quia iam vetulus erat: vt supra dictum est. Et dicitur quod mortua sara multos filios genuit ex alia vxore sicut patet gen. iz. Ergo male dicit emortuo. Rñdeo dominus est quod vetulus benedixit ex iuuetate: non autem ex vetula. Et sic erat in ipso mortua virtus grandis quantum ad saram: non tamen ad alias. Vel dominus est quod intelligit ab vno. s. vtero sara iam emortuo. Ro. 4. Et emortua vultu sara. Esa. 51. Attēdite ad abraam patrem vestrum et ad saram que peperit vos. z. consideranda est differentia inter illos qui ex abraam processerunt. Sicut enim non omnes vt dicit Ro. 9. g sunt ex israel: hi sunt israelite: sic nec hi qui sunt ex semine abrae omnes sunt filij: sed qui filij sunt promissionis estimantur in seie. Iohannes eius progenies diuidit in duos. s. in bonos et malos. Boni significantur per stellas de galilee dicitur quod orti sunt tanquam sidera celi in multitudine. Bar. 3. Stelle dederunt lumē in custodijs suis et letate sunt. Mali vero significantur per arenam maris pinguiam: quia mali iudei de seie abrae conformantur gentilitati. Arena autem fluctibus maris vndique concutitur: et mali turbantur mundi. Esa. 57. Locus impij quasi mare feruens. Iudei autem non oio fuerunt arena: sed quasi arena: quia comunicabant cum gentibus in malis. Unde potest dici terminus maris. Jere. 5. Posui arenam terminum mari. Item arena sterilis est et infructuosa. Ista et petroses sunt steriles ab omni opere boni fructus. Unde dicit quod etiam orti sunt sicut arena

que est ad oras maris innumerabilis. Et est sermo yperbo-
licus. Uel dicitur innumerabilis: nō qz nō possit numerari
sed quia nō de facili potest numerari. Genes. 22. Mul-
tiplicabo semē tuū sicut stellas celi: et velut arenā que est
in litore maris. Lectio. III.

Iuxta fidez defuncti sunt omnes isti
non acceptis repromissionibus: s; a
longe eas aspicientes et salutantes et
cōfidentes: qz pegrini et hospites sunt
sup terrā. Qui enī hoc dicūt significāt se patriā
inquirere. Et si qdez ipsius memissent de qua
exierūt: hēbant utiq; tēp⁹ reuertēdi. Nūc autez
meliores appetitū idest celestē. Ideo nō cōfun-
dit deus vocari deus eoz. Parauit enim illis
ciuitatē. Fide obrulit abraam ysaac euz tenta-
retur: et vnigenitū offerebat: in quo susceperat
repromissiones: ad quez dictuz est: quia in isa-
ac vocabitur tibi semen. arbitrās quia a mortu-
is suscitare potens est deus. Unde euz et in pa-
rabolam accepit.

Supra cōmēdauit apls fidē abraā q̄tū ad habitatiōez
et gnatiōē. hic cōmēdat ipsuz q̄tū ad suā uersationē vsq;
ad mortē. Et circa hoc facit tria. Primo. n. ostēdit qd p fi-
dez fecit. Scdo ponit vnū qd p̄tinet ad fidē. ibi. (Qui enī
hoc dicūt etc.) Tertio ostēdit qd p fidē recepit. ibi. (Iō nō
cōfundit deus etc.) Cōfidē abraā et filioz eius cōmēdat
ex pseuerātia: qz vsq; ad mortē pseuerauerūt i fide. Mat
thēi. 10. et 24. Qui aut pseuerauerit vsq; in finē hic saluus
erit. iō dicit. Iuxta fidē oēs isti defuncti sunt p̄ter Enoch.
Uel oēs isti. s. Abraā: Isaac: et Jacob. Et hoc est melius di-
ctuz: qz istis solū facta est pmissio. Itē cōmēdat eos a lon-
ga pmissioz dilatiōe. vñ dicit. Nō acceptis pmissionibus.
Cōs; 3. videt qz receperint pmissionē. Eze. 33. Un⁹ erat
Abraā et hereditate possedit terrā. Rñ. oēs ē qz possedit
i. possidēdi p̄m⁹ pmissionē accepit: nō tñ actu possidit: vt
p̄s act. 7. Cōsequit. Sed a lōge eas aspicientes: qd erat p
fidē. q. d. Intuētēs visu fidei. Et forte de loco isto sumptū
est illud rñsoziū in p̄ma dñica aduē⁹. Aspiciēs a lōge etc.
Esa. 30. Ecce nomē dñi venit de lōginquo. Et salutātes. i.
venerātes. Et loquit̄ fm Chysostrōmū ad similitudinē nau-
tarū: qui qñ p̄mo vidēt portū p̄rūpunt in laudē et salutant
ciuitatē ad quā vadūt. Ita sancti patres vidētes p fidem
x̄p̄s v̄tuz: et gloriā quā p ipsuz p̄secuturi erāt salutabāt. i.
venerabant ips. ps. Bñdicit̄ q venit in noie dñi de⁹ dñs.
Jo. 8. Abraā pater vester exultauit vt videret diem meū:
vidit et gauisus est. Itē cōmēdat fidez ipsoz ex sincera
p̄fessione: qz vt dicit̄ ro. 10. Corde credit̄ ad iusticiā: ore at
cōfessio fit ad salutē. Et iō dicit. Et stitentes: qz pegrini et
hospites sunt sup terras. isti. n. tres vocauerūt se aduenas
et pegrinos. Nā gen. 23. dicit abraā. Aduena suz et pegrin⁹
apud vos. Dicit̄ etiā a dño ad Isaac Gen. 26. Quiesce in
terra quā dixero tibi: et pegrinare in ea. Jacob etiā. 47. di-
cit. Dies pegrinatiōis vite mee. Dicit̄ aut pegrin⁹ q est in
via tēdēdi ad aliū locū. Esa. 23. Ducēt eā longe pedes sui
ad pegrinādūz. Sed aduena est ille qui habitat in terra
aliena: lz nō intēdat vltēius ire. Isti aut nō solū cōfitebā-
tur se esse aduenas: sed etiā pegrinos. Sic etiā sanct⁹ vir
nō facit mātionē suā in mūdo: sed semp satagit tēdere ad
celū. ps. Aduena ego suz ap̄ te et pegrin⁹ sic oēs p̄res mei.
Cōdeinde cū dicit. (Qui. n. hoc dicūt etc.) Ostēdit qz ista
cōfessio p̄tineat ad fidē. Nullus. n. est hospes et pegrinus

nisi qui est extra patriā et tēdit in illā. Cū ḡ isti cōfitent̄ se
cē hospites et pegrinos sup terrā significāt se tendere ad
patriā suā. s. celestē hierlīn. Gal. 4. Illa que sursum est hier-
usalē libera est. Et hoc ē qd dicit. Qui enī hoc dicūt signi-
ficāt se patriā ingreere. Cōs; qz forte possēt aliqs dicere
qz v̄ez est qz ipsi erāt pegrini in terra philiſteoz et chana-
neoz iter quos habitabāt: tñ itēdebāt redire in terrā vñ-
de exierāt. hoc remouet dicēs. Et si qdez illi⁹ patrie sue. s.
meminissent: de qua exierāt habebāt utiq; tps reuertēdi:
qz p̄pe erāt. Nūc aut meliozē appetūt: qz celestē. vñ Gen.
24. dixit abraā seruo suo. Laue ne qñ filiū meuz reducās
illuc. ps. Elegi abiectus cē in domo dei mei magis q̄ hita-
re in tabernaculis pctōz. Itē. Unā petū a dño hāc reqrā
vt inhabitē in domo dñi oibus dieb⁹ vite mee. Ip̄si ḡ pa-
triā istā igrebāt: nō domū paternā vñde exierūt. In quo
significāt qz illi q̄ exierūt de vanitate seculi nō debēt illuc
redire mēte. ps. Obluiscere pplm tuū et domū patris tui.
Luc. 9. Nemo mittēs manū suā ad arat⁹ et respiciens re-
tro ap̄t⁹ est regno dei. Phil. 3. Que retro sunt obliuiscēs i
antēiora me extēdēs. P̄s aut qz ista eoz v̄bo et facto cō-
fessio p̄tinet ad fidē: qz ipsi illud qd solū eis p̄missuz fue-
rat: nec exhibitū firmissime crediderūt et vsq; ad mortē.
Un iuxta fidē. i. iuxta se habētes fidē suā q̄si sociā et iſepa-
rabile defuncti sūt. Apoc. 2. Esto fidelis vsq; ad mortē.

Cōdeinde cū dicit. (Iō nō cōfundit etc.) Ostēdit qd ex fide
sua meruerūt accipe. hoc aut fuit honor maxim⁹. Reputat̄
aut maxim⁹ honor qñ denoiāt aliqs ab aliq̄ solēni of-
ficio: vel seruitio magni et excellētis dñi vel p̄ncipis sicut
notari⁹ pape vel cācellari⁹ regis. Maior aut honor ē qñ
ille magn⁹ dñs vult noiari ab his q̄ seruiūt ei. Sic aut est
de istis trib⁹: abraā. isaac. et iacob: quoz dñs rex magn⁹ su-
per oēs deos sp̄alr vocat se eoz deū. vñ exo. 3. Ego suz de⁹
abraā: de⁹ isaac: et de⁹ iacob. vñ dicit. Iō nō cōfundit deus
vocari de⁹ eoz. Et hui⁹ pōt triplex rō assignari. Prima qz
de⁹ p fidē cogit̄. Isti aut legunt̄ p̄ se p̄passe se p cultū spe-
cialē ab iſidelib⁹. vñ et abraā p̄m⁹ accepit signaculū fidei.
Ro. 4. Ut fieret p̄ multitudis gētū. Et iō p̄ponunt̄ no-
bis in exēplū: sic illi p̄ q̄s de⁹ p̄mo cognit⁹ ē: et p̄ eos de⁹ no-
mīat⁹ ē vt obz fidei. Et idcirco ab eis voluit noiari. Cōs;
fm Aug. in glo. qz in istis latet aliqd mysteriū. In istis enī
iuuenim⁹ similitudinē gnatiōis q̄ de⁹ regnauit filios sp̄iales.
Videm⁹ aut in ipsis q̄druplicē modū gnādi. Prim⁹ mo-
dus ē liberoz p liberas: sic abraā p sarrā genuit isaac: qui
genuit p rebecca iacob. Jacob aut octo p̄riarchas p lyaz et
rachaelē. Scdus modus fuit liberoz p ancillas: sic iacob
p balā et zelphā genuit dan et neptalim gad et asser. Tertio
modus fuit seruoꝝ p liberas: sic isaac genuit p rebecca
esau: de quo dictū ē. Maior seruiet miori. Quart⁹ modus
fuit seruoꝝ p ancillas. sic p agar genuit abraā ysmāel. In
h̄ ḡ designat̄ diuersus modus: qz dñs sp̄iales filios gnāt:
qz aliqñ bonos p bonos: sic thotheū p paulū. Aliqñ bonos
p malos: et ista ē gnatiō liberoz p ancillas. Aliqñ malos p
bonos: sic symonē magū p philippū. Et ista ē gnatiō seruo-
ruz p liberas. Maloz aut gnatiō p malos reputat̄ in se-
mine. Un Gal. 4. Eyce ancillā et filiuz ei⁹. Cōs; rō et
videt̄ magis fm intētionē apli: qz cōsuetū est qz rex vocat̄
a p̄ncipali ciuitate: vel a p̄ria tota: sic rex hierlī: rex roma-
noz. rex frācie. Et iō de⁹ p̄pe vocat̄ rex et de⁹ illoz q̄ sp̄alr
liter spectāt ad ciuitatē illā hierlī celestē: cui⁹ artifex et cō-
ditor est de⁹. Et qz isti v̄bo et facto ostēdebāt se ad illā ciui-
tatē p̄tinere. iō d̄r de⁹ illoz. vñ dicit. Parauit enī illis ci-
uitatē. i. ē ditor ciuitatis illi⁹ quā ipse hēbat p̄p̄riā.

Cōdeinde cū dicit. (Fide obrulit etc.) Ponit vnū aliū ex-
emplū iſigne circa fidē abrae in q̄tū respicit deū. s. illū ma-
ximū sacrificiū ei⁹ qñ ad mādatū dñi voluit vnigenitum

suum imolare filiū. Gen. 22. Et de hoc ostēdit tria. Prio qd fecerit. Secdo qd B ad fidē p̄tēt. ibi. (Et vnigenitū zc.) Tertio qd ex hoc recepit. ibi. (Unū eū z in pabola zc.) Dicit g. Abraā cū tentaret obtulit. i. offerre voluit fide Isaac: sicut p̄ totū duodecimū capl̄z Gen. (Dic ē duplex qd. Una qz inocētē occidere ē p̄ legē nāe: z ita pct̄n. ḡ vō lēdo offerre peccauit. Rñ: dōm ē q̄ ille q̄ ex mādato su perierit. Itē ficit si ille licite p̄cipit: ali⁹ licite obedit: z pōt licite exeḡ ministeriū suū. De⁹ aut̄ hz mortis z vite aucto ritatē. i. Gen. 22. Dñs mortificat z viuificat. De⁹ autē subtrahēdo vobis alicui ē inocēti nulli facit iniuriā. Unū z q̄ tidie disp̄ne diuina multi nocētes z innocētes moriunt. Et iō dei mādātū licite poterat exequi. (Itē q̄rif de B qd dicit. Cū tentaret.) De⁹ enī nullū tentat: qz tentare ē ignozātis. Rñ: dōz ē qd diabolus tentat vt dēcipiat. i. thes. 3. Ne forte tentauerit vos qd tentat. Voc p̄z in tentatiōe q̄ tentauit xpm. Mat. 4. Dō vō tentat vt cognoscat. 3. reg. 10. Df de regina saba q̄ venit ad salomonē vt tentaret eū i enigmatib⁹. Sic nō tētat de⁹ q̄ oia nouit: s̄z tētat vt homo sibyp̄si inotescat quāte fortitudis z fragilitatē sit i se. deu. tero. 8. Ut tētare te z nota fierēt q̄ in aīo tuo versabant. Itē vt aly tētatū coḡscāt: q̄ ex B eis pp̄oīē i ex⁹: sic abraā z iob. Eccl. 4. 4. z. i. mac. 2. Abraā i tētatōe iuet⁹ ē fidelis. Deinde cū dicit. (Et vnigenitū zc.) Multū subtilr̄ ostēdit qd illa obediētia p̄tinebat ad fidē. Sic. n. supra dictū ē Abraā lz mltū senex credidit deo p̄mittētī q̄ i Isaac bñdicitur: eēt ei in semine. credebat ē deū posse mortuos suscitare. Luz ḡ p̄cipiebat ei qd occideret nō erat spes vltra iā de sarra iā valde antiq̄: qz Isaac erat iā adolecēs: posse h̄re filiū. Et iō cū crederet obediēdū mādato dei nō restabat: nisi qd crederet resuscitari isaac p̄ quē debebat ei vocari semē. Unū dicit. Et vnigenitū. i. sarre: de q̄. s. filio nato debebat de⁹ pactū p̄missus p̄lere: sic p̄z gen. 17. Vel vnigenitū. i. iter liberos. Gen. 22. Tolle filiū tuū vnigenitū Isaac qd suscepit repromissioēs. Ad quē ē dictū ē. i. rōne cui⁹ zc. Arbitrās. i. firmiter credēs: qz z a mortuis potēs ē de⁹ eū suscitare. Voc ḡ fuit argumētū fidei maximū qz articulus resurrectiōis est vnus de maioribus.

Deinde cū dicit. (Unū eū z in parabolā accepit zc.) Ostēdit qd p̄ fidē meruit: qz cū iā nō restaret aliō nisi imolari ipsūz vocauit eū angelus z arietē herētē cornib⁹ loco filij imolauit. Voc autē fuit pabola. i. figura xpi futuri. Arics enīz herēs cornib⁹ iter vepres ē humanitas: fixa cruce q̄ passa est. Isaac. i. diuinitas enasit cū de⁹ vere mortu⁹ est z sepultus. Et sic p̄z qd ista figura valde icōplete adēq̄ figuratus. Accepit ergo eū. i. Isaac i parabolā. i. figurā xpi crucifigendi z imolandi. Lectio. V.

Ide: z de futuris bñdixit isaac iacob z esau. Fide: iacob mortēs singlōs filiorū ioseph bñdixit: z adorauit fastigiūz virge ei⁹. Fide ioseph mortēs d̄ pfectiōne filioz isrl̄ mēozat⁹ ē z d̄ ossib⁹ suis mandauit. Fide moyses nat⁹ occl̄rat⁹ ē mēsb⁹ tribus a pentib⁹ eo qd vidissent elegātē infantē: z non trimuerūt regis edictū. Fide moyses grandis fact⁹ negauit se eē filiū filie pharaonis: magis eligens affligi cū pp̄lo dei q̄ tēporalis peccati h̄re locunditatē: maiores diuitias estimās thesaurō egyptiozū improprium xpi. Aspiciēbat enim remunerationē.

Supra posuit ap̄lus exēplū de fide abrae. hic ponit exēplū de fide Isaac: Jacob: z ioseph. Et prio de fide Isaac.

Dicit ḡ qd isaac fide de futuris. i. q̄ se extēdebat ad futura bñdixit iacob z esau. Vñ bñdixit de futuri. i. p̄ futuri. Vñ bñdixit q̄ se extēdebat ad futura. Verba. n. sua nō habebat efficaciam nisi ex vtute dei p̄ quā qd bñdixit moior p̄lar⁹ fuit maiori. Qd nō fuit q̄ntū ad p̄sonas eoz: s̄z q̄ntū ad duos pp̄los qd ex ipsīs exierūt. ps. In ydumeā extēdas calciamētū meū. Suerūt. n. ydumei qd egressi sunt de esau subiecti filij isrl̄. In q̄ significabat qd moior pp̄ls. i. gētū p̄ fidē debebat p̄uenire pp̄lz maiorē. i. iudeoz. Mat. 8. Mlti ab oriēte z occidēte veniēt z recubēt cū abraā: isaac: z iacob in regno celoꝝ. filij autē regni eyciēt in tenebras exterioroz. Ista vō bñdixit q̄ erat de fide gētū futuri p̄ fides facta fuit: quia respicit aliquid futuri.

Deinde cū dicit. (Sede iacob mortēs zc.) Proseq̄ de fide iacob: z ponit illud qd ipse fecit in bñdicēdo duob⁹ filijs ioseph. sic h̄f gen. 48. vbi d̄f qd cū nunciatū fuisset ioseph qd p̄ ei⁹ egrotaret adduxit duos filios suos qd iacob bñdixit cācellatis manib⁹ i b̄ p̄ferēs effraim manasse q̄ntū ad dignitatē: qz de effraim fuit dignitas regalis. i. ieroboam. Voc autē bñdixit fuit p̄ fidē: qz reuelatū ei fuit qd ita futuri erat. Que qd bñdixit referebat ad pp̄lz qd egressus ē ab ipsīs: nō ad p̄sonas ipoz. Itē p̄ fidē adorauit fastigiūz virge ei⁹. h̄f gen. 50. vbi d̄f qd fecit ioseph iurare qd sepep̄lret eū i sepulchro pat̄z suoz: z post iuramētūz tanq̄ se curus de p̄misso adorauit ad caput lectuli: vt dicit l̄ra n̄ra. Vñ fastigiūz vge ei⁹ vt dicit. 70. Vñ sup fastigiūz: vt h̄f i greco. Et totū b̄ pōt stare: qz ipse erat senex: z iō portabat virgā: vel recepit sceptrū ioseph donec iurasset: z anteq̄ redideret ei adorauit: nō ipsas vgā nec ioseph: vt qdā male putauerūt: s̄z ipsuz deū inixus ad cacumē: vñ sup fastigiūz virge ei⁹. Ad qd mot⁹ fuit ex cōsideratiōe p̄tatis xpi: quā p̄as ioseph p̄figurabat. Ipse. n. tanq̄ p̄fectus egypto portabat sceptrū in signū p̄tatis xpi. ps. Reges eos in virga ferrea. Vñ si adorauit fastigiūz idē est sensus: qz adorauit xpm si gnificatū p̄ vgam illā sicut z nos adoram⁹ crucifixū z crucēz rōne xpi passi in ipsa. Unde pp̄rie nō adoram⁹ crucē: sed xpm crucifixum in ipsa.

Deinde cū dicit. (Sede ioseph mortēs zc.) Proseq̄ ex de fide ioseph vbi ponit duo q̄ habent gen. vlt. vbi dixit fr̄ib⁹ suis. Visitabit vos dñs. z mādauit ossa sua ide portari. Unū fides ei⁹ fuit q̄ntū ad duo. p̄mo qz credidit p̄missionē factā debere impleri p̄ reditū filioz isrl̄ in terrā p̄missiōis. z qz in ipsa credebat xpm eē nasciturū z resurrecturū z multos cū ipso: vñ desiderabat h̄re p̄tē illa resurrectiōe. Et b̄ ē qd dicit qd ioseph mortēs fide. i. p̄ fidē memorat⁹ ē de p̄fectiōe filioz isrl̄. z b̄ q̄ntū ad p̄mū. z de ossibus suis mādauit q̄ntū ad scōz. S̄z q̄re nō fecit se statū portari sic p̄ su⁹. Rñ: dōz qd b̄ nō potuit: qz nō hēbat tūc tā tā p̄tātē sic hēbat in morte p̄ris. Et iō tūc poterat: qd tñ circa mortē suā nō potuit. Secdo qz sciebat qd mltas afflictiones debebat sustinere filij isrl̄ post mortē ei⁹. Ut q̄ hēret certā spes d̄ liberatiōe sua z reditu ad terrā p̄missiōis voluit ad solatiū corp⁹ suū remanere cū ipsīs. Unū z moyses tulit illud secū: sic z qlibet trib⁹ corp⁹ p̄ris sui: vt dicit hiero.

Deinde cū dicit. (Sede moyses zc.) Proseq̄ de p̄tib⁹ qd fuerūt sub lege. Voc. n. tps̄ icēpit a moyse. Eccl. 4. 4. Legē mādauit moyses in p̄ceptis iusticiāz. Jo. 1. Lex p̄ moysē data ē. Istud autē tps̄ distinguit in tria. i. ante exitūz de egypto: in exitūz: z post exitūz. Unū tria facit. P̄mo enī ostendit qd factū sit ante exitū. Secdo qd in exitū. ibi. (Sede reliq̄ egyptū zc.) Tertio qd i terra p̄missiōis. ibi. (Quid adhuc dicā zc.) Circa p̄mū duo facit. P̄rio. n. ostēdit qd factū in natiuitate moyfi. Secdo quid ipse fecit. ibi. (Sede moyses zc.) Ubi tāgīt historia que ponit Exo. i. qd pharao mādauit occidi masculos ne multiplicarent. Se-

cūdo habet q̄ parētes moysi videntes ipsuz elegātes ab/ scōderūt eū mētibz trib⁹: q̄d attribuit apls fidei ipsozuz. Credebāt. n. aliq̄ nāsciturū q̄ liberaret eos ab illa serui/ tute. Un̄ ex elegātia pueri estimabāt aliq̄ā v̄tutē dei esse in illo. Ipsi enī erāt rudes ⁊ rustici sudantes in opib⁹ luti ⁊ lateri. Eccl̄ici. 19. Ex visu cogit̄ vir. Ex quo habet q̄ lz fides sit de iuisibilib⁹: tū p̄ aliqua signa visibilia possum⁹ niti ad ipsas. Marci vlt. Sermonē cōfirmāte sequētibus signis. Qū aut̄ ipsi h̄ fecerūt ex fide nō ex affectu carnali. ps. qz nō timuerūt regis edictū. Un̄ expōebāt se piculo p̄ sonaz: q̄d nō fecissent nisi credidissent aliq̄d magnū futu/ ruz de puero. Mat. 10. Nolite timere eos q̄ occidunt cor/ pus ⁊c. S̄z qz ipsi postea exposuerūt ipm. q̄ nō pp̄ fi/ dez seruabāt ips. R̄ñ: dōz ē q̄ exposuerūt ipsuz nō ad ne/ canduz: s̄z ne subriperet̄ eis. vñ posuerūt eū in fiscella cō/ mittētes eū diuine puidētie. Credebāt. n. pbabilr q̄ fuis/ set iterfectus si fuisset apud eos inuētus.

Deinde cū dicit. (S̄de grādis effect⁹ ⁊c.) Ostēdit qd̄ ipse moyses p̄ fidē fecerit. Et p̄mo qd̄ fecit. Scōdo ostēdit qd̄ il/ lud factū ptinebat ad fidē. ibi. (Aspiciebat. n. ⁊c.) Tangit enī historiā q̄ habet̄ Exo. z. vbi d̄ q̄ filia pharaonis fecit ipsuz a matre pueri nutrir̄: ⁊ q̄ adoptauit eū in filiū. Ipse aut̄ negauit se eē filiū ei⁹: nō quidē v̄bo s̄z factō: qz v̄ volū/ tatē pharaonis iterfecit egyptiū q̄ ledebat hebreū. Et h̄ ē qd̄ dicit. Grādis effect⁹ p̄ fidē negauit se eē filiū filie pha/ raonis. Quo aut̄ affectu h̄ fecerit ostēdit cū subdit. (Ma/ gis eligēs ⁊c.) In quo ostēdit mirabilis v̄tus eius. (Duo enī sūt que maxie hoies appetūt. s̄. iocūditatē ⁊ delectati/ onē circa bona exteriora ⁊ his h̄ia maxie fugiūt. s̄. dolore ⁊ afflictionē q̄ opponit̄ p̄mo. paupertatē ⁊ abiectiōnē q̄ op/ ponit̄ scōdo. Ista aut̄ duo elegit moyses. s̄. qz p̄posuit dolo/ rez ⁊ afflictionē iocūditati pcti t̄palis: q̄. s̄. semp̄ eū pctō. Itē paupertatē p̄posuit diuitijs pp̄ xpm. puerb. 16. Meli⁹ ē humiliari cū mitib⁹ q̄ diuidere spolia cūz sup̄bis. ps. Ele/ gi abiect⁹ eē in domo dei mei magis q̄ habitare in taber/ nacul⁹ pctōz. (Quātū ḡ ad p̄mū diē. Magl eligens affli/ gi cū pp̄lo dei. s̄. quē pharao affligebat: q̄ h̄re iocūditates pcti t̄palis. i. trāsitorij. Qd̄ fuisset si cū egyptijs afflixisset filios isrl̄. (Quātū aut̄ ad scōz. s̄. q̄ p̄legit paupertatē diē. Maiores diuitias estimās ip̄operiū xpi. i. p̄ fide xpi. ea/ dez. n. est fides antiq̄z ⁊ n̄ra. Vel ip̄operiū xpi: qd̄. s̄. susti/ nuit a fr̄ib⁹ suis: sic dicitū ē. Nūqd̄ iterficere tu me vis sic occidisti heri egyptiuz: Qd̄ ip̄operiū fuit figura q̄ xpus su/ scipe deberet ip̄operiuz a iudeis. ps. Impropriū expectauit cor meū ⁊ mis̄iā. Maiores at̄ diuitias credidit eē duo p̄/ dicta thesaur⁹ egyptioz. Esa. 33. Diuitie salut⁹ sapia ⁊ scia.

Deinde cū dicit. (Aspiciebat. n. ⁊c.) Ostēdit qd̄ p̄dicta fa/ cta moysi ptinebāt ad fidē xpi. (Sciēdū ē aut̄ qd̄ qd̄ā s̄z se bona ⁊ delectabilia. qd̄ā aut̄: s̄z se tristia ⁊ mala. Ma/ la aut̄ nullus pp̄ se peligit: s̄z pp̄ finē: sic ifirm⁹ peligit po/ tionē amarā ⁊ tristia delectabilib⁹ rōne alicui⁹ maior⁹ bo/ ni: qd̄ p̄ h̄ pōt̄ sequi. Et sic sci pp̄ spez finis vltimi eterne felicitatis peligit afflictioēs ⁊ paupertates diuitijs ⁊ volu/ ptatib⁹: qz p̄ ista ipediunt̄ a p̄secutiōe finis sperati. Mat. 5. Bt̄i eritis cū maledixerint vobis hoies ⁊ persecuti vos fuerit ⁊c. Et seq̄. Gaudete ⁊ exultate qm̄ merces v̄ra co/ piofa ē in celis. Heñ. 15. Ego p̄tector tu⁹ suz: ⁊ merces tua magna nimis. Et iō diē qd̄ hoc faciebat: qz aspicebat ocu/ lo. s̄. fidei in remuneratiōe: quaz. s̄. ex h̄ spabat. Un̄ fides est suba sperādaru rerū ⁊c. Lectio. VI.

Fide reliq̄ egyptiū. nō veritus aiositatē regis. Inuisibile eē tāq̄ vidēs sustinuit fide celebravit pascha ⁊ sanguis effu/ sionē: ne q̄ vastabat primitia tangeret

eos. Fide trāsierūt mare rubrum tāq̄ paridas terrā. qd̄ experti egyptiū duozati sūt. Fide mu/ ri hierico corruerūt circuitu diez seprē. Fide raab mererit: nō perijt cū incredulis excipiens exploratores cū pace.

Supra posuit p̄bus fidē moysi q̄tū ad id qd̄ fecit i egypto. hic q̄tū ad id qd̄ fecit in exitu de egypto. Et circa hoc facit tria. P̄mo. n. ostēdit qd̄ fecerit in exitu de egypto. Scōdo ostēdit modū exeūdi. ibi. (S̄de celebravit ⁊c.) T̄r/ tio qd̄ p̄ fidez factū est cū pp̄lo ifideli. ibi. (S̄de raab ⁊c.) Dicit ergo qd̄ moyses fide. i. p̄ fidē reliq̄ egyptū. Sicut at̄ habet̄ exo. z. P̄mo fugit de egypto iterfecto egyptio. z. aut̄ exiuit qm̄ simul oēs filios isrl̄ eduxit. Ho. aut̄ exponit de scōdo exitu: qz seq̄. Nō verit⁹ aiositatē. i. indignationē re/ gis. In p̄mo. n. exitu legit̄ exo. z. eum timuisse. puerb. 14. Iracūdiā regis iutilis sustinebit. In scōdo v̄o nō timuit. p̄ uerb. z. s̄. Justus quasi leo cōfidēs absq̄ terroze erit. Pōt̄ tū referri ad p̄mū. (S̄z nūqd̄ tūc nō timuit: R̄ñdeo. dicendū est qd̄ in timore duo cōsiderāda sunt. Unū qd̄ ali/ qm̄ pōt̄ eē vitupabile. s̄. qm̄ p̄pter timorē facit aliq̄d nō fa/ ciēdū: vel dimittit faciēdū. Et sic nō timuit moyses: qz p̄/ p̄ter timorē nō dimisit inuare fr̄es suos. Aliud est qd̄ pōt̄ eē laudabile: qm̄. s̄. salua fide refugit piculū p̄pter timorē in/ stantes. Mat. 10. Lū p̄sequent̄ vos in ciuitate ista fugite i aliā. Si. n. aliq̄ salua honestate sua posset vitare piculuz ⁊ nō vitaret stultus eēt: ⁊ tentaret deū: qd̄ ē diabolicū. Et sic iesus cessit volentib⁹ ipsuz lapidare: nec ad suggestiōez diaboli voluit se p̄cipitare: ita ⁊ moyses cōfidens de diu/ no auxilio fugit pp̄ timorē regis ad t̄ps. Et p̄bat qd̄ h̄ fec̄ ex fide: qz fides est de iuisibilib⁹. ⁊ iste sustinuit. i. expecta/ uit deū iuisibile ⁊ ei⁹ adiutoriū tanq̄ vidēs. ps. Lōfortet cor tuū ⁊ sustie d̄nz. i. thio. i. Regi at̄ seclōz imortali ⁊ iui/ sibili ⁊c. Moyses. n. in vtroq̄ exitu expectabat dei adiu/ toriū. vñ in p̄ diē exo. z. De⁹ p̄ris mei adiutor me⁹. In scōdo v̄o exo. 14. Vos tacebitis ⁊ d̄ns pugnabit p̄ vobis.

Deinde cū dicit. (S̄de celebravit pascha ⁊c.) Ostēdit quid fecerit q̄tū ad moduz transeūdi. Et p̄mo ponit illud qd̄ fuit factuz ad p̄parationez trāsitus. Secūdo q̄tuz ad ipsuz trāsitū. ibi. (S̄de trāsierunt.) T̄r/ tio q̄tū ad id qd̄ per fidē factū fuit. q̄tū ad itroitu terre p̄missiōis. ibi. (S̄ de muri ⁊c.) Quātū ad p̄mū ponit historiā q̄ habetur exo. 12. Ubi d̄ns mādauit illis an̄ exituz filioz isrl̄. s̄. eadē nocte imolari agnū: ⁊ de sanguie eius vtrūq̄ postē ⁊ sup̄/ liminare liniri. Larnes ei⁹ affas cū azimis ⁊ lactucis agre/ stibus comedit: cū multis alijs que obseruāda erāt: vt ibi h̄z videri. Et hoc vocabat̄ pascha. s̄. esus agni: ⁊ effusio san/ guinis que duo cōcurrebāt ad transitū illum quē facturi erāt in p̄rio. D̄ at̄ pascha a paschin grece: qd̄ latie ē pas/ sio. vel a p̄hase qd̄ hebraice idē est qd̄ transitus. In h̄ aut̄ figurabat̄ qd̄ xpus per passiones trāsiret ex hoc mundo. Jo. 13. Ut trāsiret ex hoc mundo. Item qd̄ nos per meritū mortis eius a terrenis ad celestia ab inferno trāsim⁹ ad celum. Eccl̄ici. 24. Trāsite ad me oēs q̄ cupiscitis me. Qd̄ quidez fuit per virtutē sanguinis xpi. s̄. io. Dabentes itaq̄ fiducia fratres in itroitu sanctorū i sanguinē xpi. Su/ it aut̄ in illa pascha duplex trāsit⁹. Un⁹ quo trāsibat d̄ns p̄cutiōe egyptios. ali⁹ quo ppl̄s trāsibat. Sic ēt sanguine xpi q̄ est agn⁹ imaculat⁹ debēt liniri postes fidelii. itelle ctus. s̄. ⁊ affect⁹. Dicit ḡ. S̄de. i. p̄ fidē celebravit pascha. i. eius agni ⁊ sanguis effusionē ad liniēdū postes domozuz. Et quare h̄ faciebat: Ne. s̄. qui vastabat p̄mogenita egyptioz tāgeret eos. ps. Percussit oē p̄mogenitū i terra egypti. (Sed querit̄ quoz ministerio hoc factū sit. vtrū. s̄. bonoz vel maloz angeloz: qz videtur qd̄ per malos. ps.

Ad hebreos

Immissione per angelos malos. Rñideo. Dicendum est qd nō est icōueniēs de gbuscūq; . ¶ Un sciēduz est: qd penaz inflicio fit iterdū p bonos angelos. Sicut enī dicit Dionysius. 4. ca. de di. no. Punire malū nō est maluz: s; malū facere est maluz. Punio. n. est op^o iusticie: sicut p; de angelo qui cōtriuuit castra assyrioz. Esa. 37. Qui credit fuisse bonus angelus. Un talis punitio idifferēter fit p bonos z malos: s; differēter a bono z a malo: qz bon^o nō punit nisi exercēdo iusticiā diuinā in malos. Et in scriptura operatio dyaboli attribuit deo: cuiusmodi est hec. Malus autē z si obsequat diuine iusticie: tñ nō ex intētiōe agit: sed ex pueritate volūtatis sue affligit bonos z malos: z libentius bonos si pmittat: sic p; de Job. Ille g angelus qd dixit moysi. Trāsbīt dñs pcutiēs egyptū bon^o angelus fuit cuz ipe aliqñ loquat in psona sua. Bono aut angelo aliqñ submisstrat spūs nequā. vñ adhibitu fuit ibi misterius ei^o male z puerse volūtatis volūtariē opanti ad cede; . Et iō dicit immissione p angelos malos. Nō g tāgebat eos qd erāt sanguie signati malus angelus terroze z tiorē dei: vtpote nō pmittus. Bon^o at terreat admirādo vtutē dei.

¶ Deinde cū dicit. (Fide trāserūt zc.) Ostēdit qd egit i ipo trāsitū. Et pmo ostēdit B. Scdo ostēdit qd illud prinebat ad fidē. ibi. (Qd expti zc.) Dicit g qd fide. i. p fidē trāserūt mare rubrū tanq; paradā terrā. Duo. n. ibi p fidē facta sunt. Unū qd hō fecit. s. qd cōmiserūt se ad trāseūdū qd nō fuit nisi p fidē. Aliud fuit ex pte dei. s. qd aque fuerūt eis p muro. Hoc aut fuit p fidē. Opatio. n. miraculoz attribuit fidei. Mat. 17. Si habueritis fidez sic granū synapis: dice: tis mōti huic trāsi hic z trāsbīt. ergo hoc fide factū est. i. hoc meruit fides. Et hoc habetur exo. 14. z. 15. ¶ Deinde ostēdit qd B ptnet ad fidē: qz egyptū hoc expti. i. volētes expiri deuozati sunt. qz. s. nō habuerūt fidē. exo. 15.

¶ Deinde cū dicit. Fide muri hierico zc. Agit de eo qd p fidem factū ē in itroitu terre pmissiōis. De B habet Jos. 6. vbi dicit qd ad mādātū dñi sacerdotes septē dieb^o cū archa testamēti circūierūt pmā ciuitatē vltra iordanū. s. hierico: z septia die septio circuitu muri ei^o corruerūt: B fuit aliqd ex pte hois. s. qd ex mādato dñi circūierūt credētes mādātū dñi debere ipleri. Aliqd aut ex pte dei. s. qd sic ad circuitū eoz muri corruerūt. ¶ Morali hierico iterpta: tur luna siue defect^o: z significat mūdū istū. Muri ei^o sūt ipedimēta qb^o aliqs detinet in mūdo. Per buccinas quibus leuite z sacerdotes itonabāt: vox pdicatoz significatur. Per circuituz septē diez totus designat decursus p sentis tēporis: qd p septē dies cōplei. Per que dat intelligi qd oia ipedimēta mūdi cadunt ad ptnuā vocē pdicatiois scde cor. 10. Arma militie nostre nō sunt carnalia: s; potentia deo ad destructionē munitionuz p silia destruentes: z oēm altitudinē extollentē se aduersus scientiā dei.

¶ Deinde cū dicit. (Fide raab meretrix zc.) Ostēdit qd factū sit p fidē ab aliq de pppo infideli. s. a raab de q Jos. 5. z. 6. Lū. n. iosue misisset exploratores ad explorādū hierico ipsi euaserūt auxilio isti^o mulieris qd dñ meretrix. i. ydola tra. Vel ad lfaz. meretrix erat ad quā igressi sūt nō ad pec cādū: s; ad latēdū. Domus. n. talii patēt maxie de nocte. Isti et venerāt de nocte. Dom^o et eius pūcta erat muro. Meretrices aut absq; exceptiōe accipiūt idifferēter. z iō meli^o poterāt apd eā occultari. Ista g p fidē liberata fuit. Un dicit. Raab meretrix fide. i. p fidē recipiēs exploratores cū pace nō peryt cū incredulis qd corpalr pierūt: qz exploratores iurauerāt ei ipam liberare z oēs domū patris sui: qd z fecerūt. ¶ Quare at magis declinauerūt ad ipsaz pōt dici vt ipa min^o possēt iculpari idifferēter oēs recipiens. Nec erat pueniēs vt salus ipoz fieret alicui saluati ipfos occasio mortis. i. B at qd ipsa ex receptiōe ipoz libe-

rata est designat qd recipiēs pdicatores euāgelij liberā tur a morte eterna. Mat. 10. Qui recipit pphētā i noie pphete mercedē pphete accipiet. Lectio. VII.

Hic quid adhuc dicam: Deficiet enī me tempus enarrantem: de gedeon. barach. samson. iepte. dauid. samuel z prophetis qui per fidem vicerunt regna opati sūt iusticiā. adepti sunt repromissiones. Obturauerūt ora leonū. extirperunt i petū ignis. Effugauerūt aciez gladij. cōualuerūt de infirmitate: fortes facti sūt in bello. Castra verterunt exterorum. acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos.

¶ Supra posuit apus ea que facta sunt a patrib^o per fidē ante itroitu: z in ipso itroitu terre pmissiōis. hic accedit ad narrādūz exēpla illoz qui fuerūt in ipsa terra pmissiōis: que qz multa sūt. iō breuiter pmissis noib^o patz ponit in gnāli pcpua facta ipoz: ponēs causaz illi^o breuitatis. Et circa hoc facit tria. Primo ponit noia patz z causaz qd re breuiter vult eoz facta ptrafire. Scdo ostēdit qd fecerunt p fidē. ibi. (Qui p fidē vicerunt zc.) Tertio qd p fidem receperunt. ibi. (Adepti sunt zc.) Dicit g. Quid adhuc dicā: qñ dicat. Perueni vsq; ad tēpus itroitus terre pmissiōis: in quo pauca respectu dicēdoz dicta erāt. Remanēt. n. tot dicēda qd nō possent explicari. Deficiet. n. tēpus me enarrātē. i. si velim enarrare nō sufficet mihi tēpus eplaris enarratiois: que dz eē succincta. vñ Hiero. ad Paulinū. 6. c. Neq; enī epistolaris angustia lōgus euagari patiebat. Vel tēpus vite capis hic. Istō mō loquit Jos. vlt. Sūt quidē alia multa qd fecit iesus zc. vbi dicit glo. qd loquit yperbolice. Nec tñ est falsuz: sed est figuratiua locutio. ps. Ubi nos habem^o annūciāi z locuz^o suz multiplicati sunt sup numerū. Dicit littera Hieronymi. Si annūciare voluero plura sunt qd narrari queāt. ¶ Sciēduz tñ: qd aliqui istoz aliqua mala fecerunt: z aliqua bona. vñ nō numerant^o hic nisi qd tū ad bona qd fecerūt vel receperunt. Tñ pbabile est qd oēs fuerint finalr sancti: ex qd apus noiat eos in cathalogo sanctoz. Prio g ponit gedeonez d quo Judic. 6. Quez pmittit: z qz nihil mali fecit: z qz fecit factuz multuz insigne. z forte et qz accepit maximū signū icarnatiois xpi in vellere z roze: de quo dicit in ps. Descēdit sicut pluuia i vellus. Scdo ponit barach: de quo Judic. 4. Qui nō fuit ita insignis sicut gedeon: cui etiā illa victoria nō fuit reputata: sed magis mulieri. z iō forte post ponit ipsuz. Tertio ponit sanzon: de quo Judic. 13. De quo spāliter videt qd nō deberet hic numerari: qz i morte peccauit iterficiēdo se. Aug. at. i. de ci. dei. dicit qd excusat qz creditur hoc fecisse mādato dei: cui^o signū est: qz nō potuisset domū tantā ppa vtute subuere: sed vtute dei qd nō adiunat ad malū. Quarto ponit iepte: de quo Judic. 11. Istuz postponit sanzoni: quia nō fecit tot facta insignia sicut ille. ¶ Dubitat aut de iepte si imolādo filiā suā ex voto peccauerit. videt qd nō: qz dicit ibi. Irruit spūs dñi in iepte. Et post hoc sequit votū suū z victoria. Lōtra. Dicit Hieronymus qd fuit in votēdo idiscretus: z in reddēdo impius. Respōdeo. Dicēduz est qd fuit ibi aliqd a spū sancto. s. motus ad vouēdū in gnāli: qd. s. imolaret qcquid occurreret sibi imolabile. aliqd aut ex ppo suo spū. s. qd imolauit qd nō debuit z in hoc peccauit: s; post penituit. Silr gedeon peccauit faciēdo ephoz z in tentādo deū in petitiōe signi in vellere: z postea penituit sicut: z dauid: de quo subdit: dices. Et Dauid z Samuel: de gbus. s. in libris regum

agit. Et alijs prophetis de quibus si vellet dicere tempus deficiet. Sed tunc quæstio est utrum oēs isti qui dicti sunt fuerint prophete. Respondeo. Dicendum est quod spiritus sanctus mouet mentem prophete: sicut agens principale mouet instrumentum suum. Potest autem spiritus sanctus mouere ad tria. scilicet ad cognoscendum: ad loquendum: et ad faciendum. Et quolibet istorum dupliciter. Ad cognoscendum. scilicet quandoque cum intellectu eius quod videtur: sicut fuit isaac et alij prophete: unde dicti sunt videtes. i. Regum. 19. Qui hodie de propheta olim dicebat videtes. Aliquando autem sine cognitione eius quod videtur: sicut patet in somnio pharaonis et in visione balthasar. Ad loquendum et mouet dupliciter: quandoque ad sciendum id de quo loquitur: sicut patet de dauid: quoniam autem nescit: sicut cayphas et forte etiam balaam. Similiter etiam quando mouet ad faciendum et scit quod facit: sicut hieremias qui abscondit lumbare suum super eufratem. Quandoque autem nescit: sicut dicit Augustinus super Iob. de militibus qui diuiserunt sibi vestimenta christi: non tamen cognoscebant mysterium ad quod illa diuisio ordinabatur. Hoc est ergo de ratione prophete: quod cognoscat illud quod videt: vel dicit: vel facit. Quando autem non cognoscat non est vere propheta: sed participatiue tantum. Et sic dicit iohannes cayphas prophetasse: quia habuit aliquam prophetie. Iste autem motus spiritus sancti dicitur instinctus secundum Augustinum.

Deinde cum dicit. (Qui per fidem vicerunt regna etc.) Ostendit quod sancti de quibus locutus est fecerunt: et primo ostendit hoc in generali. Secundo descendit ad quendam specialia ibi. (Obturauerunt ora leonum etc.) Primo autem ponit facti ipsorum meritum. Secundo promittit ibi. (Adepti sunt etc.) Circa primum sciendum est quod iter oēs actus exteriores virtutum moralium actus fortitudinis et iusticie videtur esse proprius: quia maxime pertinet ad bonum commune. Per fortitudinem. n. respublica defenditur ab hoste: per iusticiam vero seruatur. Unde apostolus ex utroque actu commendat sanctos patres. Ab actu quidem fortitudinis: cum dicit quod isti per fidem vicerunt regna. i. reges vel etiam regna ipsorum: sicut dauid et iosue. Nihilominus tamen sancti specialiter per fidem vicerunt regna. scilicet regnum dyaboli: de quo Job. 41. Ipse est rex super vniuersos filios superbie. Item carnis. Ro. 6. Non ergo regnet peccatum in vobis mortali corpore. Item regnum mundi Job. 18. Regnum meum non est in hoc mundo. Isti autem vincunt per fidem. i. Jo. 5. Decem victoria que vincit mundum fides nostra. Nullus enim potest presentia contemnere nisi propter spes futurorum bonorum. Per contemptum. n. principalem vincit mundus. Et ideo quod fides ostendit nobis inuisibilia propter quod contemnit mundus: ideo vincit mundum fides nostra. Ab actu autem iusticie commendat eos cum dicit. Operati sunt iusticiam. Aliquando autem iusticia est virtus generalis: quando. scilicet obedit legi diuine. ps. Iustus dominus et iusticias dilexit. Et. z. macha. 9. Iustus est subditus esse deo. i. Job. 3. Qui iusticiam facit iustus est. Aliquando autem est virtus specialis et ista consistit in actionibus et conuocationibus humanis: quando. scilicet reddit gratias vnicuique quod suum est. Ultraqueque autem iusticia habuerunt sancti. Esaie. 54. Dec est hereditas seruatorum dei: et iusticia apud me dicit dominus. Ecclesi. 1. Non cupiscens sapientiam serua iusticiam. scilicet obediendo mandatis. Item ipsas exercendo in populo. ps. Seci iudicium et iusticiam in omni tempore.

Deinde cum dicit. (Adepti sunt etc.) Ostendit quod receperunt: quia adepti sunt re promissiones. Promissio. n. dei efficax est: quia nunquam deficit deus in promissis. Ro. 4. Quocumque promissit deus potest esse et facere. ps. Fidelis deus in omnibus verbis suis.

Sed contra. Supra eodem. Iuxta fidem defuncti sunt non acceptis re promissionibus. Respondeo. Dicendum est quod illud quod hic dicitur tripliciter potest intelligi. Uno modo quod promissio dei sit illa specialis qua promittit sanctis vitam eternam. Et istam nullus accepit ante aduentum christi. Roma. 15. Ad confirmandas promissiones patrum. Secundo pro promissione de terra promissionis habenda. Et istam non acceperunt priores patres. scilicet Abraam Isaac et Ia-

cob: sed tantum patres posteriores: sicut iosue et alij sancti. Tertio pro promissione particulari: quod. scilicet vnicuique promissus fuit: sicut dauid regnum et ezechie sanitas. Et istas promissiones consecuti sunt.

Deinde cum dicit. (Obturauerunt ora leonum etc.) Ponit quedam particularia beneficia aliquibus collata. Et primo quod pertinet ad remotiores mali. Secundo illa que pertinet ad executores boni ibi. (Fortes facti sunt in bello etc.) Tertio autem nociuum bonis est duplex. Unum exterius et aliud interius. Secundum ponit ibi. (Louauerunt etc.) Exterius autem malum est duplex: quia aut illatum est a creatura irrationali: aut rationali. Secundum ponit ibi. (Effugauerunt etc.) Ab irrationali duplex. scilicet vel ab inanimata vel ab animata. Nocumetum illatum ab inanimata tangit ibi. (Extinxerunt ipetum etc.) Quatum ergo ad animata dicit. Obturauerunt ora leonum. Logitur autem in plurali: sed non fuerit nisi vnus. scilicet daniel: sicut et de Matthe. z. Defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Nulla autem tunc querebat christum occidere nisi solus herodes. Cuius ratio est: quia logitur de omnibus sanctis communiter quasi de vno collegio sanctorum. Et quod vnus facit imputatur alijs: et est omnibus: quod fit per virtutes spiritus sancti que est communis omnibus. Unde et in isto textu logitur tanquam de pluribus. Potest et dicitur quod hoc completum est in dauid: quia sicut ipse dicit. i. Regum. 17. Leonem et vrsus interfeci. Et etiam sanson Iudicum. 14. Per leonem autem specialiter intelligitur dyabolus. ps. Petri. 5. Aduersarius vester dyabolus etc. Qui ergo insultus eius respicit os leonum obturat. Job. 29. Conterebam molas in ignem et de dentibus eius auferere predam. Nocumetum a re inanimata remouet cum dicit. Extinxerunt ipetum ignis: sicut habetur de tribus pueris in daniel. 3. Item ad preces moysi et aaron extinctus est ignis qui missus a domino deuorabat populum murmurantem: sicut patet Num. 11. z. 16. Ignis iste est interior motus concupiscentie vel ire. Qui ergo refrenat illum motum extinguit ipetum ignis. ps. Succidit ignis et non viderit sollem. Remotione nocumeti per rationale creaturam illatum tangit cum dicit. Effugarunt aciem gladii. i. aciem hostis cum gladijs acutis. Hoc autem frequentissime factum fuit per ipsos sicut patet de iosue gedee et dauid. Per gladium autem mala suasio intelligitur. ps. Lingue eorum gladius acutus. Istos gladios fugat qui mala linguam tacere facit. Ecclesi. 28. Sepi aures tuas spinis: et noli audire linguam nequam. puer. 25. Vetus aglo dissipat pluuia: et facies tristis linguam detrahet. Nocumetum iterius est infirmitas de cuius remotio ne dicit. Louauerunt de infirmitate: sicut specialiter apparet de ezechia. 4. Regum. 20. z. Esa. 38. Ista autem infirmitas est peccatum. ps. Miserere mei domine quo infirmus sum. Cui ualefcit ergo qui resurgit.

Deinde cum dicit. (Et fortes facti sunt.) Ponit beneficia quatuor ad assecutionem boni: et ponit tria. Primum pertinet ad hoc quod fortiter egerunt. Unde dicit. Fortes facti sunt in bello: sicut patet de iosue Ecclesi. 46. Fortis in bello iesus naue successor moysi in prophetis etc. Sic patet et de multis alijs. Secundum pertinet ad effectum illius fortitudinis. Unde dicit. Castra verterunt exterorum. Sicut patet de machabeis et de dauid. ps. Si consistat aduersus me castra non timebit cor meum. Sed tertium pertinet ad effectum fortitudinis diuine. Unde dicit. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. i. per resurrectionem. Quod aliqui male intelligentes exposuerunt mortuos suos. i. viros suos resuscitados per hoc asserentes quod morte non soluitur matrimonium verum etiam si resurgat. Quod est contra apostolum. Ro. 7. Si dormierit vir eius liberata est a lege viri. Unde sciendum est quod etiam in effectibus sacramentorum est quedam differentia. Quedam enim sacramenta imprimunt characterem: sicut baptismus: confirmatio: et ordo. Et quia character in anima perpetuo manet. Ideo baptizatus vel confirmatus vel ordinatus

resuscitare non debet iterari aliquod illoz sacramentoz. Alia vero sacramenta non imprimunt characterem: sicut penitentia: extrema unctio: et sic de alijs: quia sunt contra aliquid iterabile: et ideo iterari possunt. Inter alia autem est matrimonium et ideo non dicit viros: sed mortuos: quia matres filios suos mortuos receperunt per resurrectionem quorum resurrectio fuit quodam presagium future resurrectionis imitatio per christum. De istorum resurrectione vel magis resuscitatione habetur. 3. Regum. 17. et 4. Regum. 4. Tamen isti sic resuscitati sunt iterum mortui: christus autem resurgens ex mortuis iam non moritur. Ro. 6. Unus resurrectio eius fuit initium future resurrectionis 1. cor. 15. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientium. Sicut autem ista temporalia beneficia illis data sunt tanquam infirmis ad sustentationem per meritum fidei ipsorum: ita fuerunt figura futurorum bonorum que nobis ex merito fidei dabunt. Math. vlti. Signa autem eos que crediderint habebunt sequentia. Que Gregorius exponit de bonis spiritualibus. Lectio. VIII.



Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem ut inuenirent meliores resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti insuper et vincula et carceres: lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occisione gladium mortui sunt. Circuierunt in melotis in pelibus caprinis: egentes: angustiati: afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes: in montibus et speluncis: et in cavernis terre. Et hi omnes testimonio fidei probati: non acceperunt promissionem: deo pro nobis melius aliquid providente: ut non sine nobis consumarentur.

Supra posuit apostolus exempla sanctorum patrum antiquorum qui multa et magna fecerunt propter fidem: hic ponit exempla illoz qui multa propter fidem passi sunt. Et circa hoc facit duo. Primo. non ostendit quomodo passi sunt propter fidem. Secundo ostendit quomodo promissiones eis facte dilate sunt: et quare ibi. (Et hi omnes testimonio etc.) Circa primum duo facit: quia primo ponit mala ab alijs eis illata. Secundo mala propria voluntate assumpta ibi. (Circuierunt in melotis etc.) Ab alijs autem illata sunt eis mala dupliciter: quia quedam in vita quedam vero in morte. Et ista duo ponit ibi. (Lapidati sunt etc.) In vita vero mala tripliciter illata sunt eis: quia quedam quantum ad corporalem afflictionem: quedam quantum ad irrisionem: quedam quantum ad inclusionem. Quantum ad primum dicit. Alii autem etc. Quasi dicat. Ita dictum est quod quidam multa bona receperunt propter fidem vel in amotione mali: vel in executione boni temporalis. In quibus figurabat vetus testamentum: quod precebat bona temporalia. Sed alij multa propter fidem passi sunt quorum quidam distenti sunt in eculeis: sicut dicit. 1. Mach. 2. et 2. Mach. 6. de pueris suspensis ad certices matrum. Et 7. de septem fratribus. In istis sanctis primo figurabat novum testamentum. Unus dicit. Non suscipientes redemptionem. id est liberationem. Qui non subiciuntur pene est quodam modo servus pene. Et ideo liberari a pena dicitur redemptio. ps. Die que redemit eos de manu tribulationis. Sed quare non fuerunt liberati ostendit: quia hoc non fuit propter hoc quod deus haberet providentiam de ipsis: sed ut inuenirent vitam eternam que melior est quam liberatio in quacumque pena presentis vel quecumque resurrectio vite presentis: et ideo dicit. Ut meliorem inuenirent resurrectionem. Job. 19. In novissimo die de terra surrecturus sum. Esaie. 26. Vivent mortui tui interfecti mei resurgent. Uel dicit meliores: quia ex hoc ipso quod maiora pro christo passi sunt maius primum recipient. Sicut enim dicit. 1. cor. 15. Stella differt a stella in claritate sic erit resurrectio

mortuorum. Qui non fuerunt maiores in merito: maiores erunt in primo. Et ideo apostoli preferunt martyribus: martyres vero omnibus alijs. Maiores non merito maiores sunt primo. Precipua vero sunt merita martyrum. Job. 15. Maior est hac dilectione nemo habet etc. Nec tamen quilibet martyr maior est quolibet confessor: sed aliquis martyr potest esse maior aliquo confessore et converso: alius confessor aliquo martyre: sed non vltimo. Potest enim comparari unus alteri: vel quantum ad genus operis: vel quantum ad gradus charitatis. Nullus autem actus quantum est de se: est ita meritorius: sicut quoque moritur propter christum: quia dat illud quod habet carius. scilicet vitam propriam. Math. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Si vero consideret radix omni meriti que est charitas. 1. cor. 13. sic opus procedens ex maiori charitate est magis meritorium. Et sic potest unus simplex confessor esse maioris meriti apud deum. Apostolus autem loquitur in genere operis dicens. Uel meliores. id est maiores et clariores inuenirent resurrectionem. Unde ly meliores importat comparationem status presentis vite ad futuram resurrectionem. Uel comparationem claritatis resurrectionis unius resurgentis ad claritatem alterius.

Deinde cum dicit. (Alii ludibria etc.) Ponit mala illata in vita quantum ad irrisionem facta vobis dicens quod alij experti sunt ludibria: sicut patet de sanfon. Judic. 16. de thobia et Job et Esaie. Esaie. 50. Faciem meam non auerti ab increpationibus et conspuentibus in me. Hieremias etiam dicit. Viere. 20. Factus est mihi sermo domini in opprobrium et derisum. Quantum vero ad facta dicit: quod experti sunt verbera: sicut patet de michea de quo 3. Regum. vlti. et 2. Paral. 18. dicitur quod percussit eum sede chias in maxillam. In quibus omnibus presignabantur passionis noui testamenti. 1. cor. 4. Spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.

Deinde cum dicit. (Insuper et vincula etc.) Ponit mala sanctis illata quantum ad inclusionem. Unde dicit. Insuper et vincula: sicut Hieremias: de quo Viere. 20. dicitur quod positus in nervo. Nec solum vincula: sed et carceres: sicut Hieremias. Viere. 37. et 38. Et micheas. 3. Regum. vlti. Consequenter ostendit mala illata quantum ad mortem cum dicit. (Lapidati sunt etc.) Quod quidem genus mortis tunc erat commune apud omnes indeos. Math. 23. Hierusalem hierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt. Sic lapidatus est nabothe. 3. Regum. 21. Et hieremias. scilicet de quo legitur quod iudei lapidauerunt eum in egypto lapidibus quos absconderat sub muro latericio domus ipsius pharaonis. Et licet epyphanius dicat quod fuit tractus: tamen communiter ponitur quod fuit lapidatus. Zacharias etiam filius ioiade fuit lapidatus: ut legitur. 2. Paral. 24. Secundum genus mortis inconsuetum et crudele ponit cum dicit. Secti sunt. Hoc dicit propter esaiam quem manasses fecit secari ferra lignea. Et loquitur pluraliter: licet non fuerit nisi unus secundum consuetudinem scripture propter causam supradictam. Tertium genus cum dicit. Tentati sunt: ut scilicet sentirent. Quod dicit propter mathathiam et filios eius. 1. Mach. 2. Et propter eleazar. 2. Mach. 6. Et propter historiam de septem fratribus. 7. cap. Et tandem occiderunt eos. Tren. 4. Melius fuit occisus gladio quam iterfectis fame. Specialiter tamen vias fuit occisus a dauid. 2. Regum. 21. Et iosias. 4. Regum. 23.

Deinde cum dicit. (Circuierunt in melotis etc.) ponit mala voluntarie assumpta. Et ad ista tria reducitur. scilicet ad exteriorum cultum ad primum statum ibi. (Egotes etc.) et ad habitacionis locum ibi. In solitudinibus etc. Quantum ad cultum dicit. Circuierunt in melotis et in pellibus caprinis. Melota est vestis sancta de pilis camelorum: ut quedam dicitur. Uel meli: quod tamen habet pelles hirsutas de que fit vestis que dicitur melota. Pellis caprina cum hoc quod est hirsuta est etiam vilis. Et hec dicuntur de helya. 4. Regum. 1. quod erat vir pilosus et zona pellicea accinctus renibus. Et de talibus

vestibus dicit Augustinus in libro de sermone dñi q̄ potest esse i tali veste itentio mala si q̄s vtatur ad vanā gloriā: bona autē si ad cōtemptū mundi ⁊ macerationē carnis. Precipue autē q̄ profitetur statū penitētie debet ostēdere signa p̄fessōis. Et ideo licet eis vti talibus vestibus: nō tamē ad ostētationem: ⁊ sic vtēbantur prophete.

¶ Quātum autē ad statum persone dicit. Egētes. q̄ carebāt diuitijs: in quo p̄figurabāt status perfectiōis nō in testamēti: de quo dicit Math. 19. Si vis perfectus eēya de ⁊ v̄de oīa que possides. Et hoc fuit specialiter de helya q̄ pastus fuit a coruis ⁊ a muliere vidua. 3. regum. 17. ps. Pauper ego sum in laboribus. Idem. Egēnis ⁊ pauper ego sum. ¶ Item angustiati sūt: sicut patet de helya q̄ fugit a facie iezabel. 3. Regum. 19. Et de dauid q̄ fugit a facie absalon. 2. Regum. 15. ¶ Itē afflicti labore corporali: sicut de helya q̄ dormiuit lassus subter vnam iunipez. ¶ Et subdit. Quibus dignus nō erat mūdus. Sicut dicit Dionysius i epistola ad ioānem euāgelistam. Mali aliquādo per ea que faciūt ostēdunt idicia sue damnatiōis: vnde dicit q̄ p̄ hoc q̄ mali separauerūt a se beatum ioānem ostēdebat deus q̄ erāt indigni societate eius. Et iō dicit apostolus q̄ mūdus nō erat dignus eis. Quasi dicat. Quia mundani nō erāt digni societate istorum. Job. 15. Ego elegi vos de mūdo p̄pterea odit vos mūdus.

¶ Deinde cum dicit. (In solitudinibus ⁊c.) Ostendit hoc quātum ad locum: quia propriam māfionē nō habebāt sed errabāt i solitudinibus ⁊ i mōtib⁹ ⁊ i speluncis ⁊ in cauernis terre: que sūt loca apta ad cōtemplationē ⁊ penitētiā. Dicitur autē spelunca que fit arte: sed cauerna que est a natura vel ab aliquo accidente: sicut ex corrosione aquarum. Ista patent de dauid. 1. Regum. 22. ⁊ 23. Et de helya. 3. Regum. 19.

¶ Deinde cum dicit. (Et hi oēs ⁊c.) Ostendit q̄ eis dilate sūt promissōes. Et ne putetur q̄ hoc fuerit propter defectum meriti: ideo secūdo designat rationē illius dilatio nis ibi. (Deo pro nobis ⁊c.) Dicit ergo q̄ hi oēs testimonio fidei iuenti sunt probati. i. per fidem habēt testimoniū q̄ sūt probati. i. approbati a deo. 2. cor. 10. Non enim qui seipsum commēdat ille probatus est: sed quē deus cōmendat. Sap. 3. Tāquā aurum in fornace probauit eos. Et tamē nō acceperunt promissōes. s. glorie vel promissam vitam vsq̄ ad christum. ps. Distulisti christum. Tēporales. n. acceperunt nō autē spirituales. Supra eodez. Defuncti sūt nō acceptis promissōibus.

¶ Deinde cū dicit. (Deo pro nobis ⁊c.) Ostēdit rationem dilatiois ex quo aliq̄ sumpserūt cām v̄l occasione erroris q̄ dicūt q̄ nullus i paradisu⁹ itrabit vsq̄ ad vltimā cōsumatiōē q̄ erit: p̄ finalē resurrectionē. S3 hoc ē 3. ap̄lm. 2. corint. 5. Scimus q̄ si terrestris domus n̄ra hui⁹ habitatiōis dissoluat q̄ edificationē hēmus ex deo domū non manufactā: s3 eternā i celis ⁊c. Ista ergo cōsumatio de q̄ loquit̄ apostolus pōt referri ad premiū eēntiale. s. britudinē que habet̄ p̄ xpm. Mich. 2. Ascēdit pandēs iter ante eos. Quā nō habuerūt sancti veteris testamēti. V̄l pōt referri ad stolā corporis que nō dabit̄ vniuersaliter vsq̄ post resurrectionē vniuersalē: licet forte aliq̄ iam habeant ipsaz ex speciali priuilegio. Nō ergo sine nobis cōsumatur: s3 perficiūtur duplici stola: vt sicut dicit glo. In cōmuni gaudio oīum maius fiat gaudiū singulorū. V̄n̄ in hoc nobis deus puidit. Et iō dicit. Deo p̄ vobis aliquid melius puidēte. ps. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocūdum habitare fratres i vni. Magis. n. gaudet hō cū plurib⁹ gaudētib⁹. Blosa. Si isti tenuerūt fidem qui tamdiu expectauerūt regē multo magis teneam⁹ nos q̄ statiz recipim⁹. Lu. 23. Hodie mecū eris in paradiso. Caplm. XII.



Deoq̄ ⁊ nos tantā habentes ipo sitam nubem testium: deponētes omne pondus ⁊ circumstans nos peccatū p̄ paciētiā curramus ad p̄positū nobis certamē: aspiciētes i auctore fidei ⁊ p̄sumatore iesuz q̄ p̄posito sibi gaudio sustinuit crucē p̄fusione p̄tra: atq̄ in dextera sedis dei sedet. ¶ Recogitate. n. eū q̄ talē sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum p̄traditionē: vt ne fatigemini aīs v̄ris deficientes. ¶ Hōdū. n. vsq̄ ad sanguinē restitistis aduersus peccatū repugnantes.

¶ Supra ap̄ls multipl̄ cōmēdant fidē p̄ quā mēbra x̄po capiti iūiūnt: h̄ ponit moralē monitiōē exhortās vt fidē quā tenēt corde: opib⁹ d̄mōstrēt: sic ēt monet Jac. ca. 2. ca. nōice sue. Et p̄ docet quō se debeāt h̄re circa mala. Sc̄do quō debeāt se h̄re circa bona. ca. 13. ibi. (Charitas fr̄nitatis ⁊c.) Est at̄ duplex malū. s. pene ⁊ culpe. P̄rio q̄ docet quō se debēt h̄re circa mala penalia tolerāda. Sc̄do circa mala culpe vitāda ibi. (Propter q̄ remissas ⁊c.) Ad tolerādū at̄ malū pene. P̄rio iducit exēplo antiq̄rū. Sc̄cūdo exēplo x̄pi ibi. (Aspiciētes i actores ⁊c.) Tertio auctoritate scripture ibi. (Et obliu estis ⁊c.) Quātū q̄ ad p̄mū dicit. Iōq̄ nos h̄ites tātā nubē testiū it̄positam ⁊c. Quasi dicat. Ita dicit̄ q̄ sc̄ti testimonio fidei p̄bat: nec tñ h̄uerūt p̄missōes: ⁊ tñ cū h̄ n̄ d̄fecerūt i expectādo: ergo nos q̄ h̄m⁹ tātā nubē testiū it̄positā ⁊c. Sc̄i dicunt̄ testes dei: q̄ v̄bo ⁊ sc̄o gloriificabāt de⁹ p̄ eos. Math. 5. Sic luceat lux v̄ra corā hoīb⁹ vt videāt opa v̄ra bona ⁊ gloriificent̄ p̄res v̄ruz q̄ i celis ē. Esaie. 44. Vos testes mei dicit dñs. Dicūt at̄ sc̄i nubes. P̄rio p̄ p̄uerfatiōis sublimitatē Esa. 60. Qui sūt isti q̄ vt nubes volāt ⁊c. Sc̄do p̄ doctrinē fecūditatē. Job. 26. Qui ligat aq̄s i nubib⁹ suis vt non erūpāt pariter deorsuz. Et. 36. Effundit h̄mbres ad istar gurgitū q̄ de nubib⁹ fluūt. Tertio p̄ sp̄ialis cōsolationis vtilitatē. Sic. n. nubes p̄stāt refrigeriū sic exēpla sc̄orū. Esa. 18. Et sic nubes rosis i die messis. Dac̄ q̄ nubē testiū h̄m⁹ it̄positā: q̄ ex vita sc̄orū q̄ dāmō iducit nobis necessitas ad imitādū. Jaco. 5. Exēplū accipite fr̄es exitus mali ⁊ iōganimitatis laboris ⁊ paciētie p̄phetas. Augusti. Si sp̄s sc̄us loquit̄ i scriptura: ita i gestis sc̄orū q̄ nob sūt forma ⁊ p̄ceptū vite. Doc ē q̄ exēpluz sc̄orū q̄ iducit. S3 q̄ ad cōfirmādū se ad aliq̄d exēplar it̄rdū ex impedi mēto supueniēte ipeditur hō: iō remouet illud q̄ potissimē pōt ipedit̄. Illud at̄ est pōdus pcti. Tribulatio at̄ est q̄si qdā agon. 1. cor. 9. Dis q̄ in agone p̄tedit ab oīb⁹ se abstinet. ¶ Sicut at̄ i cursu ⁊ certamine opz oīa aggrauantia deponere: ita ⁊ i agone tribulatiōis. 2. Thy. 4. Bonū certamē certani cursuz cōsumant. Qui ergo in tribulatio ne vult bñ ad deū currere opz ipeditmēta deponere. Ista ipse ipeditmēta vocauit ap̄ls pōdus ⁊ circūstās peccatuz. Per pōdus aut̄ pōt itelligi pctm̄ p̄petratū: q̄ d̄ pondus q̄ aiām depmit ad īfima ⁊ iclinat ad aliud. ps. Sic onus grate grauate sūt sup me. H̄ego. Peccatū q̄ p̄ penitentiā nō diluūt mox suo pōdere ad aliud trahit. Per circūstās pctm̄ pōt itelligi occasio peccādi q̄ qdē est in oī eo q̄ circūstat. s. i mūdo carne. primo. demone. Deponētes q̄ oē pctm̄ p̄petratū q̄ d̄ pōdus ⁊ circūstās nos pctm̄. s. occasione peccādi. i. petri. 2. Deponētes oēm malitiā ⁊ oēs dolū. Vel pōdus pōt itelligi tediū tribulationis. Sic. n. frequēter tribulatio d̄ onus p̄ p̄phetas: sic onus d̄ malici. i. tribulatio. Quasi dicat. Nō sit vob̄ graue pati p̄ x̄po

Circūstans pctm̄ dicitur tētatio nobis imissa ex circuitu hostis. i. Petri. 5. Aduersarius vester dyabolus rē. Uel p̄ pōdus affectio terrena: p̄ circūstās pctm̄ affectio carnalis que. s. causat i nobis a carne circūstante. Quasi dicat. Deponatis affectionē tā tēporaliū q̄ carnaliū si vultis libere currere. Uñ subdit monitionē dicēs. Curramus per patiētā ad certamē nobis p̄positū nō soluz illatū qd̄ tamē sustineamus patiēter. S̄z nos ipsi volūtariē curram⁹ p̄s. Uñ mādatorū tuoz cucurri. Doc at̄ certamē nob̄ p̄positū ē cū iusticia. ecclēci. 4. Usq; ad mortē certā p̄ iusticia.

C Deide cum dicit. (Aspiciētes rē.) Ponit exēplū xpi. Et circa hoc duo facit. Primo. n. ostēdit q̄re passio xpi habēda ē i exēplum r̄ qd̄ in ipsa cōsiderādus est. Secūdo ostēdit fructus istius cōsideratōis ibi. Recogitate cum rē. Si cut. n. d̄ Ephe. 2. Gratia saluati estis p̄ fidē. Xpus autēz est auctor fidei. Si ergo vis saluari debes itueri exēplar illud. Uñ dicit. Aspiciētes i iesum passum. Doc significatū fuit p̄ serpētes enez eleuatus p̄ signo i quē aspiciētes curabātur. Nume. 21. r̄ Jo. 3. Sicut moyses exaltauit serpētes i deserto: ita exaltari oportet filius hoīs vt oīs q̄ credit i ipuz nō pereat: s̄z habeat vitā eternā.

C Si ergo vis saluari respice i faciē xpi tui. Ipse. n. ē auctor fidei dupliciter. Primo eā docēdo vbo. Supra. i. Locutus ē nobis in filio. Joh. 1. Unigenitus q̄ est i sinu patris ipse enarrat. Sc̄do eam i corde iprimēdo. Phil. 1. Vobis donatus est p̄ xpo nō soluz vt i ipsuz credatis rē. Itē ipse ē cōsumatio fidei dupliciter. Uno modo ipsaz miraculis cōfirmādo. Jo. 10. Si mihi nō vultis credere operibus credite. Item fidē p̄miādo. Lum. n. fides sit ip̄fecta cognitio eius p̄m̄inz cōsistit i ipsius cognitōis perfectōe. Joh. 14. Ego diligā eum r̄ manifestabo ei meipsum. Doc autē significatū fuit Zach. 4. vbi d̄. Manus zorobabel fundauerūt domū istā. s. ecclēsiā cuius fundamētum ē fides: r̄ man⁹ ei⁹ perficiēt eā. s. manus xpi: q̄ d̄ gnē zorobabel descēdit fundat ecclēsiā i fide r̄ fidē gloria cōsumat. Videmus. n. nūc in speculo r̄ i enigmate: tūc autē facie ad faciem. p̄me cor. 13. Aug⁹. p̄mo d̄ trinitate. ca. 10. Cōtēplatio ē merces fidei cui mercedi p̄ fidē corda mūdant: sicut scriptum ē. Sīde mūdās corda eoz.

C In passioe. n. xpi tria cōsiderāda s̄t. Primo qd̄ cōtēpsit. Sc̄do qd̄ sustinuit. Tertio qd̄ p̄meruit. Quātū ad p̄mū d̄c. Qui p̄posito sibi gaudio rē. Istud at̄ gaudiū fuit illud gaudiū terrenuz q̄ a turba quā pauerat q̄rebat vt facerēt eū regē: qd̄ ipse cōtēpsit fugiēdo i mōtē Jo. 6. Uñ ecclē. 2. Risū r̄putaui errorē r̄ gaudio dixi qd̄ frustra d̄cipis. Uñ p̄posito sibi gaudio eterne vite p̄ p̄mio sustinuit crucē. Doc ē sc̄dz. s. qd̄ sustinuit: qz crucē. Phi. 2. humiliāuit semetip̄s fact⁹ obediēs vsq; ad mortē: mortē autē crucis. In q̄ oñdit: r̄ cruciat⁹ acerbitas: qz ibi affixus fuit manib⁹ r̄ pedib⁹: r̄ mortis vilitas r̄ ignominia: qz b̄ erat ignominiosuz gen⁹ mortis. Sap. 2. Morde turpissima cōdēnem⁹ eū. Quātū at̄ ad tertiu⁹. s. qd̄ p̄meruit: qz sessio nē ad d̄xterā p̄ris. Uñ d̄c. Atq; ad d̄xterā sedis dei seder. Exaltatio. n. hūanitatē xpi fuit p̄mū passiois ei⁹. Seder autem ad dexteram maiestatis i excelsis.

C Deide cū dicit. (Recogitate eū rē.) oñdit qd̄ sit fruct⁹ hui⁹ cōsideratōis. Et p̄mo monet ad diligētē exēpli cōsideratōē. Sc̄do oñdit vtilitatē ibi. (Ut nō fatigemini rē.) Tertio subdit rōnē ibi. (Non. n. vsq; rē.) Dicit ergo. Ita dcm̄ est. Aspiciētes rē. Nec hoc solū: s̄z et̄ recogitate. i. iterū cogitate. Prover. 3. In oibus vus tuis cogita illuz. Et hui⁹ rō est: qz i quacūq; tribulatōe iueniē remediuz i cruce. Ibi. n. est obedientia ad deum Phil. 2. Humiliāuit semetip̄s factus obediēs rē. Itē pietatis affectus ad patres. Uñ ibi gessit curam de matre sua. Itē charitas ad proximus: vnde ibi p̄ trāsgressoribus orauit. Luc. 23. pa-

ter dimitte illis nō. n. sciunt qd̄ faciunt. Ephe. 5. Ambula te in dilectōe sicut christus dilexit r̄ tradidit semetip̄s pro vobis. Item fuit ibi patiētia i aduersis. ps. Obmutui r̄ humiliatus sum r̄ filii a bonis r̄ dolor meus renouatus est. Esa. 53. Sicut ovis ad occisionē ducetur r̄ quasi agn⁹ coram tōdente se obmutescet r̄ nō aperuit os suum. Itēz in oibus finalis perseuerātia. Unde vsq; ad mortē perseuerauit. Luc. 23. Pater i manus tuas cōmendo spirituz meum. Unde i cruce iuenitur exēplum oīs vtutis. Augustinus. Lruz non solum fuit patibulum patientis: s̄z et̄ cathedra docentis. Recogitate ergo cum qui sustinuit.

C Sed qd̄ cogitandum: Tria. s. genus passionis: vnde sustinuit contradictionem. i. afflictionem in verbis. Unde dicebant. Uab qui destruis templum dei. ps. Eripies me de contradictionibus populi. Roma. 10. Expādi manus meas ad populum non credentem: sed contradicentem mihi. Luc. 2. Et in signum cui contradicetur. Et contradictionem talem. i. tam grauē r̄ ignominiosam. Tertio. p̄mo. O vos oēs q̄ transitis per viā attēdite r̄ videte si ē dolor sicut dolor meus. Secundo a quibus passus est: qz a peccatoribus pro quibus patiebatur: p̄me Petri. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis. Tertio persona patientis. Ante passionem eniz ab origine mundi passus est in membris suis: sed tunc i propria persona. Unde dicit. Aduersus semetip̄s. Esa. 46. Ego feci r̄ ego feram. ps. Que nō rapui tunc exolebam: p̄me Petri. 2. Peccata n̄ra ipse prulit in corpore suo sup lignū.

C Utilitatē ostendit cū dicit. Ut non fatigemini. Cōsideratio enī passionis xpi facit nos non deficere. Hre gorius. Si passio christi ad memoriaz reuocē nihil ad eodurum est qd̄ non equanimiter tolerē. Unde non deficiatis tāquā fatigati aīo a veritate fidei. Esa. 40. Currēt r̄ non laborabūt ambulabūt r̄ non deficient. z. Thef. 3. Nolite deficere h̄s facientes. Rōnem autem huius ponit dicens. Nondum enim vsq; ad sanguinem. Quasi dicat. Non debetis deficere in tribulationibus vestris pro vobis: qz nondum tantuz sustinuitis: sicut christus. Ipse enim sanguinem suum fudit pro nobis. Mat. 26. Hic est sanguis noui testamēti q̄ pro multis effundet.

C Vos at̄ rapinam bonozum vestrozum sustinuitis. Maius autēz est de genere operis vitam dare q̄ substantiā corporalē: licz aliquādo ex radice operis. s. ex charitate possit eē minus: sicut supra dictum est: vnde dicit. Nondū eniz restitistis repugnantes aduersus peccatū vsq; ad sanguinē. s. fundendum pro christo. Lectio. II.



L Obliti estis consolationis que vobis tanq̄ filijs loquit̄ dicēs: Fili mi noli negligere disciplinam domini: neq; fatigeris dum ab eo argueris.

Quē enim diligit d̄ns castigat: flagellat autēz oēm filiu⁹ quē recipit. In disciplina perseuerate. Tanq̄ filijs vobis offert se deus. Quis. n. fillus quē nō corripit p̄r? Qd̄ si extra disciplinaz estis: cuius p̄cipes facti sunt oēs. ergo aduerti r̄ non filij estis. Beinde patres quidem carnis nostre eruditores habuimus r̄ reuerbamur eos. Non multo magis obtemperabim⁹ p̄ri spiritui r̄ viuemus. Et illi quidem in tempore paucoruz dierū p̄m volūtatem suam erudiebant nos. hic autem ad id qd̄ vtile est i recipiendo sanctificationem eius. Quis autē disci-

plina in presenti quidem videtur non esse gau-
dij: sed meroris: postea autem fructum paca-
tissimū exercitatis per eā reddet iusticie.

¶ **S**upra induxit apostolus ad mala paciēter sustinenda
exēplo antiquoz patrū & xpī: hic monet ad idē ex aucto-
ritate scripture. Un̄ circa hoc tria facit. Primo. n. ponit
auctoritatē. Scōdo ostēdit sensuz eius ibi. (In disciplina p-
seuerat rē.) Tertio arguit ad ppositū ex pmissis ibi. (Or
si extra disciplinam rē.) Ponit autē auctoritatē q̄ hētur.
Prover. 3. s. sub alyz v̄bis q̄ littera nostra hēat. Ibi enīz
hēmus sic. Disciplinam dñi fili mi ne abycias: nec defici-
as cū ab eo corripieris. Quē. n. diligit dñs corripit & qua-
n̄ pater in filio complacet sibi. Quia v̄o apostolus idē
auctoritatē istam causa cōsolatiōis: ideo v̄tur alyz v̄bis
Un̄ dicit. Et obliuisti estis cōsolatiōis rē. Quasi dicat. Mi-
rum est si obliuisti estis. ps. Scōm multitudinē dolorz meo-
rum in corde meo cōsolatiōes tue letificauerūt animam
meam. Idē. In eternū nō obliuiscar iustificatiōes tuas.
Dicit autē cōsolatiōis. i. dei cōsolatiōis: & ē emphatica locu-
tio. z. cor. i. B̄ndictus deus & pater dñi nostri iesu cristi:
p̄r misericordiarum & deus totius cōsolatiōis qui cōsola-
tur nos i oī tribulatiōe nostra. ¶ Sequitur. Que vobis
.i. qui deus cōsolatiōis loquitur vobis tanquā filius. Ergo
si punit nō odit: s. eius punitio ordinatur ad bonuz: quia
loquitur vobis tanquā filius. ¶ Verba autē auctoris po-
nit dicēs. Fili mi rē. Et subdit ratiōem ibi. (Quē enīz di-
ligit dñs rē.) In auctoritate v̄o prohibet duo: quia probi-
bet odiuz discipline & impatiētiaz ad ipsaz. Propter pri-
mū dicit. Fili mi noli negligere: sicut quidā qui odiūt di-
sciplinas de qbus dicit puer. 9. Noli arguere derisorē ne
oderit te. Amos. 5. Odio habuerūt loquētes i porta & cor-
ripētes pfecte abhoiati sūt. Dicit ergo apls. Noli negli-
gere disciplinā dñi. Quasi dicat. Cū deus te flagellat cau-
sa discipline: noli negligere. i. negligēter h̄re fastidiendo.
Sap. 3. Sapiētia & disciplinā qui abycit iselīx ē. ¶ Pro-
pter scōm dicit. Et ne fatigeris dū ab eo argueris. Quidā
.n. & si correctōez durā nō odiāt: tñ impatiēter portāt. Et
iō dicit. Ne fatigeris rē. Tūc. n. hō spūalr fatigat: qñ p̄tri-
stia itātū q̄ dicit: supra eodē. Ut nō fatigemini aīs v̄ris
deficiētes. Ecclesi. 6. Ne accideris in vinculis illius.
¶ Deinde cū dicit. (Quē. n. diligit dñs rē.) Assignat cām
Sicut autē dicit p̄phs v̄bū castigatiōis cōiter accipit i pue-
ris & in ocupiscētia: dicimus. n. castū: cuius cocupiscētia
castigata est. Similiter puer dicit castigatus q̄ est bñ di-
sciplinatus: qd. n. de se h̄z p̄nitatē ad malū idiget refrenā-
te. Talis autē ē ocupiscētia & puer q̄ de se sequitur ipetus
suos. Iō idiget castigatē. Ille ergo q̄ castigat: iō hoc facit
ne tēdat in malū. Et qz sensus nr̄i & cogitatio nr̄a p̄na sūt
ad malū vt dicit Hen. 8. Iō dñs castigat nos vt retrahat
nos a malo. ps. Castigās castigauit me dñs & morti nō tra-
didit me. Diere. 31. Castigasti me & eruditus sum q̄si iuue-
culus idomitus. In hoc autē castigat: qz flagellat: nō qdēz
ad p̄demnatiōez: s. ad salutē. Un̄ dicit qz flagellat omnē
filiū quē recipit. Et iō qui nō flagellātur nō sūt de nume-
ro filioz. ps. In labore hoīuz nō sūt & cum boibus nō fla-
gellabūtur: Un̄ est signū quasi eterne reprobatiōis Eze.
.16. Auferē zelus meus a te. Nec mix si flagellat oēm fili-
um quē recipit p̄ adoptōez: qz proprio filio suo nō peccit.
Luc. vlti. Oportuit xpm pati. ¶ Cōsequēter cū dicit. In
disciplina p̄seuerate. Ostēdit sensuz auctoritatis p̄allega-
te: & p̄mo ostēdit sensuz monitiōis. Secūdo sensuz rōnis
assignat ibi. (Tanquā filius rē.) Tertio ostēdit rōnez istā
eē ueniētēz ibi. (Quis enīz fili rē.) Monitio autē apli
fuerat qz nō debebāt negligere disciplinā dñi: nec ēt fati-

gari. Utrūqz autē p̄prehēdit in his v̄bis. Nō negligere. n.
nec ēt fatigari sub disciplina: nō est aliud q̄ i disciplina p̄se-
uerare. Un̄ Job. 6. Nec mihi sit cōsolatio vt affligens me
doloze nō parcat. ps. App̄hēdite disciplinā rē. Quare autē
nō debemus negligere dixerat: qz quē diligit dñs rē. Un̄
hic dicit. Tanquā filius vobis se offert deus. Quasi dicat.
Iō p̄seuerate: qz offert se tanquā filius. Diere. 3. Patrē vo-
cabā me: & post me igredi nō cessabis. ¶ Cōsequēter ostē-
dit istā rōnez eē ueniētēz dicēs. Quis. n. filius quē nō cor-
ripit p̄r. Ad patrē enī p̄inet corrigere filiū suuz. puer. 13.
Qui parcat v̄ge odit filiū suū: q̄ autē diligit illū iustāter eru-
dit. Ecclesi. 30. Equus idomit⁹ euadet dur⁹: & filius remis-
sus euadet p̄ceps. Et iō necessaria ē correctio: sicut paulo
dar⁹ stimulus carnis ne p̄ supbiā corrueret. z. cor. 12.
¶ Deinde cū dicit. (Or si extra disciplinā rē.) Arguit ex p̄-
missis: & p̄mo dducēdo ad iconueniēs. Secūdo ex quodā
exēplo ibi. (Deinde p̄res rē.) Tertio ex vtilitate cōsequē-
te ibi. (Quis autē disciplina rē.) Circa p̄mūz facit talē rōnez.
Dēs sancti q̄ deo placuerūt per multas tribulatiōes tran-
sierūt: per quas filij dei facti sūt. Ergo q̄ i disciplina non p̄-
seuerat nō est filius: s. magis adulter. i. de adulterio nat⁹
Istius rōnis ponit tātuz cōclusionē dicēs. Si estis extra
disciplinā nō estis filij: s. adulteri: qz discipline facti sūt par-
ticipes oēs. s. sancti. z. thy. 3. Dēs q̄ pie viuere volūt i xpo
p̄secutiōez patientē. Judith. 8. Omnes q̄ deo placuerūt p̄
multas tribulatiōes trāsierūt fideles. Nec opz qz semper
sancti habeant exteriores tribulatiōes cū iterius affligū-
tur ex mala p̄uersatiōe p̄uersoz. z. pe. z. Habitas Loth
apud eos q̄ de die i die aiām iustā iniqs operibus crucia-
bāt. Filius autē proprie dī q̄ est ex legitimo patre. Ma-
ter nostra est ecclesia: cuius sponsa est ipse deus. Osee. 2.
Sponsabo te mihi i fide. Adulter autē est dyabolus & mun-
dus. Qui ergo nati sunt ex spū dyaboli vel mundi sūt filij
adulterini. Esa. 57. Accedite huc filij auguratricis & adul-
teri & fornicarie. Patet ergo qz prop̄ nō sunt filij nisi de
legitimo patre nati. ¶ Cōsequēter cum dicit. Deinde pa-
tres rē. Ponit secūdam rōnez sumptam ex Exod. quod
expertus sumus. s. ex correctōe paterna. Que qdem rō pro-
cedit ex duplici differētia que est iter deuz patrem & pa-
trem carnalē. Est autē hec p̄ma differētia dei patris ad pa-
trē carnalē. Homo. n. gnat hoīem quātuz ad corpus: non
quātuz ad aiām que est per creatōez & nō traducitur. z.
Mach. 7. Neqz. n. ego spūm & aiām donauī vobis. Un-
de dicit qz nos habuim⁹ p̄res carnis nr̄e eruditores. Ecclesi
.7. Filij tibi sūt erudi illos. Et reuerēbamur eos. Exo. 20.
Donora p̄rez tuū rē. Deus at̄ excellētius ē p̄r nr̄. s. quātuz
ad aiāz quā imēdiate creat Eccles. vlti. Spūs redeat ad
deū q̄ dicit illū. Itē iustificat aiāz adoptādo i filios. Ro.
.8. Spūs testimoniū reddidit spūi nr̄o qz sum⁹ filij dei: iō
dicit. Nō multo magis obtēperabimus p̄r spūm. i. aiārū
nostraz: q̄ dicuntur spūs: qz nō sunt ex materia. Et viuū-
mus. Finis enim obdiētē ē vita eterna. Job. 8. Si qz ser-
monē meū seruauerit mortē nō gustabit i eternuz: supra
.5. Factus ē oibus obtēperātibz ei causa salutis eterne.
¶ Scōda v̄o differētia est correctiōis hūane ad diuinā q̄
in duobus differūt: & p̄mo q̄tū ad finē: qz finis hūane cor-
rectiōis ē aliqd trāsitoriuū. Est. n. ad bñ cōuersanduz i hac
vita: q̄ est paucoz diez. Scōdo quātū ad rōnez: qz hō corri-
git fm̄ volūtātē q̄ falli & errare pōt: & tñ obedimus ei. In
correctōe autē diuina nō est sic: qz erudit nos ad aliqd vtile
in sempiternū. s. ad recipiēdū sc̄ificatiōez: q̄. s. ē ipemet de⁹
Esa. 8. Dñuz exercitūū ipz sc̄ificate. Ipse pauor vester &
ipse terror vester & erit vobis i sc̄ificatiōez. Et ideo dicit.
Et illi qdē erudiebāt nos i tēpoze paucoz diez. Et hoc
quātū ad p̄mū. Et fm̄ volūtātē suā: & hoc quātū ad scōz

Ad hebreos

hic aut ad id qd vtile est. Esa. 48. Ego dñs docens te vtilia. Et hoc in sanctificatione ab ipso recipienda: et ideo debemus magis recipere disciplinam eius. ¶ Sequitur. ois autem disciplina etc. Nec est tertia ratio qd sumit ex utilitate correctionis. Cuius autem pene sint quedam medicine: idem iudicium videtur esse de correctione et de medicina. Sicut autem medicina in sumptione quidem amara est et abhorribilis: tamen eius finis est valde dulcis et desiderabilis: ita de disciplina: quod grauis est ad sustinendum: sed adducit fructum optimum. Sciendum est autem quod disciplina dicitur a discendo. Pueri autem qui adiscunt flagellis erudiuntur. Et ideo disciplina aliquando sumitur per scientiam: ut in principio primi posteriorum. Quia doctrina et ois disciplina etc. que grece dicitur episteme. Aliquando autem sumitur pro correctione: et grece dicitur pedia: sed in latino non habet notam ita distinctam. Dicit ergo quod ois disciplina que. scilicet eruditio per flagella et molestias in presenti videtur esse non gaudium: sed meroris: quod exterius habet tristitiam in sustinendo: sed iterius habet dulcedinem ex intentione finis. Et ideo dicitur videtur: et non dicitur est. et cor. 6. Quasi tristes semper autem gaudentes. Job. 16. Mulier cum parit tristitia habet etc. et cor. 4. Idem quod in presenti est momentaneum et leue tribulationis nostre: supra modum in sublimitate eterni glorie pondus operatur in nobis. Et ideo dicitur. Postea reddit fructum. Fructus enim importat dulcedinem. Vnde frui est delectari in fine adepti. Isti enim fructus habentur hic cum perturbatione exteriorum incommodorum et tetationum interiorum: et ideo non est pacatissimus: sicut ibi. ¶ In gloria siquidem nihil erit iterius remordens scientiam nec ipellens ad culpam: nec exterius contristans. ¶ Ibi enim videtur dicitur Augustinus. Erit quicquid volēs: ergo ille fructus est pacatissimus. Pacatus quidem in tranquillitate conscientie: sed pacatior in susceptione prime stolie: sed pacatissimus in susceptione secunde. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducia in rege opulenta. puer. 3. Primum et purissimum fructus eius. Reddet ergo fructum iusticie. id est que meretur iusticia. Seminatio enim iusticie merces fidelis. puer. 11. ¶ Ite ibi. Fructus iusti lignum vite. ¶ Uel iusticie. id est ad iusticiam apprehendendam. Osee. 10. Seminate vobis in veritate iusticiam et merite in ore misericordie. ps. Eures ibant et flebant etc. Sed non reddunt fructus nisi exercitatis per eam. id est per disciplinam: supra. 5. Perfectorum est cibus solidus eorum per consuetudinem exercitatos habent sensus. Lectio. III.

Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et egressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quod erret: magis autem sanetur. ¶ Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam: sine qua nemo videbit deum. ¶ Contemplantur ne quis desit gratie dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur: et per illam inquinetur multi. ¶ Ne quis fornicator aut prophanus ut esat: qui propter unam escam vendidit primitiuam suam. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobus est. Non enim inuenit penitentie locum: quamquam cum lachrymis inquisisset eam.

¶ Supra monuit apostolus quod debemus habere ad mala penalia sustinenda: hic monet quod debemus habere ad mala culpe vitanda. Et circa hoc duo facit. Primum enim ponit monitiones suas. Secundo assignat rationes ipsorum ibi. ¶ Non enim accessistis etc. ¶ Circa primum duo facit. Primum enim monet homines peccantem. Secundo non dum peccantem ibi

(Pacem sequimini etc.) Est autem duplex peccatum. scilicet omissionis et transgressionis. Primum ergo monet ad dimittendum peccatum omissionis. Secundo ad dimittendum peccatum transgressionis ibi. (Et gressus rectos etc.) Peccatum autem omissionis duplex est. Unum quando quis omittit bonum facere. Aliud omittendo mala et aduersa tolerare. Quatuor ad primum dicit. Propter quod. scilicet disciplina affert fructum pacatissimum: ideo ut vos hunc fructum percipere possitis erigite manus remissas. Manus enim cum sit organum organorum remissa dicitur quando vacat ab eius operibus: et ideo erigenda est per rectam intentionem ad operandum quod deo placet. ¶ Tercium. ¶ Leuemus corda nostra cum manibus ad deum. ps. Eleuatio manuum meorum etc. Manus enim remissa inducit egestatem et seruitutem. puer. 10. Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortius diuitias parat. ¶ Ite eiusdem capituli. Manus fortium dominabitur: que autem remissa est tributis seruiet. ¶ In huius signum quando moyses eleuabat manus vicebat israel: quando vero remittebat superabat amalech. Exod. 17. ¶ Quatuor ad aliud peccatum omissionis dicitur. Erigite genua dissoluta. ¶ In genibus totum pondus corporis sustentatur. Habent ergo genua dissoluta que non habent fortitudinem fortiter tolerandi aduersa: hec ergo remissio abicienda est Job. 4. Manus lassas roborasti: et genua tremetia confortasti: vacillantes firmauerunt firmos tui. Esa. 35. Confirma te manus dissolutas: et genua debilia roborate. Manus ergo et genua erigite: ut nec ocio torpeatis: nec debilitate hesitetis. ¶ Deinde cum dicit. (Et gressus rectos etc.) Improbatur peccatum transgressionis. Istud autem peccatum est obliquitas quod dam et curuitas. Rectus enim dicitur cuius medium non exit ab extremis. id est cuius operatio non recedit ab intentione et fine debito. Triplex autem est obliquitas. scilicet in affectu: in operatione et in intellectu. Istas tres monet declinare. ¶ Ex affectu ne autem iniqua sequatur obliquitas in intellectu: et deperatio in affectu. Et ideo quatuor ad primum quod est aliorum radix dicitur. Facite gressus rectos pedibus vestris. id est rectas affectiones. Sicut enim pedes portant corpus: ita mentes portant affectiones. Recti ergo pedes sunt affectiones recte. Ez. 1. Pedes eorum pedes recti. Rectificate ergo affectiones quibus totum corpus portatur spiritualiter. Esa. 40. Rectas facite in solitudine semitas dei vestri. Hoc est quantum in vobis est dare opera ad hoc. Sed rectificare est solius dei. ps. Dirige gressus meos in semitis tuis. ¶ Quatuor ad secundum dicitur. Ut non claudicans quis. scilicet quatuor ad actionem exteriorum. Sicut enim tibia dicitur clauda quando non sequitur regulam potentie gressive: ita operatio claudicat quod siue ad dexteram. id est in prosperis: siue ad sinistram. id est aduersis non sequitur regulam legis diuine. Esa. 30. Nec est via ambulate in ea et non declinetis: neque ad dexteram: neque ad sinistram. ¶ Uel claudicat que ceremonialia obseruat cum euangelio. ¶ Quatuor ad obliquitatem intellectus dicitur Erret. Mala enim operationem sequitur error intellectus. puer. 14. Errant omnes qui operantur malum Sap. 2. Voc cogitauerunt et errauerunt excecavit enim eos malicia eorum. Qui ergo vult illas duas curuitates cauere habeat pedes et affectiones rectas. Et ideo dicitur. Magis autem sanetur. Sicut enim sanitas corporis consistit in contemperatione humorum: ita sanitas spiritualis in ordinatione affectuum. ¶ Dicitur. 17. Sana me domine et sanabor. ¶ Deinde cum dicit. (Pacem sequimini etc.) Monet non peccantem ad vitandum peccatum: et circa hoc duo facit. Primum enim premitit quedam remedia que valent ad omnia peccata vitanda. Secundo specialiter monet ad vitandorum eorum ibi. ¶ Ne qua radix etc. ¶ Circa primum sciendum est quod actionum humanarum sunt diuersi fines. Quedam enim ordinantur ad aliam: sicut iusticia que ordinatur hominem ad proximum. Et istarum finis est pax. Vnde Esa. 32. Erit opus iusticie pax. Quedam ad ipsas

operantē sicut ieiunare: istoz finis est puritas. Nō enim ieiunamus nisi ppter mūdiciā z puritatē. Quātuz ergo ad p̄mū dicit. Pacē sequimini. i. nō solū habete: sed queratis quō cum alijs habeatis. Ro. 12. Si fieri pōt qd in vobis ē cuz oībus hominibus pacē habētes. ps. Inquire pacē z p̄sequere eā. Quātū ad scōz dicit. Et sanctimonīā. z. cori. 7. Mundemus nos ab oī inquinamento carnis: z spūs. Oz autem ista remedia sint necessaria ostēdit p̄ duo damna q̄ scurrimus sine ipsis. s. damnū glorie in futuro. z gratie in presenti. Quantum ad p̄mū dicit. q̄ sine pace: z sanctimonīa nemo videbit deum in quo cōsistit beatitudo. Joānis 17. Dec ē vita eterna zc. Quasi. d. Sine pace q̄ ad p̄mū: z mūdiciā z puritate quo ad seipsum nemo pōt esse beatus. Dat. 5. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Solum autem filijs debetur hereditas diuine visionis. Itēz Apocal. 21. Non intrabit in ea aliquid coinquinatum. ps. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo zc. Itēz. Quis ascendet in montem domini zc. Quantum ad secūduz damnū. s. gratie in presenti dicit. Contemplantes ne q̄s desit gratie dei. Gratia enim per discordiā: z imundiciā amittitur. p̄. Loz. 14. Non est deus dissensionis: sed pacis ps. In pace factus est locus ei. Abacuc. 1. Mūdi sunt oculi tui domine ne videant malum z respicere ad iniquitatē non poteris. Sap. 1. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum z corripietur a superueniente iniquitate. Figuratiue autem loquitur apostolus. Gratia enim z si non habeatur ex meritis: alioquin iam gratia nō esset gratia: tamen oportet q̄ homo faciat qd in se est. Deus autem voluntate sua liberalissima dat eam omni preparanti se. Apocal. 3. Ecce sto ad ostium et pulso si quis aperuerit mihi intrabo ad eum. p̄. Thy. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri. Et ideo gratia dei nulli deest s̄z omnibus quantuz in se est cōmunicat. Sicut nec sol deest oculis cecis. Dicit ergo. Contemplantes ne quis desit grē dei. Sed ztra. quia si gratia nō datur ex operibus: sed tantum ex hoc q̄ aliquis nō ponit obstaculum. ergo habere gratiam dependet ex solo libero arbitrio: z non ex electione dei: qd est error pelagij. Respondeo dicendum est q̄ hoc ipsum q̄ aliquis non ponit obstaculum: ex gratia procedit. Unde si aliquis ponat z tñ moueat cor eius ad remouēduz illud hoc est ex dono gratie dei vocantis per misericordiam suam. Sal. 1. Lū autem placuit ei qui me segregauit ex utero matris mee et vocauit per gratiam suam zc. Hoc autem donū gratie nō est gratum faciens. Oz ergo a quibusdāz remouetur istud obstaculum hoc est ex misericordia dei. q̄ autez nō remouetur hoc est ex iusticia eius. Non aut dicit ne tu desis: sed ne q̄s. i. q̄cūq̄: q̄z q̄libet debz eē sollicitus de p̄ximo. Ecc. 17. Unicuiq̄z mādaui de p̄ximo suo.

Deinde cū dicit. (Ne qua radix zc.) Specialiter descendit ad monitionē vitiationis peccatoz ztrarioz vnicuiq̄z predictoz remedioz. Et primo monet vitari peccata contraria paci. Secūdo ztraria sanctimonie ibi. (Ne quis fornicator zc.) Dicit ergo. Ne qua radix amaritudis zc. Illud d̄r amara qd nō potest gustari nisi cū offensa. Lōuersatio ḡ alicui dicit amara qm̄ nō potest esse sine offensa eoz cum quibz uersat. Quo d̄r de sapiētia. Sap. 8. Nō bz amaritudinē uersatio illi nec tediū uictus ei: s̄z leticiā z gaudiuz. Qui ḡ in sapiētia scit uersari nō ē amare uersatōis: qd fit qm̄ nō bz dura verba vel facta. Et iō dicit. Lōreplan-tes ne qua radix amaritudinis. i. amaritudo paulatiz ichoata z in corde radicata sursum germinans ipediat pacē. z p̄sequens gratiam z visionē dei. Deut. 29. Ne sit inter vos radix germinās fel z amaritudinem. Osee. 12. Ad iracundiam prouocauit me effraym in amaritudinibus suis. Ul radix amaritudinis ē mala cogitatio noxie delectationis

que sursum germinat quando per cōsensuz ad opus uenitur. Et per illam inquinantur multi: qz nō soluz ille in quo est: sed z alij malo eius exemplo. p̄. Loz. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit.

Deinde cū dicit. (Ne quis fornicator zc.) Monet vitari peccata carnalia. s. luxuria z gula: que perficiuntur in delectatiōe carnali: per quam mens inquinatur. Uñ ista mentem z carnē inquinant. Et ideo spāliter monet ista vitari. Et p̄mo luxuriā dicit. Lōreplātes. Et nō solum quilibz in seipso: s̄z ne quis fornicator: ita q̄ quilibet in p̄ximo suo hoc cōtempletur Augustinus. Inuicē uestrā pudiciā custodite. z Ephe. 5. fornicatio aut z omnis imundiciā z auaricia nec nomine in uobis sicut decet sanctos. Thob. 4. Attende tibi ab omni fornicatione. Scōdo prohibet gulam dicens. Aut prophanus. z dicitur quasi p̄cul a phano: z tales sunt gulosi qui de ventre suo deū faciūt. Sic Esau. Quod dixerat ostendit in exemplo esau qui ppter gulam vendidit p̄mogenita. Sic etiaz gulosus pro minima esca vendit hereditatē eternam. Prouer. 6. Precius scorti uix est unius panis. Esau autē nō soluz fuit gulosus: sed etiā luxuriosus: qz cōtra voluntatem parētuz duxit uxores alienigenas. Jus aut p̄mogeniti erat q̄ habebat duplicē portionē: z ante sacerdotiuz aaron habebat honore sacerdotalem. Unde in hoc cōmisit ipse symoniā. ḡ videt q̄ etiaz Jacob q̄ illud emit similr cōmisit symoniā: qd falsum est. Jacob enī per spiritum sanctū intellexit illud sibi deberi. iuxta illud Malach. p̄. Jacob dilexi Esau at odio habui. Et ideo nō emit sed quod sibi debebat ab iniusto possessore redemit. Et hoc est qd dicit. q̄ Esau ppter vnā escāz vendidit p̄mitiua sua: vel p̄mogenita: vt d̄r Hen. 25. z. 27. Et penam consecutam ostēdit subdens. Scitote enim quoniam z postea cupiēs hereditare benedictionē reprobatus est. Sicut enim dicitur Hen. 27. Postq̄ ysaac benedixerat Jacob: uenit Esau z petijt benedictionē: qd tamē nō obrinuit: licet pater fecisset ignorās: qz in illo stupore quē habuit: factus in extasi edoctus est a spiritu sancto q̄ non retractaret qd fecerat. Uñ dicit. Benedixi ei z erit benedictus. Et sic Esau cōsilio spiritus sancti reprobatus fuit. In quo datur itelligi: q̄ nullus dz negligere duz ad huc uiuit benefacere q̄tūcūq̄ sit reprobatus in prescientia dīna: qz post uitam ad hereditatem dei: etiā si desideretur nāliter nō peruenitur. Sequitur. Nō enim inuenit penitentie locum q̄cūq̄ cuz lachrymis inquisisset eaz. Sicut enīz dicitur Hen. 27. Irrugit clamore magno zc. S̄z cōtra. qz dicitur Ezech. 18. Quacūq̄ boza igemuerit peccator zc. Re spōdeo dōm est q̄ q̄dīu presens uita agitur potest agi uerba penitētia. Interdum tamē aliquis penitet non propter amorem iusticie: sed ppter timorem pene vel damni temporalis. Et sic penituit Esau. nō qz uēdiderat p̄mogenita: sed qz perdiderat. Unde nō uolebat de peccato uenditionis: sed de damno perditionis. Et ideo penitentia eius nō fuit accepta: qz nō erat uera. Sic etiā penitēt damnati in inferno: vt d̄r Sap. 5. Pniam agētes: nō qz peccauerūt: s̄z qz exclusi sūt. Tñ fm̄ Ho. 13. qd dicit. Sic fornicator z pphanus alr itelligi pōt vt fornicator dicat q̄ cū fide carnales cerimonias obfuar: sicut habens concubinam cum uxore p̄pria. Sed prophanus. idest p̄cul a phano. sicut penitus infidelis.

Lectio.

III.

Non enim accessistis ad tractabilem z accessibilem ignem z turbinem z caliginē z procellam z tube sonum z uocem uerborum: quam q̄ audierunt excusauerunt se ne eis fieret uerbum. Non enim

portabant quod dicebatur. et si bestia tetigerit montes: lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit. Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad syon montes et civitatem dei viventis hierusalem celestem: et multorum milium angelorum frequentiam: et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis: et iudicem omnium deum: et spiritum iustorum perfectorum. et testamenti novi mediatorum iesum. et sanguinis aspersiones. melius loquentem quam abel.

Supra posuit apostolus monitionem ad vitandum mala culpe: hic assignat istius monitionis rationem quam sumit ex comparatione noui et veteris testamenti. Et circa hoc duo facit. Primo enim ponit comparationem illam. Secundo ex ipsa arguit ibi. (Uidete ne recusetis etc.) Circa primum duo facit. quia primo proponit ea que pertinent ad vetus testamentum. Secundo ea que ad novum testamentum ibi. (Sed accessistis.) Circa primum sciendum est. quod ut dicit Augustinus. Brevis differentia legis et euangelii est timor et amor. Lex enim tanquam pedagogus noster fuit in christo. paruuli autem terroribus ducendi sunt. puer. 19. Pestilente flagellato. et sapientior erit paruulus. Et ideo hic dicit apostolus quod in datione legis facta sunt quedam terribilia. Unde primo ponit illa quibus territi sunt hi quibus lex dabitur. Secundo agit de terrore legislatoris ibi. (Moses dixit etc.) Quatuor ad primum tria ponit. scilicet terrore quantum ad visum. Secundo quantum ad audita ibi. (Et procella etc.) Tertio quantum ad combinationes ibi. (Et si bestia tetigerit etc.) et ista tria referunt ad tria que ibi erant terribilia. scilicet ex parte dei. ex parte legis dante. et ex parte ministrorum legis. Quatuor ad primum. scilicet ex parte dei ponit tria terribilia. scilicet celum ad puniendum severitatem pene: et occultationem dantis legem. Zelus designatur. Deutero. 4. Dominus deus tuus ignis consumens est deus emulator. Malach. 3. Ipse enim quasi ignis consumens. Unde ipse deus frequenter vocat se zelotem. quia crimine sponse non dimittit iultum. Exo. 20. Ego enim super dominus deus tuus fortis zelotes. Et. 34. Dominus zelotes nomen eius. et puer. 6. Zelus et furor viri non parcat in die iudicis. Unde dicitur. Non enim accessistis sicut illi ad tractabilem et accessibilem ignem. Ille enim ignis ut dicitur Exo. 19. erat cor poralis. et ideo palpabilis et sensibilis. et ideo in certo loco ut ad ipsum posset accedi. In noua autem lege datus fuit ignis spiritus sancti. Actuum. 2. Sicut enim iudeis. 50. die ab egressu de egypto apparuit ignis emulationis. ita discipulis. 50. die a die resurrectionis ignis spiritus sancti non palpabilis: sed mente perceptibilis. Trens. 1. De excelso misit in ossibus meis ignem et erudit me. Iste ignis infinitus est natura et loco. Luce. 11. habitans inaccessibilem. I. Thim. 6. Et ideo non est accessibilem. De ueritate pene significat per turbine qui est vetus cuius aqua. Job. 9. In turbine conteret me. Vel potest referri ad tetationes. Lex enim non refrenabat concupiscentiam. quia non dabit gratiam adiutricem ex opere operato. sed tantum continebat actum. et ideo generabat turbine tetationum. Occultatio autem dantis legem significatur per caliginem in qua figurabatur quod status legis occultus erat. id est velatus. 2. Corinth. 3. Usque in hodiernum diem cum legitur moyses velamen positum est super cor eorum. Sed in noua lege istud velamen ablatum est. in cuius signum in passione christi velum templi scissum est. quia nos reuelata facie gloriarum domini speculamur. ubi supra. Item caligo illa significabat diuinam excellentiam. Sicut enim illud quod in caligine est: clare videri non potest: ita lux excellentes hebetat oculum: et facit ipsum caligare quod lucem habitat inaccessibilem.

Deinde cum dicit. (Et procella etc.) ponit terribilia quantum ad auditum: que sumuntur ex parte legis. In lege autem tria erant valde terribilia. scilicet magnitudo combinationum. grauitas preceptorum: et multiplicatio ipsorum. Quantum ad primum dicit. Et procella: quod proprie est conturbatio maris. Large autem dicitur turbatio aeris cum turbine et pluuia. Unde significat austeritatem combinationum que erant in veteri lege. Deutero. 29. (Sonitus tube significat grauitatem preceptorum ad quorum adimplentionem indicebatur homini quasi bellum contra seipsum.) Vox verborum significat multitudinem preceptorum. Verborum in quibus dei per subiectas creaturas. scilicet per angelum. Gal. 3. Ordinata per angelos etc. Deus enim per angelos ibi loquebatur. que omnia a deo terribilia fuerunt quod illi qui voces illam audierunt excusauerunt se ne eis fieret verbum. Unde dicitur Exo. 20. Perterriti atque timore percussi fuerunt et steterunt procul dicentes moysi. Loquere tu nobis et audiemus: non loquatur nobis dominus: ne moriamur. Cuius autem huius excusationis subdit dicens. Quia non poterant verba dei portare. Unde non portabant: id est non sustinebant quod dicebatur. Deutero. 5. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis qui de medio ignis loquitur: sicut nos audiuimus et possit vivere. Tunc autem dicuntur non portare verba dei: quando vel intellectu non capiuntur vel excedunt affectum.

Consequenter ponit pene combinationem dicens. Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Exo. 19. ubi dicitur. Omnis qui tetigerit montem morte morietur. Manus non tanget eum: sed lapidibus opprimitur aut confoditur iaculis: siue iumentum fuerit siue homo non viuere. Apostolus autem ad maiores terrores non facit mentionem hic nisi de iumentis que iubentur in lege occidi: ad ostendendum grauitatem peccati. Tamen mystice mons est altitudo mysterio diuinorum. Bestia vero est homo bestialiter viuens. ps. Dominus cuius in honore esset non intellexit comparatus est iumentis impietibus etc. Nec bestia duobus modis tangit montem. Uno modo blasphemando. ps. Postuerunt in celum os suum. Leui. 24. Educ blasphemum extra castra et lapidet eum uniuersus populus. Alio modo igerendo se indigne diuinis. puer. 25. Qui perscrutator est maiestatis opprimeat a gloria. Ex his concludit quod intendit. scilicet quod ista valde terribilia erant: quod etiam nec iumentis parcebatur. Unde dicitur quod ita terribile est quod dicebatur: in quo designat differentiam noui et veteris testamenti: quia vetus testamentum datum fuit in terrore: ut corda iudeorum que prona erant ad ydolatriam terrerent. Nouum autem datum est in amore. Rom. 8. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. Unde et christus non terrores in principio predicationis sue promissit: sed regnum celorum promissit. Mat. 4. Primum agite appropinquabit enim regnum celorum. puer. ult. Lex clementie in lingua eius.

Deinde cum dicit. (Moses dixit etc.) agit de timore legislatoris. scilicet moysi. Lex enim per moysen data est. Io. primo. Si ergo ipse moyses in legis datione territus fuit ita ut diceret ut dicit apostolus hic. exterritus sum. scilicet iterum et tremebundus exterritus: qui fuit perfectissimus inter omnes: signum erat quod ipsa lex terribilis erat et ipsis perfectis: quia non dabant gratiam ut deum esset: sed tantum ostendebat culpam. Unde ipsa fuit graue iugum: de quo dicitur Pe. Act. 15. quod hoc est iugum quod nec nos nec presertim non portare potuimus. Sed lex christi iugum suauis est: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum: quod datur nobis. Ro. 5. Cuius sciendum est quod ista lex quam ponit hic apostolus non est Exo. 20. Sed forte accepit eam apostolus Exo. 3. ubi in visione rubi territus fuit et dixit. Non super eloquens ab heri et nudius tertius. Ex quo dicitur. vel facto saltim et si non verbo: exterritus sum et tremebundus. Vel forte apostolus videtur aliam legem quam nos non habemus.

Ex quo apparet qd lex vetus fuit lex timoris. (Deinde ponit aditōes noui testamēti dicēs. (S3 accessistis rē.) Ubi ostēdit que nobis in ipso pponunt. Et sunt tria nobis promissa. s. spes future glorie. participatio ecclie. et familiaritas dei. (S3 dōm ostēdit cū dicit. (Et eccliam pmitinoz rē.) Tertiū ibi. (Et iudicē oīum deū rē.) In celesti autē gloria duo sunt que potissime bonos letificabūt. s. fructio deitatis et cōis scōz societas. Nullius enī boni possessio iocūda est sine socio: vt dicit Boeti⁹. et ps. Ecce q̄ bonū. et q̄ iocundū habitare fratres in vnū. Fructio autē in duobus consistit. s. in visione intellectus: et in delectatione affectus. Ut enī dicit Augus. Fruimur cognitio in qbus voluntas delectata cōquiescit. Propter visionē enim dicit. Accessistis ad montē syon. Syon enī significat altitudinē diuine cōtemplationis. Esa. 33. Respice syon ciuitatē solēnitatis nostre. Jo cūditas et delectatio affectus significat per hierlm ciuitatē celestem dei videntis. Ibi enī erit visio experimētalis pacis: qz nihil erit pturbās: siue iterius siue exterius. Unde dicit ciuitas. i. ciuius vnitas. ps. Hierlm que edificatur vt ciuitas. Irē. Lauda hierlm dñz: lauda deū tuū syon. (Sequitur. Qui posuit fines tuos pacē et adipe frumenti satiaret. Gal. 4. Illa que sursum est hierlm libera est. Vñ nihil vltra erit desiderandū. Can. 8. Ex quo facta sum coram eo quasi pacē reperiēs. (Cōplementum autē scōz est cōis societas: de qua dicit. Multoz miliū angeloz frequentia. i. assiduitate: qz semp ibi sunt. Matt. 18. Angeli eoz in celis semp vidēt faciē patris mei qui i celis est. Qu autē sint multa milia ps Dan. 7. Milia miliū ministrabant ei. et decies centena milia assistebant ei. Job. 25. Nunqd est numerus militū eius. Apoca. 5. Et erat numerus eoz milia milium. Esa. 22. Urbs frequēs ciuitas exultans. Et eccliam pmitinoz qui scripti sunt in celis. Dec de participatiōe ecclie. De autē ecclia domus dei. p. Tbi. 3. Primitiui sancti sunt apli q pmitus et abundātius dona grē pceperūt. p quos deriuata sunt in posteros. Ro. 8. Nō solū autē illa: s3 et nos ipsi pmitias spūs habētes. Ephe. 2. Superedificati sup fundamentū aploz et pphetaz rē. Sicut autē antiquitus apud romanos senatores qui assumebant ad magnas dignitates describebant: quos p̄mus pompili⁹ in tabulis aureis scripsit: et dicebant patres cōscripti: ita apls hic ad ostēdendū dignitatē aploz dicit q scripti sunt in celis cui⁹ scripture liber est noticia quā deus apud se h3 de saluandis. Vñ sic ibi illud qd scribit nō de facili a memoria labitur: ita illi q ibi per finalē iusticiā scripti sunt infallibiliter saluabunt. Et dicitur liber ille liber vite. Luc. 10. Gaudete et exultate: quia nomina vestra scripta sunt in celis.

(Deinde cū dicit. (Et iudicē oīum rē.) Ostendit quōd consecuti sumus dei familiaritatē. Et pmo familiaritatē p̄ris qz dicit. Accessistis ad iudicē omnīū deū patrē. s. a quo est omnis auctoritas iudiciaria in dñis. Qu enī filius iudicet h3 a patre. Hēn. 18. Non est hoc tuum qui iudicas oēm terraz. Illud autē qd dicit Joā. 5. Qu pater omne iudiciū dedit filio: intelligit q̄trum ad corporalē p̄ntiam: qz sola psona filij apparebit in iudicio. Iste autē accessus est p fidez et charitatez. Ro. 5. Iustificati igit per fidē pacē habeamus ad deū per dñm nrm iesum xpm per quē accessum habemus per fidē in grāz istā rē. (S3 dō familiaritatē spūs scī cū dicit. Et spūs sanctū iustoz. S3 dōm h3 est triplex lra. Una est melior que habet in greco. et spūm iustoz pfectoz. i. accessistis ad spūm scī q facit perfectos in iusticia. Job. 31. Ut vido spūs est in hoibus. p. Cor. 3. Nescitis qz replū dei estis vos: et spūs dei habitat in vobis. Dis enī iusticia et pfectio est a spūs scī. (Alia lra. Et spūm iustoz pfectoz. Et est sensus. Accessistis ad deum qui qdem est iudex oīum: sed est quasi hereditas spūm iustoz pfectoz. Tresi. 3. Pars

mea dñs dicit anima mea. Tertia littera est. Et spūs iustorum pfectoz. i. vt habeamus societate cū spiritib⁹ scōz q sunt iusti et pfecti. S3 p̄ma melior est et planior. (Tertio q̄tum ad familiaritatē filij dicit. Et testamēti noui mediator est. Quasi dicat. Accessistis ad xpm qui est mediator illius noui pacti in quo nobis pmittuntur spūalia. Nō sic autē Moyse. Vñ supra. 9. Ideo noui testamēti ē mediator. p. Tbi. 2. Mediator dei et hoīum homo xps iesus. Mod⁹ autē istius mediatiōis fuit effusio sanguis xpi: qz vt dictus est. s. 9. Sine sanguis effusio nō fit pctōz remissio. Et iō dicit. Accessistis ad aspersioē sanguis. s. 10. Aspersi corda a p̄ciētia mala. s. 9. Si enī sanguis hircoz et vituloz et cinis vitule aspersus ingnatos sanctificat rē. Et loquitur apls p̄m rituz veteris legis. vbi post dationē veteris legis ppl̄s aspl̄us est sanguis q erat figura sanguis xpi: q̄ fideles mundaandi erāt. (Sequitur. Melius loq̄ntis q̄ Abel. Effusio enī sanguis xpi figurata fuit in effusione sanguis oīum iustozū qui fuerūt ab origine mūdi. Apoc. 13. Agni q occisus est ab origine mundi. i. occidi p̄uisus. Et ideo effusio sanguinis Abel signuz fuit istius effusionis. Sed xpi sanguis melius loquitur q̄ sanguis Abel: qz iste clamat vindictaz: s3 sanguis xpi ibi clamat veniaz. Luc. 23. Pater ignosce eis. Esa. 53. Pro transgressoribus orauit. Matt. 26. Dic est sanguis noui testamēti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Vel melius loquentem: id est melius loqui facientem: quia sanguis iste facit nos loqui xpm verū deum iustificantem.

Lectio. V.

Videte ne recusētis loquentes. Si enī illi non effugerunt recusantes euz q super terras loquebat: multo magis nos qui de celis loquētē nobis auertimus.

cuius vox mouit terram tunc: nunc autē repro mittit dicens. Adhuc semel et ego mouebo nō solum terram sed et celum. Qu autē adhuc semel dicit: declarat mobilitatem translationē tanq̄ factorum: vt maneant ea que sunt imobilia. Itaqz regnū imobile suspiciētes habemus gratiā per quā seruiamus placētes deo cū metu et reuerētia: et enī deus noster ignis cōsumēs est.

(Supra posuit apls conditionē vtriusq̄ testamēti: hic ex hoc arguit. et circa hoc facit duo. Primo enim arguit. Secundo inducit conclusionem p̄ncipaliter itentā ibi. (Itaqz regnū imobile rē.) Circa p̄mū duo facit. Primo enī pre mittit itentionem suam. S3 dō arguit ad ppositū ibi. (Si enī illi rē.) Dicit ergo. Ita dictū est q sanguis xpi melius loquitur q̄ sanguis Abel. Videte ergo ne recusētis vel condēneris loquentē. i. qd loquitur implete. Duo autē nobis loquitur sanguis xpi. P̄mo enī loquitur nobis cōmemorando suū beneficiū quo dat nobis remissio peccatoz. Qui ergo iterū peccat loquētē cōtēnit. Item loquitur exhortās ad imitandū. p. Pet. 2. Xps passus est p nobis: vobis relinquēs exēplum vt sequamini vestigia eius. Qui q̄ non tollit crucem suam ad ipm sequendū recusat loquētē. ps. Hodie si vocē ei⁹ audieritis nolite obdurare corda vestra. Mat. 17. Dic est fili⁹ me⁹ dilectus in q̄ mibi bñ complacui ipm audite.

(Deinde cū dicit. (Si enī illi rē.) Arguit cōparando locutionē veteris testamēti ad locutionē noui testamēti. Et B quantum ad duo: scilicet quantum ad monitionē loquenti: et q̄tum ad efficaciam locutionis. Modus loquenti: qz ille loquebat super terras: hic autē est de celo. Unde dicit. Si illi. s. antiqui patres recusantes eum q loquebat super terram. s. xpm. Esa. 52. Ego ipse qui loquebar ecce assum. s.

suscipientes

Ad hebreos

per angelos vel pphetas. Supra. p. Multipharie multif-
 q; modis olim deus loquens patribus in pphetis. Uel eū
 .i. angelum per quē lex data est Moyfi. Gal. 3. Ordinata
 per angelos. Supra 2. Si enīz qui per angelos dictus est
 sermo factus est firmus 2. Act. 7. Dic est moyses qui fuit
 in ecclia in solitudine cū angelo qui loquebat ei in monte
 Synai 2. Non effugerunt. s. vltionez diuine legis. Job. ii.
 Effugiū peribit ab eis. Supra 2. Dis puaricatio 2 in pe-
 dientia accepit iustā mercedis retributionē. ¶ Sequitur
 conclusio per locū a minoz. Si illi qui recusauerūt loque-
 tem de terra non effugerūt: multo magis nos qui aduertim-
 mus loquentē de celo non debemus recusare: qz. s. minus
 possemus effugere. Ille enī qui nobis loquitur in nouo testa-
 mento: xps. s. iam est in celis. Mat. vlti. Dñs quidez iesus
 postq; locutus est eis assumptus est in celū. Deutro. 4. De
 celo audire te fecit vocē suaz vt doceret te. Doctrina ergo
 veteris testamēti est doctrina xpi loquentis de terra ppter
 duo. Primo qz ibi sub figura terrenoz tradunt celestia.
 Item ibi pmittebant terrena: s; doctrina noui testamēti
 est xpi loquentis de celo: qz terrena cōuertimus in signifi-
 cationē celestiaz per intellm mysticum. Itē in ipso pmit-
 tuntur celestia. Matt. 10. Ecce enim merces vestra copio-
 sa est in celis. Joan. 3. Si terrena dixi vobis 2 non creditis
 quomō si dixerō vobis celestia credetis. ¶ Consequēter
 comparat adinuicē vtrūq; testamētū q̄tum ad efficaciaz
 locutiōis. Et de efficacia quidē locutiōis veteris testamē-
 ti dicit. Cui⁹ vox mouet terrā: tūc. i. fecit cōmotionē in ter-
 ra multipl: qz p signa in egypto per diuisionez maris. per
 motū terre in deserto. ps. Terra mota est 2 enīz celi distil-
 lauerunt 2. In quo significat qz tota illa locutio cōmoue-
 bat corda per terrena promissa.
 ¶ Deinde cū dicit. (Nunc autē repromittit 2.) subiungit
 q̄tum ad efficacā noui testamēti. Et pbat eaz per auctez
 pphete. 2 post exponit eā ibi. (Or at dixit 2.) Auctoritas
 illa ponit aggei. 2. Nō tamē fm lram nrām. Nos enim sic
 habemus. Adhuc vnū modicū est: 2 ego mouebo 2. Apo-
 stolus autē accipit sic. Adhuc semel 2 ego mouebo nō solū
 terram: sed etiā celū. Et est sensus idem. Et manifestū est
 qz ista plata fuerunt tempore veteris testamēti circa finē
 eius. s. post reditū transmigratiōis eius quo tempore nihil
 restabat de veteri testamēto. Ergo manifestus est qz illud
 qd pmittebat erat implendū in nouo testamēto. s. nouū
 celū 2 noua terra. Esa. 65. Ecce ego creo nouos celos 2 ter-
 rā nouā. Que quidē creatio ostensa est in spū ioāni. Apoc.
 zi. Et vidi celū nouū 2 terrā nouā. In illa enī innouatione
 mouebunt celi. Pōt autē celū duplr accipi. Uno modo ce-
 lum aereuz: 2 istud igne vltime flagratiōis purgabitur: vt
 supra dictū est. io. caplo. Alio modo celū sydereū. Et istud
 non purgabitur: sed mutabitur q̄tum ad nouū statū: quia
 cessabit a motu 2 augebitur claritas partiū eius: qz lux lu-
 ne erit vt lux solis: 2 lux solis septēpliciter: vt dicit Esa. 30.
 Dicit g. Nunc autem: idest p nouū testamentū repromit-
 tit di. Adhuc semel 2 ego nō solū mouebo terrā: s; et celū.
 ¶ Consequēter cū dicit. (Or autē dixit 2.) Exponit verba
 pphetic: 2 facit magnā vim in h qz dicit. (Adhuc semel.)
 Or enī dicit adhuc. ostēdit qz mobilia sunt. S; qz dicit se-
 mel ostendit qz a statu mobilitatis 2 corruptibilitatis mu-
 tanda sunt ad statū icorruptionis 2 imutabilitatis. Si. n.
 post motionē illam remanerent in statu mutationis nō di-
 ceret semel: sed iterū 2 iteruz: qd est contra origenē: qui vo-
 luit qz mundus in infinitū renouabit ac recuperabit. Dic
 ergo. Or autē dixit. Adhuc semel declarat trāslationē mo-
 biliū ad statū. s. imobilitatis. Et quasi aligs quereret vtrū
 deus hoc possit facere subdit. Tanq; factor. Dia enīz fa-
 cta diuine potestati subiciunt. Unde sicut ex nihilo fecit

ea deus: ita potest ea pro sue voluntatis arbitrio imutare.
 Et hoc vt maneat ea que sunt imobilia. i. q̄tum ad essen-
 tias suas pncipales remaneat imobilia: s; q̄tum ad aliquas
 accidentales dispositiones mutabunt. ps. Et sicut operto-
 riu; mutabis eos 2 mutabunt 2. Que supra p sunt exposi-
 ta. Ex his p; qz ista in veteri testamēto 2 si mouebant non
 tñ ad statū icorruptionis 2 imutabilitatis: s; h fit tñ i no-
 uo i signū qz pmissa veteri testi erāt mutabilia: nō at noui.
 ¶ Deinde cū dicit. (Itaq; regnū imobile 2.) ponit cōclu-
 sionē pncipalr itentam. postq; enim multiplr cōmendauit
 grām 2 beneficia per xpm nobis collata 2 conferenda pnci-
 paliter itendit nos inducere ad seruiendū ei. Et hoc con-
 cludit qz ex quo nobis in nouo testamento promittuntur
 bona imobilia: debemus xpo qui repromittit seruire in timo-
 re 2 reuerentia. Et hec est cōclusio pncipalis. vnde pmo re-
 sumit beneficiū exhibitū dicens. Itaq; ex quo scz deus no-
 bis repromittit celū 2 terrā imobilia per que designantur
 bona futura imobilia 2 sempiterna. habemus. i. reddimus
 gratiam. i. gratiarū actionem. scde Cor. 9. Gratias ago deo
 super inenarrabili dono eius. Et hoc suscipiētes. i. quia su-
 scipimus 2 si non in re tamen in spe pmissionis regnū im-
 mobile. ps. Regnū tuū regnū oīum seculoz. Luc. p. Re-
 gni eius non erit finis. Uel per grām intelligit donūz gra-
 tie quod in presenti recipimus tanq; pignus eterne glorie.
 Et ideo dicit. Itaq; suscipientes regnū imobile. i. future
 glorie: qd nobis promittit. Lu. 12. Nolite timere pusillus
 grex: qz complacuit patri vestro dare vobis regnū. Qd. n.
 speramus habemus. s. grām quā tanq; quoddaz glorie in-
 choatiuz accipimus. Sicut enīz natura non deficit in ne-
 cessariis: multo minus deus. Et ideo dat nobis spes illius
 regni. 2 per cōsequens grām per quā seruiamus. Rom. 5.
 Accessum habemus per fidem in grām. ps. Hām 2 glām
 dabit dominus. ¶ Sequitur. Per quā seruiamus placētes
 deo cū metu 2 reuerentia. vbi inducit ad obsequiū vt a no-
 bis requisitū. Dictat enim ratio nālis qz ei a quo multa be-
 neficia recipimus obligamur ad reuerentiā 2 ad honozes
 exhibēdū. Ergo multo fortius deo qui nobis maxima do-
 nauit 2 infinita repromittit. Et ideo dicit qz per istam grām
 .i. nobis datam 2 dandā seruiamus deo placētes euz metu
 2 reuerētia. Nō. n. suffic tñ fuisse do: qd pōt fieri p actōez
 exteriorē nisi et placeam⁹ ei p itētionē rectā 2 p amorem.
 Sap. 4. Placeas deo fact⁹ ē dilect⁹. ps. Placebo dño in re-
 giōe viuoz. Maxie aut fuisse deo p obsequiū iterius. ps. et
 Luc. p. Seruiam⁹ illi in scitate 2 iusticia. De⁹ aut pp crea-
 tionē dñs pp regnōnē vō pf. Dño aut debet timor: sed
 pfi amor 2 reuerētia. Malach. p. Sili⁹ honorat p̄ez 2 fu-
 dñm suū timebit. Si gpf ego suz vbi est honor me⁹. Et si
 dñs ego suz. vbi timor me⁹. Ergo deo fuidū ē cū metu 2
 reuerētia. ps. Seruite dño i timore: 2 exultate ei cū tremo-
 re. ¶ Or at ita debeam⁹ fuisse deo. pbat p auctē sumptā:
 Deut. 4. Etenī dñs n̄ ignis sumēs ē. Doc at qz dñs dñ ignis
 nō dñ h s; dñ. qz sit aliqd corporeū: s; qz itelligibilia de-
 signant p sensibilia: iter q ignez repim⁹ h̄re maiorē nobilit-
 tatē 2 maiorē claritatē. Itē maiorē actiuitatē. Itē maiorē
 altitudinē in situ. Itē ē magl purgatiu⁹ 2 sumptiu⁹: iō dñ
 pncipue noia ignis pp ei⁹ claritatē: qz lucē bitat iaccessibile
 .i. Thi. 6. Itē qz maxie actiu⁹. Esa. 26. Dia opa nra opatus
 es i nob. Itē altior ē i situ. ps. Excelsus s̄ oēs gētes dñs 2.
 Itē purgat pctā 2 q̄si sumit. Un̄ dicit h. qz ē ignis sumēs
 .i. pctā. Mal. 3. Ipe. n. q̄si ignis 2 flās. Et seqt. Et purgabit
 filios leni. s. p. Purgationē pctōz faciēs. Itē sumit pctō-
 res puniēdo. s. io. Terribil at qdā expectatio 2 ignis emu-
 latio: que cōsumptura est aduersarios. Et ideo quia ista no-
 bis promissa sunt. Esa. 10. Erit lumen israel in igne et san-
 ctus eius in flamma. psal. Ignis ante ipsum precedet 2 in-

flāmabit in circuitu inimicos eius. Et ideo debem' stare ad seruiedū z placendum deo.

CAP.

XIII.



Charitas fraternitatis maneat in vobis z hospitalitatē nolite obliuisci. Per hanc enim placuerunt quidaz angelis hospitiū receptis.

Abementote victorum tanq̄ si mul vincti: z laborantium tanq̄ z ipsi in corpore morantes. Honorabile p̄nubius i omni rebus: z thorus immaculatus. Fornicatores enim z adulteros iudicabit deus. Sint mores sine auaritia: contenti presentibus. Ipse enim dixit. Non te deseram neqz derelinquā ita vt confidenter dicamus. Dominus mihi adiutor est: non timebo quid faciet mihi homo. Abementote prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbū dei quozū intuetes exitū conuersatiōis imitamini fidē. Iesus x̄ps heri z hodie ipse z in secula.

Postq̄ supra monuit eos apostol' qualr se debēt hēre ad p̄ferēda mala: hic monet quō se debeāt hēre ad operandū bona. Un̄ scōz glo. ab isto loco incipit moralis instructio post cōmēdatiōē z exhortatiōē ad imitādūz ipm. Et circa hoc duo fac. P̄rio. n. hortat ipsos ad bonū. Scōdo orat p̄ eis ibi. (De' aut̄ pacis rē.) Circa p̄mū tria facit. P̄rio. n. ostēdit quō debēt bonū opari q̄tū ad p̄rimos. Scōdo q̄tū ad seipos ibi. (Honorabile p̄nubius rē) Tertiū q̄tū ad platos ibi. (Memētote p̄positoꝝ vestrorum rē.) Dicit q̄ q̄tū ad p̄mū sic. Dicitū ē q̄ p̄missus est nobis regnū immobile. ad qd si volum' puenire necesse ē nos charitatē hēre. Ergo charitas fraternitatis maneat in vobis. i. Jo. 4. Qui nō diligit fratrem suū quē videt: deū quē nō videt quō pōt diligere: Itē. i. Pe. 2. Dēs inuicez honozate. fraternitatē diligite. Quia vō charitas nō est ociosa: vt dicit Hreg. iō hortat ad opa charitatis. i. Jo. 3. Nō diligam' vō neqz lingua: s; ope z vitate. Ideo dicit q̄ debem' ostēdere charitatē pegrinis per hospitalitatē. victis p̄ cōpassiōē: paupib' p̄ subuētiōē. Et p̄mū ponit ibi. (Et hospitalitatē nolite obliuisci rē.) Secundū ibi. (Memētote victoz rē.) Tertiū ibi. (Et laboratiū rē) Dicit ergo q̄tū ad p̄mū. Nolite obliuisci hospitalitatis. Et dicit obliuisci: qz isti aliqñ in p̄speritate sua multum fuerāt hospitales. S; mō depaupati erāt. z iō nō ita bene poterāt. Tñ animat eos ad p̄tinuādū scōz possibilitatē suā. Ro. 12. Hospitalitatē sectātes: z spāliter facit mētionē de hospitalitate: qz q̄ pegrinos recipit tria opa misericordie simul iplet: qz z recipit z cibāt z potat. i. Jo. 4. Hospitales inuicē sine murmuratiōe. Et subdit rōnē: qz p̄ hāc multi placuerūt angelis hospitiū receptis: sicut p̄z d̄ abraā z loth. Gen. 19. Alia littera h̄z. Per hāc q̄si nescientes receperunt angelos: qz nō credebāt eos eē angelos: qd vep̄ ē in p̄ncipio: vñ q̄ abraā adorauit eos putauit q̄ essent viri sancti a deo missi: z adorauit eos adoratione dulie que exhibetur sanctis: z q̄si hoibus cibos obtulit. Sed postmodū itellexit eos angelos in qb' de' loquebatur. Et locutus ē eis sicut deo dicēs. Nō ē hoc tuuz q̄ iudicas oēm terrā: z similr loth. ¶ Quātū ad scōz dicit. Memētote victoz: illoꝝ. s; q̄ p̄ deū missi sūt in carcerem. memētote visitando redimēdo tāq̄ essetis simul corporalr cū eis vincti. Doc. n. est aliud opus misericor-

die. Mat. 25. In carcere eraz z venistis ad me. Contra qd Esa. 14. dicit. Vincit eius nō aperuit carcerē. Doc ipsi aliqñ fecerūt sic p̄z supra. iō. Spāliter at̄ hoc p̄tinet ad op' misericordie: alienam miseriam suam reputare. ¶ Quātū ad tertiū dicit. Et laboratiū siue labore corporali. ps. Labores manū tuaz qz mādicabis. siue sollicitudine spūali. z. Thi. 2. Laboratē agricolā: oꝝ p̄mū de fructu percipere. Siue in malis sustinēdis. Eccles. 1. Et cognouit q̄ i his quoqz eēt labor z afflictio spūs. Breuiter tota p̄sens vita labor qdā ē. Job. 5. Nō ad laborē nascit' z anis ad volatū. Supple memētote tāq̄ z ipsi i corpore morantes. Per qd expti estis qd necesse sit laborat' vob' rē. Eccles. 31. Intellige q̄ sūt p̄rimi tui ex teipso. Mat. 7. Omnia quecūqz vultis vt faciāt vobis homines eadem z vos facite illis.

¶ Deinde cū dicit. (Honorabile p̄nubius rē.) Monet bona facere q̄tū ad seipm. Et circa hoc duo fac. P̄rio. n. ponit monitiōē z cupiscētias carnaliū delectationū. Scōdo z cupiditatē rez exteriōz ibi. (Sint mores sine auaritia rē.) Primo ḡ ponit monitiōē dicēs. Honorabile rē. Circa qd sciēdū ē q̄ circa venerea duplr cōtingit peccatū. Uno mō p̄ illicitā coniunctiōē soluti cū soluta: z q̄tū ad hoc dicit. Honorabile p̄nubius. supple sit i oib' qui p̄tinere nolūt: nō coniunctio fornicatoria. Et d̄ honorabile: qñ fit s; debitas circūstantias matrimony. Ex q̄ p̄z q̄ actus matrimonialis pōt eē sine peccato: qd ē z hereticos. i. Cor. 7. Si nupserit virgo nō peccauit. Un̄ dñs ad ostēdēdūz bonū eē actū matrimony. P̄rimū signūz fecit in nuptijs z matrimoniū nobilitauit p̄ntia sua corporali z nasci voluit de coniugata. Alio mō p̄ violētiā thori maritalis: quando scilicet vir accedit ad alterius vxorem: vel mulier ad alterius virum. Et quantum ad hoc dicit. Et thorus immaculatus. Et Sap. 14. Neqz vitaz neqz nuptias mundas iaz custodiūt: sed ali' aliūm p̄ inuidiam occidit: aut adulterans tristat. Itē capitulo tertio. Felix sterilis z incoquinata: z q̄ nesciunt thorus in delicto: hēbit fructū i respectiōe aiarū sanctarum. ¶ Subdit at̄ aplūs rōnē dicēs. Fornicatores. n. z adulteros iudicabit deus. In quo elidit errozē aliquoz dicētūz q̄ de' p̄ctā carnalia nō punit nec curat. Ephe. 5. Nemo vero seducat inanibus verbis: pp̄ hec eniz. s; pp̄ p̄ctā carnalia: q̄ p̄miserat: venit ira dei in filios diffidētie. Itē dicit hic q̄ fornicatores pp̄ hoc q̄ dixit honorabile conuubiu: z adulteros pp̄ hoc q̄ dixit thoz' imaculat': de' iudicabit: id est condēnabit. Ephe. 5. Omnis fornicator aut imundus aut auarus quod est idolozūz seruitus nō habet partem in regno dei z christi.

¶ Deinde cū dicit. (Sint mores rē.) Prohibet cupiditatem bonoz exteriōz: circa q̄ cōtingit peccare duob' modis. Uno eni mō p̄ tenacitatē. Alio mō p̄ cupiditatē. Liberalitas eniz ē v̄tus q̄ ponit mediū circa pecunias quātuz ad dationē z quātum ad acceptiōē. Quātū ad p̄mū scōz z tenacitatē dicit. Sint mores sine auaritia. Auarus. n. d̄ nimis tenax q̄si auarus eris. Unde Eccles. 10. Auaro nihil est scelestius. Quātū ad secūdū dicit. Lōtēti p̄sentibus. Illi q̄ sup̄ his q̄ habent volunt alia cumulare nō sunt p̄tenti p̄sentibus. i. Thi. 6. Habentes alimēta z qb' regamur: his p̄tenti simus. Vel qd d̄. Sint mores sine auaritia: p̄hibet auaritiā quātuz ad cupiditatē z tenacitatē. Cum vero dicit. p̄tenti p̄sentibus. excludit eām auaritiē. s; sollicitudinē. Matth. 6. Nolite solliciti esse rē. Non. n. p̄hibet q̄ hō nō sollicitē de reb' in p̄sterum necessarijs: sed q̄ cura z sollicitudo non p̄occupet mentes. Sic eniz q̄ p̄occupat futuram sollicitudinē sollicitus est in crastinum.

Ad hebreos

Deinde cum dicit. (Ipse. n. dixit etc.) Ponit monitionis rationem. Et est ratio quare non debemus superflue esse solliciti: sed tamen facere quod in nobis est. scilicet cum fiducia divini auxilii. Ipse. n. dixit. Josue. i. Non te deseram. id est. quoniam ministrum tibi necessarium: neque derelinquam. scilicet. fame perire. ps. Non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Ut non derelinquam quoniam liberem te a malis. Et ex hoc causam fiduciam in corde: ita ut confidenter dicam? Esa. 42. Fiducialiter agam. non timebo: et quod dicam? illud. ps. Dominus mihi adiutor. et non timebo quod faciat mihi homo. Adiutor in quantum a malis liberat. ps. Adiutor in tribulationibus quod inveniunt nos nimis. Et ideo non timebo quod faciat mihi homo. id est. aduersari? quocumque carnalis. Esa. 41. Quis tu ut timeas ab homine mortali. Ut dyabolus qui dicitur homo ab homine victus sicut scilicet pio africanus. Mat. 13. Inimicus homo hoc fecit.

Deinde cum dicit. (Memoretur prepositorum etc.) Ostendit quod debet bonum operari quantum ad platos. Et circa hoc facit duo. Primo. ostendit quod se debet habere ad mortuos. scilicet. ut eorum sequatur exempla. Secundo. quod ad viventes ut eis obediatur ibi. (Obedite prepositis vestris etc.) Quantum ad primum duo facit. Primo. ostendit quod bonorum doctrinam imitet. Secundo. quod malorum doctrinam devertat ibi. (Doctrinis variis etc.) Dicit ergo. Memoretur prepositorum vestrorum quod vobis locuti sunt verbum dei. id est. apostolorum quod vobis predicaverunt. Esa. 41. Attredite ad abraam patrem vestrum etc. Non solum autem predicaverunt verbo: sed et factum ostenderunt. Mat. 23. Sermonem confirmate sequentibus signis. Non solum memoretur verborum: sed et intuemini exitum. id est. Mach. 2. Memoretur operum patrum quod fecerunt in generationibus suis: et accipietis gloriam magnam etc. Ita. 5. Exemplum accipite fratres mei mali exitus: et loganimitatis et laboris et patientie. prophetas quod locuti sunt in nomine domini etc. Sed non solum hoc imitemini. scilicet. exitum: ut. scilicet. pro christo sapienter sustineatis: sed et conversationem: ad bonam enim mortem venitur per bonam conversationem. Imitamini et fides illo: ut ab illa non declinetis. Sequitur. Jesus christus heri et hodie ipse et in secula. secundum gloriam sic introducit littera ista. Ipse. n. supra dixerat. quod. scilicet. dictum est Josue. Non te deseram neque derelinquam. poterat isti dicere. Ille cui hoc dictum est bene debebat confidere de dei adiutorio. Nos autem non sic quod non est dictum. Hoc remouet apostolus dicens quod christus quod hoc tunc dixit Josue manet in eternum. Et ideo sic tunc potuit ipsum iuuare. ita potest modo auxiliari nobis. Ideo dicit. Jesus christus heri et hodie etc. Vel potest referri ad immediate dictum. Ita. n. dixerat quod deberet imitari apostolos. poterat dicere quod non est simile: quia illi immediate instructi fuerunt a christo: et seruierunt sibi. nos autem non sic. Et ideo dicit apostolus quod christus manet. et ideo instruit nos ad fruendum sibi. Unde dicit. Ipse christus heri. scilicet. in tempore primitiuorum apostolorum: et hodie. scilicet. in tempore isto: ipse et in secula. Mat. 23. Ecce ego vobiscum usque ad consummationem seculi. Apoc. 1. Dicit dominus deus qui erat et qui est et qui venturus est omni potens. ps. Tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. In hoc ostendit apostolus eternitatem christi. Lectio. II.



Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor: non escis que non profuerunt ambulantes in eis. Habemus altare: de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem: horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem po-

pulum extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra: in proprium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus. Per ipsius ergo offeramus hostiam laudis semper deo id est fructus labiorum confitentium nomini eius. Beneficentie autem et communionis nolite obliuisci. Talibus enim hostijs promeretur deus.

Supra monuit apostolus ad imitandum exempla et conversationem eorum quod decesserunt: hic monet ad insistendum doctrine. Et circa hoc duo facit. Primo. n. ponit monitionem suam. Secundo assignat rationem ibi. (Habemus altare etc.) Iterum prima in duas. Primo. n. ponit monitionem suam in generali. Secundo explicat ipsam ibi. (Optimum est enim gratia etc.) Dicit ergo. Nolite abduci variis et peregrinis doctrinis. Quasi dicat. Ita dixi quod debetis imitari fidei apostolorum. Ergo a doctrina ipsorum per quamcumque aliam doctrinam nolite abduci. id est. remoueri. Ubi sciendum est quod cum veritas consistat in medio: cuius est unitas. et ideo vni vobis multa falsa opponi possunt: sicut vni medio multa extrema. Doctrina ergo fidei vna est: quia a puncto in punctum non conuenit ducere nisi vnam rectam lineam. Omnes alie doctrine multe sunt: quia a recto multis modis contingit deuiare. Et ideo dicit. Doctrinis variis id est diuisis. Sec. 10. Diuisus est cor eorum nunc interribunt. De sunt ille doctrine de quibus. i. Thi. 4. Doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium mendacium. Ite sunt peregrine. scilicet. a fide catholica. a nobis autem tales doctrine non sunt sustinende: quia non sumus hospites et aduene: sed sumus ciues sanctorum et domestici dei. Ephe. 2.

Deinde cum dicit. (Optimum est enim gratia etc.) Explicat in speciali quod sunt varie et peregrine doctrine. Unde sciendum est quod in primitiua ecclesia fuit vnus error: quod ad salutem necessaria erat obseruatio legalium: que precipue consistebat in quibusdam cibis sumendis: puta agni paschalis. Exo. 12. Et in abstinendo a quibusdam cibis. sicut ps. Leui. 11. et in alijs multis locis. Alius error fuit quod passim licebat vti delectationibus corporalibus. Et iste fuit error nicolaitarum. Et de utroque possunt hec verba exponi: sed magis proprie de primo. Dicit ergo. Nolite abduci a veritate fidei per varias et peregrinas doctrinas. z. Thessal. 2. Non cito moueamini a sensu vestro. Gal. 1. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo quod vos vocauit in gratiam christi in aliud euangelium. Deus. n. a nobis regit cor. puer. 23. Prebe fili mi cor tuum mihi. Et ideo dicit esse firmum et stabile. Contra quod dicit in ps. Cor meum derelinquit me. Hoc autem non stabiliter escis corporalibus: sed per gratiam iustificatam. Ro. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius et per redemptionem que est in christo iesu. Et ideo dicit. Non escis que non profuerunt. Ro. 14. Non est regnum dei escas et potus: sed iusticia et pax et gaudium in spiritu sancto. Non est ergo stabilimentum cordis in imoderata vel superflua sumptione cibi: sed magis in gratia dei. ps. Paratum cor eius sperare in domino confirmatum est cor eius non commouebit donec etc. Spes autem est quasi anchora stabiliens corda. supra. 6. Confugimus ad tenendam propositam nobis spem quam sicut anchoras habemus aie tutam et firmam. Et dicit quod non profuerunt ambulantes in eis id est sperantes in eis: quia illis qui eis vtiuntur ad necessitatem profuerunt ad salutem corporis: sed quod totum studium ponunt in eis ambulantes in ipsis: et talibus nec proficiunt ad salutem anime nec corporis. Jere. 17. Nuncquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es?

Deinde cum dicit. (Habemus altare etc.) Assignat rationes

est valde subtilis. Sicut enim legitur. *Leui. i6. Decima die septimi mensis sumus sacerdos sanguinem vituli et hirci inferebat intra sancta pro sua ignorantia et illorum corpora cremabantur extra castra. Et quia erat oblatio sacerdotum non comedebantur carnes eorum. Quod enim offerebant pro peccato sacerdotum non comedebat: sed extra castra comburebant. Ex ista ergo figura trahit apostolus mysterium. Per sanguinem enim illum figurabatur sanguis christi ut supra dictum est. 9. capitulo. Vitulus enim et hircus christum figurabant: quia vitulus erat hostia sacerdotalis: et hircus imolabatur pro peccato. In quo figurabatur quod christus debebat immolari pro peccato non sui sed populi. Vitulus ergo immolatus. est christus sacerdos seipsum offerens pro peccatis nostris. Sanguis ergo christi illatus est intra sancta: et caro cremata est extra castra. Ubi duplex est significatio. Unus quod christus in ciuitate imolatus est linguis iudeorum. Unde et marcus dicit ipsius hora tertia crucifixus. licet hora sexta fuerit in cruce leuatus. Aliud quod pro virtutem passionis sue christus intra caelestia sancta nos introducit ad patrem. Quae autem corpora illorum cremabantur extra castra quantum ad caput nostrum significat quod christus passurus erat extra portam. Quantum vero ad nos quod sumus membra significat quod pro illis qui sunt extra castra legalium vel exteriorum sensuum imolatur christus. Qui enim erant in castris de carnibus illis non comedebat. Nec est ergo figura quam proponit apostolus. cuius primo ponit significatum. Secundo ponit figuram ibi. (Quorum enim animalium etc.) Tertio inducit conclusionem ibi. (Exeamus igitur ad ipsum etc.) Dicit ergo. Stabiliamus corda nostra non efficitur: sed gratia. Aliter enim non possumus: quia habemus altare etc. Istud altare vel est crux christi in qua christus pro nobis immolatus est. Vel ipse christus in quo: et pro quo peccata nostras offerimus. Et hoc est altare aureum de quo dicitur *Apoc. 8. de isto ergo altari non habet partem edere. id est fructum passionis christi percipere: et ipsi tantum capiti in corporari qui tabernaculo legalium deseruiunt. Gal. 5. Si circumcidimini christus vobis nihil proderit. Vel tabernaculo corporis deseruiunt quod carnales delectationes sequuntur. Ro. 13. Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Talibus enim nihil prodest. i. Cor. 11. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit. Dicitur autem corpus tabernaculum: quia in ipso tantum in bello habitamus contra hostes et modicum manet. z. Pe. 1. Velox est depositio tabernaculi mei. et ideo non est ei deseruiendum.**

(Deinde cum dicit. (Quorum enim animalium etc.) Prosequitur figuram ipsam. Et primo figuram veteris legis. Secundo figuram noui testamenti ibi. (Propter quod et iesus etc.) Quantum ad primum dicit. Quorum enim animalium etc. Et potest legi littera ista duobus modis. Uno modo sic. horum animalium corpora cremantur extra castra. id est vituli et hirci: quorum sanguis infertur in sancta pro pontifice pro peccato sacerdotum et multitudinis. Aliter sic: ut per illa animalia intelligatur christus vel sancti eius. Per omnes enim hostias veteris legis figurabatur christus: et per membra eius. Christi ergo: cui sanguis illatus est in sancta caelestia pro peccato totius mundi corpus igne passum in ara crucis extra portas hierusalem quasi extra castra crematum est. Vel etiam sancti extra castra id est extra communem societatem hominum igne charitatis ieiunij: orationibus: et alijs operibus misericordie se cremant. Quorum id est pro quibus efficaciter sanguis christi in sancta illatus est. Primus sensus litteralis est: pro quod adaptat figuram quod fuit in nouo testamento figure veteris testamenti ut sit consonantia inter ipsa. Unde dicit. Propter quod et iesus etc. Et patet totum.

(Deinde cum dicit. (Exeamus igitur ad eum etc.) Inducit duas conclusiones. Secunda ibi. (Per ipsum etc.) Quan-

tum ad primum dicit. Ita dictum est quod nos habemus altare quod est extra castra. Duo ergo debemus facere. scilicet ad ipsam accedere: et super illud sacrificare. Modum accedere ponit primo dicens quod sicut christus passus est: et inproperius passionis extra portam sustinuit: sic et nos exeamus ad eum extra castra id est extra communem societatem carnalium: vel extra obseruantiam legalium. Vel extra membra corporis portantes inproperium eius. id est: id est signa passionis christi per quam christus factus est opprobrius hominum et abiectio plebis. Inproperium expectauit cor meum et miseriam. Vel inproperium id est renunciamus legalibus adueniente veritate pro quod sumus iudeis inproperium id est signa penitentiae que a carnalibus inproperant. supra. ii. Maiores diuitias estimans thesaurus egyptiorum inproperius christi. Sic enim accusatus est christus quod subuerteret legem. ita apostolo inproperabatur quod predicaret non debere seruare legalia. Gal. 5. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc predico: quid adhuc persecutionem patior? Subdit autem rationem huius dicens. Non enim habemus hic manentem ciuitatem: sed futuram inquirimus. Homo enim libenter manet in loco suo pro finis. non enim noster non sunt legalia nec temporalia: sed finis noster christus est. Ro. 10. Finis noster christus est ad salutem omni creaturae. Non ergo habemus hic manentem ciuitatem: sed ubi est christus: ergo exeamus ad ipsum. Col. 3. Si cōsurrexistis cum christo que sursum sunt quare ubi christus est in dextera dei sedens etc. Esa. 33. Respice syon ciuitatem solennitatis nostre. supra. ii. Expectabat fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex et conditor dominus. Item meliorem ciuitatem appetit: id est caelestem. Ad ipsum enim intendimus transferri: sicut ad locum et altare nostrum. Ergo exendum est ad aliud.

(Deinde cum dicit. (Per ipsum ergo offeram etc.) Ponit secundam conclusionem: quod scilicet super istud altare sacrificare debemus et qualia sacrificia. Duplex est autem sacrificium: quod super altare christi offerre debemus. scilicet deuotionem ad deum et misericordiam ad proximum. Quantum ad primum dicit quod postquam non sunt offerenda sacrificia legalia. ps. Sacrificium et oblatio non quaesisti. ergo pro ipsum id est per christum offeram semper deo hostiam laudis. ps. Sacrificium laudis honorificabit me. Istud autem sacrificium laudis vocat fructum labiorum. id est confessionem vocis. Melius enim laudatur deus ore quam occisione animalium. Unde dicit. Fructum labiorum confitetur nomini eius. Hoc est enim necessarium. Ro. 10. Cor de creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem. Osee. 14. Reddemus vitulos labiorum nostrorum. Esa. 57. Creauit fructum labiorum pacem. Hoc autem sacrificium debet semper. id est continue: sicut in lege erat iuge sacrificium: sicut patet numeri. 28. ps. Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. Aliud sacrificium ponit cum dicit. Beneficentiae autem et communionis nolite obliuisci. Quasi dicat. Quis opere exhibebatis opera misericordiae. modo autem saltum corde: et si non potestis opere. Et ideo dicit. Nolite obliuisci beneficentiae. id est liberalitatis quantum ad ea que datis. Largus enim beneficus dicitur. Gal. 6. Bonum autem facientes non deficiamus. Eccl. 12. Benefac humiliter et non dederis ipso. Et nolite obliuisci communionis quantum ad ea que fruatis: ut tempore suo concietis. Act. 2. Des qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Ro. 12. Necessitatibus sanctorum comunicantes. Vel communionis. id est charitatis per quam sunt omnia communia. Quare autem istud duplex beneficium offerre debeamus ostendit dicens. quia talibus hostis promeretur passive deus. id est possumus deum mereri talibus sacrificijs. Ipse enim est merces nostra quam istis operibus possumus acquirere. Hebr. 17. Ego protector tuus sum: et merces tua magna nimis. ps. Tunc

acceptabis sacrificiū iusticie ꝛc. Esa. 19. Colent eū in ho-
stijs ꝛ muneribꝫ ꝛ vota vouebūt domino ꝛ soluent.

Lectio.

III.



Vedite prepositis vestris: ꝛ subiace-
te eis. Ipsi enīz pernegilant quasi ra-
tiones pro animabus vestris reddi-
turi: vt cū gaudio hoc faciant non
gementes. Hoc enim nō expedit vobis. Ora-
te pro nobis. Confidimus enīz: quia bonam
conscientiaz habemus in omnibus bene volē-
tes conuersari. Amplius autēz deprecor vos
hoc facere quo celerius restituar vobis. Be-
atēz pacis qui eduxit de mortuis pastorem
magnum ouium in sanguine testamenti eterni
dominum nostrū iesuz xpm: aptet vos in om-
ni bono vt faciatis eius voluntatē: faciēs i vo-
bis qđ placeat coraz se per iesuz xpm: cui ē glo-
ria in secula seculorū Amē. Rogo autēz vos fra-
tres vt sufferatis verbuz solarū. Etenīz per
paucis scripsi vobis. cognoscite fratrem vestrum
Timotheū dimissum cū quo si celerius ve-
nerit videbo vos. Salutate oēs ppositos ve-
stros ꝛ oēs scōs. Salutāt vos d̄ italia fratres
gratia cū omnibus vobis Amen.

Supra monuit apls quō se debēt hēre ad platos mor-
tuos: vt. s. i. fide ipsoꝝ pmaneat: hic monet eos qualr se
debeāt hēre ad viuentes: ꝛ pmo quō ad alios. Scđo quō
ad seipz paulū ibi. (Orate p nob ꝛc.) Dic g. Obedite p-
positis vris. Ubi cōsiderādū ē qđ duo debemus platis. s.
obediētia vt ipoz mādata impleam. Uñ dīc. Obedite ꝛc.
pmi Re. 15. Melior ē obediētia qđ victime. Itē reuerē-
tia vt eos honoremꝫ tāqđ patrē ꝛ ipsoꝝ disciplinā tolere-
mus. Et iō dīc. Subiacete eis. i. Pe. 2. Subiecti estote
oī hūane creature. Ro. 13. Qui ptāt resistit dī ordinatio-
ni resistit. Rōnē subiectōis subdit dīcēs. Ipsi. n. pui-
gilāt ꝛc. Quare. n. debeamꝫ obedir ꝛ subyci platis. Doc-
est iō: qđ icūbit eis labor ꝛ piculū iminet. Uñ qđtū ad la-
boꝝ sollicitudinē qđ eis incūbit d̄ regimie subditoꝝ dīc
qđ ipi pūgilāt. i. pfecte vigilāt. Ro. 12. Qui pēst i sollici-
tudie. Vigilare. n. sup gregē cōmissū incūbit platis. Uñ
Luc. 2. dīc. Pastores p qđ d̄signātur plati: erāt vigilātes
ꝛ custodiētes vigilias noctis sup gregē suū: qđ dū dormi-
unt hoīes inimicꝫ hō supseminat zizania i medio tritici
vt dīc Mat. 13. Quātū at ad piculū qđ iminet dīc. Qua-
si p aiabꝫ vris reddituri rōnē. Doc ē. n. maximū piculū
hoīez de factis alteri rōnē reddere: qđ p suis non sufficit
3. Re. 20. Custodi virū istū: qđ si lapsus fuerit erit aīa tua
paīa illi. Reddēt. n. plati i die iudicij rōnē de sibi com-
missis: qđ fiet eis illa qđ. Jere. 13. Ubi ē gregꝫ datꝫ ē tibi
pecus iclitū tuū: Quid dices cū visitauerit te: Tu. n. do-
cuisti eos aduersuz te. s. loquēdo bona ꝛ faciēdo mala: ꝛ
erudisti i caput tuū p mala tua exēpla. Gregꝫ. Scire de-
bēt plati qđ tot mortibꝫ digni sūt: quot exēpla pditōis ad
subditos trāsmittūt. Prover. 6. Sili si spōpoderis p ami-
co tuo defixisti apud extraneū manū tuā illaqueatꝫ es
vris oris tui ꝛ captꝫ p pꝛys s̄monibꝫ. Fac g qđ dico fili-
mi ꝛ temetipm libera: qđ icidisti in manū pꝛimi tui. Di-
scurre festina suscita amicū tuū ꝛc. Prelatus. n. manu. i.
exēplo boni opis ꝛ ore. i. pdicatione obligat se xpo p sub-
ditis. Dicit autēz xps extraneus: qđ vt dicit Bernardus

Amicus est in spōsione: sed extraneꝫ in exigēda ratioe.
Sed nō videt qđ aliqđ teneat reddere rōnē nisi p se tñ
ꝛ. Lor. 5. Dēs nos manifestari oꝝ aī tribunal xpi vt re-
cipiat vnusquisqđ ppa corporis put gessit. Rūdeo dicē
dū ē qđ quilibet pncipalr reddet rōnē de factis suis. Sz
inquātū actꝫ sui qđamō ptinet ad aliū in tñ reddet rō-
nē de illo. Facta at plati pertinet ad subditos s̄m illud.
Ezech. 3. Sili hoīs speculatoꝝ dedi te domui israel: ꝛ au-
dies de ore meo vbu ꝛ annūciabis eis ex me. Ubi seqđ
qđ si plati qđ noie speculatoꝝ itelligit nō annūciauerit
impio: ipse qđē impiꝫ i inigrate sua moiet: s̄z sanguis d̄
manu speculatoꝝ ingret. Si igit pūgilāt qđ s̄m d̄
ri rōnē p nobis. ꝛ nos debemꝫ qđ i nobis ē facere
dīcē ꝛ nō rebellare: vt ipsi cū gaudio hoc faciant nō ge-
mentes. i. sustineāt piculū ꝛ laborē p nobis cū gaudio: ꝛ
nō cū gemitu: qđ bonꝫ plati multū gaudet: qđ videt sub-
ditos bñ opantes: qđ tūc labor suꝫ nō ē inanis. 3. Jo. Ma-
ioꝝ hoꝝ grāz nō habeo qđ vt audia filios meos i vitate
ambulare. Phil. 4. Itaqđ fratres mei charissimi ꝛ desu-
deratissimi gaudiū meū ꝛ corona mea sic state i dño cha-
rissimi. Ipsi autē gemūt i rebellionē vestra. Gal. 4. Si-
lioli mei quos itez parturio donec formeꝫ xps i vobis.
Jere. 9. Quis dabit capiti meo aquā ꝛ oculis meis fontē
lachrymarꝫ: ꝛ plorabo die ac nocte interfectos filie po-
puli mei. Gemūt et cōpatiēdo qđ pp rebellionē nostraz
nō cōsegmur fructū laborꝫ ipsoꝝ qđ ē fructꝫ eterne herē-
ditatis. Esa. 33. Ecce vidētes clamabūt foris: angeli pa-
cis amare flebūt. Subdit autē rōnē qđ debemꝫ obe-
dire eis: qđ nō expedit nobis qđ. s. ipsi gemāt p nobis ex
rebellionē nostra. Deus. n. vindicabit p ipsis. ps. Irrita
nerūt moysen in castris aaron sanctū dñi. Aperta ē ter-
ra ꝛ deglutit datan: ꝛ operuit sup aggregationē abiron.
Esa. 63. Ipsi autē ad iracundiā puocauerūt eū ꝛ afflixerunt
spiritū sanctū eiꝫ. Sequit. Et quersus est eis in
inimicū: ꝛ ipse debellauit eos. Nota aut qđ dicit. Nō ex-
pedit vobis. Nō. n. dicit. Nō expedit illis. Gemere. n. p
cōmissis subditoꝝ bene expedit platis. Sic gemebat
Samuel sup reprobationē saulis. pmi Reg. 15. ꝛ. 16.
Deinde cū dīc. (Orate p nobis ꝛc.) Monet apls qđ li-
ter se debeant hēre ad ipm. Peti. n. qđ ipsi ozent pro eo.
Simile hētur. Ro. 15. Obsecro vos fratres p dñs nostrū
iesuz xpm: ꝛ p charitatē spiritus sancti vt adiuuetis me in
orationibus vestris: qđ sic dīc ibi glo. Impossibile ē idest
valde difficile pces multoꝝ nō exaudiri. Mar. 18. Si
duo ex vobis pserint sup terrā de omni re quācūqđ
petierint fiet eis a pte meo. In hoc g qđ apls qđ certus
erat qđ deo erat acceptꝫ peti ozari p se: pcutit supbiā ali-
quoz qđ dedignantur ab alijs pces petere: vt dicit glo.
Rōnē sue petitiōis assignat dīcēs. Cōfidimus. n. ꝛc.
qđ potest duobꝫ modis intelligi. Uno mō respectu ipso-
ꝝ quoz peti ozatiōes: qđ cū apls iudeis nō pdicaret
sz tñ gētibꝫ nō videbat eis acceptꝫ. Et iō poterāt se ex-
cusare ne exaudirent petitiōē eius: ꝛ iō dicit qđ se excu-
sando ꝛ ipse nō h̄z scīaz qđ bonū ipsoꝝ velit. Uñ dicit.
Cōfidimus. n. qđ nos hēmus bonā scīaz qđ volumꝫ vos
bene cōuersari in oibꝫ. Per qđ dat intelligere qđ et intē-
dit eis pdesse cū poterit. Quia vō bonū scīetiē est a so-
lo deo: ideo illud attribuit fiducie quā gerit de ipso. Uñ
pōt referri ad ipm apostolū: qđ cū nō pdicaret iudeis nō
videbat dignꝫ qđ ofones p ipso fierēt: qđ dñs non exau-
diret eas: qđ hostis fidei ipsoꝝ videbat: sic dīc Jere. 7.
Tu g noli ozare p ppo hoc neqđ assumas p eis laudē ꝛ
orationē ꝛ non obsistas mihi: qđ non exaudia te. Doc g
remouet apls dicens. Orate p nobis: qđ non habemꝫ
scīentiā alicuiꝫ peccati nec alicuiꝫ malefacti: sed con-

fidim? Nec ait: certi sum? qz dicit qz itelligit. Eccles. 9. Nescit hō vtz amore: aut odio dignus sit. i. Cor. 4. Nihil mihi scius sum: sed in hoc non iustificat sum. Quia qz bonam sciam hēmus bñ volētes cōuerfari in oib? ideo nō repugnat mihi qn oīones vestre sint vtilēs.

Deinde cum dicit. Amplius autē de pcor rē. assignat alias rōnē: qre debēt orare pro ipso: qz. s. hoc erit eis vtile. Unde dicit. Amplius. i. ppter aliud de pcor hoc vos facere. s. orare quo restituatur vobis celerius: qd erit ad vtilitatē vestrā. Ro. pmo. Desidero videre vos vt aliqd impartiar vobis grē spūalis. Apłs autē qui sic pro oib? factis suis recurrit ad oratōem dei: qz oēs vie eius: r facta ordinabānt ab ipso dei dispōnē. Job. 37. Nubes spargūt lumē suuz qz inuēnt cūcta p circuituz: quocūqz eas volūtas gubernātis duxerit. Per nubes. n. pdicatores r apli intelligunt. Esa. 60. Qui sunt isti qui vt nubes volant.

Deinde cum dicit. De autē pacis rē. orat apls pro ipso: r pmo orat. Scdo aliqd ab ipso petēdo se excusat ibi. Ro. go autē vos frēs rē. Circa p mū pus describit eum quē orat dicēs. Deus autē pacis rē. Proprius. n. effect? dei est facere pacē. Nō enī est de? dissensionis: s; pacis. pme Cor. 14. Itē z. Cor. 13. Pacē habete: r deus pacis r dilectionis erit vobiscū. Pax. n. nihil aliud est: nisi vnitas affectuū qz vnire est p pziū solius dei: qz per charitatē que a solo deo est vnū t corda. Deus ē nouit colligere r vnire: qz de? est charitas que est vinculū pfectionis. Unī ipse habitare facit vnā nimes in domo. ps. Nō iter se r deū pacē fecit p mysteriū xpi. Et ideo dicit. Qui eduxit de mortuis pastore magnuz ouiu. Qñqz autē dī xps suscitatus per vrtutē patris. Ro. 8. Si spūs eius qui suscitauit iesuz xpm a mortuis rē. Qñqz vō dī seipsum suscitasse. ps. Ego dormiui r soporatus sum. Que tñ nō sunt pziā: qz surrexit vrtute dei que est vna pīs r filij r spūs sancti. Eduxit ergo de mortuis: idest de sepulchro: qd est locus mortuoz. Roma. 8. Quō surrexit xps a mortuis per gloriā patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. Dī autē xps magnus pastor ouium. i. fidelū r humilium. Job. 10. Ego sum pastor bonus rē. Oues enī sunt qui deo obediūt. ibidē. Et oues mee vocē meā audiūt. Dicit autē ipm pastore magnū: qz oēs alij sunt vicary eius: qz ipse pascit oues pziā: alij vō oues xpi. Job. vltio. Pasce oues meas. i. petri. 5. Cū apparuerit pnceps pastoz pcpie tis imarcescibile glie coronā. Eduxit autē ipm in sanguine testamēti eterni. i. in vrtute sanguis xpi: per quē pfirmatur testamentum nouum in quo eterna pmittunt ad differentiam veteris: xps. n. sanguinē suū dicit sanguinē noui testamēti: apls autē dicit eterni. Et ideo in psecratione sanguinis in forma ponit vtrūqz. Ipse vō xps per passionē suam meruit sibi r nobis gloriā resurrectionis. Jo dicit qz eduxit dñm nostrū iesum xpm de mortuis in sanguine testamēti eterni. Phil. 2. Humiliauit semetipsum rē. Zach. 9. Tu vō in sanguine testamēti tui eduxisti vincos de lacu i quo nō erat aqua. Cōsequēter subiūgit petitionē suā cuz dicit. Aptet vos in omni bono. Volūtas. n. humana cū sit quedā iclinatio rōnis: est pncipiū actnū humanoz: sic grauitas est pncipiū motus grauiū deorsum: vñ se hz ad act? rōnis: sic iclinatio nālis ad act? nāles. Res autē nālis dicit apta ad illud ad qd hz iclinationē. Sic ē hō qñ hz volūtatē bñ faciēdi dī apt? esse ad illud. Deus ē qñ imittit hōi bonā volūtatē aptat eū. i. facit ipm aptū. Et ideo dicit. Aptet vos in oī bono vt faciatis ei? volūtatē. i. faciat vos velle oē bonū. Prouerb. 11. Desideriū iustoz oē bonū. Dec est enī volūtas dei. s. velle: qd de? vult nos velle. Alr. n. nō est bona volūtas nra. Volūtas autē dei est bonū nrm. i. Thef. 4. Dec volūtas dei scificatio vfa. Ro. 12. Ut pbetis q sic volūtas dei bona: r bñ placēs r pfecta. Duplr autē apratur

hō ad bñ faciēdū. Uno mō exteri? opando. Et sic vnus hō aptat aliū pñuadēdo vel cōminādo. Alio mō aliqd iterius exhibēdo: r sic solus de? aptat voluntatē q solus ipsam pōt imutare. Prouerb. 21. Cor regis in manu dñi quocūqz voluerit iclinabit illud. Unī dicit. Faciens in vobis. Phil. 2. De? est qui opat in nobis velle r pficere. Quid autē faciet? Qd placitū est coraz se. i. faciet vos velle qd placet ei. Dec autē fides r mānētudo r timor dñi. Ecclesi. 5. Bñ placitū est deo super timētēs eū. Dec autē ppter xpm. Nihil. n. a patre ipetrat nisi p filiū. Jo. 10. Si qd petieritis patrē in noie meo dabit vobis. Et ideo dicit. Per iesum xpm. z. Pe. 1. Per quē maxima r preciosa nobis pmissa donauit. Ro. 5. Per quē accessum hēmus rē. Lui. 1. xpo est glia in secula seculorum amen. i. glia sempiterna. pme Thy. 1. Regi seculozū imortali iuisibili soli deo honor r gloria in secula seculozū amen. Dec. n. glia sibi debet in qzū est deus.

Deinde cū dicit. (Rogo autē vos frēs rē.) Subdit petitionem suam in qua excusat se: deinde claudit eplaz ibi. (Grā dei rē.) Circa p mū tria fac: qz pmo ponit exculationē suā. Secūdo recōmēdatōnē nūcy per quē scribit. Tertio ponit quāsdā salutationes. Dicit qz qz ad p mū. Rogo vos vt sufferatis vbu solaty: idest patienter portetis vba eple huius in qua: r si in aliquo vos rephēdi totū est ad solationē vestrā. Roma. 15. Quecūqz scripta sunt ad nostram doctrinā scripta sūt. Et quare debēt patienter portare ostēdit dicēs: qz per paucis. i. valde paucis scripsi vobis: qd verum est respectu mysterioz que i ipso pntinent. In ista enī epla fere oia mysteria veteris testamēti pntinent. Sermo nes autē breues valde accepti sunt: qz si sunt boni audius audiunt: si vō mali pazz grauat. Eccles. 5. Pauci sunt sermones tui. Cōsequēter recōmēdat illū p quē scribit dicēs. Cognoscite tymotheum dimissum. s. a carcere: in quo cum aplo erat: vel a me dimissum ad pdicādū: r ad vos missuz. Cognoscite q. i. gratiose recipite: tum qz: vt habeat Act. 16. fuerat circūcisus: tum ē: qz si celerius venerit cū ipso videbo vos: in quo ostēdit dilectionē quā ad ipsos hēbat. Vocet dicit: r si ad ipsos nō venerit: qz romē passus est: tñ in certus erat: vtrum vel ad tēpus deberet dimitti. Cōsequēter ponit salutationes suas. Et pmo iniungit eis salutationem alioz dicēs. Salutate oēs ppositos. i. aplos ad huc viuētes: r oēs sanctos. s. alios discipulos. Istis autē nō scribit: qz nō itēdebat scribere: nisi p obseruantes legalia. Et ideo quia ista epla est instructiua nō itēdebat instruire aplos: qz erāt antecessores sui in fide. Scdo salutatur eos ex pte alioz dicēs. Salutāt vos frēs d Italia. Scripsit. n. eplam istā a roma. Tertio more solito cōcludēs: r qz pro sigillo ponit salutationē dicēs: Grā dei cū oib? vobis amē. i. pctoz remissio: r oia alia dei dona que p grāz dei habentur sint firmiter cum omnib? vobis. Amen cōfirmatio est omnium.

Finis.

Finis explanatio sancti Thome de Aquino ordis fratuz pdicatorū in omnes eplas beati Pauli apli: caracteribus Boneti Locatelli Bergomēsis impssa: Ductu vō r impssis Nobilis Viri Dñi Octauiani Scoti Luuis MODOETIENSIS in mediuz data. Anno a partu virginis salutifero Millesimo quadringentesimo nonagesimo octauo. Die vō vigesima secūda mēsis decēbris. In iclita Urbe Venetiay Augustini Barbadiuci Ducis inuictissimi Tempestate.